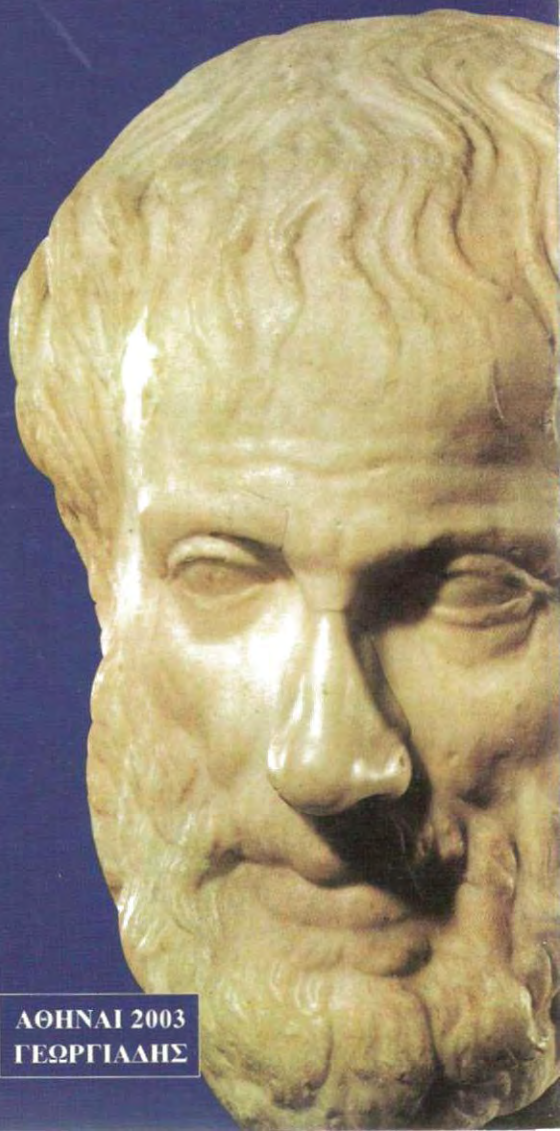

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ ΒΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ

Φαίδων
Εύκλειδης
Στίλπων
Κρίτων
Σίμων
Γλαύκων
Σιμμία
Κέβης
Μενέδημος
Πλάτων
Σπεύσιππος
Ξενοκράτης
Πολέμων
Κράτης
Κράντωρ
Ἄρκεσίλαος
Βίων
Λακύδης
Καρνεάδης
Κλειτόμαχος
Ἀριστοτέλης

ΑΘΗΝΑΙ 2003
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ ΒΙΟΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΑΝΤΩΝ

9. ΦΑΙΔΩΝ

ΦΑΙΔΩΝ

105 Φαίδων Ἡλείος, τῶν εὐπατριδῶν, συνεάλω τῇ πατρίδι καὶ ἠμαγκάσθη σῆναι ἐπ' οἰκῆματος· ἀλλὰ τὸ θύριον προστιθεὶς μετεῖχε Σωκράτους, ἕως αὐτὸν λυτρώσασθαι τοὺς περὶ Ἀλκιβιάδην ἢ Κρίτωνα προὔτρεψε· καὶ τούντεῦθεν ἐλευθερίως ἐφιλοσόφει. Ἰερώνυμος δ' ἐν τῷ Περὶ ἐποχῆς (Hiller, 1) καταπτόμενος δοῦλον αὐτὸν εἶρηκε. διαλόγους δὲ συνέγραψε γνησίους μὲν Ζώπυρον, Σίμωνα, καὶ δισταζόμενον Νικίαν, Μήδιον, ὃν φασὶ τινες Αἰσχίνου, αἱ δὲ Πολυαίνου· Ἀντίμαχον ἢ Πρεσβύτας· καὶ οὗτος διατάσσεται σκυτικοὺς λόγους· καὶ τούτους τινὲς Αἰσχίνου φασίν.

Διάδοχος δ' αὐτοῦ Πλείστανος Ἡλείος, καὶ τρίτος ἀπ' αὐτοῦ αἱ περὶ Μενέδημον τὸν Ἐρετριέα καὶ Ἀσκληπιάδην τὸν Φλιάσιον, μετάγοντες ἀπὸ Στίλπωνος. καὶ ἕως μὲν τούτων Ἠλιακοὶ προσηγορεύοντο, ἀπὸ δὲ Μενεδήμου Ἐρετριακοί· περὶ οὗ λέξομεν ὕστερον διὰ τὸ καὶ αὐτὸν κατέρχεν αἰρέσεως.

105. Ὁ Φαίδων ὁ Ἡλείος ἀπὸ οἰκογένεια εὐπατριδῶν, συνελήφθη αἰχμάλωτος ταυτοχρόνως μὲ τὴν κατάκτησιν τῆς πατρίδος του, καὶ ὑποχρεώθηκε νὰ μένη εἰς κακὸν οἶκον· ἀλλὰ αὐτὸς κατέρχοντο νὰ διαφεύγη καὶ ἀγτάμωνε τὸν κύκλο τοῦ Σωκράτους, ὥσπου τελικὰ κατὰ προτροπὴν τοῦ Σωκράτους, τὸν ἐξαγόρασαν ὁ Ἀλκιβιάδης ἢ ὁ Κρίτων καὶ οἱ φίλοι των. Ἀπὸ τότε πλέον ἠσχολεῖτο ἐλεύθερα μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Ἰερώνυμος τὸν χτύπησε στὸ «Περὶ ἐποχῆς» αἱ βιβλίου του, καὶ τὸν εἶπε δοῦλο. Ἐκ τῶν φερομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα του διαλόγων, ὁ μὲν Ζώπυρος καὶ ὁ Σίμων εἶναι δικοὶ του· ἀμφισβητούμενοι εἶναι ὁ Νικίας καὶ ὁ Μήδιος· γιὰ τὸν τελευταῖον, μερικοὶ λένε ὅτι εἶναι τοῦ Αἰσχίνου, καὶ ἄλλοι τοῦ Πολυαίνου· ἀμφίβολος ἐπίσης εἶναι ὁ Ἀντίμαχος ἢ Πρεσβύτας· ἐπίσης γιὰ τοὺς σκυτικοὺς λόγους· β μερικοὶ λένε πῶς εἶναι τοῦ Αἰσχίνου.

Τὸν διεδέχθη ὁ Πλείστανος ὁ Ἡλείος καὶ μία νεώτερα γενεὰ γύρω ἀπὸ τὸν Μενέδημον τὸν Ἐρετριέα καὶ τὸν Ἀσκληπιάδην τὸν Φλιάσιον, πού προέρχονται ἀπὸ τὴν σχολὴν τοῦ Στίλπωνος. Ἔως αὐτούς, προσηγορεύοντο Ἠλιακοί· ἀπὸ τὸν Μενέδημο διωγμὸς καὶ δῶθε ὠνομάσθησαν Ἐρετριακοί. Γιὰ τὸν Μενέδημο θὰ ὁμιλήσωμε στὰ ἐπόμενα, γιὰτι καὶ αὐτὸς ὑπῆρξε θεμελιωτὴς μᾶς νέας φιλοσοφικῆς κατευθύνσεως.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

106. Εὐκλείδης ἀπὸ Μεγίρων τῶν πρὸς Ἴσθμῳ, ἢ Γέλωος κατ' ἐπίου, ὡς φησὶν Ἀλέξανδρος ἐν Διαδοχαῖς (FGH 1 273 F 87). αὐτὸς καὶ τὰ Παρμενίδεια μετεχειρίζετο, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ Μεγαρικοὶ προσηγορεύοντο, εἴτ' ἐριστικοί, ὕπερον δὲ διαλεκτικοί, οὗς οὕτως ὠνόμασε πρῶτος Διονύσιος ὁ Χαλκηδόνιος διὰ τὸ πρὸς ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν τοὺς λόγους διατίθεσθαι. πρὸς τοῦτόν φησιν ὁ Ἑρμόδωρος (Zeller, p. 18) ἀφικέσθαι Πλάτωνα καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοσόφους μετὰ τὴν Σωκράτους τελευτῆν, δεῖσαντες τὴν ὠμότητα τῶν τυράννων. οὗτος ἐν τῷ ἀγαθὸν ἀπεφαίνετο πολλοῖς ὀνόμασι καλούμενον· ὅτε μὲν γὰρ φρόνησιν, ὅτε δὲ θεόν, καὶ ἄλλοτε νοῦν καὶ τὰ λοιπά. τὰ δ' ἀντικείμενα τῷ ἀγαθῷ ἀνήρει, μὴ εἶναι φάσκων.

Ταῖς τε ἀποδείξεσιν ἐνίστατο οὐ κατὰ λήμματα, ἀλλὰ κατ' ἐπιφορὰν. καὶ τὸν διὰ παραβολῆς λόγον ἀνήρει, λέγων ἦτοι ἐξ ὁμοίων αὐτὸν ἢ ἐξ ἀνομοίων συνίστασθαι· καὶ εἰ μὲν ἐξ ὁμοίων, περὶ αὐτὰ δεῖν μᾶλλον ἢ οἷς ὁμοιά ἐστιν ἀναστρέφειν, εἰ δ' ἐξ ἀνομοίων, παρέλκειν τὴν παράθεσιν. διὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ ταῦτά φησι Τίμων, προσπαπατρώγων καὶ τοὺς λοιποὺς Σωκρατικούς (Diels 28).

ἀλλ' οὐ μοι τούτων φλεδόνων μέλει, οὐδὲ γὰρ ἄλλου οὐδενός, οὐ Φαίδωνος ὅτις γίγεται, οὐδ' ἐριδάντεω
Εὐκλείδω, Μεγαρεῦσιν ὃς ἔμβαλε λύσσαν ἐρισμοῦ.

Διαλόγους δὲ συνέγραψεν ἐξ· Λαμπρίαν, Αἰσχίνην, Φοῖνικα, 108 Κρίτωνα, Ἀλκιβιάδην, Ἑρωτικόν. τῆς δ' Εὐκλείδου διαδοχῆς

10. ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

106. Ὁ Εὐκλείδης' κατήγετο ἀπὸ τὰ παρὰ τὸν Ἴσθμόν Μεγαρά, ἢ κατ' ἄλλους. ἀπὸ τὴν Γέλαν (τῆς Σικελίας), ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς «Διαδοχάς» του. Χρησιμοποίησε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Παρμενίδου καὶ οἱ ὁπαδοὶ του προσηγορεύοντο Μεγαρικοί, ἔπειτα Ἑριστικοί, καὶ ἀργότερα Διαλεκτικοί. Τὸ τελευταῖο ὄνομα τοὺς τὸ ἔδωσε πρῶτος ὁ Διονύσιος ὁ Χαλκηδόνιος, διὰ τὸν λόγον ὅτι παρουσίαζαν τὰ ἐπιχειρήματά τους ὑπὸ μορφῆν ἐρωταποκρίσεως. Σ' αὐτὸν κατέφυγαν κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἑρμόδωρου, ὁ Πλάτων καὶ οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, φοβηθέντες τὴν ὠμότητα τῶν τυράννων. Οὗτος διετύπωνε τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἓν, τὸ ὅποιον ἐν ἀποκαλεῖται διὰ πολλῶν ὀνομασιῶν. Διότι ἄλλοτε τὸ ὀνομάζουσαν φρόνησιν, ἄλλοτε θεόν, ἄλλοτε νοῦν, καὶ τοῦ ἀποδίδου καὶ ἄλλας ὀνομασίας. Ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀποτελοῦν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὰ ἐκρήρτην ὡς ἀνύπαρκτα, λέγων ὅτι δὲν ὑπάρχουν.

107. Καὶ ἀντέκρουσε τὰς ἀποδείξεις ἐπιτιθέμενος οὐχὶ κατὰ τῶν προτάσεων αἰτινες λαμβάνονται ὡς θάσεις τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ κατὰ τοῦ συμπεράσματος. Καὶ ἀνέτρεπε τὸν συλλογισμὸν τὸν καταρτιζόμενον ἐπὶ τῇ θάσει συγκρίσεως στηριζομένης εἰς ὁμοίας περιπτώσεις, λέγων ὅτι ὁ συλλογισμὸς οὗτος σύγκριται ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων περιπτώσεων. Καὶ ἐὰν μὲν σύγκριται ἐξ ὁμοίων, πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ ἐκταθῶμεν καὶ εἰς τὰ πράγματα τὰ ὅποια παρουσιάζουν μίαν ἀπλήν ὁμοιότητα. Ἐὰν δὲ σύγκριται ἐξ ἀνομοίων, ἢ σύγκρισις εἶναι ὅπως περιττή. Ὁ Τίμων ἔσχιψε τὴν ἐριστικὴν του ταύτην διάθεσιν, χτυπώντας πλαγίως καὶ τοὺς ἄλλους Σωκρατικούς, διὰ τῶν ἐξῆς στίχων:

Ἄλλὰ δὲν λογαριάζω αὐτοὺς τοὺς φλύαρους,
οὔτε κανέναν ἄλλον, οὔτε τὸν Φαίδωνα.
ὅποισσδήποτε κι' ἂν εἶναι αὐτός, οὔτε τὸν ἐριστικὸν
Εὐκλείδην, ποῦ ἔσπειρε στὴν ψυχὴ τῶν Μεγαρέων,
τὴ λύσσα τῆς ἐριστικῆς συζητήσεως.

108. Ἐγραψε ἐξῆς διαλόγους: τὸν «Λαμπρία», τὸν «Αἰσχίνη», τὸν «Φοῖνικα», τὸν «Κρίτωνα», τὸν «Ἀλκιβιάδην» καὶ τὸν «Ἑρωτικόν». Ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Εὐκλείδου εἶναι καὶ ὁ Εὐδου-

έστι καὶ Εὐβουλίδης ὁ Μιλήσιος, ὃς καὶ πολλοὺς ἐν διαλεκτικῇ λόγους ἠρώτησε, τὸν τε ψευδόμενον καὶ τὸν διαλανθάνοντα καὶ Ἠλέκτραν καὶ ἐγκεκαλυμμένον καὶ σωρίτην καὶ κερατίνην καὶ φαλακρόν. περὶ τούτου φησὶ τις τῶν κωμικῶν (Μεϊνεκε ἰν, pp. 618 sq. = 294 K.):

οὐριστικός δ' Εὐβουλίδης κερατίνας ἐρωτῶν
καὶ ψευδαλαζόσιν λόγοις τοὺς ῥήτορας κυλίων
ἀπ' ἧλθ' ἔχων Δημοσθένους τὴν ῥωποπερπερήθραν.

ἐρῶκει γὰρ αὐτοῦ καὶ Δημοσθένης ἀκηκοέναι καὶ ῥωβικώτερος ὢν 109 παύσασθαι. ὁ δ' Εὐβουλίδης καὶ πρὸς Ἀριστοτέλην διεφέρετο, καὶ πῦλλά αὐτὸν διαβέβληκε.

Μεταξὺ δὲ ἄλλων ὄντων τῆς Εὐβουλίδου διαδοχῆς Ἀλεξίνος ἐγένετο Ἠλείος, ἀνὴρ φιλονεικότατος· διὸ καὶ Ἐλεγξίνος ἐπεκλήθη. διεφέρετο δὲ μάλιστα πρὸς Ζήνωνα. φησὶ δ' Ἐρμιππος (F11G iii. 44) περὶ αὐτοῦ ὡς ἄρα ἀπελθὼν ἐκ τῆς Ἡλίδος εἰς Ὀλυμπίαν αὐτῷ φιλοσοφοίη. τῶν δὲ μαθητῶν αὐτοῦ πυθθανομένων διὰ τί τῆδε κατοικεῖ, φάσαι βούλεσθαι αἰρεσιν συστήσασθαι ἢ Ὀλυμπικὴν κληθῆσθαι. τοὺς δὲ καὶ τοῖς ἐφοδίοις θλιβομένων καὶ τὸ χωρίον νοσερόν καταγιόντας ἀπελθεῖν, καὶ τοῦ λοιποῦ διατρίβειν ἔρτημον τοῦ Ἀλεξίνου σὺν οἰκέτῃ μόνῳ· ἔπειτα μέντοι νηχόμενον ἐν τῷ Ἀλφειῷ νυχθῆναι καλὰ μῶ καὶ οὕτω πελευτῆσαι.

110 Καὶ ἔστιν εἰς αὐτὸν ἡμῶν οὕτως ἔχον (Αφρ. Απθ. iii. 129):

οὐκ ἄρα μῦθος τῆν ἐκείνου εἰκαῖος,
ὡς ἀτυχῆς τις ἔων
τὸν πόδα κολυμβῶν περιέπειρέ πως ἦλῶ.
καὶ γὰρ ὁ σεμνὸς ἀνὴρ,
πρὶν Ἀλφειὸν ποτ' ἐκπερᾶν, Ἀλεξίνος
θυῆσκε νυγεῖς καλὰ μῶ.

γέγραφε δ' οὐ μόνον πρὸς Ζήνωνα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα βιβλία καὶ πρὸς Ἐφορον τὸν ἱστοριογράφον.

Εὐβουλίδου δὲ καὶ Εὐφάντος γέγονε (γνώριμος) ὁ Ὀλύμπιος,

λίδης ὁ Μιλήσιος, πού ἔγραψε ὑπὸ ἐρωτηματικῆν μορφήν πολλὰ διαλεκτικὰ ἐπιχειρήματα, τὸν «φεύτη»³, τὸν «κρυμμένο», τὴν «Ἠλέκτρα», τὸν «σκεπασμένο», τὸν «σιουρίτη»⁴, τὸν «κερασφόρο» καὶ τὸ «φαλακρό». Γι' αὐτὸν τὸν φιλόσοφο, ἕνας κωμικὸς ποιητὴς γράφει:

Ἦ ἐριστικός Εὐβουλίδης πού ἀνάμεσα σὲ κέρατα προέδαιε τὰ σοφίσματα του, καὶ μὲ τὰ δῆθεν σοδῶρα ἐπιχειρήματα του, μπερδεύε τοὺς ῥήτορες, ἔφυγε μαζὶ μὲ δλη τὴν κομπορημοσύνη τοῦ Δημοσθένη.

Γιατὶ φαίνεται ὅτι τὸν εἶχε διδάσκαλο καὶ ὁ Δημοσθένης, γι' αὐτὸ καὶ διώρθωσε τὴν ἐλαττωματικὴν προφορά τοῦ ρ. Ὁ Εὐβουλίδης ἤσκησε καὶ ἀδιάλλακτον πολεμικὴν κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ πολλὰ ἔλεγε γιὰ νὰ τὸν δυσφημήσῃ.

109. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς σχολῆς τοῦ Εὐβουλίδου ἦτο καὶ ὁ Ἀλεξίνος ὁ Ἠλείος, πού γιὰ τὴν μεγάλη ἐριστικὴν του διαθήσῃ τὸν εἶπαν Ἐλεγξίνο (ἀπὸ τὸ ἔλεγχος = ἀνασκευή)⁵.

Προπάντων τὰ εἶχε βάλει μὲ τὸν Ζήωνα· Ὁ Ἐρμιππος γράφει, ὅτι ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἡλίδα καὶ πῆγε εἰς τὴν Ὀλυμπία, γιὰ νὰ φιλοσοφήσῃ ἐκεῖ. Ὅταν οἱ μαθηταὶ τοῦ τὸν ρώτησαν γιατί ἐγκαταστάθηκε ἐκεῖ, εἶπε ὅτι θέλει νὰ ἰδρῶσῃ μὰ φιλοσοφικὴ κατεύθυνση πού θὰ λεγόταν Ὀλυμπιακὴ Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκεῖ ὑπῆρχε ἔλλειψις ἐφοδίων καὶ τὸ μέρος ἦταν ἀνθυγιεινὸ, ὅλοι οἱ μαθηταὶ του ἔφυγαν καὶ τὸν ἄφησαν μόνον, μὲ τὸν ὑπηρέτη του. Ἀργότερα, κολυμπώντας εἰς τὸν Ἀλφειὸν, τραυματίστηκε ἀπὸ ἕνα καλάμι, καὶ ἀπὸ τὸ τραῦμα αὐτὸ πέθανε.

110. Ἀφιερώσαμεν καὶ εἰς αὐτὸν ἕνα ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα, τὸ ἑξῆς:

Δὲν εἶναι λοιπὸν παρμυθὴ γιὰ κείνον
τὸν ἀτυχὴ ἄνθρωπο, πού ἐνῶ κολυμποῦσε,
τοῦ τρύπησε τὸ πόδι ἕνα καρφί.
Γιατὶ κι' ἕνας ἀξιοσέβαστος
ἄνθρωπος ὁ Ἀλεξίνος πρὶν προφτάσῃ
νὰ διαπεράσῃ τὸν Ἀλφειὸν πέθανε
ἐπειδὴ ἀγκυλώθηκε ἀπὸ ἕνα καλάμι⁷.

Ἐγραψε δέ, ὄχι μόνον ἀπαντῶν εἰς τὸν Ζήωνα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα βιβλία, καθὼς καὶ ἕνα ἐναντίον τοῦ Ἐφόρου τοῦ ἱστοριογράφου. Εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Εὐβουλίδου ἀνήκε καὶ ὁ Εὐφάντος ὁ Ὀ-

ιστορίας γεγραφώς τὰς κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἑαυτοῦ. ἐποίησε δὲ καὶ τραγωδίας πλείους, ἐν αἷς εὐδοκίμει κατὰ τοὺς ἀγῶνας γέγονε δὲ καὶ Ἀντιγόνη τοῦ βασιλέως διδάσκαλος, πρὸς ὃν καὶ λόγον γέγραφε Περὶ βασιλείας σφόδρα εὐδοκιοῦντα. τὸν βίον δὲ γήρᾳ κατέστρεψεν.

111 Εἰσὶ καὶ ἄλλοι διακηκοότες Εὐβουλίδου, ἐν οἷς καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Κρόνος, οὗ Διόδωρος Ἀμεινίου Ἰασεύς, καὶ αὐτὸς Κρόνος ἐπικλήν, περὶ οὗ φησι Καλλίμαχος ἐν ἐπιγράμμασιν (βλ. 393 Ρf.)-

αὐτὸς ὁ Μῦμος

ἔγραφεν ἐν τοίχοις, "ὁ Κρόνος ἐστὶ σοφός."

ἦν δὲ καὶ οὗτος διαλεκτικός, πρῶτος δόξας εὐρηκεῖναι τὸν ἐγκεκαλυμμένον καὶ κερατίνην λόγον κατὰ τινος. οὗτος παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Σωτῆρι διατρίβων λόγους τινὰς διαλεκτικούς ἠρωτήθη πρὸς Στίλπωνα· καὶ μὴ δυνάμενος παραχρήμα διαλύσασθαι, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὰ τε ἄλλα ἐπετιμήθη καὶ δὴ καὶ Κρόνος 112 ἤκουσεν ἐν ακώματος μέρει. ἐξελθὼν δὲ τοῦ συμποσίου καὶ λόγον γράψας περὶ τοῦ προβλήματος ἀθυμῖα τὸν βίον κατέστρεψε. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν (Αῤῥ. Αἰτῆ. vii. 14):

Κρόνε Διόδωρε, τίς πε δαιμόνων κακῆ
ἀθυμῖα ξυνείρυσεν,
ἴν' αὐτὸς αὐτὸν ἐμβάλῃς εἰς Τάρταρον
Στίλπωνος οὐ λύσας ἔπη
αἰνιγματώδη; τοιγὰρ εὐρέθης Κρόνος
ἔξωθε τοῦ ῥῶ κάππα τε.

Τῶν δ' ἀπ' Εὐκλείδου ἐστὶ καὶ Ἰχθύας Μετάλλου, ἀνὴρ γενναῖος, πρὸς ὃν καὶ Διογένης ὁ κυνικός διάλογον πεποιήται· Κλειτόμαχος θ' ὁ Θούριος, ὃς πρῶτος περὶ ἀξιωματίων καὶ κατηγορημάτων καὶ τῶν τοιούτων συνέγραψε· καὶ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς, διασημώτατος φιλόσοφος, περὶ οὗ λεκτέον.

λύθιος, πού ἔγραφε μιὰ ἱστορία τοῦ καιροῦ του. Ἦταν καὶ ποιητής καὶ ἔγραφε καὶ πολλές τραγωδίες πού εἶχαν μεγάλη ἐπιτυχία στους ἀγῶνες. Ἐχρημάτισε καὶ διδάσκαλος τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνη, στὸν ὁποῖον ἀφιέρωσε καὶ ἓνα βιβλίο «Περὶ βασιλείας» πού ἔγινε πολὺ δημοφιλές. Πέθανε σὲ βαθιὰ γηρατειά.

111. Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ Εὐβουλίδου, μεταξύ τῶν ἐποίων καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ ἀποκληθεὶς Κρόνος, τοῦ ὁποῖου πάλι μαθητὴς διετέλεσε ὁ Διόδωρος ὁ Ἀμεινίου ὁ Ἰασεύς, πού κι' αὐτὸς ἀπεκλήθη Κρόνος⁹, καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Καλλίμαχος λέγει εἰς τὰ «Ἐπιγράμματα» του:

Ὁ ἴδιος ὁ Μῦμος, χάραξε στους τοίχους,
«ὁ Κρόνος εἶναι σοφός».

Ἦταν κι' αὐτὸς διαλεκτικός, καὶ ἐλέγετο ὅτι πρῶτος αὐτὸς εὐρήκε τὰ ἐπιχειρήματα «τοῦ σκεπασμένου» καὶ τοῦ «κερασφόρου». Κάποτε πού διέμενε πλησίον τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος, ὁ Στίλπων τοῦ ἔθεσε μερικά διαλεκτικὰ ζήτηματα· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤμπορεσε νὰ τὰ λύσῃ ἀμέσως, ἐπεκρίθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πού μαζί μὲ ἄλλα ἐλαφρότερα, τὸν ἔλεπε καὶ Κρόνο χλευαστικά.

112. Τότε ἐγγῆκε ἀπὸ τὸ συμπόσιο, καὶ ἀπὸ ἔγραψε μιὰ σύντομη διατριβὴ γιὰ τὸ λογικὸ πρόβλημα, αὐτοκτονήσε ἀπὸ ἀπελπισία. Γράψαμε καὶ γι' αὐτὸν τοὺς παρακάτω στίχους:

Ποιά κακὴ μοῖρα, Κρόνε Διόδωρε,
σὲ θύμισε σὲ τέτοια ἀπελπισία,
ἵστε ὁ ἴδιος νὰ θέσῃς τέρμα στὴ ζωὴ σου,
ἐπειδὴ δὲν ἔλυσες τὰ σοφίσματα τοῦ Στίλπωνα;
Γιατί ἔτσι ἀποδείχτηκες Κρόνος, χωρὶς τὸ ρὸ
καὶ τὸ κάππα (δηλαδὴ ὄνος).

Μεταξὺ τῶν διαδόχων τοῦ Εὐκλείδου συγκαταλέγεται καὶ ὁ Ἰχθύας τοῦ Μετάλλου, ἓνας ἔξοχος ἄνθρωπος πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Διογένης ὁ κυνικός ἔχει ἀπευθύνει ἓναν ἀπὸ τοὺς διαλόγους του. Ἐπίσης ὁ Κλειτόμαχος ὁ Θούριος, πού πρῶτος ἔγραψε περὶ ἀξιωματίων καὶ κατηγορημάτων¹⁰, καὶ ἄλλων παρομοίων θεμάτων, καὶ ὁ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς, διακεκριμένος φιλόσοφος περὶ τοῦ ὁποῖου τώρα θὰ ἐμυλήσωμεν.

ΣΤΙΛΠΩΝ

Στίλπων Μεγαρέυς τῆς Ἑλλάδος διήκουσε μὲν τῶν ἀπ' Εὐκλεί- 113
 δου τινῶν· οἱ δὲ καὶ αὐτοῦ Εὐκλείδου ἀκοῦσαι φασιν αὐτόν, ἀλλὰ
 καὶ Θρασυμάχου τοῦ Κορινθίου, ὃς ἦν Ἰχθύα γυνώριμος, καθά
 φησι Ἡρακλείδης (FHG iii. 170). τοσοῦτον δ' εὐρεσιλογία
 καὶ σοφιστεία προῆγε τοὺς ἄλλους ὥστε μικροῦ δεῖσαι πᾶσαν τὴν
 Ἑλλάδα ἀφορῶσαν εἰς αὐτόν· μεγαρίσαι. περὶ τούτου φησὶ
 Φίλιππος ὁ Μεγαρικὸς κατὰ λέξιν οὕτω· "παρὰ μὲν γὰρ Θεο-
 φράστου Μητροδώρον τὸν θεωρηματικὸν καὶ Τιμαγόραν τὸν
 Γελῶν ἀπέσπασεν, παρ' Ἀριστοτέλους δὲ τοῦ Κυρηναϊκοῦ Κλεί-
 τάρχου καὶ Σιμμίαν· ἀπὸ δὲ τῶν διαλεκτικῶν Παιώνειν μὲν ἀπ'
 Ἀριστείδου, Δίφιλον δὲ τὸν Βοσποριανὸν Εὐφάντου καὶ Μύρμηκα
 τὸν Ἐξαινέτου παραγενομένους ὡς ἐλέγξοντας ἀμφοτέρους ζήλω- 114
 τὰς ἔσχε." χωρὶς ταύτων τούτων Φρασίδημον μὲν τὸν περι-
 πατητικὸν καὶ φυσικῶν ἔμπειρον ὄντα προσηγάγετο, καὶ τὸν
 ῥητορικὸν Ἀλκιμον, ἀπάντων πρωτεύοντα τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι
 ῥητόρων, Κράτητά τε καὶ ἄλλους πλείστους ὄσους ἐθήρασεν· καὶ
 δὴ καὶ Ζήνωνα τὸν Φοῖνικα μετὰ τούτων ἀφείλετο.

Ἦν δὲ καὶ πολιτικώτατος.

Καὶ γυναῖκα ἠγάγετο· καὶ ἑταῖρα συνῆν Νικαρέη, ὡς φησὶ
 πού καὶ Ὀνήτωρ. καὶ θυγατέρα ἀκόλαστον ἐγέννησεν, ἣν ἐγγιμε
 γυνώριμὸς τις αὐτοῦ Σιμμίας Συρακόσιος. ταύτης οὐ κατὰ τρόπον
 βιούσης εἶπέ τις πρὸς τὸν Στίλπωνα ὡς καταισχύνοι αὐτόν· ὁ δέ,
 "οὐ μᾶλλον," εἶπεν, "ἢ ἐγὼ ταύτην κοσμῶ."

115 Ἀπεδέχετο δ' αὐτόν, φασί, καὶ Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ. καὶ
 ἐγκρατῆς Μεγάρων γενόμενος ἐδίδου τε ἀργύριον αὐτῷ καὶ
 παρεκάλει εἰς Αἴγυπτον συμπλεῖν· ὁ δὲ μέτριον μὲν τι τάργυρι-
 δίου προσήκατο, ἀρνησάμενος δὲ τὴν ὁδὸν μετήλθεν εἰς Αἴγινα,
 ἕως ἐκεῖνος ἀπέπλευσεν. ἀλλὰ καὶ Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου κατα-
 λαβὼν τὰ Μέγαρα τὴν τε οἰκίαν αὐτῷ φυλαχθῆναι καὶ πάντα τὰ
 ἀρπασθέντα προῦνόησεν ἀποδοθῆναι. ὅτε καὶ βουλομένῳ παρ'
 αὐτοῦ τῶν ἀπολωλότων ἀναγραφὴν λαβεῖν ἔφη μηδὲν τῶν οἰκείων
 ἀπολωλεκέναι· παιδεῖαν γὰρ μηδένα ἐξεννοχέσαι, τὸν τε λόγον

11. ΣΤΙΛΠΩΝ

113. Ὁ Στίλπων ἀπὸ τὰ Μέγαρα τῆς Ἑλλάδος¹¹, ὑπῆρξε μα-
 θητῆς μερικῶν ἐκ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Εὐκλείδου· ἄλλοι ὅμως θεβαιώ-
 νουν δι' ὑπῆρξε μαθητῆς καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Εὐκλείδου, καὶ τοῦ
 Θρασυμάχου τοῦ Κορινθίου, πού ἦταν φίλος τοῦ Ἰχθύα, ὅπως ἀνα-
 φέρει ὁ Ἡρακλείδης. Τόσο δὲ ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων σὲ ἐφευρετι-
 κότητα καὶ σοφιστεία, πού λίγο ἔλλειψε νὰ προσελκύσῃ ἔλλη τὴν
 Ἑλλάδα εἰς τὴν σχολὴν τῶν Μεγάρων. Περί αὐτοῦ ὁ Φίλιππος
 ὁ Μεγαρικὸς ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: "Ἀπὸ μὲν τὸν Θεόφρα-
 στο, ἀπέσπασε τὸν Μητροδώρο τὸν θεωρητικὸν καὶ τὸν Τιμαγόρα
 ἀπὸ τῆ Γέλα, ἀπὸ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη τὸν Κυρηναϊκὸν, τὸν Κλεί-
 τάρχο καὶ τὸ Σιμμία. Ἀπὸ τοὺς διαλεκτικούς ἀπέσπασε τὸν Παιώ-
 νειο ἀπὸ τὸν Ἀριστείδη· τὸν δὲ Δίφιλο τὸν Βοσποριανὸν τοῦ Εὐ-
 φάντου καὶ τὸν Μύρμηκα τοῦ Ἐξαινέτου, πού πῆγαν νὰ τὸν ἀντι-
 χροῦσαν, τοὺς ἔκαμε ἀφοσιωμένους ὁπαδοῦς του."

114. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοῦς τράδηξε στὴ σχολὴν του καὶ τὸν πε-
 रिπατητικὸν καὶ μορφωμένον φυσικὸν Φρασίδημον, τὸν Ἀλκιμο πού
 ἦταν ὁ μεγαλύτερος ῥήτωρ στὴν Ἑλλάδα, τὸν Κράτη, καὶ πλεί-
 στους ὄσους ἄλλους. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, μαζί μ' αὐτούς, πῆρε
 καὶ τὸν Ζήνωνα τὸν Φοῖνικα¹²

Κοντὰ σ' αὐτὰ, ἦταν ἀθηνεῖα καὶ στὰ πολιτικὰ ζητήματα.
 Ἔιχε καὶ γυναῖκα, ἀλλὰ συζῶσε καὶ μὲ μιὰ ἑταῖρα, τὴ Νικαρέτη,
 ὅπως ἀναφέρει κάποιος καὶ ὁ Ὀνήτωρ. Ἀπέκτησε καὶ μιὰ ἀκόλα-
 στη κόρη, πού τὴν παντρεύτηκε ἕνας φίλος του, ὁ Σιμμίας ὁ Συ-
 ρακούσιος. Ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν ζῶσε κανονικὰ, κάποιος εἶπε στὸν
 Στίλπωνα δι' τὸν γτροπιάζει. «Ὁχι· περισσότερα, ἀπάντησε, ἀπὸ
 ὅσο ἐγὼ τὴν κοσμῶ».

115. Τὸν ἐκτιμοῦσε πολὺ, λέγουν, καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὁ Σω-
 τήρ καὶ ὅταν ἔγινε κύριος τῶν Μεγάρων, τοῦ προσέφερε χρήμα-
 τα, καὶ τὸν προσεκάλεσε νὰ πάη μαζί του στὴν Αἴγυπτο. Ἀλλὰ
 αὐτὸς ἐκράτησε λίγα ἀπὸ τὰ χρήματα, ἠρνήθη ὅμως νὰ τὸν ἀκο-
 λουθήσῃ, καὶ πῆγε στὴν Αἴγινα ὅπου παρέμεινε ἕως ἔτου ἐκεῖνος
 ἀπέπλευσε Ἀλλὰ καὶ ὁ Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου, καταλαβὼν τὰ
 Μέγαρα, φρόντισε νὰ μὴ πάθῃ τίποτε τὸ σπῆτι του, καὶ νὰ τοῦ
 ἀποδοθῶν ὅλα τὰ ἀρπασθέντα. Ὅταν τοῦ εἶπαν νὰ φτιάξῃ ἕναν
 κατάλογο τῶν πραγμάτων πού ἔχασε, εἶπε ὅτι δὲν ἔχασε τίποτε
 ἀπὸ ὅσα πραγματικὰ τοῦ ἀνήκουν· γιατί κανένας δὲν τοῦ ἀφαί-

ἔχειν καὶ τὴν ἐπιστήμην·

116 Καὶ αὐτῷ διαλεχθεὶς περὶ ἀνθρώπων εὐεργεσίας οὕτως εἶπεν ὥστε προσέχειν αὐτῷ· τοῦτόν φασιν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς τοῦ Φειδίου τοιοῦτόν τινα λόγον ἐρωτήσαι· «ἀρὰ γε ἡ τοῦ Διὸς Ἀθηνᾶ θεὸς ἐστι;» φήσαντος δέ, «ναί,» «αὕτη δέ γε,» εἶπεν, «οὐκ ἐστὶ Διός, ἀλλὰ Φειδίου» συγχωρουμένου δέ, «οὐκ ἄρα,» εἶπε, «θεὸς ἐστίν.» ἐν τῷ καὶ εἰς Ἄρειον πάγον προσκληθέντα μὴ ἀρνήσασθαι, φάσκειν δ' ὀρθῶς διειλέχθαι· μὴ γὰρ εἶναι αὐτὴν θεόν, ἀλλὰ θεάν· θεοὺς δὲ εἶναι τοὺς ἄρρενας· καὶ μέντοι τοὺς Ἄρεοπαγίτας εὐθέως αὐτὸν κελευσαι τῆς πόλεως ἐξελεθεῖν· ὅτε καὶ Θεόδωρον τὸν ἐπὶ κλην θεὸν ἐπισκώπτοντα εἰπεῖν, «πόθεν δὲ τοῦτ' ἦδει Στίλπων; ἢ ἀνασύρας αὐτῆς τὸν κῆπον ἐθεάσατο;» ἦν δ' ἀληθῶς οὗτος μὲν θρασύτατος· Στίλπων δὲ κοιφώτατος.

117 Κράτης γοῦν αὐτὸν ἐρωτήσαντος εἰ οἱ θεοὶ χαίρουσι ταῖς προσκυνήσεσι καὶ εὐχαῖς, φασὶν εἰπεῖν, «περὶ τούτων μὴ ἐρώτα, ἀνόητε, ἐν ὁδῷ, ἀλλὰ μόνον.» τὸ δ' αὐτὸ καὶ Βίωνα ἐρωτηθέντα εἰ θεοὶ εἰσιν εἰπεῖν·

οὐκ ἀπ' ἐμοῦ ἀκεδάσεις ὄχλον, ταλαπείριε πρέσβυ;

Ἦν δ' οὖν ὁ Στίλπων καὶ ἀφελῆς καὶ ἀνεπιπλάστος πρὸς τε τὸν ἰδιώτην εὐθετος· Κράτης γοῦν ποτε τοῦ κυνικοῦ πρὸς μὲν τὸ ἐρωτηθὲν οὐκ ἀποκρινάμενον, ἀποπαρδόντος δέ, «ἦδειν,» εἶφη, «ὡς πάντα μᾶλλον φθέγγῃ ἢ ἂν δεῖ.» ἀλλὰ καὶ ἰσχυάδι πρωτεῖναντος αὐτῷ ποτε καὶ ἐρώτημα, δεξάμενον καταφαγεῖν τοῦ δέ, «ὦ Ἡράκλεις,» εἰπόντος, «ἀπολώλεκα τὴν ἰσχύδα» 118 «οὐ μόνον,» εἶφη, «ἀλλὰ καὶ τὸ ἐρώτημα, οὐ ἦν ἀρραβῶν ἢ ἰσχύς.» πάλιν δὲ ἰδὼν τὸν Κράτητα χειμῶνος συγκεκαυμένον, «ὦ Κράτης,» εἶφη, «δοκεῖς μοι χρεῖαν ἔχειν ἱματίου καινοῦ.» [ὅπερ ἦν νοῦ καὶ

ρεσε τῇ μόρφωσι, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἔχη τὴν εὐ-
γλιωτία καὶ τίς γνώσεις.

116. Καὶ μὰ συζήτηση πού εἶχε μ' αὐτόν, ἔκανε τέτοια ἐντύ-
πωση στὸ βασιλιά, ὥστε πρόθυμα νὰ τὸν προσέχη. Αὐτός, λένε,
ρώτησε κάπως ἔτσι γιὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς πού εἶχε φτιάξει
ὁ Φειδίας: «Εἶναι θεὸς ἡ Ἀθηνᾶ ἢ κόρη τοῦ Δία;». Καὶ πάν τοῦ
εἶπαν «ναί», «μὰ αὕτη δὲν εἶναι τοῦ Δία, εἶναι τοῦ Φειδία», ἀπο-
κρίθηκε. Καὶ καθὼς συμφωνοῦσαν, συμπέρανε: «Ἄρα, δὲν εἶναι
θεός». Ἀλλὰ γιὰ τὴν κουθέντα τοῦ αὐτῆ προσήχθη ἐνώπιον τοῦ
Ἄρειου Πάγου, ὅπου δὲν ἀρνήθηκε ὅτι τὰ εἶπε, ἀλλὰ ὑποστήριξε
ὅτι σωστά μίλησε: γιὰτὶ πράγματι δὲν εἶναι θεός ἀλλὰ θεά, ἀφοῦ
μόνον οἱ ἄρρενες εἶναι θεοί. Πλὴν ὁμως, οἱ Ἄρεοπαγίτες τὸν διέ-
ταξαν νὰ φύγη ἀμέσως ἀπὸ τὴν πόλη. Τότε καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ ἀ-
ποκαλούμενος θεός, τὸν ρώτησε κοροϊδευτικά: «Κι' ἀπὸ πού τὸ
ξέρεις αὐτό, Στίλπων; ἢ μήπως τῆς σήκωσες τὸ φουστάνι καὶ
εἶδες;». Πραγματικά, αὐτός ἦταν χοντρός στὶς ἐκφράσεις του· ὁ
Στίλπων δὲ ἦταν πολὺ εὐπρεπής.

117. «Ὅταν ὁ Κράτης τὸν ρώτησε ἂν οἱ θεοὶ εὐχαριστοῦνται
ἀπὸ τὰ προσκυνήματα καὶ τίς λατρεῖες, λένε πῶς ἀπάντησε: «Γι'
αὐτά, ἀνόητε, νὰ μὴ μὲ ρωτᾷς στὸ ὄρομο, ἀλλὰ ὅταν εἶμαι μόνος
μου». Τὴν ἴδια ἀπάντησι, ἔδωκε καὶ ὁ Βίων, ὅταν κάποιος τὸν
ρώτησε ἂν ὑπάρχουν θεοί:

Δὲ θὰ ἀπομακρύνῃς πρῶτα τὸν ὄχλο ἀπὸ μένα,
ταλαίπωρε γέρο;

Ἀκόμη ὁ Στίλπων ἦταν καὶ ἀπλὸς στὸς τρόπους καὶ ἀνεπιτήδευ-
τος, καὶ μπορούσε νὰ προσαρμόζεται μὲ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους.
«Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι ὁ Κράτης ὁ κυνικός, εἰς μὲν τὸ ἐρώτημα
πού τοῦ ἔθεσε δὲν ἀπάντησε, φέρθηκε δὲ προσβλητικὰ κάνοντας
τὸν ἀέρα του (ἀποπαρδόντος): «Ἦξερα, τοῦ εἶπε, ὅτι κάθε τι
ἄλλο θὰ πῆς ἐκτός ἀπὸ κείνο πού πρέπει».

118. Ἀλλὰ καὶ ὅταν, μὰ ἄλλη φορά, τοῦ προσέφερε ἕνα
σῦκο (ξηρό) καὶ τοῦ ἔθεσε καὶ ἕνα ἐρώτημα, αὐτός δέχθηκε τὸ
σῦκο καὶ τὸ ἔφαγε. Σὰν ὁ ἄλλος ξεφώνισε: «ὦ Ἡρακλή, πάει τὸ
σῦκό μου», τοῦ εἶπε «δὲν πάει μόνο τὸ σῦκο σου παρὰ καὶ τὸ ἐρώ-
τημα, γιὰ τὸ ὅποιο τὸ σῦκο ἦταν ἀρραβῶνας». Ἄλλοτε πάλι, πού
εἶδε τὸν Κράτη, τὸ χειμῶνα, μαζεμένον ἀπὸ τὸ κρῖο, τοῦ εἶπε:
«Μοῦ φαίνεται χρειάζεσαι καινούργιο ἱμάτιο» (χρεῖαν ἔ-
χειν ἱματίου καινοῦ) ὅπερ ἐσήμαινε ὅτι χρειαζόταν

ίματιου.] καὶ τὸν ἀχθεσθέντα παροιδῆσαι εἰς αὐτὸν οὕτω (Diels 1):
καὶ μὴν Στίλπιων' εἰσείδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα
ἐν Μεγάροις, ὅθι φασὶ Τυφώεος ἔμμεναι εὐνάς.
ἐνθα τ' ἐρίζεσκεν, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
τὴν δ' ἀρετὴν παρά γράμμα διώκοντες κατέτριβον.

Λέγεται δ' οὕτως Ἀθήνησιν ἐπιστρέψαι τοὺς ἀνθρώπους ὡς¹¹⁹
ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων συνθεῖν ἵνα αὐτὰν θεάσαιντο. καὶ τινος
εἰπόντος, «Στίλπιων, θαυμάζουσί σε ὡς θηρίον,» “οὐ μὲν οὖν,”
εἶπεῖν, “ἀλλ' ὡς ἀνθρώπων ἀληθινόν.” δεινός δ' ἄγαν ὢν ἐν τοῖς
ἐριστικοῖς ἀνῆρει καὶ τὰ εἶδη· καὶ ἔλεγε τὸν λέγοντα ἀνθρώπων
εἶναι μηδέν· οὔτε γὰρ τὸνδε λέγειν οὔτε τόνδε. τί γὰρ μᾶλλον
τόνδε ἢ τόνδε; οὐδ' ἄρα τόνδε. καὶ πάλιν τὸ λάχανον οὐκ ἔστι τὸ
δεικνύμενον· λάχανον μὲν γὰρ ἦν πρὸ μυρίων ἐτῶν· οὐκ ἄρα ἔστι
τοῦτο λάχανον· φασὶ δ' αὐτὸν ὀμιλοῦντα Κράτητι μεταξὺ σπεῦσαι
ἰχθύς πρίασθαι· τοῦ δ' ἐπισπωμένου καὶ φάσκοντος, “καταλεί-
πεις τὸν λόγον;” “οὐκ ἔγωγε,” ἔφη, “ἀλλὰ τὸν μὲν λόγον ἔχω,
σὲ δὲ καταλείπω· ὁ μὲν γὰρ λόγος περιμενεῖ, τὸ δ' ὄψον πεπρά-
σεται.”

Φέρονται δ' αὐτοῦ διάλογοι ἑννέα ψυχροὶ· Μόσχος, Ἀρίστιππος¹²⁰
ἢ Καλλίας, Πτολεμαῖος, Χαιρεκράτης, Μητροκλῆς, Αναξιμένης,
Ἐπιγένης, Πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, Ἀριστοτέλης. τούτου
φησὶν Ἡρακλείδης (FHG iii. 170 sq.) καὶ τὸν Ζήνωνα ἀκοῦσαι
τὸν τῆς στοᾶς κτίστην. γηραιὸν δὲ τελευτήσαι φησὶν Ἐρμιππος
(FHG iii. 45), οἶνον προσενεγκάμενον ὅπως θάπτον ἀποθάνη.

Ἔστι δὲ καὶ εἰς τοῦτον ἡμῶν (Arr. Anab. v. 42):

τὸν Μεγαρέα Στίλπιωνα, γινώσκεις δ' ἴσως,
γῆρας, ἔπειτα νόσος καθεῖλε, δύσμαχον ζυγόν·
ἀλλ' οἶνον εὔρε τῆς κακῆς συνωρίδος

ἐκτὸς ἀπὸ ἱμάτιο καὶ μυαλοῦ (καὶ νοῦ). Κι' ἐκεῖνος ἐνοχλήθεις,
τὴν ἐκδικήθηκε μὲ τὴν ἀκόλουθη παρωδία:

Εἶδα τὸν Στίλπιωνα σὲ κακὸ γάλι· στὰ Μέγαρα,
ὅπου, λένε, ὑπάρχει τὸ κρεβάτι τοῦ Τυφώεος¹³.
Ἔκανε ἐριστικές συζητήσεις, καὶ πολλοὶ φίλοι του
τὸν περιστοίχιζαν, χάνοντας τὸν καιρὸ τους
στὴν ἐπιδίωξη τῆς ἀρετῆς μὲ λόγια¹⁴.

119. Λέγεται ὅτι τόσο προκαλοῦσε τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου
στὰς Ἀθήνας, πού ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια γὰ τὸν δοῦν. Καὶ
ὅταν κάποιος τοῦ εἶπε, «Στίλπιων, σὲ θαυμάζουν σὰν περίεργο ζῆον»,
«καθόλου, ἀπάντησε, ἀλλὰ μὲ θαυμάζουν ἐπειδὴ εἶμαι ἕνας πρα-
γματικὸς ἀνθρώπος». Καθὼς ἦταν δεινὸς στὰς λεπτολόγους συζη-
τήσεις, ἐκλήρωτε ἀνύπαρκτα καὶ τὰ εἶδη. Ὅποιος λέει Ἀνθρω-
πος, ἔλεγε, δὲν ἐννοεῖ κανέναν. Γιατὶ οὔτε τοῦτος — ἐδῶ εἶναι οὔ-
τε ἐκεῖνος — ἐκεῖ. Διότι, γιατί τάχα πρέπει νὰ εἶναι τοῦτος — ἐδῶ
μᾶλλον, παρά ἐκεῖνος — ἐκεῖ. Ἄρα δὲν εἶναι οὔτε τοῦτος — ἐδῶ.
Ἀκόμη: τὸ «λαχανικόν», δὲν εἶναι αὐτὸ πού μοῦ δείχνετε. Γιατὶ
λαχανικὸ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια. Ἄρα δὲν εἶναι αὐτὸ
λαχανικόν¹⁵. Λένε ἐπίσης, ὅτι κάποτε πού εἶχε μιά συζήτηση μὲ
τὸν Κράτη, τὴν ἄφησε στὴ μέση, κι' ἔτρεξε ν' ἀγοράσῃ ψάρια.
Καὶ καθὼς ὁ Κράτης ἤθελε νὰ τὸν συγκρατήσῃ καὶ τοῦ ἔλεγε:
«ὥστε ἀφήνεις τὴ συζήτηση;», «ὄχι, ἀποκρίθηκε, τὴ συζήτηση τὴ
διατηρῶ, ἐσένα ἀφήνω» γιατί ἡ συζήτηση περιμένει, ἀλλὰ τὰ ψά-
ρια θὰ πουληθοῦν.

120. Φέρονται ὡς δικοὶ του καὶ οἱ ἐξῆς ἑννέα διάλογοι, γραμ-
μένοι σὲ ψυχρὸ ὕφος: Μόσχος, Ἀρίστιππος ἢ Καλλίας, Πτολεμαῖος,
Χαιρεκράτης, Μητροκλῆς, Ἀναξιμένης, Ἐπιγένης. Πρὸς τὴν ἑαυ-
τοῦ θυγατέρα, καὶ Ἀριστοτέλης. Κατὰ τὸν Ἡρακλείδην, παρανο-
λοῦθησε τὴ διδασκαλία του καὶ ὁ Ζήνων, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Στοᾶς¹⁶.
Πέθανε γέρος, ἀφοῦ ἐπὶ κρασί γιὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸ τέλος του.

Ἔχομε γράφει καὶ γι' αὐτὸν ἕνα ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα:

Ἀσφαλῶς θὰ ξέρετε τὸν Στίλπιωνα τὸν Μεγαρέαν.
Τὰ γερατεῖά, κι' ἔπειτα ἡ ἀρρώστια — τὸ φοβερὸ αὐτὸ ζευ-
γάρι — τὸν ἔβαλαν κάτω. Ἀλλὰ αὐτὸς ἔβηκε στὸ κρασί,

φέρτερον ἡμίχρον· <χανδόν> πίων γὰρ ἦλασεν.

προσεσκήφθη δὲ ὑπὸ Σωφίλου τοῦ κωμικοῦ ἐν δράματι *Γάμος* (Μεϊνεκε ἰν, γ. 386).

Στίλπιονός ἐστι βύσμαθ' ὁ Χαρίνου λόγος.

ΚΡΙΤΩΝ

121 Κρίτων Ἀθηναῖος· οὗτος μάλιστα φιλοστοργότατα διετέθη πρὸς Σωκράτην, καὶ οὕτως ἐπεμελείτο αὐτοῦ ὥστε μηδέποτε ἑλλείπειν τι τῶν πρὸς τὴν χρείαν. καὶ οἱ παῖδες δὲ αὐτοῦ διήκουσαν Σωκράτους, Κριτόβουλος, Ἑρμογένης, Ἐπιγένης, Κτήσιππος. ὁ δ' οὖν Κρίτων διαλόγους γέγραφεν ἐν ἐνὶ φερομένους βιβλίῳ ἑπτακαίδεκα, τοὺς ὑπογεγραμμένους·

Ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ μαθεῖν οἱ ἀγαθοί,

Περὶ τοῦ πλέον ἔχειν,

Τί τὸ ἐπιτήδειον ἢ Πολιτικός,

Περὶ τοῦ καλοῦ,

Περὶ τοῦ κακουργεῖν,

Περὶ εὐθημοσύνης,

Περὶ νόμου,

Περὶ τοῦ θείου,

Περὶ τεχνῶν,

Περὶ συνουσίας,

Περὶ σοφίας,

Πρωταγόρας ἢ Πολιτικός,

Περὶ γραμμάτων,

Περὶ ποιητικῆς, [περὶ τοῦ καλοῦ,]

Περὶ τοῦ μαθεῖν,

Περὶ τοῦ γινῶναι ἢ Περὶ ἐπιστήμης,

Τί τὸ ἐπίστασθαι.

ΣΙΜΩΝ

Σίμων Ἀθηναῖος, σκυτοτόμος. οὗτος ἐρχομένου Σωκράτους 122 ἐπὶ τὸ ἐργαστήριον καὶ διαλεγομένου τινά, ὦν ἐμνήμονευσεν ὑποσημειώσεις ἐποιεῖτο· ὅθεν σκυτικούς αὐτοῦ τοὺς διαλόγους

τὸν ἰσχυρὸν ἠγόχο, γὰρ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν κακῇ αὐτῇ παρέα.

Γιατὶ ἔπιδε δυνατὸ κρασί καὶ ξέφυγε.

Ἐπίσης τὸν ἔσκωψε καὶ ὁ Σωφίλος ὁ κωμικὸς ποιητὴς στὸ δράμα τοῦ «Γάμος»:

Ὁ λόγος τοῦ Χαρίνου βουλώνει τὸ στόμα τοῦ Στίλπιωνα.

12. ΚΡΙΤΩΝ

121. Ὁ Κρίτων ἦταν πολίτης τῶν Ἀθηνῶν. Ἦταν ἐξαιρετικὰ στοργικὸς πρὸς τὸν Σωκράτη, καὶ φρόντιζε νὰ μὴ τοῦ λείπη τίποτε ἀπ' ὅσα χρειαζόταν. Οἱ γυιοὶ τοῦ ἐπίσης εἶχαν παρακολούθησει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτη· ὁ Κριτόβουλος, ὁ Ἑρμογένης, ὁ Ἐπιγένης καὶ ὁ Κτήσιππος. Ὁ Κρίτων ἔγραψε δεκαεπτὰ διαλόγους, πού εἶναι συγκεντρωμένοι σ' ἓναν τόμο, καὶ φέρουν τοὺς κάτωθι τίτλους:

Ὅτι δὲν γίνεται κανεὶς καλὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν μόρφωσιν.

Σχετικὰ μὲ τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς περισσότερα.

Τί εἶναι τὸ κατάλληλο ἢ ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ.

Περὶ τοῦ ἠραίου.

Περὶ τῆς διαπράξεως τοῦ κακοῦ.

Περὶ εὐταξίας.

Περὶ τοῦ νόμου.

Περὶ τοῦ θείου.

Περὶ τεχνῶν.

Περὶ συντροφιάς.

Περὶ σοφίας.

Πρωταγόρας ἢ Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ.

Περὶ γραμμάτων.

Περὶ ποιήσεως, (Περὶ τοῦ ἠραίου).

Περὶ τῆς μαθήσεως.

Περὶ τῆς γνώσεως ἢ Περὶ ἐπιστήμης.

Τί εἶναι οἱ γνώσεις.

13. ΣΙΜΩΝ

122. Ὁ Σίμων ἦταν πολίτης τῶν Ἀθηνῶν καὶ μπαλωματὴς τὸ ἐπάγγελμα. Ὄταν πῆγαινε ὁ Σωκράτης στὸ ἐργαστήριό του καὶ συζητοῦσα, αὐτὸς ἔπειτα συνῆθιζε νὰ καταγράψῃ ὅσα θυμόταν.

καλοῦσιν. εἰσὶ δὲ τρεῖς καὶ τριάκοντα ἐν ἐνὶ φερόμενοι βιβλίω·

Περὶ θεῶν,
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ,
 Περὶ τοῦ καλοῦ,
 Τί τὸ καλόν,
 Περὶ δικαίον πρῶτον, δεύτερον,
 Περὶ ἀρετῆς ὅτι οὐ διδακτόν,
 Περὶ ἀνδρείας πρῶτον, δεύτερον, τρίτον,
 Περὶ νόμου,
 Περὶ δημαγωγίας,
 Περὶ τιμῆς,
 Περὶ παιήσεως,
 Περὶ εὐπαθείας,
 Περὶ ἔρωτος,
 Περὶ φιλοσοφίας,
 Περὶ ἐπιστήμης,
 Περὶ μουσικῆς,
 Τί τὸ καλόν,
 Περὶ διδασκαλίας,
 Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι,
 Περὶ κρίσεως,
 Περὶ τοῦ ὄντος,
 Περὶ ἀριθμοῦ,
 Περὶ ἐπιμελείας,
 Περὶ τοῦ ἐργάζεσθαι,
 Περὶ φιλοκερδοῦς,
 Περὶ ἀλαζονείας,
 Περὶ τοῦ καλοῦ.

οἱ δέ,

Περὶ τοῦ βουλευέσθαι,
 Περὶ λόγου ἢ Περὶ ἐπιτηδειότητος,
 Περὶ κακουργίας.

Οὗτος, φασί, πρῶτος διελέχθη τοὺς λόγους τοὺς Σωκρατικούς·
 ἀπαγγελαμένου δὲ Περικλέους θρέψειν αὐτὸν καὶ κελεύοντος
 ἀπιέναι πρὸς αὐτόν, οὐκ ἂν ἔφη τὴν παρρησίαν ἀποδόσθαι.

124 Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Σίμων ῥητορικὰς τέχνας γεγραφώς· καὶ
 ἕτερος ἰατρός κατὰ Σέλευκον τὸν Νικάνορα· καὶ τις ἀνδριαντο-
 ποιός.

Γι' αὐτὸ τοὺς λέγε «Σκυτικὸς» τοὺς διαλόγους του, εἶναι δὲ αὐτοὶ
 τριαντατρεῖς, συγκεντρωμένοι σ' ἕναν τόμο:

Περὶ θεῶν.
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.
 Περὶ τοῦ ὠραίου.
 Τί εἶναι τὸ ὠραῖον.
 Περὶ δικαίου (ἀνθρώπου) : δύο διάλογοι.
 Περὶ ἀρετῆς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθῇ.
 Περὶ ἀνδρείας: τρεῖς διάλογοι.
 Περὶ νόμου.
 Περὶ δημαγωγίας.
 Περὶ τιμῆς.
 Περὶ ποιήσεως.
 Περὶ καλῆς τροφῆς: (Περὶ εὐπαθείας).
 Περὶ ἔρωτος.
 Περὶ φιλοσοφίας.
 Περὶ ἐπιστήμης.
 Περὶ μουσικῆς.
 Περὶ ποιήσεως.
 123. Τί εἶναι τὸ ἠραῖον.
 Περὶ τῆς τέχνης τῆς συζητήσεως.
 Περὶ κρίσεως.
 Περὶ τοῦ ὄντος.
 Περὶ ἀριθμοῦ.
 Περὶ ἐπιμελείας.
 Περὶ δραστηριότητος.
 Περὶ φιλοκερδοῦς.
 Περὶ ἀλαζονείας.
 Περὶ τοῦ ὠραίου.
 Ἄλλοι εἶναι:
 Περὶ τοῦ σκέπτεσθαι.
 Περὶ λόγου ἢ περὶ ἰκανότητος.
 Περὶ διαπράξεως τοῦ κακοῦ.

Αὐτὸς πρῶτος, λέγε, εἰσήγαγε τὸν Σωκρατικὸν τρόπον συζητήσεως.
 Ὅταν ὁ Περικλῆς τοῦ ὑπεσχέθη ὅτι ἀναλαμβάνει τὰ ἔξοδα δια-
 τροφῆς του καὶ τὸν παρακινούσε νὰ πάη σ' αὐτόν, «δὲν πουλάω
 τὴν ἐλευθερίαν μου», τοῦ ἀπάντησε.

124. Ὑπῆρξε κι' ἕνας ἄλλος Σίμων, ποὺ ἔγραψε πραγματεῖες
 περὶ ῥητορικῆς· κι' ἕνας ἄλλος γιατρός, σύγχρονος τοῦ Σέλευκου
 τοῦ Νικάνορα· κι' ἕνας τρίτος, ἀνδριαντοποιός.

ΓΛΑΥΚΩΝ

Γλαύκων Ἀθηναῖος· καὶ τούτου φέρονται ἐν ἐνὶ διάλογοι ἐννέα·

Φειδύλος,
 Εὐριπίδης,
 Ἀμύντιχος,
 Εὐθίας,
 Λυσιθείδης,
 Ἀριστοφάνης,
 Κέφαλος,
 Ἀναξίφημος,
 Μενέξενος.

φέρονται καὶ ἄλλοι δύο καὶ τριάκοντα, οἱ νοθεύονται.

ΣΙΜΜΙΑΣ

Σιμμίας Θηβαῖος· καὶ τούτου φέρονται ἐν ἐνὶ διάλογοι τρεῖς ἰο καὶ εἴκοσι·

Περὶ σοφίας,
 Περὶ λογισμοῦ,
 Περὶ μουσικῆς,
 Περὶ ἐπῶν,
 Περὶ ἀνδρείας,
 Περὶ φιλοσοφίας,
 Περὶ ἀληθείας,
 Περὶ γραμμάτων,
 Περὶ διδασκαλίας,
 Περὶ τέχνης,
 Περὶ τοῦ ἐπιστατεῖν,
 Περὶ πρόποντος,
 Περὶ αἵρετοῦ καὶ φευκτοῦ,
 Περὶ φίλου,
 Περὶ τοῦ εἰδέειναι,
 Περὶ ψυχῆς,
 Περὶ τοῦ εὖ ζῆναι,
 Περὶ δυνατοῦ,

14. ΓΛΑΥΚΩΝ

Ὁ Γλαύκων ἦτο πολίτης τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ φέρονται μετὰ τὸ ὄνομά του ἐννέα διάλογοι εἰς ἓνα τόμον·

Φειδύλος.
 Εὐριπίδης.
 Ἀμύντιχος.
 Εὐθίας.
 Λυσιθείδης.
 Ἀριστοφάνης.
 Κέφαλος.
 Ἀναξίφημος.
 Μενέξενος.

Ἐπίσης φέρονται ὡς δικοὶ τοῦ ἄλλοι τριάντα δύο, οἱ ὅποιοι θεωροῦνται πλαστοί.

15. ΣΙΜΜΙΑΣ

Ὁ Σιμμίας¹⁷ ἦταν πολίτης τῶν Θηβῶν. Καὶ μετὰ τὸ ὄνομά του φέρονται εἰκοσιτρεῖς διάλογοι εἰς ἓνα τόμον·

Περὶ σοφίας.
 Περὶ λογισμοῦ.
 Περὶ μουσικῆς.
 Περὶ ἐπῶν.
 Περὶ ἀνδρείας.
 Περὶ φιλοσοφίας.
 Περὶ ἀληθείας.
 Περὶ διδασκαλίας.
 Περὶ γραμμάτων.
 Περὶ τέχνης.
 Περὶ διοικήσεως.
 Περὶ πρόποντος.
 Τί νὰ ἐπιδιώκωμε καὶ τί ν' ἀποφεύγωμε.
 Περὶ φίλου.
 Περὶ μαθήσεως.
 Περὶ ψυχῆς.
 Περὶ τῆς καλῆς ζωῆς.
 Περὶ ἐκείνου πού εἶναι δυνατόν.

Περὶ χρημάτων,
Περὶ ζωῆς,
Τί τὸ καλόν,
Περὶ ἐπιμελείας,
Περὶ ἔρωτος.

ΚΕΒΗΣ

Κέβης ὁ Θηβαῖος· καὶ τούτου φέρονται διάλογοι τρεῖς· 125

Πίναξ,
Ἑβδόμη,
Φρύνιχος.

ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ

[Μενέδημος] Οὗτος τῶν ἀπὸ Φαίδωνος, Κλεισθένους τοῦ τῶν Θεοπροπιδῶν καλουμένων υἱός, ἀνδρὸς εὐγενοῦς μὲν, ἀρχιτέκτονος δὲ καὶ πένητος· οἱ δὲ καὶ σκηνογράφον αὐτὸν εἶναι φασὶ καὶ μαθεῖν ἑκάτερα τὸν Μενέδημον· ὄθεν γράψαντος αὐτοῦ ψήφισμά τι καθήφατό τις Ἀλεξίνειος, εἰπὼν ὡς οὔτε σκηνὴν οὔτε ψήφισμα προσήκει τῷ σοφῷ γράφειν. πεμφθεὶς δὲ φρουρός ὁ Μενέδημος ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων εἰς Μέγαρα ἀνήλθεν εἰς Ἀκαδημειαν πρὸς Πλάτωνα, καὶ θηραθεὶς κατέλιπε τὴν στρατείαν.

126 Ἀσκληπιάδου δὲ τοῦ Φλιασίου περιπάσαντος αὐτὸν ἐγένετο ἐν Μεγάροις παρὰ Στίλπωνα, οὐπὲρ ἀμφότεροι διήκουσαν κἀντεῦθεν πλεύσαντες εἰς Ἦλον Ἀρχιπύλω καὶ Μόσχῳ τοῖς ἀπὸ Φαίδωνος περιβαλοῖ· καὶ μέχρι μὲν τούτων, ὡς προεῖρηται ἐν τῷ περὶ Φαίδωνος, Ἠλιακοὶ προσηγορεύοντο· Ἐρετρικοὶ δ' ἐκλήθησαν ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος.

Φαίνεται δὴ ὁ Μενέδημος σεμνὸς ἰκανῶς γενέσθαι· ὄθεν αὐτὸν Κράτης παριδῶν φησι (Diels 2):

Περὶ χρημάτων.
Περὶ ζωῆς.
Τί εἶναι τὸ ὠραῖον.
Περὶ ἐπιμελείας.
Περὶ ἔρωτος.

16. ΚΕΒΗΣ

125. Ὁ Κέβης¹⁸ ἦτο πολίτης τῶν Θηβῶν. Ἀποδίδονται δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τρεῖς διάλογοι, οἱ ἐξῆς:

Πίναξ.
Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα.
Φρύνιχος.

17. ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ

Ὁ Μενέδημος¹⁹ ἀνῆκε εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Φαίδωνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Κλεισθένους, πού κατήγετο ἐκ τῆς φυλῆς τῶν καλουμένων Θεοπροπιδῶν, ἀπὸ καλῆ μὲν οἰκογένεια, ἀλλὰ οἰκοδόμος τὸ ἐπάγγελμα καὶ φτωχός. Ἄλλοι λένε, ὅτι ἦταν καὶ σκηνογράφος, καὶ ὅτι τις τέχνης αὐτὸς τίς εἶχε μάθει καὶ ὁ Μενέδημος. Γι' αὐτό, ἦταν αὐτὸς συνέταξε κάποιον ψήφισμα, ἕνας Ἀλεξίνειος τὸν κατηγόρησε λέγοντας ὅτι δὲν ταιριάζει στὸ σοφὸ, οὔτε σκηνογραφίαις, οὔτε ψηφίσματα νὰ φτιάχνῃ. Ἀποσταλεὶς ὁ Μενέδημος ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων εἰς τὴν φρουρὰν τῶν Μεγάρων, πῆγε στὴν Ἀκαδημεία καὶ ἀντάμωσε τὸν Πλάτωνα, καὶ τόσο σαγηνεύτηκε ἀπ' αὐτόν, ὥστε ἐγκατέλειπε τὴν στρατιωτικὴν ὀνηρεσίαν.

126. Τὸν τράβηξε ὁμοῦς ὁ Ἀσκληπιάδης ὁ Φλιασίου, καὶ ἐξῆσε στὰ Μέγαρα κοντὰ στὸν Στίλπωνα, τοῦ ὁποῖου καὶ οἱ δύο παρακολούθησαν τὴν διδασκαλίαν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπλευσαν εἰς τὴν Ἠλίδα καὶ ἀντάμωσαν τὸν Ἀρχιπύλο καὶ τὸ Μόσχο, τῆς σχολῆς τοῦ Φαίδωνος. Ὡς τότε, ὅπως εἶπαμε καὶ εἰς τὸ περὶ Φαίδωνος κεφάλαιον, οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς αὐτῆς ἐλέγοντο Ἠλιακοὶ²⁰. Ἐρετρικοὶ ὀνομάσθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ φιλοσόφου πού ἐξετάζομεν²¹.

Φαίνεται ὅτι ὁ Μενέδημος ἦταν καὶ ἀρκετὰ στομφώδης τύπος· γι' αὐτὸ ὁ Κράτης, παριδῶν αὐτόν, λέγει:

Φλιάσιόν τ' Ἀσκληπιάδην καὶ ταῦρον Ἐρέτρην.

ὁ δὲ Τίμων οὕτως (Diels 29):

ὄγκον ἀναστήσας ὠφρυωμένους ἀφροσιβόμβαξ.

127 οὕτω δ' ἦν σεμνὸς ὡς Εὐρύλοχον τὸν Κασανδρέα μετὰ Κλείπιδου Κυζικηνοῦ μεираκίου κληθέντα ὑπ' Ἀντιγόνου ἀντειπεῖν φοβεῖσθαι γὰρ μὴ Μενέδημος αἰσθηταί. ἦν γὰρ καὶ ἐπικόπτης καὶ παρρησιαστής. μεираκίου γοῦν καταθραυνομένου εἶπε μὲν οὐδέν· λαβῶν δὲ κάρφος διέγραφεν εἰς τοῦδαφος περαινομένου σχῆμα· ἕως ὁρώτων πάντων συνέν τὸ μεираκίον τὴν ὕβριν ἀπηλλάγη. Ἰεροκλέους δὲ [τοῦ] ἐπὶ τοῦ Πειραιῶς συνανακάμπτοντος αὐτῷ ἐν Ἀμφιαράου καὶ πολλὰ λέγοντος περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἐρετρίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπεν, ἠρώτησε δὲ εἰς τί αὐτὸν Ἀντιγόνος περαίνει.

128 Πρὸς δὲ τὸν θραυνομένον μοιχόν, “ἀγνοεῖς,” ἔφη, “ὅτι οὐ μόνον κράμβη χυλὸν ἔχει χρηστόν, ἀλλὰ καὶ ραφανίδες;” πρὸς δὲ τὸν νεώτερον κεκραγότα, “σκέψαι,” ἔφη, “μὴ τι ὀπισθεν ἔχων λέλῃθας.” Ἀντιγόνου δὲ συμβουλευομένου εἰ ἐπὶ κῶμον ἀφίκοιτο, σιωπήσας τᾶλλα μόνον ἐκέλευσεν ἀπαγγεῖλαι ὅτι βασιλέως υἱὸς ἐστίν. πρὸς δὲ τὸν ἀναίσθητον ἀναφέροντά τι αὐτῷ εἰκαίως, ἠρώτησεν εἰ ἀγρὸν ἔχει· φήσαντος δὲ καὶ πάμπλειστα κτήματα, “πορεύου τοίνυν,” ἔφη, “κακείνων ἐπιμελοῦ, μὴ συμβῆ σοι καὶ ταῦτα καταφθεῖραι καὶ κομψὸν ἰδιώτην ἀποβαλεῖν.” πρὸς δὲ τὸν πυθόμενον εἰ γῆμαι ὁ σπουδαῖος, ἔφη, “πότερον ἐγὼ σοι σπουδαῖος δοκῶ ἢ οὐ;” φήσαντος δ' εἶναι, “ἐγὼ τοίνυν,” εἶπε, “γεγάμηκα.” πρὸς δὲ τὸν εἰπόντα πολλὰ τὰ ἀγαθὰ 129 ἐπύθετο πόσα τὸν ἀριθμὸν καὶ εἰ νομίζει πλείω τῶν ἑκατόν. μὴ δυνάμενος δὲ τῶν καλούντων ἐπὶ δεῖπνόν τινος περιελεῖν τὴν πολυτέλειαν, κληθεὶς ποτε οὐδὲν μὲν εἶπε· σιωπῶν δ' αὐτὸν ἐνουθέτησε μόνας ἐλαιίας προσενεγκάμενος. διὰ οὖν δὴ τὸ παρρησιαστικὸν τοῦτο μικροῦ καὶ ἐκινδύνευσε ἐν Κύπρῳ παρὰ Νικοκρέοντι σὺν Ἀσκληπιάδῃ τῷ φίλῳ. τοῦ γὰρ τοι βασιλέως ἐπιμήνιον ἑορτὴν τελούντος καὶ καλέσαντος καὶ τοίτους ὥσπερ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, τὸν Μενέδημον εἶπεν ὡς εἰ καλοὶ ἦν ἢ

Ἄσκληπιάδης ὁ Φλιάσιος καὶ ὁ ταῦρος ὁ Ἐρετριανός.
(Ὁ) Τίμων ἐπίσης τὸν παρώδησε ὡς ἐξῆς:

“Ἐνας φουσκωμένος ὄγκος πού εἰσάγει θροντερές ἀνοησίες.

127. Ἦταν δὲ τόσο ἀξιοπρεπής, ὥστε ὅταν ὁ Εὐρύλοχος ὁ Κασανδρεὺς προσεκληθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου εἰς τὴν αὐλήν του μαζί μὲ τὸν νεαρὸ Κλείπιδον τὸν Κυζικηνὸν, δὲν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, ἀπὸ φόβο μὴ τὸ μάθη ὁ Μενέδημος· γιατί ἦταν καυστικὸς καὶ ἔλεγε ἀπερίφραστα τίς γνώμες του. Σὰν εἶχε ξεδιαντραπῆ ἕνας νεαρός, αὐτὸς δὲν εἶπε κουθέντα, μόνον πῆρε μιὰ βέργα καὶ σχεδίασε στὸ ἔδαφος μιὰ προσβλητικὴ φιγούρα²², καὶ ὄλοι τὴ βλέπανε, ὥσπου καὶ ὁ νεαρὸς κατάλαβε τὴν προσβολή καὶ ἀπομακρύνθηκε. (Ὅταν μαζί μὲ τὸν Ἰεροκλή, τὸν διοικητὴν τοῦ Πειραιῶς, ἔκαναν περίπατο δίπλα στὸ ἱερὸ τοῦ Ἀμφιαράου, καὶ ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἔλεγε πολλὰ γιὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἐρετρίας, ὁ Μενέδημος δὲν τοῦ εἶπε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν ρώτησε σὲ τί τὸν χρησιμοποιοῦσε ὁ Ἀντιγόνος.

128. Σ' ἕναν μοιχὸ πού καυχόταν, εἶπε: “Δὲν ξέρεις ὅτι ὄχι μόνον τὸ λάχανο ἔχει καλὴ γεύση ἀλλὰ καὶ τὸ ρεπάνι;”. Σ' ἕναν πολὺ θορυβιώδη νεαρόν, εἶπε: “Κύτταξε τί ὑπάρχει πίσω σου”. (Ὅταν ὁ Ἀντιγόνος ζήτησε τὴ γνώμη του ἂν ἔπρεπε νὰ πάη σὲ κάποια ἐξαλλὴ διασκέδαση (κῶμος), τοῦ ἔστειλε μῆνυμα στὸ δ-καλο δὲν τοῦ ἔλεγε παρὰ μόνον ὅτι εἶναι γυιὸς βασιλιᾶ. Τὸν ἀνόητο πού τοῦ διηγόταν χωρὶς λόγο, τὸν ρώτησε ἂν ἔχη ἀγρόκτημα· καὶ σὰν τοῦ ἀπάντησε ὅτι ἔχει καὶ πάμπολλα ζῆα (κτηματὰ²³), τοῦ εἶπε: “Πήγαινε καὶ φρόντισέ τα, μὴ τυχόν κι' αὐτὰ καταστραφούν, κι' ἕνας ξευπνὸς ἀργότης ἀχρηστευθῆ”. Σ' ἔκεινον πού ἤθελε νὰ μάθη ἂν πρέπει νὰ παντρευτεῖται ἕ ἐνάρετος, ἀποκρίθηκε: “Ἐμένα μὲ θεωρεῖς ἐνάρετος;”. Σὰν τοῦ ἀπάντησε ναί, “Ἐ λοιπόν, ἐγὼ παντρεύτηκα”, τοῦ εἶπε.

129. Ἐκεινον πού θεοαῖνε ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ ἀγαθὰ, τὸν ρώτησε, εἰς ποῖον ἀριθμὸν αὐτὰ ἀνέρχονται, καὶ ἂν νομίζῃ πῶς ξεπερνοῦν τὰ ἑκατό. Μὴ δυνάμενος νὰ περιστείλῃ τὴν σπατάλην κάποιου πού τὸν εἶχε καλέσει εἰς δεῖπνον, ὅταν ἐπῆγε δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ σιωπηρῶς τοῦδωσε ἕνα καλὸ μάθημα, περιορισθεὶς νὰ φάῃ μόνον ἐλιές. Ἐξ ζήτησις ὅμως τῆς παρρησίας του αὐτῆς, ἐκινδύνευσε τὸν ἑσχατὸν κίνδυνον ὅταν ἦταν στὴν Κύπρο, στὴν αὐλή τοῦ Νικοκρέοντος, μαζί μὲ τὸ φίλο του Ἀσκληπιάδην. Ὁ βασιλιάς τελοῦσε τὴ συνθησισμένη μηνιαία ἑορτή, κι' εἶχε καλέσει κι' αὐτῶς μαζί μὲ ἄλλους φιλοσόφους, ὅποτε ὁ Μενέδημος εἶπε, ὅτι

πλείω συνάγων συμποσία· ἐν οἷς καὶ ποιητῶν καὶ μουσικῶν ἠσπάζετο δὲ καὶ Ἄρατον καὶ Λυκόφωνα τὸν τῆς τραγωδίας ποιητὴν καὶ τὸν Ῥόδιον Ἀνταγόραν· μάλιστα δὲ πάντων Ὀμήρῳ προσεῖχεν· εἶτα καὶ τοῖς μελικοῖς· ἔπειτα Σοφοκλεῖ, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῶ, ὡπερ καὶ τὸ δευτερεῖον ἐν τοῖς Σατύροις, Αἰσχύλῳ δὲ τὸ πρωτεῖον ἀπεδίδου. ὄθεν καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους ταῦτα, φασί, προεφέρει το (Achaicus 34 N²):

ἠλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν γαχύς,
καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς βραχεῖ χρόνῳ.

134 ταῦτα δ' ἐστὶν Ἀχαιοῦ ἐκ τῆς σατυρικῆς Ὀμφάλης· ὥστε πταίουσιν οἱ λέγοντες μηδὲν αὐτὸν ἀνεγνωκέναι πλὴν τῆς Μηδείας τῆς Εὐριπίδου, ἣν ἔνιοι Νεόφρονος εἶναι τοῦ Σικυωνίου φασίν.

Τῶν δὲ διδασκάλων τοὺς περὶ Πλάτωνα καὶ Ξενοκράτην, ἔτι τε Παραβάτην τὸν Κυρηναῖον· κατεφρόνει, Στίλπωνα δ' ἔθεθαυμάκει· καὶ ποτε ἐρωτηθεὶς περὶ αὐτοῦ ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε πλὴν ὅτι ἐλευθέριος. ἦν δὲ καὶ δυσκατανόητος ὁ Μενέδημος καὶ ἐν τῷ συνθέσθαι δυσαναγνώστους· ἐστρέφετό τε πρὸς πάντα καὶ εὐρεσιλόγει· ἐριστικώτατός τε, καθὰ φησιν Ἀντισθένης ἐν Διαδοχαῖς (FGH 308 F 6), ἦν. καὶ δὴ καὶ τότε ἐρωτῶν εἰώθει· “τὸ ἕτερον τοῦ ἕτερου ἕτερον ἐστίν;” “ναί.” “ἕτερον δὲ ἐστὶ τὸ ὠφελεῖν τοῦ ἀγαθοῦ;” “ναί.” “οὐκ ἄρα τὸ ὠφελεῖν ἀγαθόν ἐστίν.”

135 Ἀνήρει δέ, φασί, καὶ τὰ ἀποφατικὰ τῶν ἀξιωματίων, καταφατικὰ τιθεὶς· καὶ τούτων τὰ ἀπλᾶ προσδεχόμενος τὰ οὐκ ἀπλᾶ ἀνήρει, λέγων δὲ συνημμένα καὶ συμπελεγμένα· φησὶ δ' Ἡρακλείδης ἐν μὲν τοῖς δόγμασι Πλατωνικὸν εἶναι αὐτὸν, διαπαίξειεν δὲ τὰ διαλεκτικά· ὥστε Ἀλεξίνου ποτὲ ἐρωτήσαστος εἰ πέπαιται τὸν πατέρα τύπτων, “ἀλλ' οὔτε ἔτυπον,” φάιναι, “οὔτε πέπαιμαι.” πάλιν τ' ἐκείνου λέγοντος ὡς ἐχρῆν εἰπόντα ναί ἢ οὐ λῦσαι τὴν ἀμφιβολίαν, “γελοῖον,” εἶπε, “τοῖς ὑμετέροις νόμοις ἀκολουθεῖν, ἐξὸν ἐν πύλαις ἀντιβῆναι.” Βίωνός τε ἐπιμελῶς κατατρέχοντος τῶν μάντεων, νεκροὺς αὐτὸν ἐπισφάττειν ἔλεγε.

νασηροῦ κλίματος τῆς Ἐρετρίας ἔκαμνε πολλὰ συμποσία, στὰ ὁποῖα προσκαλοῦσε καὶ ποιητὰς καὶ μουσικούς. Τοῦ ἄρесе ἐπίσης πολὺ ὁ τραγικὸς ποιητῆς Λυκόφρων καὶ ὁ Ῥόδιος Ἀνταγόρας. Ἀλλὰ κυρίως παρεδίδετο εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ὀμήρου, τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ εἰς τὸν ὅποιον ἔδιδε τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸ σατυρικὸν δράμα, εἰς δὲ τὸν Αἰσχύλον τὴν πρώτην. Γι' αὐτὸ συνήθιζε νὰ λέγῃ σταῖς πολιτικούς του ἀντιπάλους τοὺς ἀκολούθους στίχους:

134. Πολλὲς φορές προλαβαίνει τὸν ταχύ ὁ ἀδύνατος,
καὶ τὸν ἀετὸ ἢ χελώνα,

πού εἶναι ἀπὸ τὸ σατυρικὸν δράμα τοῦ Ἀχαιοῦ Ὀμφάλη. Ἐπομένως πλανῶνται ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν εἶχε διαβάσει παρὰ τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου, γιὰ τὴν ὅποια μερικοί λένε πῶς εἶναι ἔργο τοῦ Νεόφρονος τοῦ Σικυωνίου.

Περιφρονοῦσε δὲ τοὺς²¹ διδασκάλους τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοκράτους, καθὼς καὶ τὸν Παραβάτην τὸν Κυρηναῖον. Θαύμαζε ὅμως τὸν Στίλπωνα· καὶ ἐρωτηθεὶς κάποτε περὶ αὐτοῦ, δὲν εἶπε τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς ἦταν λεβεντάνθρωπος, τξέν-τιεμαν, κύριος. Ἦταν δὲ καὶ δυσνόητος ὁ Μενέδημος καὶ δύσκολα μπορούσε κανεὶς νὰ ἀντεπεξέλθῃ στὰ ἐπιχειρήματά του· ἤσχολεῖτο δὲ μὲ κάθε τι· καὶ εὕρισκε ἀντιρρήσεις, καὶ ἦταν ἰκανώτατος στὶς ἐριστικὰς συζητήσεις, σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναγράφει ὁ Ἀντισθένης στὶς «Διαδοχές» του. Ἰδιαίτερος εὐχαριστιόταν νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ἔξης ἐπιχείρημα: «Ἀπὸ δυὸ διαφορετικὰ πράγματα, διαφέρει τὸ ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλο;» «Ναί». «Εἶναι διαφορετικὸ τὸ ὠφελεῖν ἀπὸ τὸ ἀγαθόν;» «Ναί». «Ἄρα δὲν εἶναι ἀγαθὸ τὸ ὠφελεῖν.»

135. Προσέτι λέγουν ἀπέρριπτε καὶ τὰς ἀρνητικὰς προτάσεις μετατρέπων αὐτὰς εἰς καταφατικὰς, καὶ ἀπὸ αὐτὰς παρεδέχετο μόνον τὰς ἀπλὰς καὶ ἐκλήρυτε ἀνυπάρχτους τὰς μὴ ἀπλὰς, δηλαδὴ τὰς ὑποθετικὰς καὶ συνθετοὺς προτάσεις. Ὁ Ἡρακλείδης λέγει ὅτι στὰ δόγματα ἦταν Πλατωνικός, καὶ ἀπλῶς ἐπαίξει μὲ τὰ διαλεκτικὰ ἐπιχειρήματα. Γι' αὐτὸ ἐταν τὸν ρώτησε ὁ Ἀλεξίνος ἂν ἐπαψε νὰ δέρνῃ τὸν πατέρα του, ἀποκρίθηκε «μὰ οὔτε τὸν ἔδερα, οὔτε ἔχω παῦσαι νὰ τὸν δέρνω». Καὶ ἐπειδὴ ἔχεινος ἐπέμενε ὅτι πρέπει ν' ἀπαντήσῃ καθαρὰ ναί ἢ ὄχι, αὐτὸς τοῦ εἶπε: «Θὰ ἦταν παράλογο νὰ συμμορφωθῶ μὲ τοὺς κανόνες σου, τῆ στιγμῆ πού μπορῶ νὰ σὲ σταματήσω στὸ κατώφλι». Καὶ ἐπειδὴ ὁ Βίων βρισκόταν σὲ διαρκῆ ἀντιδικία μὲ τοὺς μάντις, αὐτὸς σκοτώνει πεθαμένους, ἔλεγε ὁ Μενέδημος.

Καί ποτέ τινος ἀκούσας ὡς μέγιστον ἀγαθὸν εἶη τὸ πάντων 136
ἐπιτυχάνειν ὧν τις ἐπιθυμεῖ, εἶπε, «πολὺ δὲ μείζον τὸ ἐπιθυμεῖν
ὧν δεῖ.» φησὶ δ' Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος γράψαι αὐτὸν μισθὸν
μηδὲ συντάξαι, ὥστε μηδ' ἐπὶ δόγματός τινος στηρίζειν. ἐν δὲ
ταῖς ζητήσεσι, φησὶν, ὧδε μάχιμος ἦν ὡσθ' ὑπόπια φέρων ἀπ' αἰ-
ῶμος δ' οὖν τοιοῦτος ἐν τοῖς λόγοις ὑπάρχων ἐν τοῖς ἔργοις
πρώτατος ἦν. Ἀλεξίῳ γοῦν πολλὰ καταπαύζων καὶ οὐκλημῶς
ἐπισκώπτων, ὅμιος αὐτῶν εὐ ἐποίει τῆν γυναικὰ παρμπιμῆνας
ἐκ Δελφῶν ἕως Χαλκίδος, εὐλαμνημένην τὰς κλοπείας τε καὶ τὰς
καθ' ὁδὸν ληστείας.

Φίλος τε ἦν μάλιστα, ὡς ὄηλον ἐκ τῆς πρὸς Ἀσκληπιάδην 21
συμπόσιας, οὐδὲν τι διαφερούσης τῆς Ξυλάδου φιλοστοργίας.
ἀλλὰ πρεσβύτερος Ἀσκληπιάδης, ὡς λέγεσθαι ποιητὴν μὲν αὐτῶν
εἶναι, ὑποκριτὴν δὲ Μενέδημον. καὶ ποτέ φασιν Ἀρχιπόλιδος
τρισηχίλιας αὐτοῖς διαγράψαντος στηριζομένους περὶ τοῦ τίς δεύ-
τερος ἀρεῖ, μηδέτερον λαβεῖν. λέγεται δὲ καὶ γυναῖκας ἀγαγέσθαι
αὐτοῦς ὧν τὴν μὲν θυγατέρα Ἀσκληπιάδην, τὴν δὲ μητέρα
Μενέδημον. κάπειδὴ τελευτήσῃ τῷ Ἀσκληπιάδῃ τὸ γυναικίον,
λαβεῖν τὸ τοῦ Μενεδήμου ἐκεῖνόν τε, ἐπειδὴ πρῶστη τῆς
πολιτείας, πλουσίαν γῆμαι οὐδὲν μέντοι ἦττον μιῶς οὐσίας οἰκίας
ἐπιτρέψαι τὸν Μενέδημον τὴν διοίκησιν τῇ πρῶτῃ γυναικί, 3
ὁ μὲντοι Ἀσκληπιάδης προκατέστρεψεν ἐν Ἐρετρίᾳ γηραιὸς ἤδη,
συζήσας τῷ Μενεδήμῳ σφόδρα εὐτελῶς ἀπὸ μεγάλων ὅτε καὶ
μετὰ χρόνον ἐλθόντος ἐπὶ κῆμον ἐριμμένου τοῦ Ἀσκληπιάδου καὶ
τῶν νεανίσκων ἀπακλειόντων αὐτῶν, ὁ Μενέδημος ἐκέλευσεν
εἰσδέξασθαι, εἰπὼν ὅτι Ἀσκληπιάδης αὐτῷ καὶ κατὰ γῆς ὧν τὰς
θύρας ἀνοίγει. ἦσαν δ' οἱ σωματοποιήσαντες αὐτοὺς Ἰππόνικός
τε ὁ Μακεδῶν καὶ Ἀγήτωρ ὁ Λαμειῶν· ὁ μὲν ἐκατέρω δούς
τριάκοντα μνάς, ὁ δ' Ἰππόνικος Μενεδήμῳ εἰς ἔκδοσιν τῶν
θυγατέρων διαχίλιας δραχμίας. ἦσαν δὲ τρεῖς, καθά φησιν Ἡρα-
κλείδης (FHG iii. 171), ἐξ Ἑρωπίδας αὐτῷ γυναικὸς γεγεννη-
μένοι.

139 Τὰ δὲ συμπόσια τοῦτον ἐποιεῖται τὸν τρόπον προηρότα μετὰ
δουῖν ἢ τριῶν ἕως βραδέων ἦν τῆς ἡμέρας· ἔπειτά τις ἐκάλει τοὺς
παραγενομένους καὶ αὐτῶν ἤδη δεδειπνηκότας ὥστ' εἴ τις ἔλληθ
πᾶτων, ἀνακάμπτων ἐπιπθίνετο τῶν ἐξιώντων· τί εἶη παρακεί-

136. Ὅταν ἄκουσε κάποιον νὰ λέγῃ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ἀγα-
θὸν εἶναι νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὰ πράγματα ποῦ ἐπιθυμεῖ, εἶπε, ὅτι
πολύ μεγαλύτερο ἀγαθὸν εἶναι νὰ ἐπιθυμῇ κανεὶς ἐκεῖνα ποῦ πρέ-
πει. Ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος δεβαίῳνει, ὅτι ποτὲ δὲν ἔγραψε
οὔτε συνέθεσε κάτι, καὶ ποτὲ δὲν ἦταν προσκολλημένος σ' ἓνα δό-
γμα. Καὶ ὅτι ἦταν τόσο μαχητικὸς στὶς συζητήσεις ὥστε θταν ἀπο-
στρόφταν ἦταν κατεξήντημένος. Ὡστόσο, στὴ συμπεριφορὰ του
ἦταν πρώτατος. Παρ' ὅτι λόγου χάριν ὁ Ἀλεξίος τὸν κορόιδευε
καὶ τὸν ἔσκωπε σκληρὰ, αὐτὸς ἐξυπηρέτησε τὴ γυναῖκα του, τὴν
ὁποῖαν ἔστειλε μὲ πισινδαῖα ἀπὸ τοὺς Δελφούς ὡς τὴ Χαλκίδα. Ἐ-
πειδὴ φοβόταν μὴ τὴν κλέβουν καὶ τὴ ληστεύουν στὸ δρόμο.

137. Ἦταν καὶ καλὸς φίλος, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν
πρὸς τὸν Ἀσκληπιάδῃ στοργὴν του, ποῦ κατ' οὐδὲν ἦτο κατωτέρα
τῆς ἀφοσίωσης τοῦ Ξυλάδου (στὸν Ὀρέστη). Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ
Ἀσκληπιάδης ἦταν μεγαλύτερος, ὁ κόσμος ἔλεγε ὅτι αὐτὸς ἦταν
ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς. ὁ δὲ Μενέδημος εἰ ἠθοποιός. Ὅταν κά-
ποτε ὁ Ἀρχίπολις τοὺς ἔκαμε ἓνα δῶρο ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες δρα-
χμῆς²⁵, δὲν ἤθελε κανένας νὰ πάρῃ πρῶτος τὸ μερίδιό του, μὲ
ἀποτέλεσμα νὰ μὴ τίς πάρῃ κανένας. Λέγεται ἐπίσης, ὅτι αὐτοὶ
παντρεύθηκαν μητέρα καὶ κόρη· τὴν κόρη, τὴν πῆρε ὁ Ἀσκλη-
πιάδης καὶ τὴν μητέρα ὁ Μενέδημος. Ἀλλὰ ἐπειδὴ πέθανε ἡ γυ-
ναῖκα τοῦ Ἀσκληπιάδῃ, πῆρε τὴ γυναῖκα τοῦ Μενεδήμου· καὶ ἐ-
κεῖνος, ὅταν ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ κράτους, παντρεύτηκε μιὰ πλού-
σια. Ὡστόσο, ἐπειδὴ μένανε στὸ ἴδιο σπίτι, ὁ Μενέδημος ἀφῆσε
τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του στὴν πρώτη του γυναῖκα.

138. Ὁ Ἀσκληπιάδης πέθανε πρῶτος σὲ προχωρημένη ἡλικία,
ἀφοῦ ἔζησε πολὺ λιτὰ μὲ τὸ Μενέδημο, ἂν καὶ εἶχαν ἐπαρκῆ τὰ
μέσα. Ὅταν ἀργότερα ὁ ἐριμμένος τοῦ Ἀσκληπιάδῃ πῆγε σὲ δια-
σκεδάση καὶ οἱ νεαροὶ δὲν τὸν ἄφηναν νὰ μπηῖ, ὁ Μενέδημος ἔδω-
κε ἐντολὴ νὰ τὸν δεχθοῦν, λέγοντας ὅτι ὁ Ἀσκληπιάδης καὶ κάτω
ἀπὸ τὴ γῆ ποῦ ἔρρισκεται, τοῦ ἀνοίγει τὴν πόρτα. Ἰστοηρικταί
τῶν ἦσαν ὁ Ἰππόνικος ὁ Μακεδῶν καὶ ὁ Ἀγήτωρ ἀπὸ τῆ Λαμία·
αὐτὸς τοὺς ἔδωσε ἀπὸ τριάντα μνάς²⁶, ὁ δὲ Ἰππόνικος ἔδωσε στὸ
Μενέδημο δυὸ χιλιάδες δραχμῆς²⁷ γιὰ προίκα τῶν θυγατέρων του·
ἦταν δὲ αὐτὲς τρεῖς, ἀπὸ τὴ γυναῖκα του ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ.

139. Τὰ συμπόσια του πάλι, τὰ ἔκαμε κατὰ τὸν ἀκόλουθο
τρόπο: κολάτσιζε προηγουμένως μὲ δυὸ-τρεῖς φίλους καὶ καθό-
ταν μὲ αὐτοὺς ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ· ὕστερα εἰδοποιῶσε τοὺς προσκε-
κλημένους ποῦ καὶ αὐτοὶ εἶχαν πιά δειπνήσει. Γι' αὐτὸ, ἂν κανεὶς
πῆγαινε νωρίτερα, ἔκανε βόλτες ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ριτοῦσε

μενον καὶ πῶς ἔχει τὸ τοῦ χρόνου· εἰ μὲν οὖν λαχάνιον ἢ ταρίχιον, ἀνεχώρουν· εἰ δὲ κρεάδιον, εἰσήσαν. ἦν δὲ τοῦ μὲν θέρους ψάθος ἐπὶ τῶν κλινῶν, τοῦ δὲ χειμῶνος κώδιον προσκεφάλαιον αὐτῷ φέρειν ἔδει. τὸ τε περιαγόμενον ποτήριον οὐ μείζον ἦν κοτυλαίου· τράγημα θερμός ἢ κύαμος, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν
140 ὠρίων ἄπιος ἢ ροιὰ ἢ ὄχροι ἢ νῆ Δί' ἰσάδες. ἅ πάντα φησὶν ὁ Λυκόφρων ἐν τοῖς πεποιημένοις σατύροις αὐτῷ, οὓς Μενέδημος ἐπιγράψεν, ἐγκώμιον τοῦ φιλοσόφου ποιήσας τὸ δρᾶμα· ὧν καὶ τινὰ ἐστὶ τοιαυτὴ (Lycophron 3 N²):

ὡς ἐκ βραχείας δαιτὸς ἢ βαιὰ κύλιξ
αὐτοῖς κυκλεῖται πρὸς μέτρον, τράγημα δὲ
ὁ σωφρονιστὴς τοῖς φιληκόοις λόγος.

Τὰ μὲν οὖν πρῶτα κατεφρονεῖτο, κύων καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἑρετριέων ἀκνήων ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσασθαι. ἐπρέσβευσε δὲ καὶ πρὸς Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον, τιμώμενος πανταχοῦ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς Δημήτριον. καὶ τῆς πόλεως διακόσια τάλαντα τελοῦσης πρὸς ἔτος αὐτῷ, τὰ πενήκοντα ἀφείλε· πρὸς ὃν διαβληθεὶς ὡς τὴν πόλιν ἐγχειρίζων
141 Πτολεμαίῳ, ἀπολογεῖται δι' ἐπιστολῆς ἧς ἡ ἀρχὴ " Μενέδημος βασιλεῖ Δημητρίῳ χαίρειν. ἀκούω πρὸς σὲ ἀνατεθῆναι περὶ ἡμῶν." λόγος δὲ διαβαλεῖν αὐτὸν τῶν ἀντιπολιτευομένων τινὰ Δισχύλον. δοκεῖ δ' ἐμβριθέστατα πρεσβεῦσαι πρὸς Δημήτριον ὑπὲρ τοῦ Ὄρωπου, ὡς καὶ Εὐφάντος ἐν Ἱστορίαις (FCirH 74 F 2) μνημονεύει. ἡγάπα δὲ αὐτὸν καὶ Ἀντίγονος καὶ μαθητὴν ἀνεκέρυττον αὐτὸν. καὶ ἡνίκα ἐνίκα τοὺς βαρβάρους περὶ Λυσιμαχίαν, γράφει ψήφισμα αὐτῷ Μενέδημος ἀπλοῦν τε καὶ ἀκόλακον, οὗ ἡ ἀρχή " οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ πρόβουλοι εἶπον ἐπειδὴ βασιλεὺς
142 Ἀντίγονος μάχῃ νικήσας τοὺς βαρβάρους παραγίνεται εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πράσσει κατὰ γνώμην, ἔδοξε τῇ βουλῇ

αὐτοῦς ποῦ θγαίγανε τί ἔχει στὸ τραπέζι καὶ σὲ ποῖο σημεῖο θρίσκονται· κι' ἂν ἄκουγαν ὅτι σερβίρουν χόρτα ἢ παστὰ ἔφευγαν· ἂν ἡμῖς μάθαιναν ὅτι ὑπάρχει κρέας ἔμπαιναν. Τὰ κρεβάτια ἦταν στρωμένα τὸ καλοκαίρι μὲ ψάθες καὶ τὸ χειμῶνα μὲ προβιές — προσκέφαλο ἔπρεπε νὰ φέρνῃ ὁ καθένας²⁸. Τὸ δὲ δοχεῖο μὲ τὸ κρασί ποῦ ἔκανε τὸ γῦρο, δὲ χωροῦσε οὔτε ἓνα κιλό. Τὰ ἐπιδόρπια ἦταν λούπινα ἢ κουκιά, καὶ ἀπὸ κάποτε ἐνα φρούτα τῆς ἐποχῆς, ἀχλάδια, ρόδια, ρεβύθια, ἀλλὰ καὶ σῦκα ξερά²⁹.

140. "Ἰλα αὐτὰ τὰ ἀναφέρει ὁ Λυκόφρων στὸ σατυρικό του δρᾶμα ποῦ τὸ ἐπέγραψε Μενέδημος καὶ ποῦ ἀπετέλεσεν ἐγκώμιον τοῦ φιλοσόφου. Ἰδοὺ καὶ ἓνα δεῖγμα ἀπ' αὐτό:

"Ὑστερα ἀπὸ ἓνα σύντομο γεῦμα μιά μικρὴ κανάτα ἔκανε διακριτικὰ τὸ γῦρο, καὶ γιὰ φρούτο ἦταν λόγια ποῦ ἐμπνέουν σωφροσύνην καὶ ποῦ ἀπευθύνονται σὲ ἀνθρώπους ποῦ εὐχαριστιοῦνται νὰ τ'ἀκούνε.

Στὴν ἀρχὴ τὸν περιφρονοῦσαν οἱ Ἑρετριεῖς καὶ τὸν ἔλεγαν σκύλο καὶ φλύαρο. Ἀλλὰ ἀργότερα προσεκάλεσε τόσο τὸ θαυμασμό τους, ὥστε νὰ τοῦ ἐμπιστευθοῦν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως. Διετέλεσε καὶ πρέσβυς στὸν Πτολεμαῖο καὶ στὸν Λυσίμαχο, τιμώμενος πανταχοῦ. Ἐπίσης διετέλεσε πρέσβυς καὶ εἰς τὸν Δημήτριον καὶ τὰ διακόσια τάλαντα ποῦ κάθε χρόνο πλήρωνε σ' αὐτὸν (τὸν Δημήτριον) ἢ πόλις (ἢ Ἑρέτρια), αὐτὸς κατώρθωσε νὰ τὰ μειώσῃ κατὰ πενήκοντα.

141. Διαβληθεὶς εἰς τὸν Δημήτριον ὅτι κινεῖται νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς τὸν Πτολεμαῖον, ἀπολογεῖται δι' ἐπιστολῆς τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἔχει οὕτω: "Ὁ Μενέδημος στὸν βασιλεῖα Δημήτριον ἀποστέλλει τοὺς χαιρετισμούς του. Μαθαίνει ὅτι μία ἐκθεσις ἔχει φθάσει σὲ σένα ποῦ ἀφορᾷ ἐμέ". Λέγεται ὅτι τὸν εἶχε διαβάσει κάποιος πολιτικός του ἀντίπαλος ποῦ λεγόταν Δισχύλος. Φαίνεται δὲ ὅτι συμπεριεφέρθη μὲ ἄκραν ἀξιπρέπειαν ὅταν ἦταν πρεσβευτῆς πλησίον τοῦ Δημητρίου στὸ ζήτημα τοῦ Ὄρωπου, ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐφάντος στὶς «Ἱστορίες» του. Ἦν ἀγαποῦσε καὶ ὁ Ἀντίγονος καὶ συνήθιζε ν' ἀνακηρύττει τὸν ἑαυτοῦ του μαθητὴ του.

142. Καὶ ὅταν αὐτὸς ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους στὴ Λυσιμαχία, ὁ Μενέδημος ἐπρότεινε πρὸς τιμὴν του ἓνα ἀπλὸ καὶ δίχως κολακείας ψήφισμα ποῦ ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Κατόπιν προτάσεως τῶν στρατηγῶν καὶ συμβούλων, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς Ἀντίγονος νικήσας μὲ μάχην τοὺς βαρβάρους ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν, καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα θέματα ἐνεργεῖ κατὰ τὴν θέλησιν

καὶ τῷ δήμῳ . . .”

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ τὴν ἄλλην φιλίαν ὑποπτευθεὶς προδίδοναι τὴν πόλιν αὐτῷ, διαβάλλοντος Ἀριστοδήμου ὑπεξήλθε· καὶ διέτριβεν ἐν Ὠρωπῷ ἐν τῷ τοῦ Ἀμφιάρεω ἱερῷ· ἔνθα χρυσῶν ποτηρίων ἀπολομένων, καθά φησιν Ἑρμῆπος (F11G iii. 44 sq.), δόγματι κοινῷ τῶν Βοιωτῶν ἐκελεύσθη μετελθεῖν. ἐντεύθεν ἀθυμίας λαθραίως παρεισδύς εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας παραλαβὼν πρὸς Ἀντίγονον ἔλθων ἀθυμία τὸν βίον κατέστρεψεν.

Φησὶ δ' Ἡρακλείδης (F11G iii. 171) αὐτὸν πᾶν τὸν ἀντίγον, 143
πρόβουλον γενόμενον τῶν Ἐρετριέων πολλάκις ἐλευθερώσει τὴν πατρίδα ἀπὸ τῶν τυράννων ἐπαγόμενον Δημήτριον· οὐκ ἂν δὴ οὖν προδοῦναι αὐτὸν Ἀντιγόνῳ τὴν πόλιν, ἀλλὰ διαβολὴν ἀναλαβεῖν ψευδῆ· φοιτᾷν τε πρὸς τὸν Ἀντίγονον καὶ βούλεσθαι ἐλευθερώσαι τὴν πατρίδα· τοῦ δὲ μὴ εἰκόντος ὑπ' ἀθυμίας ἀσιτήσαντα ἑπτὰ ἡμέρας τὸν βίον μεταλλάξαι. τὰ ὅμοια τούτῳ καὶ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος (p. 102 Wil.) ἱστορεῖ. μόνῳ δὲ Περσῶν διαπρύσιον εἶχε πόλεμον· ἐδόκει γὰρ Ἀντιγόνου βουλομένου τὴν δημοκρατίαν ἀποκαταστήσαι τοῖς Ἐρετριεῦσι χάριν Μενεδήμου κωλύσαι. διό 144
καὶ ποτε παρὰ πότον ὁ Μενέδημος ἐλέγξας αὐτὸν ἐν λόγοις τὰ τε ἄλλα ἔφη καὶ δὴ καί, “ φιλόσοφος μέντοι οὗτος, ἀνὴρ δὲ καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν γενησομένων κάκιστος.”

Ἐτελεύτα δὲ κατὰ τὸν Ἡρακλείδην τέταρτον καὶ ἑβδομηκοστὸν ἔτος βίου· καὶ εἰς αὐτὸν ἡμῶν ἐστὶν οὕτως ἔχον (Afr. Aeth. v. 40):

ἔκλυον, Μενέδημε, τεὸν μόρον, ὡς ἐκὼν ἀπέσβηθαι
ἐν ἡμέρησιν ἑπτὰ μηδὲν ἐσθίω.
καῖτ' ἔργου ἔρεξας Ἐρετρικόν, ἀλλ' ὅμως ἀνιδρόνον
ἀψυχὴ γὰρ ἡγεμῶν ἔπειγέ σε.

Καὶ οὗτοι μὲν οἱ Σωκρατικοὶ καὶ αἱ ἀπ' αἰῶν, μετῴειον δὲ ἐπὶ Πλάτωνα τὸν τῆς Ἀκαδημείας κατάρξαντα, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ, ὅποσοι γεγόνασιν ἐλλόγμοι.

των, ἡ γερουσία καὶ ὁ λαὸς ἐψήφισαν . . .

Γι' αὐτὰ καὶ γὰρ τὴν ἄλλην φιλίαν τοῦ μετὰ τὸν Ἀντίγονον, καταστάτας ὑποπτος, κατόπιν διαβολῶν τοῦ Ἀριστοδήμου, ὅτι προδίδει εἰς αὐτὸν τὴν πόλιν, ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ· καὶ διέμενε στὸν Ὠρωπὸ στὸ ἱερὸ τοῦ Ἀμφιάρεου. Ἐπειδὴ ἐκεῖ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἑρμῆπος, χάθηκαν μερικὰ χρυσὰ κύπελλα, μετὰ κοινὴν ἀπόφασιν τῶν Βοιωτῶν, διετάχθη νὰ φύγῃ. Πικραμένος ἀπ' αὐτὸ, μῆτις κρυφὰ στὴν ἰδιαιτέρα τοῦ πατρίδα, καὶ ἄφου πῆρε τὴν γυναῖκα του καὶ τὶς θυγατέρες του πῆγε στὸν Ἀντίγονο, ὅπου ἀπὸ τῆ στενοχώρια τοῦ αὐτοκτόνησε.

143. Ὁ Ἡρακλείδης ἔμως λέει ὅπως τὰ ἀντίθετα: ὅτι ὑπῆρξε σύμβουλος τῶν Ἐρετριέων καὶ πολλές φορές ἀπελευθέρωσε τὴν πόλιν ἀπὸ τοὺς τυράννους μετὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Δημητρίου — ἐπιμένοντος δὲν ἐπρόδωσε τὴν πόλιν εἰς τὸν Ἀντίγονο, ἀλλὰ ὑπῆρξε θοῖα ψευδοῦς κατηγορίας· ὅτι προσέφευγε στὸν Ἀντίγονο καὶ ἀγωνιοῦσε ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ὑποχωροῦσε, καταληφθεὶς ἀπὸ ἀπελπισίαν ἔμεινε ἑπτὰ ἡμέρας νηστικός μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ πεθάνῃ. Παρόμοια ἱστορεῖ καὶ ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος. Μόνον μετὰ τὸν Περσῶν ἦταν στὰ μαχαίρια, γιὰτὶ ὅταν ὁ Ἀντίγονος θῆλῃσε, χάριν τοῦ Μενεδήμου, νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν ἐπὶ τὴν Ἐρέτρια, αὐτὸς τὸν ἐμπόδισε.

144. Γι' αὐτὸ, κάποτε σ' ἓνα συμπόσιον, ὁ Μενέδημος ἀνεσκέυασε μετὰ ἐπιχειρήματα τὴν ἀποψίν του, καὶ μεταξὺ ἄλλων εἶπε, “ὡς φιλόσοφος, τέτοιος εἶναι. ὡς ἀνθρώπος δὲ, δὲν ὑπάρχει οὔτε θὰ γεννηθῇ πῶς κακός».

Κατὰ τὸν Ἡρακλείδην πέθανε σὲ ἡλικία ἑβδομηκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Ἐχομε γράψαι καὶ γι' αὐτὸν τὸ ἀκόλουθον ἐπιγράμμα:

Ἐμαθα τὴ μοῖρα σου, Μενέδημε,
ποῦ θεληματικὰ ἐσθῆσας, μὴ τρώγοντας τίποτε
ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες.
Πράξις ἀναξία ἐνός Ἐρετρικοῦ, ἀλλὰ ἀναξία ἀνδρός·
γιατὶ ἄφησες νὰ σὲ ἐξουσιάσῃ ὁ ἀπελπισμός.

Αὗτοι λοιπὸν ὑπῆρξαν οἱ Σωκρατικοὶ καὶ οἱ ἄμεσοι διάδοχοί τους. Τώρα θὰ πρέπει νὰ περάσῃμε στὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς διὰ δόχους του, ὅσοι ὑπῆρξαν ὀνομαστοί.

III

ΠΛΑΤΩΝ

1 Πλάτων, Ἀρίστωνος καὶ Περικτιόνης—ἡ Πρωτώνης—Ἀθηναῖος, ἦτις τὸ γένος ἀνέφερεν εἰς Σόλωνα. τούτου γὰρ ἦν ἀδελφὸς Δρωπίδης, οὐ Κριτίας, οὐ Κάλλαισχος, οὐ Κριτίας ὁ τῶν τριάκοντα καὶ Γλαύκιον, οὐ Χαρμίδης καὶ Περικτιόνη, ἧς καὶ Ἀρίστωνος Πλάτων, ἔκτος ἀπὸ Σόλωνος. ὁ δὲ Σόλων εἰς Νηλέα καὶ Ποσειδῶνα ἀνέφερε τὸ γένος. φασὶ δὲ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀνάγειν εἰς Κόδρον τὸν Μελάμβου, οἵτινες ἀπὸ Ποσειδῶνος ἰστοροῦνται κατὰ Θράσυλλον (FHC iii. 505).

2 Σπεύσιππος δ' ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Πλάτωνος περιδείπνω (fg. 27 Lang) καὶ Κλέαρχος ἐν τῷ Πλάτωνος ἐγκωμίῳ (Wehli iii, fg. 21) καὶ Ἀναξилаίδης ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ φιλοσόφων φασίν, ὡς Ἀθήνησιν ἦν λόγος, ὡραίαν οὔσαν τὴν Περικτιόνην βιάζεσθαι τὸν Ἀρίσωνα καὶ μὴ τυγχάνειν παυόμενόν τε τῆς βίας ἰδεῖν τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ὄψιν· ὄθεν καθαρὰν γάμου φυλάξει ἕως τῆς ἀποκνήσεως.

Καὶ γίνεται Πλάτων, ὡς φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς (FGH 244 F 37), ὀγδόη καὶ ὀγδοηκοστῇ Ὀλυμπιάδι, Θαρρηλιῶνος ἐβδόμη, καθ' ἣν Δῆλιοι τὸν Ἀπόλλωνα γενέσθαι φασί. τελευτᾷ δὲ—ὡς φησὶν Ἑρμῆπος (FHC iii. 43) ἐν γάμοις δειπνῶν—τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδάης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, βιοῦς ἔτος 3 ἐν πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα. Νεάνθης δὲ φησὶν αὐτὸν τεττάρων καὶ ὀγδοήκοντα τελευτῆσαι ἐτῶν (FGH 84 F 20). ἔστιν οὖν Ἰσοκρά-

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ

I. ΠΛΑΤΩΝ

1 Ὁ Πλάτων ἦταν γυῖός τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς Περικτιόνης (ἢ Πρωτόνης), καὶ ἦταν πολίτης τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ μητέρα του ἀνέβαζε τὴ γενεὰ τῆς εἰς Σόλωνα. Γιατὶ ἀδελφὸς τοῦ Σόλων ἦταν ὁ Δρωπίδης, ποὺ ἦταν πατέρας τοῦ Κριτία, ὁ ὁποῖος ἦταν πατέρας τοῦ Κάλλαισχου, ὁ ὁποῖος πάλι ἦταν πατέρας τοῦ Κριτία, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς τριάκοντα (τυράντους)³⁰ καὶ τοῦ Γλαύκιονος, ποὺ ἦταν πατέρας τοῦ Χαρμίδη καὶ τῆς Περικτιόνης, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθη καὶ ὁ Πλάτων τοῦ Ἀρίστωνος, στὴν ἕκτη γενεὰ ἀπὸ τὸν Σόλωνα. Ὁ δὲ Σόλων ἀνέβαζε τὴν καταγωγὴν του εἰς Νηλέα καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Ἀλλὰ καὶ ὁ πατέρας του, λένε, κατήγετο ἀπὸ τὸν Κόδρον, γυῖο τοῦ Μελάμβου, αἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Θράσυλον φέρονται ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ποσειδῶνος.

2 Ὁ Σπεύσιππος πάλι, στὸ ἔργο του «Πλάτωνος περιδείπνων» καὶ ὁ Κλέαρχος στὸ «Πλάτωνος ἐγκωμίων», καθὼς καὶ ὁ Ἀναξилаίδης στὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ «Περὶ φιλοσόφων» συγγραμμάτος του ἀναφέρουν ἕτι γινόταν λόγος στὰς Ἀθήνας πῶς ὁ Ἀρίστων θέλησε νὰ βιάσῃ τὴν Περικτιόνην ποὺ ἦταν στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῆς, ἀλλὰ δὲν τὸ πέτυχε· καὶ ὅταν σταμάτησε νὰ μεταχειρίζεται ὅταν, παρουσιάσθηκε στὸ ὄνειρό του ὁ Ἀπόλλων· κατόπιν τούτου, τὴν ἄφησε ἀνενόχλητον ὥσπου γεννήθηκε τὸ παιδί τῆς.

Ὁ Πλάτων, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀπολλόδωρος στὰ «Χρονικά» του, γεννήθηκε τὴν 88ῃ Ὀλυμπιάδα, στίς 7 τοῦ μηνὸς Θαρρηλιῶνος (Μαΐου), τὴν ἴδια μέρα ποὺ, ὅπως λένε οἱ Δῆλιοι, εἶχε γεννηθῆ καὶ ὁ Ἀπόλλων. Πέθανε σ' ἓνα γαμήλιο γλέντι, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἑρμῆπος, τὸ πρῶτο ἔτος τῆς 108ῆς Ὀλυμπιάδος, εἰς ἡλικίαν 81 ἐτῶν.

3. Ὁ Νεάνθης ἕμως λέει ὅτι πέθανε 84 ἐτῶν. Εἶναι ἐπιμέ-

τους νεώτερος ἔτεσιν ἕξ· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ Λυσιμάχου, Πλάτων δὲ ἐπὶ Ἀμεινίου γέγονεν, ἐφ' οὗ Περικλῆς ἐτελευτήσεν. ἦν δὲ τῶν δῆμων Κολλυτεύς, ὡς φησὶν Ἀντιλέων ἐν δευτέρῳ Περί χρόνων (FCrH 247 F 1). καὶ ἐγεννήθη κατὰ τινὰς ἐν Αἰγίνῃ—ἐν τῇ Φειδιάδου οἰκίᾳ τοῦ Θύλητος, ὡς φησὶ Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 580 v.)—τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἄλλων πεμφθέντος κληροῦχος καὶ ἐπαελλόντος εἰς Ἀθήνας, ὅπόθ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐξεβλήθησαν βοηθούντων Αἰγυνήταις. ἀλλὰ καὶ ἐχορήγησεν Ἀθήνησι Δίανος ἀναλίσκοντος, ὡς φησὶν Ἀθηνόδωρος ἐν ἡ' Περιπάτων. ἔσχε δ' ἀδελφοὺς Ἰδεΐμαιτον καὶ Γλαύκιωνα 4 καὶ ἀδελφὴν Πωτώνην, ἕξ ἧς ἦν Σπεύσιππος.

Καὶ ἐπαυδύθη μὲν γράμματα παρὰ Διονυσίῳ, οὗ καὶ μνημονεύει ἐν τοῖς Ἀντερασταῖς (Amat. 132a). ἐγνυμάσατο δὲ παρὰ Ἀρίστωνι τῷ Ἀργεῖῳ παλαιστῇ· ἀφ' οὗ καὶ Πλάτων διὰ τὴν εὐεξίαν μετωνομάσθη, πρότερον Ἀριστοκλῆς ὑπὸ τοῦ πάππου καλούμενος [ὄνομα], καθά φησιν Ἀλέξανδρος ἐν Διαδοχαῖς (FCrH 273 F 88). εἶνοι δὲ διὰ τὴν πλατύτητα τῆς ἐρμηνείας οὕτως ὀνομασθῆναι ἢ ὅτι πλατὺς ἦν τὸ μέτωπον, ὡς φησὶ Νεάνθης (FCrH 84 F 21). εἰσὶ δ' οἱ καὶ παλαισαὶ φασὶν αὐτὸν Ἰσθμοῖ, καθὰ καὶ Δικαίαρχος ἐν πρώτῳ Περί βίων (Wehrli i, fr. 40), καὶ 5 γραφικῆς ἐπιμεληθῆναι καὶ ποιήματα γράφει, πρώτον μὲν διθυράμβους, ἔπειτα καὶ μέλη καὶ τραγωδίαι. ἰσχυρόφωνός τε, φασίν, ἦν, ὡς καὶ Τιμόθεός φησιν ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ Περί βίων (FHG iv. 523). λέγεται δ' ὅτι Σωκράτης ὄναρ εἶδε κύκνου νεοττὸν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχειν, ὃν καὶ παραχρῆμα περοφυήσαντα ἀναπτῆναι ἠδὲ κλάζξαντα· καὶ μεθ' ἡμέραν Πλάτων αὐτῷ συστήναι, τὸν δὲ τοῦτον εἰπεῖν εἶναι τὸν ὄρνιν.

Ἐφιλοσόφει δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν Ἀκαδημίᾳ, εἶτα ἐν τῷ κήπῳ τῷ παρὰ τὸν Κολωνόν, ὡς φησὶν Ἀλέξανδρος ἐν Διαδοχαῖς (FCrH 273 F 89), καθ' Ἡράκλειτον. ἔπειτα μέντοι μέλλων ἀγωνιεῖσθαι τραγωδίᾳ πρὸ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου Σωκράτους ἀκούσας κατέφλεξε τὰ ποιήματα εἰπών·

Ἡφαιστε, πρόμολ' ὦδε Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

νως νεώτερος ἀπὸ τὸν Ἰσοκράτη κατὰ ἕξη χρόνια. Γιατί ὁ Ἰσοκράτης γεννήθηκε ἐπὶ Λυσιμάχου (ἄρχοντας)³¹, ἐνφ ὁ Πλάτων γεννήθηκε ἐπὶ Ἀμεινίου, τὸ ἔτος ποῦ πέθανε ὁ Περικλῆς. Ἀνῆκε εἰς τὸν δῆμον Κολλυτέων, ὅπως θεβαιώνει ὁ Ἀντιλέων στὸ δευτέρο κεφάλαιο τῆς «Περὶ χρονολογιῶν» συγγραφῆς του. Γεννήθηκε στὴν Αἰγίνα ὅπως γράφει ὁ Φαβωρίνος στὴν «Παντοδαπὴ Ἱστορία» του, γιατί ὁ πατέρας του εἶχε σταλῆ ἐκεῖ μαζί μὲ ἄλλους ὡς κληροῦχος³², καὶ ξαναγύρισε εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν τοὺς ἐδιώξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ποῦ ἤρθαν νὰ ὑπερασπισθοῦν τοὺς Αἰγινῆτες. Ὁ Πλάτων ἔδρασε καὶ ὡς χορηγός³³ εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ ἔξοδα τοῦ Δίανος³⁴, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀθηνόδωρος εἰς τὸ βον κεφάλαιον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Περίπατοι» βιβλίου του. Εἶχε δὲ δύο ἀδελφοὺς, τὸν Ἀδεΐμαντο καὶ τὸν Γλαύκιωνα, καὶ μιὰ ἀδελφὴ τὴν Πωτώνην, μητέρα τοῦ Σπεύσιππου.

4. Γράμματα ἐμάθε εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Διονυσίου, τὸν ὁποῖον καὶ μνημονεύει στοὺς «Ἀντιπάλους». Γυμναστικὴν ἐδιδάχθη πλησίον τοῦ Ἀρίστωνος τοῦ Ἀργεῖου παλαιστοῦ, ποῦ τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ ὄνομα Πλάτων γιὰ τὴν εὐρωστὴ ἐμφάνισή του, ἐνφ πρωτύτερα λεγόταν Ἀριστοκλῆς ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πάππου του, ὅπως γράφει ὁ Ἀλέξανδρος στὶς «Διαδοχές» του. Κάποιοι πάλι λένε ὅτι ὀνομάσθηκε ἔτσι γιὰ τὴν εὐρύτητα τοῦ λεκτικοῦ του ὕφους, ἢ γιατί εἶχε φαρδὸν μέτωπο, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Νεάνθης.

5. Ὑπάρχουν καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἔλαθε μέρας καὶ σὲ ἄγῳνες πάλης στὰ Ἰσθμια, καὶ ὅτι ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἔγραψε καὶ ποιήματα, στὴν ἀρχὴ διθυράμβους καὶ ὕστερα καὶ λυρικά ἔργα καὶ τραγωδίαι. ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Δικαίαρχος στὸ πρῶτο κεφάλαιον τοῦ «Περί βίων» συγγράμματός του. Εἶχε ἀσθενῆ φωνήν, ὅπως θεβαιώνει ὁ Ἀθηναῖος Τιμόθεος στὸ «Περί βίων» βιβλίου του. Λέγεται ἐπίσης ὅτι ὁ Σωκράτης εἶδε στὸ ὄνειρό του πὼς εἶχε στὰ γόνατά του ἓνα νεοσσὸ κύκνου, τοῦ ὁποῖου ξαφνικὰ μεγάλωσαν τὰ φτερά καὶ πέταξε, ἀφοῦ ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ γλυκειὰ νότα. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα τοῦ ἔφεραν τὸν Πλάτων γιὰ μαθητὴ, καὶ εἶπε ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ πουλί ποῦ εἶδε στὸ ὄνειρό του.

Φιλοσοφούσε³⁵ δὲ στὴν ἀρχὴ στὴν Ἀκαδημία, καὶ ἀργότερα στὸν κήπο ποῦ ἦταν κοντὰ στὸν Κολωνόν, ὅπως θεβαιώνει ὁ Ἀλέξανδρος στὶς «Διαδοχές» του κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἡρακλείτου. Ὅταν κατόπιν ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ μέρος εἰς διαγωνισμὸν τραγωδίας, ἀκούσας τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους πρὸ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου³⁶, ἔκαψε τὰ ποιήματά του λέγοντας:
"Ἐλα ἐδῶ, Ἡφαιστε"³⁷· σὲ χρειάζεται ὁ Πλάτων τούτῃ τῇ στιγμή³⁸.

τούντευθεν δὴ γεγονώς, φαίν, εἴκοσι ἔτη διήκουσε Σωκράτους· 6
ἐκείνου δ' ἀπελθόντος προσείχε Κρατύλω τε τῷ Ἡρακλείτῳ
καὶ Ἐρμογένει τῷ τῷ Παρμενίδου φιλοσοφούντι. εἶτα γενόμενος
ὀκτώ καὶ εἴκοσι ἐτῶν, καθά φησιν Ἐρμόδιωρος (Zeller, γ. 18),
εἰς Μέγαρα πρὸς Εὐκλείδην σὺν καὶ ἄλλοις τιῶν Σωκρατικοῖς
ἵπεχώρησεν. ἔπειτα εἰς Κυρήνην ἀπῆλθε πρὸς Θεόδωρον τὸν
μαθηματικόν· κακεῖθεν εἰς Ἰταλίαν πρὸς τοὺς Πυθαγορικούς
Φιλόλαον καὶ Εὐρύτου. ἦθεν τε εἰς Αἴγυπτον παρὰ τοὺς προ-
φήτας· οὗ φασι καὶ Εὐριπίδην αὐτῷ συνακολουθήσαι καὶ αὐτόθι
νοσήσαντα πρὸς τῶν ἱερέων ἀπολυθῆναι τῇ διὰ θαλάττης θερα-
πείᾳ· ὅθεν του καὶ εἰπεῖν (I. Γ. 1113):

θάλασσα κλύζει πάντα τῶνθρώπων κακά.

7 ἀλλὰ καθ' Ὅμηρον φάνη πάντας ἀνθρώπους Αἰγυπτίους ἰατροὺς
εἶναι. διέγνω δὴ ὁ Πλάτων καὶ τοὺς Μάγους συμμιξάει· διὰ δέ
τοὺς τῆς Ἀσίας πολέμους ἀπέστη. ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας
διέτριβεν ἐν Ἀκαδημείᾳ. τὸ δ' ἐστὶ γυμνάσιον προάστειον ἀλσώ-
δες ἀπὸ τινος ἥρωος ὀνομασθέν Ἐκαδήμου, καθὰ καὶ Εὐπολὶς ἐν
Ἀστρατεύτοις φησὶν (Kock i. 265):

ἐν εὐσκόις ὁρόμοισιν Ἐκαδήμου θεοῦ.

ἀλλὰ καὶ ὁ Τίμων εἰς τὸν Πλάτωνα λέγων φησὶ (Diels 30)

τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύντακος, ἀλλ' ἀγορητῆς
ἡδυεπῆς, τέττιξιν ἰσογράφος, οἷ θ' Ἐκαδήμου
δέυδρει ἐφεζόμενοι ὅπι λειριόεσαν ἰεῖσιν.

8 πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε' Ἐκαδημῖα ἐκαλεῖτο. ὁ δ' οὖν φιλόσοφος
καὶ Ἰσοκράτει φίλος ἦν. καὶ αὐτῶν Πραξιφάνης ἀνέγραφε
διατριβήν τινα περὶ ποιητῶν γενομένην ἐν ἀγρῷ παρὰ Πλάτωνι
ἐπιξενωθέντος τοῦ Ἰσοκράτους. καὶ αὐτὸν φησιν Ἀριστόξενος
(Wehrlé ii. fr. 61) τρεῖς ἐστρατεύσθαι, ἅπαξ μὲν εἰς Τανάγραν,
δεύτερον δὲ εἰς Κόρινθον, τρίτον ἐπὶ Δηλίῳ· ἐνθα καὶ ἀριστεύσαι.
μῆξιν τε ἐποίησατο τῶν τε Ἡρακλείτειων λόγων καὶ Πυθαγορι-
κῶν καὶ Σωκρατικῶν· τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ καθ' Ἡράκλειτον, τὰ
δὲ νοητὰ κατὰ Πυθαγόραν, τὰ δὲ πολιτικὰ κατὰ Σωκράτην

6. Ἀπὸ κείνη τῆ στιγμῆ, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν, ὅπως
λένε, ἔγινε μαθητῆς τοῦ Σωκράτους. Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ἔφυγε (πέ-
θανε), προσεκολλήθη εἰς τὸν Κρατύλον ποῦ ἦταν ὁπαδὸς τοῦ Ἡ-
ρακλείτου καὶ εἰς τὸν Ἐρμογένην ποῦ ἀκολουθοῦσε τὴν φιλοσο-
φίαν τοῦ Παρμενίδου. Κατόπιν, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ὀκτώ ἐτῶν,
κατέφυγε ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἐρμόδιωρος στὰ Μέγαρα στὸν Εὐκλεί-
δη, μαζί μὲ μερικούς ἄλλους μαθητὰς τοῦ Σωκράτους³⁹. Ἐπειτα
πῆγε στὴν Κυρήνη στὸ μαθηματικὸ Θεόδωρο, κι' ἀπὸ κεῖ στὴν
Ἰταλία στοὺς Πυθαγορικούς Φιλόλαο καὶ Εὐρύτο. Ἐν συνεχείᾳ
πῆγε στὴν Αἴγυπτο στοὺς προφῆτες (ὅηλ. στοὺς ἀνθρώπους ποῦ
ἐξηγοῦσαν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν). Λένε ὅτι μαζί του ἦταν κι' ὁ
Εὐριπίδης, ὁ ὁποῖος καὶ ἀρρώστησε ἐκεῖ, καὶ τὸν ἔκαναν καλὰ· αἱ
ἱερεῖς μὲ θαλασσοθεραπεία· γι' αὐτὸ κάπου λέει:

Ἢ θάλασσα καθαρίζει ὅλα τ' ἀνθρώπινα κακά⁴⁰.

7. Προσέτι εἶπε, ἀκολουθώντας τὸν Ὅμηρο⁴¹, ὅτι αἱ Αἰγύ-
πτιοι ὑπερέχουν ἔλων⁴² στὴν ἰατρική. Ὁ Πλάτων ἤθελε ν' ἀντα-
μίωση καὶ τοὺς Μάγους, ἀλλὰ δὲν πῆγε ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων
ποῦ γίνονταν στὴν Ἀσία. Ἐπανελθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας κατοικοῦσε
στὴν Ἀκαδημεία, ποῦ εἶναι ἕνα δασωμένο γυμναστήριο κοντὰ στὴν
πόλη, καὶ ἀνομιώσθηκε ἔτσι ἀπὸ τὸν ἥρωα Ἐκαδήμο, σύμφωνα μὲ
ἅσα ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐπολὶς στὸ θεατρικὸ τοῦ ἔργο «Ἀστρά-
τευτοι»⁴³:

Στοὺς σκιερούς χώρους τοῦ θεοῦ Ἐκαδήμου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Τίμων ἀναφερόμενος εἰς τὸν Πλάτωνα λέγει:

Ὅλων ὅμως αὐτῶν ἡγεῖτο ὁ Πλάτων μὲ τοὺς φαρδιαῖς
ὄμους, γλυκὺς ὀμιλητῆς, ποῦ ὁ λόγος του εἶχε τὴ μουσικώ-
τητα τῶν τζιτζικιῶν τὰ ἔποια, πᾶν ἀπὸ τὸ δένδρο τοῦ Ἐ-
καδήμου, σκορποῦσαν τραγούδια λεπτὰ τᾶν τοὺς κρῖνους.

8. Πρωτίτερα τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας αὐτῆς ἐκφερόμενον
διὰ τοῦ ε, ἦταν Ἐκαδημῖα. Ὁ φιλόσοφος ἦταν καὶ τοῦ Ἰσοκρά-
τους φίλος· ὁ Πραξιφάνης μάλιστα γράφει ὅτι ἔκαμαν καὶ μίαν
συνομιλίαν περὶ ποιητῶν σὲ κάποια ἐξοχή, ὅπου ὁ Πλάτων φιλο-
ξένησε τὸν Ἰσοκράτη. Καὶ ἐστρατεύθη τρεῖς φορές, θεβαιώνει ὁ
Ἀριστόξενος, πρῶτα στὴν Τανάγρα. ὕστερα στὴν Κόρινθο καὶ μετὰ
στὸ Δῆλιο, ὅπου πῆρε καὶ τὸ ἄρθεῖο τῆς ἀνδρείας. Ἐκαμε δὲ ἀνά-
μῆξιν διδασκαλιῶν τοῦ Ἡρακλείτου, τῶν Πυθαγορικῶν καὶ τοῦ
Σωκράτους. Γιατί στὴ διδασκαλία του γιὰ τὰ αἰσθητὰ πράγματα
συμφωνοῦσε μὲ τὸν Ἡράκλειτο, γιὰ τὰ νοητὰ μὲ τὸν Πυθαγόρα,

ἐφιλοσόφει.

9 Λέγουσι δὲ τινες, ὧν ἔστι καὶ Σάτυρος (FHG III, 163 sq.), ὅτι Δίῳ ἐπέστειλεν εἰς Σικελίαν ἀνελάσασθαι τρία βιβλία Πυθαγορικά παρὰ Φιλόλαου μιν ἑκατόν. καὶ γὰρ ἐν εὐπορίᾳ, φασίν, ἦν παρὰ Διονυσίου λαβῶν ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα τάλαντα, ὡς καὶ Ὀνήτωρ φησὶν ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ "εἰ χρηματιεῖται ὁ σοφός." πολλὰ δὲ καὶ παρ' Ἐπιχάρμου τοῦ κωμικοῦ προσωφέληται τὰ πλείστα μεταγράψας, καθὼς φησὶν Ἄλκιμος ἐν τοῖς Πρὸς Ἀμύνταν (FCGrH 560 F 6), ἃ ἔστι τέτταρα. ἐνθα καὶ ἐν τῇ πρώτῳ φησὶ ταῦτα:

"Φαίνεται δὲ καὶ Πλάτων πολλὰ τῶν Ἐπιχάρμου λέγων, σκεπτόν δὲ ὁ Πλάτων φησὶν αἰσθητὸν μὲν εἶναι τὸ μηδέποτε ἐν τῷ ποιῶ μηδὲ ποσῶ διαμεῖνον ἀλλ' αἰεὶ ῥέον καὶ μεταβάλλον, ὡς ἐξ ὧν ἂν τις ἀνέλῃ τὸν ἀριθμὸν, τούτων οὔτε ἴσων οὔτε τινῶν οὔτε ποσῶν οὔτε ποιῶν οὕτων. ταῦτα δ' ἔστιν ὧν αἰεὶ γένεσις, οὐσία δὲ μηδέποτε πέφυκε. νοητὸν δὲ ἐξ οὗ μηθὲν ἀπογίνεται μηδὲ προσγίνεται. τοῦτο δ' ἔστιν ἡ τῶν αἰδίων φύσις, ἣν ὁμοίαν τε καὶ τῆν αὐτὴν αἰεὶ συμβέβηκεν εἶναι. καὶ μὴν ὁ γε Ἐπιχάρμος περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ἐναργῶς εἴρηκεν (DK 23 B 1 εν 2).

- ἀλλ' αἰεὶ τοὶ θεοὶ παρήσαν χυπέλιπον οὐ πύποκα, τάδε δ' αἰεὶ παρέσθ' ὁμοῖα διὰ τε τῶν αὐτῶν αἰεὶ.
- ἀλλὰ λέγεται μὰν χάος πρῶτον γενέσθαι τῶν θεῶν.
- πῶς δὲ κα; μὴ ἔχον γ' ἀπὸ τίνος μηδ' ἐξ ὅ τινος πρῶτον μόλοι.
- οὐκ ἄρ' ἔμολε πρῶτον οὐθέν; — οὐδὲ μὰ Δία δεύτερον.
- τῶνδ' ἐγ' ὧν ἄμες νῦν ὠδε λέγομεν, ἀλλ' αἰεὶ τὰδ' ἦν.
- αἰ ποτ' ἀριθμὸν τις περισσόν, αἰ δὲ λῆς ποτ' ἄρτιον,
- ποτθήμεν λῆ ψῆφον ἢ καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν λαβεῖν,
- ἢ δοκεῖ κά τοί γ' ἔθ' ὡτὸς εἶμεν; — οὐκ ἐμὴν γ' ἐ κά.

11

καὶ στήν πολιτικὴν φιλοσοφίαν μετὰ Σωκράτη^{13α}.

9 Κάποιοι, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Σάτυρος, λένε ὅτι ἔγραψε στὸ Δίωνα στὴ Σικελία γὰρ τοῦ ἀγοράστου, τρία Πυθαγορικά βιβλία ἀπὸ τὸ Φιλόλαο, ἀξίας ἑκατὸ μινῶν. Μποροῦσε λέγε νὰ τὸ κάμη αὐτό, γιατί εἶχε πάρει ἀπὸ τὸν Διονύσιο (τύραννο τῶν Συρακουσῶν) πάνω ἀπὸ ὀγδόντα τάλαντα. Αὐτὸ τὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ὀνήτωρ σ' ἕνα δοκίμιό του ἐπιγραφόμενον "Ἄν θὰ πρέπει νὰ παίρνῃ χρήματα ὁ σοφός". Πρὸς τούτοις πολὺ ὑπελήθηκε καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Ἐπιχάρμου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πολλὰ ἐσηκώσε, ὅπως λέει ὁ Ἄλκιμος στὰ δοκίμιά του τ' ἀφιερωμένα στὸν Ἀμύντα, ποὺ εἶναι τέσσερα. Στὸ πρῶτο ἀπὸ αὐτά, γράφει τὰ ἑξῆς:

10. «Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Πλάτων λέει πολλὰ παρμένα ἀπὸ τὸν Ἐπιχάρμο¹⁴. Ἄς ἐξετάσωμε τὸ πρᾶγμα. Ὁ Πλάτων ἰσχυρίζεται ὅτι αἰσθητὸ ἀντικείμενο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ποτὲ δὲν εἶναι σταθερὸ στήν ποιότητα οὔτε στήν ποσότητα, ἀλλὰ διαρκῶς εὐρίσκεται εἰς ῥοήν καὶ μεταβολήν. Εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ἕνα μέρος, αὐτὰ δὲν εἶναι ἴσα οὔτε καθωρισμένα, οὔτε ἔχουν ποσότητα ἢ ποιότητα. Τέτοια εἶναι ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει διαρκῶς γένεσις, γίγνεσθαι, καὶ ποτὲ οὐσία. Ἀντιθέτως, νοητὰ ἀντικείμενα εἶναι ἐκεῖνα ἀπὸ τὸ ὅποιο τίποτε δὲν ἀφαιρεῖται οὔτε προστίθεται. Τέτοια εἶναι ἡ φύσις τῶν αἰωνίων πραγμάτων, ἢ ὁποῖα πάντοτε εἶναι ὁμοῖα καὶ ἡ αὐτῇ. Πλὴν ὅμως καὶ ὁ Ἐπιχάρμος καθαρὰ ἔχει ὁμιλήσει γιὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητὰ:

Α. Ἀλλὰ αἰ θεοὶ πάντοτε ὑπῆρχαν καὶ δὲν εἶχαν ποτὲ καμμιὰ ἔλλειψη, τὰ δὲ πράγματα τοῦ κόσμου τῶν εἶναι πάντοτε τὰ ἴδια, καὶ τὰ ἴδια πάντοτε μέσα μεταχειρίζονται.

Β. Μὰ λένε ὅτι τὸ πρῶτο δημιουργήμα τῶν θεῶν ἦταν τὸ χάος.

Α. Πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτό; Μόνον ὅτι δὲν παράγεται ἀπὸ κανένα ἄλλο ἢ μέσα σ' ἕνα ἄλλο, μπορεῖ νὰ ἔρχεται πρῶτο.

Β. Ὡστε τίποτα δὲν ἦρθε πρῶτο;

11. Α. Οὐδὲ καν δεύτερο, μὰ τὸν Δία, τουλάχιστο τὰ πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάμε τώρα, ἀλλὰ ὑπῆρχαν προαιωνίως¹⁵. Ἄν σ' ἔβαν ἀριθμὸ, περιττὸν ἢ ἄρτιον, προσθέσωμε ἕνα ψηφίον, ἢ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρέσωμε ἕνα, τὸ ἄθροισμα θὰ εἶναι πάλι τὸ ἴδιο;

Β. Ὅχι βέβαια.

- οὐδὲ μὲν οὐδ' αἰ ποτὶ μέτρον παχυαῖον ποτθέμειν
 λῆ τις ἕτερον μῆκος ἢ τοῦ πρόσθ' ἐφύτος ἀπαταμείν,
 ἔτι χ' ὑπάρχοι κῆνος τὸ μέτρον; — οὐ γάρ. — ἴδωε νῦν ὄρη
 καὶ τὸς ἀνθρώπους· ὁ μὲν γὰρ αὔξειθ', ὁ δὲ γὰ μὲν φθίνει,
 ἐν μεταλλαγᾷ δὲ πάντες ἐντὶ πάντα τὸν χρόνον.
 ὁ δὲ μεταλλάσσει κατὰ φύσιν κοῦποκ' ἐν ταύτῳ μένει
 ἕτερον εἶη κα τὰδ' ἤδη τοῦ παρεξιστακός.
 καὶ τὴ δὴ κἀγὼ χθὲς ἄλλοι καὶ νῦν ἄλλοι τελέθομες
 καθύς ἄλλοι κοῦποχ' οὐταὶ κατὰ ἴγα τοῦτον· τὸν λόγον."

"Ἐτι φησὶν ὁ Ἀλκιμος καὶ ταυτί· " φασὶν οἱ σοφοὶ τὴν ψυχὴν 12
 τὰ μὲν διὰ τοῦ σώματος αἰσθάνεσθαι οἷον ἀκούουσαν, βλέπουσαν,
 τὰ δ' αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἐνθυμεῖσθαι μηδὲν τῶ σώματι χρωμένην·
 διὸ καὶ τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰσθητὰ εἶναι, τὰ δὲ νοητά. ὧν ἕνεκα
 καὶ Πλάτων ἔλεγε ὅτι δεῖ τοὺς συνιδεῖν τὰς τοῦ παντός ἀρχὰς
 ἐπιθυμοῦντας πρῶτον μὲν αὐτὰς καθ' αὐτὰς διελέσθαι τὰς ἰδέας,
 οἷον ὁμοιότητα καὶ μονάδα καὶ πλήθος καὶ μέγεθος καὶ στάσιν
 καὶ κίνησιν· δεύτερον αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ
 13 δίκαιον καὶ τὰ τοιαῦτα ὑποθέσθαι. τρίτον τῶν ἰδεῶν συνιδεῖν
 ὅσαι πρὸς ἀλλήλας εἰσὶν, οἷον ἐπιστήμην ἢ μέγεθος ἢ δεσποτείαν
 (ἐνθυμουμένους ὅτι τὰ παρ' ἡμῖν διὰ τὸ μετέχειν ἐκείνων ὁμῶ-
 νυμα ἐκείνοις ὑπάρχει· λέγω δὲ οἷον δίκαια μὲν ὅσα τοῦ δικαίου,
 καλὰ δὲ ὅσα τοῦ καλοῦ). ἔστι δὲ τῶν εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ ἀίδιον τε
 καὶ νόημα καὶ πρὸς τούτοις ἀπαθές. διὸ καὶ φησιν (Ρωμ. 132d)
 ἐν τῇ φύσει τὴς ἰδέας εἰσὶν ἀπαθῆ· καθάπερ παραδείγματα, τὰ δ' ἄλλα
 ταύταις εἰσὶν ὁμοιώματα καθεστῶτα. ὁ τοίνυν Ἐπι-
 χαρμος περὶ τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν οὕτω λέγει
 (1)Κ 23 Β 3)·

- 14 — ἀρ' ἔστιν ἀλλησίς τι πρᾶγμα; — πάνυ μὲν ὧν.
 — ἀνθρώπος ὧν ἀλλησίς ἐστιν; — οὐθαμῶς.

Α. "Ἄν σ' ἓνα πηχυαῖο μέτρο προσθέσωμε ἢ ἀφαιρέ-
 σωμε μῆκος, ὑπάρχει πῶς τὸ μέτρο ἐκεῖνο;

Β. Ἄναμφισβητήτως ὄχι.

Α. Μὲ τὸν ἴδιο λοιπὸν τρόπον θὰ πρέπει νὰ κοιτάξῃς καὶ
 τ' ἀνθρώπινο γένος· ὁ ἓνας μεγαλώνει, ὁ ἄλλος φθίνει, οἱ πάν-
 τες θρίσκονται σὲ μεταλλαγὴν κατὰ πάντα τὸν χρόνον. Ὁ,τι
 ἕμεις κατὰ φύσιν μεταλλάσσει καὶ δὲν μένει ποτὲ στήν ἴδια
 κατάστασιν, θὰ πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ κεί-
 νο πού ἦταν πρωτότερα. Ἐπίσης· κί' ἐσὺ κί' ἐγώ, ἄλλοι ἤμα-
 σταν χτές, κί' ἄλλοι εἴμαστε σήμερα, καὶ πάλι ἄλλοι θάμαστε
 καὶ ποτὲ οἱ ἴδιοι, σύμφωνα μ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸ συλλογιαμῶ.

12. Ἀκόμα ὁ Ἀλκιμος λέει καὶ τοῦτα: «Οἱ σοφοὶ λένε ὅτι
 ἡ ψυχὴ, ὠρισιμένα πράγματα τὰ ἀντιλαμβάνεται μὲ τὸ σῶμα, βλέ-
 ποντας π.χ. ἢ ἀκούοντας, καὶ ἄλλα τὰ διακρίνει αὐτὴ ἢ ἴδια, χω-
 ρὶς καθόλου νὰ χρησιμοποιοῦ τὸ σῶμα. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ
 τὰ ὑπάρχοντα πράγματα, ἄλλα εἶναι αἰσθητὰ καὶ ἄλλα νοητά.
 Ἐνεκα τούτου καὶ ὁ Πλάτων ἔλεγε ὅτι οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβουν
 συνειδησὶν τῶν ἀρχῶν τοῦ σύμπαντος, χρειάζεται ἐν πρώτοις νὰ
 διακρίνουν αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς τὰς ἰδέας¹⁶, π.χ. τὴν ὁμοιότητα,
 τὴν μονάδα, τὴν παλλότητα, τὸ μέγεθος, τὴν στάσιν καὶ τὴν κί-
 νησιν

13. Δεύτερον νὰ ἔχῃ ὡς βάση αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὠραῖον
 τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ δίκαιον. Τρίτον πρέπει νὰ λάβῃ συνειδησὶν τῶν
 ἰδεῶν πού εἶναι σχετικαὶ πρὸς ἀλλήλας ὅπως ἡ ἐπιστήμη (ἢ
 ἀκριβὴς γνῶσις), τὸ μέγεθος, ἢ δεσποτεία, ἐνθυμούμενοι ὅτι τὰ
 πράγματα τῆς ἐμπειρίας μας ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα γιατί μετέχουν
 ἐκείνων (τῶν ἰδεῶν)· θέλω νὰ πῶ ὅτι δίκαια εἶναι τὰ πράγματα
 πού μετέχουν τῆς δικαιοσύνης (τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης), καὶ
 ὠραία ἐκεῖνα πού μετέχουν¹⁷ τοῦ ὠραίου. Καθεμὲν δὲ ἀπὸ τὰς
 ἰδέας εἶναι αἰώνια, καὶ νόημα (δηλ. μόνον μὲ τὴν νόησιν γίνεται
 κατανοητὴ)¹⁸, καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι ἀμετάβλητος. Δι' αὐτὸ καὶ
 λέγει ὅτι αἱ ἰδέαι στέχουν εἰς τὴν φύσιν ὡς πρότυπα, τὰ δὲ ἄλλα
 πράγματα ἔχουν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἰδέας καθόσον εἶναι ἀντί-
 γραφα αὐτῶν. Ἰδοὺ τώρα τί λέγει καὶ ὁ Ἐπιχαρμος περὶ τοῦ ἀγα-
 θοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν:

14. Α. Ἡ ἀλλησίς (τὸ νὰ παίξῃ κανεὶς φλογέρα) εἶναι
 κάποιον πρᾶγμα;

Β. Βεβαιότατα.

Α. Ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἀλλησίς;

— φέρ' ἴδω, τί δ' αὐλητάς; τίς εἰμέν τοι δοκεῖ;
 ἄνθρωπος; ἢ οὐ γάρ; — πάνυ μὲν ὦν. — οὐκῶν δοκεῖς
 οὕτως ἔχειν (κα) καὶ περὶ τάγαθού; τὸ μὲν
 ἀγαθὸν τι πρᾶγμ' εἶμεν καθ' αὐθ', ὅστις δέ κα
 εἶδῃ μαθῶν τῆν', ἀγαθὸς ἤδη γίνεταί.
 ὡσπερ γάρ ἐστ' αὐλησιῶν αὐλητάς μαθῶν
 ἢ ὄρχησιν ὄρχηστὰς τίς ἢ πλοκεῖς πλοκαίιν,
 ἢ πᾶν γ' ὁμοίως τῶν τοιούτων ὅ τι τὸ λῆς,
 οὐκ αὐτὸς εἶη κα τέχνη, τεχνικός γα μᾶν.

15 Πλάτων ἐν τῇ περὶ τῶν ἰδεῶν ὑπολήψει φησὶν (Phd. 99b), εἴπερ
 ἐστὶ μνήμη, τὰς ἰδέας ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν διὰ τὸ τὴν μνήμην
 ἡρεμοῦντός τινος καὶ μένοντος εἶναι· μένει δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ
 τὰς ἰδέας. "τίνα γὰρ ἂν τρόπον;" φησί, "διεσφύζετο τὰ ζῶα
 μὴ τῆς ἰδέας ἐφαπτόμενα καὶ πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν φυσικῶς
 εἰληφότα; νῦν δὲ μνημονεύει τῆς ὁμοιότητός τε καὶ τροφῆς,
 ὅποια τίς ἐστὶν αὐτοῖς, ἐνδεικνύμενα διότι πᾶσι τοῖς ἴμοις
 ἔμφυτός ἐστιν ἢ τῆς ὁμοιότητος θεωρία· διὸ καὶ τῶν ὁμοφύλων 20
 αἰσθάνεται." πῶς οὖν ὁ Ἐπίχαρμος (DK 23 B 4)

Εὔμαιε, τὸ σοφὸν ἐστὶν οὐ καθ' ἐν μόνον,
 ἀλλ' ὅσα περ ζῆ, πάντα καὶ γνώμαν ἔχει.
 καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τῶν ἀλεκτορίδων γένος,
 αἱ λῆς καταμαθεῖν ἀπειές, οὐ τίκτει τέκνα
 ζῶντ', ἀλλ' ἐπιφύζει καὶ ποιεῖ ψυχὰν ἔχειν.
 τὸ δὲ σοφὸν ἂ φύσις τόδ' οἶδεν ὡς ἔχει
 μόνον πεπαιδευταὶ γὰρ αὐταύτας ὕπο.

καὶ πάλιν (DK 23 B 5)

θαυμαστόν οὐδὲν ἀμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν
 καὶ ἀνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς καὶ δοκεῖν
 καλῶς πεφύκειν· καὶ γὰρ ἂ κύων κυνὶ
 κάλλιστον εἶμεν φαίνεται καὶ βοῦς βοῖ,
 ὄνος δ' ὄνω κάλλιστον, ὅς δέ θην ὑί."

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν τεττάρων βιβλίων 17

B. Ἀσφαλῶς ὄχι.

Λ. Ἄς ἐξετάσωμε τί εἶναι ἓνας αὐλητῆς. Τί σοῦ φαί-
 νεται νὰ εἶναι. Εἶναι ἄνθρωπος;

B. Βεβαίότατα.

Α. Δὲν νομίζεις ὅτι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα καὶ σχε-
 τικά μὲ τὸ ἀγαθὸ; Δὲν εἶναι τὸ ἀγαθὸ καθ' ἑαυτὸ ἓνα πρᾶ-
 γμα; Καὶ ὅποιος τὸ ἔμαθε καὶ τὸ γνωρίζει, δὲν γίνεται κί-
 λας ἀγαθός; Γιατὶ ἀπαράλλακτα ὅπως γίνεται αὐλητῆς ὅποιος
 ἔμαθε αὐλησιῶν, χορευτῆς ὅποιος ἔμαθε χορὸν, πλέκτης ὅποιος
 ἔμαθε πλεκτική, ἔτσι καὶ ἐάν μάθῃ κάτι παρόμοιο ὅποιο ἐσὺ
 θέλεις, δὲν θὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν τέχνην, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἓνας
 τεχνίτης.

15. Ὁ Πλάτων, διατυπῶν τὴν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν τοῦ
 λέγει¹⁹: Ἐάν ὑπάρχῃ ἓνα πρᾶγμα σάν τῇ μνήμῃ, θὰ πρέπει νὰ
 ὑπάρχουν παρούσες Ἰδέες στὰ πράγματα, γιατί μνήμη ὑπάρχει
 κάποιου σταθεροῦ καὶ μονίμου πράγματος, καὶ κανένα πρᾶγμα δὲν
 εἶναι μόνιμο ἐκτὸς ἀπὸ τίς Ἰδέες. «Γιατὶ πῶς θὰ ἐπιζούσαν, λέει,
 τὰ ἔμβια ὄντα (ζῶα) ἐάν δὲν ἀντιλαμβάνονταν τὴν Ἰδέαν καὶ
 δὲν εἶχαν προικισθῇ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ νόησιν; Τοῦτο
 ἐπιτυγχάνεται γιατί θυμοῦνται τὰ ὅμοια καὶ τὴν τροφή πού τοὺς
 ἀρέσει, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἔμβια ὄντα
 ὑπάρχει ἔμφυτος ἢ ἰκανότης νὰ διακρίνουν ὅτι εἶναι ὅμοιο. Γι'
 αὐτὸ καὶ ἀντιλαμβάνονται τὰ ἄτομα τοῦ αὐτοῦ εἴδους²⁰. Ἀλλὰ
 πῶς ἐκφράζεται καὶ ὁ Ἐπίχαρμος ἐν προκειμένῳ;

16. Ἡ σοφία, Εὔμαιε, δὲν ἔχει περιορισθῆ σ' ἓνα μόνο εἶ-
 δος, ἀλλὰ κάθε τι πού ζεῖ, ἔχει καὶ ἐξυπνάδα. Διότι θεβαίως,
 ἂν θὰ προσέξῃς, τὸ θηλυκὸ τῶν πουλερικῶν δὲν γεννάει ζων-
 τανά, ἀλλὰ κάθεται ἀπάνω στ' αὐτὰ καὶ τὰ κάνει νάχουν
 ψυχῇ. Τὴν δὲ σοφία, ξέρει ὅτι τὴν ἔχει μόνον ἢ φύσις, γιατί
 τὸ ἔμαθε ἀπὸ τὴν ἴδια.
 Ἐπίσης:

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ θαυμαστὸ γιὰ μένα λέγοντας ὅτι
 ἢ κλωσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα ἀρέσουν ἀναμεταξύ τους καὶ
 θετροῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο σάν καλοφτιαγμένα. Γιατὶ θέβαια καὶ
 ἓνα σκυλὶ φαίνεται στὸ ἄλλο σκυλὶ σάν τὸ ὁμορφότερο τῶν
 πραγμάτων, καὶ ἓνα βόδι στὸ ἄλλο βόδι, καὶ ἓνας χοῖρος
 στὸν ἄλλον.

17. Αὐτὰ καὶ παρόμοια ἀναφέρει ὁ Ἄλκιμος στὰ τέσσερα

παραπήγνυσιν ὁ Ἄλκιμος παρασημαίνων τὴν ἐξ Ἐπιχάρμου Πλάτωνι περιγενομένην ὠφέλειαν. ὅτι δ' οὐδ' αὐτὸς Ἐπίχαρμος ἠγνοεῖ τὴν αὐτοῦ σοφίαν, μαθεῖν ἐστὶ κακ' αὐτῶν ἐν οἷς τὸν ζηλώσονται προμαντεύεται (DK 23 B 6):

ὡς δ' ἐγὼ δοκέω—δοκέων γὰρ σάφα ἴσαμι τοῦθ', ὅτι τῶν ἐμῶν μνάμα ποκ' ἐσσεῖται λόγων τούτων ἔτι. καὶ λαβῶν τις αὐτὰ περιδύσας τὸ μέτρον ὁ ἴων ἔχει, εἶμα δούς καὶ πορφυροῦν λόγοισι ποικίλας καλοῖς δυσπάλαιστος ἴων τὸς ἄλλως εὐπαλαίστως ἀποφανεῖ.

Δοκεῖ δὲ Πλάτων καὶ τὰ Σώφρονος τοῦ μιμογράφου βιβλία 18 ἡμελημένα πρῶτος εἰς Ἀθήνας διακομίσει καὶ ἠθοποιῆσαι πρὸς αὐτόν· ἃ καὶ εὐρεθῆναι ὑπὸ τῆ κεφαλῇ αὐτοῦ. τρις δὲ πέπλευκεν εἰς Σικελίαν· πρῶτον μὲν κατὰ θέαν τῆς νήσου καὶ τῶν κρατήρων, ὅτε καὶ Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους τύραννος ἴων ἠνάγκασεν ὥστε συμμῖξαι αὐτῷ. ὁ δὲ διαλεγόμενος περὶ τυραννίδος καὶ φάσκων ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο κρεῖττον ὁ συμφέροι αὐτῷ μόνον εἰ μὴ καὶ ἀρετῇ διαφέρει, προυέκρουσεν αὐτῷ. ὀργισθεὶς γὰρ “οἱ λόγοι σου,” φησί, “γεροντιῶσι,” καὶ ὅς· “σοῦ δέ γε τυραννιῶσιν.” 19) ἐντεῦθεν ἀναγκαστῆσας ὁ τύραννος πρῶτον μὲν ἀνελεῖν ὤρμησεν αὐτόν· εἶτα παρακληθεὶς ὑπὸ Δίωνος καὶ Ἀριστομένους τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρέδωκε δὲ αὐτὸν Πόλλιδι τῷ Λακεδαιμονίῳ κατὰ καιρὸν διὰ πρεσβείαν ἀφικμένῳ ὥστε ἀποδοῦσθαι. κακεῖνος ἀγαγὼν αὐτόν εἰς Αἴγιναν ἐπίπρασκεν· ὅτε καὶ Χάρμανδρος Χαρμοανδρίδου ἐγράψατο αὐτῷ δίκην θανάτου κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς τεθέντα νόμον, τὸν ἐπιβάντα Ἀθηναίων τῇ νήσῳ ἄκριτον ἀποθνήσκειν. ἦν δ' αὐτὸς ὁ θεὸς τὸν νόμον, καθὰ φησι Φαβιωρῖνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 581). εἰπόντος δὲ τινος, ἀλλὰ

βιβλία, δεικνύων τὴν ὠφέλειαν ποῦ προσεπορίσθη ὁ Πλάτων ἀπὸ τὸν Ἐπίχαρμο. Ὅτι δὲ δὲν ἀγνοοῦσε οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἐπίχαρμος τὴ σοφία του, μπορεῖ κανεῖς νὰ τὸ μάθη ἀπὸ τούτους τοὺς στίχους, στοὺς ὁποίους προλέγει ὅτι πρόκειται νὰ ἔχη κάποιον μιμητῆ:

Καὶ ὅπως ἐγὼ νομίζω —ὅτιδῆποτε δὲ νομίζω, τὸ ξέρω ἀπολύτως καλὰ— θάρθη μέρα ποῦ θὰ τὰ θυμηθοῦν τὰ λόγια μου τούτα· καὶ ἀφοῦ τὰ πάρη κάποιος, θὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ τὸ μέτρον ποῦ τώρα ἔχουν, θὰ τοὺς δώσῃ πορφυροῦν ἐνδυμα, κεντώντας τα μὲ ὠραίες φράσεις· καὶ ἐπειδὴ θὰ εἶναι ἀνί- κητος, εὐκόλα θὰ δαμάσῃ τὸ κάθε τι⁵¹.

18. Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ τοῦ Σώφρονος τοῦ μιμογράφου τὰ βιβλία, πρῶτος ὁ Πλάτων τὰ ἔφερε στὰς Ἀθήνας, τὰ ὅποια προη- γουμένως δὲν προσεῖλκυαν τὴν προσοχὴ τοῦ κοινῶ. Καὶ διεμύρ- φωσε χαρακτήρας (μερικῶν προσώπων τῶν διαλόγων του) λαμ- βάνων ὡς πρότυπον τοὺς μίμους⁵² τοῦ Σώφρονος⁵³. Ἐπίσης λέγε- ται ὅτι τὰ βιβλία αὐτὰ εὐρέθησαν κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο τοῦ Πλάτωνος.

Ταξίδεψε τρεῖς φορές στὴν Σικελία· τὴν πρώτη φορά γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ νησί καὶ τοὺς κρατῆρες (τῆς Αἴτνας), ὅποτε καὶ ὁ Διο- νύσιος τοῦ Ἑρμοκράτους ποῦ ἦταν τύραννος ἐκεῖ, τὸν ἀνάγκασε νὰ τὸν συναναστρέφεται. Ὅταν ὁ Πλάτων συζητῶν μὲ αὐτόν περὶ τυραννίδος τοῦ εἶπε ὅτι δὲν εἶναι τὸ συμφέρον⁵⁴ μόνον τοῦ ἄρχον- τος ἢ καλύτερη ἐπιδίωξις ἐκτὸς ἂν ὑπερέχη καὶ εἰς ἀρετῇ, ἐκεῖ- νος ἐθεώρησε τὸν ἑαυτοῦ προσβεβλημένο καὶ ὠργισμένος τοῦ εἶπε: «Μιᾶς σὺν γεραξεκουτιάρης». «Καὶ σὺ σὺν τύραννος» τοῦ εἶπε ὁ Πλάτων.

19. Ἐξάλλο ἀπὸ αὐτῶ ὁ τύραννος ὤρμησε πρῶτα νὰ τὸν σκοτώσῃ, ἀλλὰ μεταπεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Δίωνος καὶ τοῦ Ἀριστομέ- νους, δὲν τὸ ἔπραξε, ἀλλὰ τὸν παρέδωσε εἰς τὸν Λακεδαιμόνιον Πόλλιν ποῦ τότε ἀκριθῶς εἶχε φθάσει· γιὰ κάποια ἀποστολή, μὲ τὴν ἐντολή νὰ τὸν μεταχειρισθῇ σὺν δούλο. Κι' ἐκεῖνος τὸν πήγε στὴν Αἴγινα καὶ τὸν πούλησε. Τότε ἔκαμε ἐναντίον του καταγγε- λίαν καὶ ὁ Χάρμανδρος τοῦ Χαρμοανδρίδου, ζητῶν ποινὴν θανάτου, σύμφωνα μὲ τὸν νόμον ποῦ εἶχαν θέσει οἱ Αἰγινητεῖς, νὰ τιμωρῆ- ται χωρὶς δίκην μὲ θάνατον ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος ποῦ θὰ ἀποδι- βαζόταν στὸ νησί⁵⁵. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἦταν ὁ εἰσηγητῆς τοῦ ἐν λό- γῳ νόμου, σύμφωνα μὲ ὅσα λέει ὁ Φαβιωρῖνος στὴν Παντοδαπῇ ἱ- στορία του. Ὅταν ὅμως κάποιος, ἂν καὶ σὶ ἄστυα, εἶπε ὅτι ὁ

κατὰ παιδιῶν, φιλόσοφον εἶναι τὸν ἐπιβάντα, ἀπέλυσαν. ἔνιοι δὲ φασι παραχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τηρούμενον μηδ' ὀτιοῦν φθέγασθαι, ἐτοίμως δὲ ἐκδέξασθαι τὸ συμβαῖνον· οἱ δὲ ἀποκτείνει μὲν αὐτὸν οὐ διεγνώσαν, πωλεῖν δὲ ἔκριναν τῷ τρόπῳ τῶν αἰχμαλώτων.

- 20 *Λυτροῦται δὴ αὐτὸν κατὰ τύχην παρῶν Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος εἴκοσι μνῶν—οἱ δὲ τριάκοντα—καὶ ἀναπέμπει Ἀθήναζε πρὸς τοὺς ἐταίρους. οἱ δ' εὐθὺς τἀργύριον ἐξέπεμψαν ὕπερ οὐ προσήκατο εἰπὼν μὴ μόνους ἐκείνους ἀξίους εἶναι Πλάτωνος κῆδεσθαι. ἔνιοι δὲ καὶ Δίωνα ἀποστείλαι φασι τὸ ἀργύριον καὶ τὸν μὴ προσέσθαι, ἀλλὰ καὶ κηπίδιον αὐτῷ τὸ ἐν Ἀκαδημείᾳ πρίασθαι. τὸν μέντοι Πόλλιν λόγος ὑπὸ τε Χαβρίου ἠττηθῆναι καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Ἑλίκῃ καταποντωθῆναι τοῦ δαιμονίου μηνίσαντος διὰ τὸν φιλόσοφον, ὡς καὶ Φαβωρινός φησιν ἐν πρώτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων (FHG iii. 578). οὐ μὴν ἠούχαζεν ὁ Διονύσιος· μαθὼν δὲ ἐπέστειλε Πλάτῳ μὴ κακῶς ἀγορεύειν αὐτόν. καὶ ὅς ἀντεπέστειλε μὴ τοσαύτην αὐτῷ σχολὴν εἶναι ὥστε Διονυσίου μεμνησθαι.*

Δεύτερον πρὸς τὸν νεώτερον ἦκε Διονύσιον αἰτῶν γῆν καὶ ἀνθρώπους τοὺς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ζησομένους· ὁ δὲ καίπερ ὑποσχόμενος οὐκ ἐποίησεν. ἔνιοι δὲ φασι καὶ κινδυνεῦσαι αὐτὸν ὡς ἀναπείθοντα Δίωνα καὶ Θεοδόταν ἐπὶ τῆς τῆς νήσου ἐλευθερίας· ὅτε καὶ Ἀρχύτας αὐτὸν ὁ Πυθαγορικὸς γράψας ἐπιστολὴν πρὸς Διονύσιον παρητήσατο καὶ διεσώσατο εἰς Ἀθήνας. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἥδε (Hercher 132).

“ Ἀρχύτας Διονυσίῳ ὑγιαίνειν.

“ Ἀπεστάλακες τοι πάντες οἱ Πλάτωνος φίλοι τῶς περὶ 22 *Λαμίσκον τε καὶ Φωτίδαν ἀπολαψόμενοι τὸν ἄνδρα κατὰ τὰν παρὰ τὴν γενομένην ὁμολογίαν. ὀρθῶς δὲ καὶ ποιοῖς ἀμμινασκόμενος τήνας τὰς σπουδᾶς, ἡνίκα πάντας ἀμέ παρεκάλεις πὸς τὰν Πλάτωνος ἀφίξιν ἀξίῳ προτρέπεσθαι τε αὐτὸν καὶ ἀναδέχεσθαι*

ἀποδιβασθεῖς εἶναι φιλόσοφος, τὸ δικαστήριον τὸν ἄφησε ἐλεύθερο. Μερικοὶ πάλι λέγε ὅτι ὠδηγήθη εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, καὶ ἐξεταζόμενος λεπτομερῶς ἐτήρησε ἀπόλυτον σιωπὴν, καὶ ἀνέμενε μὴ ἐμπιστοσύνην τὴν ἔκθασιν. Ἡ συνέλευσις ἀπεφάνθη νὰ μὴ τὸν σκοτώσῃ ἀλλὰ νὰ τὸν πουλήσῃ ὡς αἰχμάλωτον πολέμου.

20. Τὸν ἀπελευθερώνει ὅμως ὁ Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος πού τυχαίως δρέθηκε ἐκεῖ, καταβάλλοντας εἴκοσι μνᾶς —κατ' ἄλλους τριάκοντα⁵⁶— καὶ τὸν στέλλει στὰς Ἀθήνας στοὺς φίλους του, οἱ ὅποιοι ἀμέσως τοῦ ἔστειλαν τὰ χρήματα. Ἀλλὰ αὐτὸς δὲν τὰ δέχθηκε, δηλώσας ὅτι δὲν ἔχουν μόνον αὐτοὶ τὸ προνόμιον νὰ νοιάζονται· γιὰ τὸν Πλάτωνα. Ἄλλοι πάλι θεβαιώνουν ὅτι ὁ Δίων ἔστειλε τὰ χρήματα στὸν Ἀννίκερι, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν τὰ κράτησε ἀλλὰ ἀγόρασε γιὰ τὸν Πλάτωνα τὸν μικρὸ κῆπο πού εἶναι στὴν Ἀκαδημεία. Ὡστόσο γιὰ τὸν Πόλλιν ὁ θρύλος λέει ὅτι νικήθηκε ἀπὸ τὸν Χαβρία καὶ κατόπιν πνίχθηκε στὴν Ἑλίκη, γιατί ἡ συμπεριφορὰ του πρὸς τὸν φιλόσοφον εἶχε προκαλέσει τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ.

21 Ὁ Διονύσιος ὅμως δὲν ἠούχαζε· ἀλλὰ ἀφοῦ ἔμαθε τί συνέβη, ἔγραψε στὸν Πλάτωνα νὰ μὴ τὸν κακολογῇ. Καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε ὅτι δὲν τοῦ μένει καιρὸς γιὰ νὰ θυμᾶται τὸν Διονύσιο.

Τῆ δευτέρῃ φορὰ πῆγε στὸν Διονύσιο τὸν νεώτερο, νὰ τοῦ ζητήσῃ μιὰ περιοχὴ καὶ ἀνθρώπους πού θὰ ζοῦσαν σύμφωνα μετὰ τὴν πολιτικὰς του θεωρίας. Ἐκεῖνος ἦμος, ἂν καὶ τοῦ τὸ ὑπεσχέθη, δὲν ἐκράτησε τὸ λόγο του. Μερικοὶ μάλιστα λέγε ὅτι ἐπὶ πλεον ὁ Πλάτων ἐκινδύνευσε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, γιατί ἐθεωρήθη ὑποπτος ὅτι ἐνεθάρρυνε τὸν Δίωνα⁵⁷ καὶ τὴ Θεοδότα σ' ἕνα σχέδιο ἀπελευθερώσεως ὀλοκλήρου τοῦ νησιῦ. Ὅποτε ὁ Ἀρχύτας ὁ Πυθαγορικὸς⁵⁸ ἔγραψε στὸν Διονύσιο, ἐπέτυχε τὴν συγγνώμην του καὶ ἔστειλε αἶμα τὸν Πλάτωνα εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

“ Ὁ Ἀρχύτας εὐχεται στὸν Διονύσιο ὑγεία.

22. »Ἐμεῖς ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ Πλάτωνος, στείλαμε σὲ σένα τὸν Λαμίσκο καὶ τὸν Φωτίδα γιὰ νὰ παραλάβωμε τὸν φιλόσοφο, σύμφωνα μετὰ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας πού ἐκάμαμε μετὰ σᾶς. Καλὸ θὰ ἦτο νὰ θυμώσῃς τὴν ζέση μετὰ τὴν ὁποία μᾶς παρακαλοῦσε ὅλους ἐμᾶς νὰ σοῦ ἐξασφαλίσωμε τὸν ἔρχομό τοῦ Πλάτωνος στὴν Σικελία ζητώντας νὰ τὸν προτρέψωμε σχετικῶς, καὶ ὅτι ἀναλαμβάνεις

τά τε ἄλλα καὶ περὶ τὰν ἀσφάλειαν μένοντί τε καὶ ἀφορμίοιτι. μέμνασο δὲ καὶ τήνῳ ὅτι περὶ πολλῶ ἐποίησω τὰν ἀφίξιν· αὐτῶ καὶ ἀγάπης ἐκ τήνῳ τῷ χρόνῳ ὡς οὐδένα τῶν παρ' ἐνί. αἱ δὲ τις γέγονε τραχύτας, ἀνθρωπίζειν χρὴ κάποδιδόμεν ἰμὶν ἀβλαβῆ τὸν ἄνδρα. ταῦτα γὰρ ποίῳν δίκαια πράξεις καὶ ἄμιν χαρίζῃ·»

Τρίτον ἦλθε διαλλάξιν Δίωνα Διονυσίῳ· οὐ τυχῶν δὲ ἀπρακτος 23 ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ἐνθα πολιτείας μὲν οὐχ ἤψατο, καίτοι πολιτικός ὢν ἐξ ὧν γέγραφεν. αἴτιον δὲ τὸ ἤδη τὸν δῆμον ἄλλοις πολιτεύμασιν ἐνεκθίσθαι. φησὶ δὲ Παμφίλῃ ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ τῶν Ὑπομνημάτων (FHG iii. 521) ὡς Ἀρκάδες καὶ Θηβαῖοι Μεγάλῃν πόλιν οἰκίζοντες παρεκάλουν αὐτὸν νομοθέτην· ὁ δὲ μαθὼν ἴσον ἔχειν οὐ θέλοντας οὐκ ἐπορεύθη. λόγος ὅτι καὶ Χαβρία συνέπει τῷ στρατηγῷ φεύγοντι θανάτου μηδενὸς τῶν πολιτῶν τοῦτο πράξει βουλευθέντος. ὅτε καὶ ἀνιόντι αὐτῷ εἰς 24 τὴν ἀκρόπολιν σὺν τῷ Χαβρία Κρωβύλος ὁ συκοφάντης ἀπαντήσας φησὶν· «ἄλλω συναγορεύσω ἡκεῖ, ἀγνοῶν ὅτι καὶ σὲ τὸ Σωκράτους κίνειον ἀναμένει;» τὸν δὲ φάναι· «καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐστρατεύομαι, ὑπέμενον τοὺς κινδύνους, καὶ νῦν ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος διὰ φίλον ὑπομείνω.»

Οὗτος πρῶτος ἐν ἐρωτήσῃ λόγον παρήνεγκεν, ὡς φησὶ Φαβωρίνος ἐν ὀγδόῃ Παντοδαπῆς ἱστορίας (FHG iii. 580). καὶ πρῶτος τὸν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ζητήσεως τρόπον εἰσηγήσατο Λεωδάμαντι τῷ Θασίῳ. καὶ πρῶτος ἐν φιλοσοφίᾳ ἀντίποδα ὠνόμασε καὶ στοιχεῖον καὶ διαλεκτικὴν καὶ ποιότητα καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τὸν προμήκη καὶ τῶν περάτων τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν καὶ θεοῦ πρόνοϊαν.

Καὶ πρῶτος τῶν φιλοσόφων ἀντίειπε πρὸς τὸν λόγον τὸν 25 Λυσίου τοῦ Κεφάλου ἐκθέμενος αὐτὸν κατὰ λέξιν ἐν τῷ Φαίδρῳ. καὶ πρῶτος ἐθεώρησε τῆς γραμματικῆς τὴν δύναμιν. πρῶτος τε ἀντειρηκῶς σχεδὸν ἅπασιν τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ζητεῖται διὰ τί μὴ ἐμνημόνευσε Δημοκρίτου. τούτου φησὶ Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς (FGH 84 F 22) εἰς Ὀλύμπια ἀνιόντος τοὺς Ἑλληνας ἅπαντας ἐπιστραφῆναι εἰς αὐτόν· ὅτε καὶ Δίωνα συνέμιξε μέλλοντι στρα-

μαζὶ μὲ τ' ἄλλα καὶ τὴν ἀσφάλειά του, τόσο κατὰ τὴ διαμονή του ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐπιστροφή του. Θυμῆσου ἐπίσης μὲ πόση λαχτῆρα περιμένει τὸν ἐρχομὸ του, καὶ ὅτι τότε τὸν ἀγαποῦσες ὅσο κατέναν ἀπὸ τὴν αὐλή σου. Ἄν ὑπέπεσε σὲ σφάλμα, πρέπει νὰ φερθῆς μὲ ἀνθρωπισμὸ, καὶ νὰ μᾶς τὸν ἀποδώσης ἀδολογῆ. Διότι ἔτσι ἐνεργῶν θὰ κάμῃς δικαίαν πράξιν καὶ ἐμᾶς θὰ μᾶς ὑποχρεώσης·»

23. Τρίτη φορά πῆγε εἰς τὴν Σικελία γιὰ νὰ συμφιλιώσῃ τὸν Δίωνα μὲ τὸν Διονυσίῳ· ἀλλὰ σὰν δὲν τὸ κατέρθωσε, ἐπανήλθε ἀπρακτος εἰς τὴν πατρίδα. Δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα, ἀν καὶ ἐνδιαφερόταν γι' αὐτά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅσα ἔγραψε. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅτι ὁ λαὸς εἶχε ἤδη συνηθίσαι μὲ ἄλλα πολιτεύματα⁵⁹. Ἡ Παμφίλῃ ἀναφέρει εἰς τὸν εἰκοστὸ πέμπτου κεφάλαιον τῶν «Ὑπομνημάτων» τῆς πῶς, ὅταν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐφταετησίαν τὴν Μεγαλόπολιν, τὸν προσκάλεσαν νὰ ἐλάτῃ νόμους· ἀλλὰ αὐτὸς, σὰν ἔμαθε ὅτι δὲν θέλουν νὰ ἔχουν ἴσην περιουσίαν, δὲν πῆγε. Ὑπάρχει ἡ παράδοσις ὅτι ὑπερήσπισε τὸν στρατηγὸν Χαβρίαν ποὺ κινδύνευε νὰ καταδικασθῆ εἰς θάνατον, καθ' ἣν στιγμήν κανένας Ἀθηναῖος δὲν θέλησε νὰ τὸ κάμῃ.

24. Ὅταν ἀνέβαινε εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μαζὶ μὲ τὸν Χαβρία, τὸν συνάντησε ὁ Κρωβύλος ὁ συκοφάντης καὶ τοῦ εἶπε· «Ἐρχεσαι ἄλλον νὰ ὑπερασπισθῆς καὶ δὲν ξέρεις ὅτι καὶ ἐμένα σὲ περιμένει τὸ κίνειον τοῦ Σωκράτη». Καὶ ὁ Πλάτων ἀποκρίθη, καὶ· «Καὶ ὅταν πολεμοῦσα γιὰ τὴν πατρίδα ὑπόμεινα τοὺς κινδύνους, καὶ τώρα γιὰ τὸ χρέος μου πρὸς ἕνα φίλον θὰ τοὺς ὑπομείνω.»

Αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγε τὴν μέθοδον τῆς ἐρωταποκρίσεως εἰς τὴν συζήτησιν, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Φαβωρίνος εἰς τὸν ἑγδοσὸν κεφάλαιον τῆς «Παντοδαπῆς ἱστορίας» του, καὶ πρῶτος ἐδίδαξε εἰς τὸν Λεωδάμαντα τὸν Θασίον τὸν τρόπον ἐρευνῆς τῶν προβλημάτων δι' ἀναλύσεως. Ἐπίσης πρῶτος μετεχειρίσθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν συζήτησιν τοὺς ὅρους ἀντίποδες, στοιχεῖον, διαλεκτικὴ, ποιότης⁶⁰, προμήκης ἀριθμὸς, ἐπίπεδος ἐπιφάνεια μεταξὺ περάτων καὶ θεῖα πρόνοια.

25. Ἐπίσης πρῶτος ἐκ τῶν φιλοσόφων ἀντέκρουσε τὸν λόγον τοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου, παρουσιάζων αὐτὸν κατὰ λέξιν εἰς τὸν «Φαίδρον»⁶¹, καὶ πρῶτος κατενόησε τὴν σημασίαν τῆς γραμματικῆς. Πρῶτος ἐπίσης ἤσκησε πολεμικὴν ἐναντίον ὄλιων σχεδὸν τῶν προγενεστέρων του· ὡς τὸσον ὑπάρχει τὸ ζήτημα γιὰ τὴν δὲν ἔλαμε μνησίαν τοῦ Δημοκρίτου. Ὁ Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς ἀναφέρει πῶς ὅταν πῆγε εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ὄλοι οἱ Ἑλληνας γύρισαν νὰ τὸν ἴδωσιν, καὶ ὅτι ἐκεῖ συνεχέφθη μὲ τὸν Δίωνα ποὺ

τεύειν ἐπὶ Διονύσιον. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων Φαβωρίνου (FHG iii. 578) φέρεται ὅτι Μιθριδάτης ὁ Πέρσης ἀνδριάντα Πλάτωνος ἀνέθετο εἰς τὴν Ἀκαδημία καὶ ἐπέγραψε: «Μιθραδάτης Ῥοδοβάτου Πέρσης Μούσαις εἰκόνα ἀνέθηκε Πλάτωνος, ἣν Σιλανίων ἐποίησε.»

- 26 Φημί δ' Ἡρακλείδης (FHG iii. 171) ὅτι νέος ὢν οὕτως ἦν αἰδήμων καὶ κόσμιος ὥστε μηδέποτε ὄφθῆναι γελῶν ὑπερέγαν· τοιοῦτος δ' ὢν ὅμως ἐσκώφθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν κωμικῶν. Θεόπομπος γοῦν ἐν Ἰδρυχάρει φησὶν οὕτως (Kock i. 737):

ἐν γὰρ ἔστιν οὐδὲ ἔν,

τὰ δὲ δύο μόλις ἔν ἔστιν, ὡς φησι Πλάτων.

ἀλλὰ καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Θηγεῖ (Kock ii. 142):

ὅτε τὰς μορίας ἔτρωγεν ὡσπερ (καὶ) Πλάτων.

ἀλλὰ καὶ Τύμων οὕτως ἐπιγραμματίζων αὐτόν (Diels 19):

ὡς ἀνέπλασε Πλάτων (ὁ) πεπλασμένα θαύματα εἰδώς.

- 27 Ἄλεξις Μεροπίδι (Kock ii. 351):

εἰς καιρὸν ἦκεις, ὡς ἔγωγ' ἀπορουμένη
ἄνω κάτω τε περιπατοῦσ' ὡσπερ Πλάτων
σοφὸν οὐδὲν εὔρηκ', ἀλλὰ κοπιῶ τὰ σκέλη.

καὶ ἐν Ἀγκυλίῳ (Kock ii. 297):

λέγεις περὶ ὧν οὐκ οἶσθα· συγγενοῦ τρέχων
Πλάτωνι καὶ γνώση λίτρον καὶ κρόμιμον.

Ἄμφις Ἀμφικράτει (Kock ii. 237):

τὸ δ' ἀγαθὸν ὅ τι ποτ' ἔστιν, οὐ σὺ τυγχάνεις
μέλλεις διὰ ταύτην, ἦττον οἶδα τοῦτ' ἐγώ,
ὡ δέσποτ', ἢ τὸ Πλάτωνος ἀγαθόν. — πρόσεχε δῆ.

- 28 ἐν Δεξιδημίδη (Kock ii. 239):

ὦ Πλάτων,

ὡς οὐδὲν ἦσθα πλὴν σκυθρωπάειν μόνον,
ὡσπερ κοχλίας σεμνῶς ἐπηρκῶς τὰς ὀφρῦς.

Κρατῖνος Ψευδυποβολιμαίῳ (Kock ii. 292):

ἄνθρωπος εἶ δηλονότι καὶ ψυχὴν ἔχεις.

— κατὰ μὲν Πλάτων' οὐκ οἶδ', ὑπονοῶ δ' (ᾧδ') ἔχεις

Ἄλεξις Ὀλυμπιοδώρῳ (Kock ii. 355):

σῶμα μὲν ἐμοῦ τὸ θνητὸν αὖτον ἐγένετο,
τὸ δ' ἀθάνατον ἐξῆρε πρὸς τὸν ἀέρα.

ἔπρόκειτο γὰρ ἐκστρατεύσειν ἐναντίον τοῦ Διονυσίου. Εἰς δὲ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Φαβωρίνου ἀναφέρεται ὅτι ὁ Μιθριδάτης ὁ Πέρσης ἐτοποθέτησε ἓνα ἀγαλμα τοῦ Πλάτωνος στὴν Ἀκαδημία ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψε: «Ὁ Μιθριδάτης ὁ Πέρσης τοῦ Ὀροντοβάτου ἀφιέρωσε στὶς Μούσες μὴ εἰκόνα τοῦ Πλάτωνος ποῦ τὴν ἐφτιασε ὁ Σιλανίων.»

26. Ὁ Ἡρακλείδης ἐξ ἄλλου λέγει πῶς ὅταν ἦταν νέος, ἦταν τόσο σεμνὸς καὶ κόσμιος ὥστε ποτὲ δὲν τὸν εἶδαν νὰ γελᾷ ὑπερμέτρως ἐν τούτοις ἐσατιρίσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν κωμικῶν ποιητῶν. Πάντως ὁ Θεόπομπος στὸν «Ἠδύχαριν» του λέει:

Δὲν ὑπάρχει τίποτε ποῦ νὰ εἶναι πραγματικὰ ἓνα, ἀφοῦ καὶ ὁ ἀριθμὸς δύο, μόλις εἶναι ἓνα, ὅπως λέει ὁ Πλάτων.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἀλεξανδρίδης λέει στὸν «Θηγεῖα» του:

Ἐτρωγε ἐλιές ὅπως ὁ Πλάτων.

Ὁ Τύμων παίζει ἔτσι μὲ τ' ἔνομά του:

Ὅπως ἀνέπλαττε ὁ Πλάτων παράξενες κοινοτοπίες.

27. Ὁ Ἄλεξις πάλι λέει στὴ «Μεροπίδα»:

Ἐρχεσαι τὴν κατάλληλη στιγμή. Γιατὶ ἐγώ, ἔχοντας μὴ ἀπορία, θημάτιζα πέρα· δῶθε σὰν τὸν Πλάτωνα,

χωρὶς νὰ ἐρῶ τίποτε σοφὸ, μόνον ποῦ μὲ ποιοῦν τὰ πόδια!

Καὶ στὸν «Ἀγκυλίῳ»:

Μιᾶς γιὰ πράγματα ποῦ ὄν ξέρεις. Πήγαινε νὰ τρέξῃς μαζί μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ θὰ τὰ μάθῃς διὰ γιὰ τὸ σαποῦνι καὶ γιὰ τὸ κρεμμύδι.

Ἐπίσης ὁ Ἄμφις λέει στὸν «Ἀμφικράτει» του:

A. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τί λογῆς εἶναι: τὸ ἀγαθὸν ποῦ ἐσὺ μέλλεις νὰ ἐπιτύχῃς ἐξ αἰτίας αὐτῆς, ἐγώ τὸ ξέρω, ἀφέντη, κατώτερο ἀπὸ τὸ ἀγαθὸ τοῦ Πλάτωνος.

B. Σωστά τὸ ξέρεις.

28. Καὶ στὸν «Δεξιδημίδη»:

ὦ Πλάτων, ὄλο κι' ὄλο ποῦ ξέρεις εἶναι μόνον νὰ σκυθρωπάξῃς, σμιγώντας σεμνὰ τὰ φρύδια σὰ σαλιγκάρι.

Ἐπίσης ὁ Κρατῖνος γράφει στὸν «Ψευδυποβολιμαίῳ»:

A. Προφανῶς εἶσαι ἄνθρωπος κι' ἔχεις ψυχὴ.

B. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὅμως δὲν εἶμαι βέβαιος, ἀλλὰ ὑποφιάζομαι πῶς ἔχω.

Καὶ ὁ Ἄλεξις στὸν «Ὀλυμπιοδώρῳ»:

A. Τὸ θνητὸ σῶμα μου μαράθηκε, τὸ ἀθάνατο ὅμως μέρος ἔφυγε⁶² στὸν ἀέρα.

— ταῦτ' οὐ σχολὴ Πλάτωνος;

καὶ ἐν Παρασίτῳ (Kock ii. 364).

ἢ μετὰ Πλάτωνος ἀδολεσχεῖν κατὰ μόνος.

χλευάζει δ' αὐτὸν καὶ Ἀναξίλας Βοτρυλίῳ καὶ Κίρκῃ καὶ Πλουσίαις.

Ἀρίστιππος δ' ἐν τῷ τετάρτῳ Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς (F11G 29 ii. 79) φησὶν αὐτὸν Ἀστέρος μειρικίου τινὸς ἀστρολογεῖν συνασκουμένου ἐρασθῆναι, ἀλλὰ καὶ Δίωνος τοῦ προειρημένου—ἔνιοι καὶ Φαῖδρου φασί... δηλοῦν δὲ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ τὰδε τὰ ἐπιγράμματα, ἃ καὶ πρὸς αὐτοῦ γενέσθαι εἰς αὐτοὺς (A. Pal. vii. 66g):

ἀστέρας εἰσαθρεῖς Ἀστὴρ ἐμός· εἶθε γενοίμην
οὐρανός, ὡς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σέ βλέπω.

καὶ ἄλλο (A. Pal. vii. 67o):

ἀστὴρ πρὶν μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωοῖσιν Ἐῶος,
νῦν δὲ θανῶν λάμπεις Ἐσπερος ἐν φθιμένοις.

εἰς δὲ τὸν Δίωνα ἴδε (A. Pal. vii. 99):

δάκρυα μὲν Ἐκάβῃ τε καὶ Ἰλιάδεσσι γυναιξὶ
Μοῖραι ἐπέκλωσαν δὴ τότε γενομέναις,
σοὶ δέ, Δίω, βέξαντι καλῶν ἐπινίκιον ἔργων
δαίμονες εὐρείης ἐλπίδας ἐξέχεαν.
κείσαι δ' εὐρυχόρῳ ἐν πατρίδι τίμιος ἀστροῖς,
ὦ ἐμὸν ἐκμήνας θυμὸν ἔρωτι Δίω.

τοῦτο καὶ ἐπιγεγράφθαι φησὶν ἐν Συρακούσαις ἐπὶ τῷ τάφῳ.

31 Ἀλλὰ καὶ Ἀλέξιδος, φασίν, ἐρασθεῖς καὶ Φαῖδρου, καθὰ προεῖρηται, τοῦτον ἐποίησε τὸν τρόπον (A. Pal. vii. 100):

νῦν, ὅτε μηδὲν Ἄλεξις ὅσον μόνον εἶψ' ὅτι καλός,
ὤπται καὶ πάντῃ πᾶς τις ἐπιστρέφεται.
θυμέ, τί μηνύεις κυσὶν ἀστέον; εἴτ' ἀνήσεις
ὑστερον; οὐχ οὕτω Φαῖδρον ἀπωλέσαμεν;

ἔχειν τε Ἀρχεάνασσαν, εἰς ἣν καὶ αὐτὴν οὕτω ποιῆσαι (A. Pal. vii. 217):

Ἀρχεάνασσαν ἔχω τὴν ἐκ Κολοφῶνος ἑταίρην,
ἣς καὶ ἐπὶ ῥυτίδων ἔζητο δριμύς ἔρως.

B. Ὁ Ηλάτων δὲν τὰ διδάσκει αὐτά;

Καὶ στὸν «Παράσιτο»:

Παρὰ νὰ μωρολογῆς μόνος μὲ τὸν Ηλάτωνα.

Ὡσαύτως τὸν χλευάζει καὶ ὁ Ἀναξίλας στὸν «Βοτρυλίωνα», στὴν «Κίρκῃ» καὶ στίς «Πλουσίαις».

29. Ὁ Ἀρίστιππος ἐξ ἄλλου, στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ «Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς» βιβλίου του λέει ὅτι ἐρωτεύτηκε τὸν Ἀστέρα, ἕνα παιδί πού σπούδαζε μαζί του ἀστρονομία. Ἐπίσης καὶ τὸν Δίωνα πού ἀναφέραμε προηγουμένως, ἐνῶ μερικοὶ λένε ὅτι ἐρωτεύτηκε καὶ τὸν Φαῖδρο. Ἀποκαλύπτουν δὲ τὸν ἔρωτά του, τὰ ἀκόλουθα ἐπιγράμματα πού ἔγραψε γι' αὐτούς:

Τ' ἀστέρια ἀτενίζεις, Ἀστέρα μου· πόσο θὰ βλεῖα νὰ εἶχα γεννηθῆ οὐρανός, γιὰ νὰ σέ θλέπω μὲ πολλὰ μάτια.

Καὶ ἄλλο:

Ἀνάμεσα στοὺς ζωντανούς ἔλαμπες ἄλλοτε σὰν αὐγερινός καὶ τώρα λάμπεις σὰν ἀποσπερίτης ἀνάμεσα στοὺς πεθαμένους.

30. Γιὰ τὸν Δίωνα ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

Τὰ δάκρυα τῆς Ἐκάβης καὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰλίου, ἦσαν γραμμένα ἀπὸ τὴς Μοῖρες. Σὲ σένα ἔμω, Δίω, ὕστερα ἀπὸ τὰ μεγάλα κατορθώματά σου, οἱ θεοὶ νέες ἐλπίδες καὶ μεγάλες ὑποσχέσεις σοῦ ἔδιναν. Τώρα, Δίω, ἀναπαύσαι τιμημένος στὴν πατρίδα σου... Πόσο σ' ἀγάπησα... Πόσο σ' ἔκλαισα...

31. Λένε ὅτι τὸ ἴδιο αὐτὸ ἐπίγραμμα, τὸ γράψανε καὶ πᾶν στὸν τάφο του στίς Συρακούσες⁶³.

Ἐπίσης λένε ὅτι ἐρωτεύτηκε καὶ τὸν Ἄλεξι καὶ τὸν Φαῖδρο, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως, καὶ συνέθεσε σχετικῶς τοὺς κάτωθι στίχους:

Ἐφτασε νὰ πῶ πῶς ὁ Ἄλεξις εἶναι ἕμορφος, κι' ὅλοι τὸν φάγαγε μὲ τὰ μάτια. Γιατί καρδιά μου δείχνεις τὸ κόκκαλο στὰ σκυλιά, καὶ θὰ πονέσης⁶⁴ ὕστερα; Ἔτσι δὲν χάσαμε τὸ Φαῖδρο;

Ἐπίσης φέρεται ὡς ἐραστής τῆς Ἀρχεάνασσας γιὰ τὴν ὁποία δὲν παρέλειψε νὰ γράψῃ τὰ ἑξῆς:

Ἐχω μιὰ φιλενάδα, τὴν ἕμορφη Ἀρχεάνασσα ἀπὸ τὸν Κολοφῶνα. Παρ' ὅλες τὴς ρυτίδες τῆς, τὴν ἀγαπῶ φλογερά. Ἄ-

δ δειλοὶ νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης
πρωτοπλόου, δι' ὄσης ἤλθετε πυρκαϊῆς.

32 ἀλλὰ καὶ εἰς Ἀγάθωνα (A. Pal. v. 77):

τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χεῖλεσιν εἶχον·
ἤλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

καὶ ἄλλο (A. Pal. v. 78):

τῷ μῆλῳ βάλλω σε· σὺ δ' εἰ μὲν ἐκοῦσα φιλεῖς με,
δεξαμένη τῆς σῆς παρθενίης μεταδός,
εἰ δ' ἄρ' ὁ μὴ γίγνοιτο νοεῖς, τοῦτ' αὐτὸ λαβοῦσα
σκέψαι τὴν ὥρην ὡς ὀλιγοχρόνιος.

καὶ ἄλλο (A. Pal. v. 79):

μῆλον ἐγώ. βάλλει με φιλῶν σέ τις· ἀλλ' ἐπίνευσον,
Ξανθίππη· κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

33 Φασὶ δὲ καὶ τὸ εἰς τοὺς Ἐρετριέας τοὺς σαγηνευθέντας αὐτοῦ
εἶναι (A. Pal. vii. 259):

Εὐβοίης γένος εἰμὲν Ἐρετρικόν, ἄγχι δὲ Σούσων
κείμεθα· φεῦ, γαίης ὅσσον ἀφ' ἡμετέρης.

κακεῖνο (A. Pal. ix. 39):

Ἄ Κύπρις Μούσαισι· “ κοράσια, τὰν Ἀφροδίταν
τιμᾶτ' ἢ τὸν Ἔρωτ' ἕμμιν ἐφοπλίσομαι.”
αἱ Μοῦσαι ποτὶ Κύπριν· “ Ἄρει τὰ στωμύλα ταῦτα·
ἡμῖν οὐ πέτεται τοῦτο τὸ παιδάριον.”

καὶ ἄλλο (A. Pal. ix. 44):

χρυσὸν ἀνὴρ εὐρῶν ἔλιπεν βρόχον· αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
ὄν λίπεν οὐχ εὐρῶν ἦψεν ὄν εὐρε βρόχον.

Ἀλλὰ τοὶ Μόλων ἀπεχθῶς ἔχων πρὸς αὐτόν, “ οὐ τοῦτο,” 34
φησί, “ θαυμαστὸν εἰ Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' εἰ Πλάτων ἐν
Σικελίᾳ.” εἶκοι δὲ καὶ Ξενοφῶν πρὸς αὐτόν ἔχειν οὐκ εἰμηνῶς.

τυχοὶ ἐσεῖς ποῦ συναντήσατε τέτοια ὁμορφιά σ' ἄνω τῆς
ταξίδι, τί φωτιά θάναψε μέσα σας!

32. Ἐγραψε καὶ γιὰ τὸν Ἀγάθωνα:

Ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὸν Ἀγάθωνα ἔκανε τὴν ψυχὴ μου νὰ
πηδᾷ στὰ χεῖλῃ μου, λές κι' ἤθελε ἡ φτωχὴ νὰ περάσῃ
σ' αὐτόν.

Ἴδου καὶ ἄλλοι στίχοι:

Σοῦ πετῶ ἓνα μῆλο, κι' ἂν μ' ἀγαπᾶς, δέξου το, κι' ἀφῆσέ
με νὰ γευτῶ τὰ παρθενικά κάλλη σου. Ἄν ὅμως ἔχῃς δια-
φορετικὴ διάθεση, πάλε πάρτο, καὶ σκέψου πόσο λίγο βαστοῦν
τὰ νιάτα.

Καὶ ἄλλοι:

Ἐνα μῆλο εἶμαι γώ, ποῦ με πετάει ἓνας ποῦ σ' ἀγαπάει.
Ἄλλὰ δῶσε τῇ συγκατάθεσὶ σου, Ξανθίππη, γιατί κι' ἐγώ
κι' ἐσύ εἶμαστε προσωρισμένοι νὰ μαραθοῦμε.

33. Ἐπίσης λένε ὅτι δικό του εἶναι καὶ τὸ ἐπίγραμμα γιὰ
τοὺς Ἐρετριεῖς ποῦ εἶχαν ἐκπατρισθῆ:

Εἶμαστε Ἐρετριεῖς τὸ γένος, ἀπὸ τὴν Εὐβοία, καὶ βρισκό-
μαστε κοντὰ στὰ Σούσα. Πόσο μακριά, ἀλλοίμονο, ἀπὸ τὴν
γενέθλιο τόπο μας!

Ἴδου καὶ ἄλλοι στίχοι του:

Ἔτσι μίλησε ἡ Κύπρις (ἢ Ἀφροδίτη) πρὸς Μοῦσαι: Κορί-
τσια, νὰ τιμᾶτε τὴν Ἀφροδίτη, ἀλλοίως θὰ ἐξοπλίζω ἐναν-
τίον σας τὸν Ἔρωτα⁶⁵. Καὶ οἱ ἐννιά παρθένες ἀποκρίθηκαν:
Στὸν Ἄρη αὐτές τίς φλυαρίες· δὲν πετάει σέ μᾶς τὸ παι-
δάκι αὐτό.

Καὶ ἄλλοι:

Κάποιος βρῆκε χρυσάφι καὶ στὸν τόπο πρὸ τὸ ὄρηκε ἀφῆσε
κομψὰ διπλωμένο ἓνα σκοινί. Ὄταν ὁ ἰδιοκτήτης του δὲν
βρῆκε τὸν θησαυρὸ ποῦ ἀφῆσε, πῆρε τὸ σκοινί καὶ τόβαλε
στὸ λαιμὸ του.

34. Ὁ Μόλων, ἐχθρικῶς πρὸς αὐτόν διακειμένος, «ἐκπληκτικὸν
ὄν εἶναι, λέει, ἂν θάπρεπε νὰ εἶναι ὁ Διονύσιος στὴν Κορίνθο,
ἀλλὰ μᾶλλον ἂν θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ Πλάτων στὴ Σικελία». Φά-
νεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Ξενοφῶν δὲν διέκειτο εὐμενῶς πρὸς αὐτόν. Ἄν

ὡσπερ γοῦν διαφιλονεικοῦντες τὰ ὅμοια γεγράφασι, Συμπόσιον, Σωκράτους ἀπολογία, τὰ ἠθικά ἀπομνημονεύματα—εἰθ' ὁ μὲν Πολιτείαν, ὁ δὲ Κύρου παιδείαν. καὶ ἐν τοῖς Νόμοις ὁ Πλάτων πλάσμα φησὶν εἶναι τὴν παιδείαν αὐτοῦ (I.egg. iii. 69c)· μὴ γὰρ εἶναι Κύρον τοιοῦτον—ἀμφότεροί τε Σωκράτους μνημονεύοντες, ἀλλήλων οὐδαμοῦ, πλὴν Ξενοφῶν Πλάτωνος ἐν τρίτῳ Ἀπομνημονευμάτων (Mem. iii. vi. 1). λέγεται δ' ὅτι καὶ Ἀντισθένης 35 μέλλων ἀναγινώσκειν τι τῶν γεγραμμένων αὐτῷ παρεκάλεσεν αὐτὸν παρατυχεῖν. καὶ πιθομένῳ τί μέλλει ἀναγινώσκειν, εἶπεν ὅτι περὶ τοῦ μὴ εἶναι ἀντιλέγειν· τοῦ δ' εἰπόντος· “ πῶς οὖν οὐ περὶ αὐτοῦ τούτου γράφεις;” καὶ διδάσκοντος ὅτι περιτρέπεται, ἔγραψε διάλογον κατὰ Πλάτωνος Σάθωνα ἐπιγράψας· ἐξ αὐτοῦ διετέλουν ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους. φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Λύσιον ἀναγινώσκοντος Πλάτωνος, “ Ἡράκλεις,” εἰπεῖν, “ ὡς πολλά μου καταψεύδεθ' ὁ νεαῖσκος.” οὐκ ὀλίγα γὰρ ὧν οὐκ εἶρηκε Σωκράτης γέγραφεν ἄνθρωπος.

Εἶχε δὲ φιλέχθρως ὁ Πλάτων καὶ πρὸς Ἀριστίππον. ἐν γοῦν 36 τῷ Περὶ ψυχῆς (Phd. 59c) διαβάλλων αὐτὸν φησὶν ὅτι οὐ παρεγένετο Σωκράτει τελευτῶντι, ἀλλ' ἐν Αἰγίῳ ἦν καὶ σύνεγγυς. καὶ πρὸς Αἰσχίνην δὲ τινα φιλοτιμίαν εἶχε, φασὶν, ὅτι δὴ περ καὶ αὐτὸς εὐδοκίμει παρὰ Διονυσίῳ. ὃν ἐλθόντα δὲ ἀπορίαν ὑπὸ μὲν Πλάτωνος παροφθῆναι, ὑπὸ δ' Ἀριστίππου συσταθῆναι. τοὺς τε λόγους οὗς Κρίτωνι περιτέθεικεν ἐν τῷ δεσμιωτηρίῳ περὶ τῆς φυγῆς συμβουλευόντι, φησὶν Ἰδομενεὺς (FGI II 338 F 17h) εἶναι Αἰσχίνου· τὸν δ' ἐκείνῳ περιθεῖναι διὰ τὴν πρὸς τοῦτον δυσμένειαν.

- 37 Ἐαυτοῦ τε Πλάτων οὐδαμῶθι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων μνήμην πεποιήται ὅτι μὴ ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς (Phd. 59h) καὶ Ἀπολογία (34a, 38h). φησὶ δ' Ἀριστοτέλης (Rose 73) τὴν τῶν λόγων ἰδέαν αὐτοῦ μεταξὺ ποιήματος εἶναι καὶ πεζοῦ λόγου. τοῦτον μόνον παραμεῖναι Πλάτωνι Φαβωρινός παύ φηδὴν (FHG iii. 580) ἀναγινώσκοντι τὸν Περὶ ψυχῆς, τοὺς δ' ἄλλους ἀναστήναι

γὰ ἀνταγωνίζονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἔγραψαν γὰρ τὰ ἴδια θέματα, ἀπὸ ἑνα «Συμπόσιου», μιὰ «Σωκράτους Ἀπολογία», καὶ τὴν ἠθικὴν πραγματείαν τοὺς ἢ «Ἀπομνημονεύματα»⁶⁶. Ἐπειτα, ὁ ἓνας ἔγραψε τὴν «Πολιτείαν» καὶ ὁ ἄλλος τὴν «Κύρου Παιδείαν»⁶⁷. Ἀλλὰ ὁ Πλάτων λέει στοὺς «Νόμους» ὅτι εἶναι εἰκονικὴ ἢ ἐν λόγῳ παιδεία τοῦ Κύρου, γιατί ὁ Κύρος αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε οἷος περιγράφεται. Καὶ οἱ δύο μνημονεύουν τὸν Σωκράτη, πουθενά ὅμως δὲν μνημονεύουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα πού ἀναφέρει τὸν Πλάτωνα στὸ τρίτο βιβλίον τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» του⁶⁸.

35. Λέγεται ὅτι ὁ Ἀντισθένης, προκειμένου νὰ διαβάσῃ στὸν κῆρυγμα κάποι πού εἶχε γράψῃ, προσεκάλεσε καὶ τὸν Πλάτωνα νὰ παραστῇ, ἀλλὰ ὅταν αὐτὸς τὸν ρώτησε τί πρόκειται νὰ διαβάσῃ καὶ ὁ Ἀντισθένης τοῦ ἀπάντησε ὅτι θὰ μιλοῦσε γιὰ τὸ ἀδύνατο τῆς ἀντιφάσεως, ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Μὰ εἶναι δυνατόν νὰ γράψῃς γι' αὐτὸ τὸ θέμα;». Γιατί ἢ ἀποφῆς αὐτὴ ἀναρεῖ αὐτὴν ἑαυτήν, αὐτοαναιρεῖται (this argument refutes itself). Γι' αὐτὸ ἔγραψε διάλογον κατὰ τοῦ Πλάτωνος πού τὸν τιλοφόρησε «Σάθωνα». Κατόπιν τούτου διέκοψαν τὶς σχέσεις τους. Λέγουν ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἀκούσας τὸν Πλάτωνα νὰ ἀναγινώσκῃ εἰς τὸ κοινὸν τὸν «Λύσιον» ἐφώναξε: «Ἦ Ἡράκλεις, τί ψεύδη εἶπεν ὁ νέος δι' ἡμέ!... Διότι ὁ Πλάτων εἶχε γράψῃ πολλά ὡς λεγόμενα τοῦ Σωκράτους, τὰ ὅποια ἐκεῖνος οὐδέποτε εἶπεν.

36. Σὲ ἔχθρα ἐπίσης θρῆσκόνταν ὁ Πλάτων καὶ μὲ τὸν Ἀριστίππο. Στὸν «Περὶ ψυχῆς» τουλάχιστο διάλογό του τὸν κατηγορεῖ ὅτι δὲν παρευρέθη στὸ θάνατο τοῦ Σωκράτη, ἂν καὶ δὲν ἦταν μακριά—στὴν Αἰγίνα ἦταν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Αἰσχίνην, λέει, δὲν τὸν χώνευε, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔχαιρε τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ Διονυσίου, καὶ ὅτι, ὅταν αὐτὸς πῆγε στὴν αὐλή τοῦ Διονυσίου, ὁ Πλάτων τὸν περιφρόνησε ἐξ αἰτίας τῆς φτώχειας του, ὁ Ἀριστίππος ὅμως τὸν ὑποστήριξε. Ὁ Ἰδομενεὺς θεβαιώνει ὅτι οἱ λόγοι πού εἶπε ὁ Κρίτων στὴ φυλακῇ, ὅταν παρακινῶσε τὸν Σωκράτη νὰ δραπέτευσῃ, εἶναι τοῦ Αἰσχίνην, καὶ ὅτι ὁ Πλάτων τοὺς μετέφερε στὸν Κρίτων ἀξ αἰτίας τῆς ἔχθρας του πρὸς τὸν Αἰσχίνην.

37. Πουθενά στὰ συγγραμμάτια τοῦ ὁ Πλάτων δὲν ἀναφέρει τὸν ἑαυτοῦ, ἐκτὸς στὸν διάλογο «Περὶ ψυχῆς» («Φαίδων»⁶⁹) καὶ τὴν «Ἀπολογία»⁷⁰. Ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ ὅτι τὸ ὕφος τῶν διαλόγων του εἶναι ὕφος πού θρῆσκεται μεταξὺ ποιήσεως καὶ πεζοῦ λόγου. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Φαβωρινίου, ὅταν ὁ Πλάτων διάβαζε τὸν διάλογόν του «Περὶ ψυχῆς», μόνον ὁ Ἀριστοτέλης ἔμεινε

πάντας. ἐνίοι τε φασὶν ὅτι Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος τοὺς Νόμους αὐτοῦ μετέγραψεν ὄντας ἐν κηρῷ. τούτου δὲ καὶ Ἐπινομίδα φασὶν εἶναι. Εὐφορίων δὲ καὶ Παναίτιος (Fowler 50) εἰρήκασιν πολλάκις ἐστραμμένην εὐρήσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας. ἦν Πολιτεῖαν Ἀριστόξενός φησι (Wehrli ii, 18, 67) πᾶσαν σχεδὸν ἐν 38 τοῖς Πρωταγόρου γεγράφθαι Ἀντιλογικοῖς. λόγος δὲ πρῶτον γράψαι αὐτὸν τὸν Φαῖδρον· καὶ γὰρ ἔχειν μειρακιῶδές τι τὸ πρόβλημα. Δικαίαιρχος (Wehrli i, 18, 42) δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς γραφῆς ὅλον ἐπιμέμφεται ὡς φορτικόν.

Ὁ γοῦν Πλάτων λέγεται θεασάμενός τινα κυβεύοντα αἰτιάσασθαι· τοῦ δὲ εἰπόντος ὡς ἐπὶ μικροῖς, “ἀλλὰ τό γ’ ἔθος,” εἰπεῖν, “οὐ μικρόν.” ἐρωτηθεὶς εἰ ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ἔσται ὡσπερ τῶν πρότερον ἀπεκρίνατο· “ὀνόματος δεῖ τυχεῖν πρῶτον, εἶτα 39 πολλὰ ἔσται.” εἰσελθόντος ποτὲ Ξενοκράτους εἶπε μαστιγῶσαι τὸν παῖδα· αὐτὸν γὰρ μὴ δύνασθαι διὰ τὸ ὠργίζομαι. ἀλλὰ καὶ πρὸς τινα τῶν παίδων, “μεμαστῖγωσο ἄν,” εἶπεν, “εἰ μὴ ὠργιζόμεν.” ἐφ’ ἔππου καθίσας εὐθέως κατέβη φήσας εὐλαβεῖσθαι μὴ ἵπποτύφια ληφθῆ. τοῖς μεθύουσι συνεβούλευε κατοπτρίζεσθαι· ἀποστήσεσθαι γὰρ τῆς τοιαύτης ἀσχημοσύνης. πίνειν δ’ εἰς μέθην οὐδαμῶς πρέπον ἔλεγε πλὴν ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ καὶ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ. καὶ τὸ πολλὰ δὲ καθυδεῖν ἀπήρσκεν αὐτῷ. ἐν γοῦν τοῖς Νόμοις (vii. 808b) φησὶ· “κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενός ἄξιος.” εἶναί τε ἥδιον τῶν ἀκουσμάτων τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ τὸ λέγειν τάληθῆ. καὶ περὶ ἀλήθειας δ’ ἐν τοῖς Νόμοις φησὶν οὕτως (ii. 663c)· “καλον μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, 40 καὶ μόνιμον· ἔοικε μὴν οὐ ῥάδιον (εἶναι) πείθειν.” ἀλλὴ καὶ ἡξίου μνημόσυνον αὐτοῦ λείπεσθαι ἢ ἐν φίλοις ἢ ἐν βιβλίοις· ἐξετόπιζε καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα, καθά τινες φασί.

Καὶ ἐτελευταῖον μὲν ὃν εἶπομεν τρόπον Φιλίππου βασιλεύοντος ἔτος τρισκαιδέκατον, καθά καὶ Φαβριρινός φησιν Ἀπομνημονευ-

ως τὸ τέλος, ἐνφ ὄλοι· οἱ ἄλλοι ἀκροαταὶ εἶχαν φύγει. Μερικοὶ λένε δτι ὁ Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος ἐξέδωκε τοὺς «Νόμους» του, πού ἦταν ἀδέξια γραμμένοι σὲ κέρινα πλακίδια, καὶ δτι δική του εἶναι καὶ ἡ «Ἐπινομίς»⁷¹. Ὁ Εὐφορίων καὶ ὁ Παναίτιος θρῆκαν τὴν ἀρχὴ τῆς «Πολιτείας», πολλές φορές ἀναθεωρημένη καὶ ξαναγραμμένη⁷², καὶ ἡ ἴδια αὐτὴ «Πολιτεία», δηλώνει ὁ Ἀριστόξενος, περιλαμβάνεται σχεδὸν ὁλόκληρη στὰ «Ἀντιλογικά»⁷³ τοῦ Πρωταγόρα.

38. Ὑπάρχει μία παράδοσις δτι ὁ πρῶτος διάλογος πού ἔγραψε ὁ Πλάτων ἦταν ὁ «Φαῖδρος». Γιατὶ τὸ θέμα ἔχει κάτι τὸ παιδιάστικο. Ὁ δὲ Δικαίαιρχος ἐπικρίνει καὶ τὸ ὅλο λεκτικὸ του ὕφος σὰν χυδαῖο.

Λέγεται· δτι ὁ Πλάτων εἶδε μιὰ μέρα κάποιον πού ἔπαιζε ζάρια καὶ τὸν μάλωσε. Ὄταν ἐκεῖνος τοῦ εἶπε δτι παίζουσι μικρὰ πράγματα, ὁ Πλάτων τοῦ ἀποκρίθηκε: «Ἡ συνήθεια ὁμοῦ δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα». Ἐρωτηθεὶς ἂν θὰ ὑπάρξουν καὶ γι’ αὐτὸν ἀπομνημονεύματα ὅπως ἔγινε μὲ τοὺς προγενεστέρους του, ἀπάντησε: «Πρῶτα πρέπει νὰ δημιουργήσῃ κανεὶς ἓνα καλὸ ὄνομα, κι’ ὕστερα πολλὰ θὰ ὑπάρξουν». Ὄταν μιὰ μέρα μπῆκε στὸ σπίτι του ὁ Ξενοκράτης, τοῦ εἶπε νὰ μαστιγώσῃ τὸ δουλὸ του, γιατί αὐτὸς δὲν μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ, ἐπειδὴ ἦταν ὠργισμένος.

39 Ἐπίσης εἶπε σ’ ἓνα δουλὸ του, «θὰ σὲ μαστιγῶνα», ἂν δὲν ἦμουσι ὠργισμένος». Κάποτε πού καθάλιεψε σ’ ἓνα ἄλογο, καθάλιε ἀμέσως, γιατί φοβήθηκε, εἶπε, μὴν κολλήσῃ ἀλογοπερηφάνεια. Συμβούλευε τοὺς μεθυμένους νὰ κοιτάζωνται σ’ ἓναν καθρέφτη, πρᾶγμα πού θὰ τοὺς ἀπέτρεπε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀσχημία. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ πίνῃ κανεὶς μέχρι μέθης, ἔλεγε, παρὰ μόνον κατὰ τίς ἑορτὲς τοῦ θεοῦ πού ἔδωσε τὸ κρασί. Ἐπίσης ἀπεδοκίμαζε καὶ τὸν πολὺν ὕπνο. «Κανένας κοιμώμενος, λέει· στοὺς Νόμους»⁷⁴, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ διδῆποτε» Ἐπίσης ἔλεγε δτι τὸ θερπνότερον τῶν ἀκουσμάτων εἶναι ἡ ἀλήθεια. Κατ’ ἄλλην ἐκδοχὴν ἢ ἐν λόγῳ ρῆσις εἶναι δτι τὸ θερπνότερον τῶν πραγμάτων εἶναι τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν.

40. Ἐπὶ πλεόν περὶ τῆς ἀληθείας ὠμίλησε ὡς ἐξῆς εἰς τοὺς νόμους⁷⁵: «Εἶναι ὠραῖο καὶ μόνιμο πρᾶγμα, ὦ ξένε, ἡ ἀλήθεια. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται εὐκόλο πρᾶγμα τὸ νὰ πείθῃ κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους». Ἐπιθυμία του ἦταν πάντοτε ν’ ἀφήσῃ πίσω του μιὰν ἀνάμνησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, εἴτε στὶς καρδιὰς τῶν φίλων του, εἴτε στὰ βιβλία του. Ὁ ἴδιος ἠρέσκετο νὰ ζῆ ἐν ἀπομονώσει.

Πέθανε κατὰ τὸν τρόπο πού εἶπαμε καὶ προηγουμένως τὸν δέκατον τρίτο χρόνο τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου, σύμφωνα καὶ μὲ

μάτων τρίτω (FHG iii. 579). ὑφ' οὗ καὶ ἐπιτιμηθῆναί φησιν αὐτὸν Θεόπομπος (FGH 115 F 294). Μυρωνιανὸς δ' ἐν Ὁμοίοις (FHG iv. 454) φησὶ Φίλωνα παροιμίας μνημονεύειν περὶ τῶν Πλάτωνος φθειρῶν, ὡς οὕτως αὐτοῦ τελευτήσαντος. καὶ ἐτάφη 41 ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ, ἔνθα τὸν πλείστον χρόνον διετέλεσε φιλοσοφῶν. ἔθεν καὶ Ἀκαδημαϊκὴ προσηγορεύθη ἢ ἀπ' αὐτοῦ αἵρεσις. καὶ παρεπέμφθη πανδημείᾳ πρὸς τῶν αὐτόθι διαθέμενος τοῦτον τὸν τρόπον.

“Τάδε κατέλιπε Πλάτων καὶ διέθετο: τὸ ἐν Ἰφιστιαδῶν χωρίον, ὃ γείτων βυρράθεν ἢ δὸς ἢ ἐκ τοῦ Κηφισιάσιν ἱεροῦ, νοτόθεν τὸ Ἡράκλειον τὸ ἐν Ἰφιστιαδίῳ, πρὸς ἡλίου δὲ ἀιόντος Ἀρχέστρατος Φρεαρρίας, πρὸς ἡλίου δὲ δυομένου Φίλιππος Χολλιδεύς· καὶ μὴ ἐξέιτω τοῦτο μηδενὶ μήτε ἀποδόσθαι μήτε ἀλλάσασθαι, ἀλλ' ἔστω Ἀδεμάντου τοῦ παιδίου εἰς τὸ δυνατόν· καὶ τὸ ἐν Εἰρεσιδῶν χωρίον, ὃ παρὰ Καλλιμάχου ἐπριάμην, ὃ 42 γείτων βορράθεν Εὐρυμέδων Μυρρινούσιος, νοτόθεν δὲ Δημόστρατος Συπεταίων, πρὸς ἡλίου ἀιόντος Εὐρυμέδων Μυρρινούσιος, πρὸς ἡλίου δυομένου Κηφισός. ἀργυρίου μνᾶς τρεῖς. φιάλην ἀργυρᾶν ἔλκουσαν ρεε', κυμβίον ἄγον με', δακτύλιον χρυσοῦν καὶ ἐνώπιον χρυσοῦν ἄγοντα συνάμφω δ' δραχμάς, ὄβολους γ'. Εὐκλείδης ὁ λιθοτόμος ὀφείλει μοι τρεῖς μνᾶς. Ἄρτεμιν ἀφήμι ἐλευθέραν. οἰκέτας καταλείπω Τύχωνα Βίκταν Ἀπολλωνιάδην Διονύσιον. σκευὴ τὰ γεγραμμένα, ὧν ἔχει ἀντίγραφα Δημήτριος. 43 ὀφείλω δ' οὐδενὶ οὐθέν. ἐπίτροποι Λεωσθένης Σπεύσιππος Δημήτριος Ἡγίας Εὐρυμέδων Καλλιμάχος Θράσιππος.”

Καὶ διέθετο μὲν οὕτως. ἐπεγράφη δ' αὐτοῦ τῷ τάφῳ ἐπιγρᾶμματα τάδε· πρῶτον (J. Phil. vii. 60):

σωφροσύνη προφέρων θνητῶν ἦθει τε δικαίῃ
ἐνθάδε δὴ κείται θεῖος Ἀριστοκλῆης·

ὅσα λέγει ὁ Φαβωρίνος στὸ τρίτο κεφάλαιο τῶν Ἀπομνημονευμάτων του. Ὑπὸ τοῦ ὁποῦ καὶ ἔτυχε ἐπικηδείων τιμῶν, κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Θεοπόμπου.

41. Ὁ Μυρωνιανὸς ἔμως στοὺς «Ὁμοίους» του λέει ὅτι ὁ Φίλων ἀναφέρει κάτι παροιμίες ποὺ κυκλοφοροῦσαν γιὰ τὶς φειρές τοῦ Πλάτωνος, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτὴ τὴν αἰτία πέθανε. Τὸν ἔθαψαν στὴν Ἀκαδημεία ὅπου διέθεσε τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του σὲ φιλοσοφικὲς μελέτες. Γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθηκε Ἀκαδημαϊκὴ ἢ σχολὴ τοῦ Ἴδρουσε. Καὶ πανδημὸς ὑπήρξε ἡ κηδεῖα του, ἢ δὲ διαθήκη του ἦτο ὡς ἀκολούθως διατυπωμένη:

«Τοῦτα ἄφησε καὶ ὤρισε ὁ Πλάτων: Τὸ κτῆμα στὶς Ἰφιστιάδες, ποὺ συνορεύει ἀπὸ βορρᾶν μὲ τὸ εὐόμιον τοῦ ἱεροῦ τῆς Κηφισιάς, ἀπὸ νότον μὲ τὸ ἱερόν τοῦ Ἡρακλέους τῶν Ἰφιστιαδῶν, ἀπὸ ἀνατολᾶς μὲ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀρχεστράτου τοῦ Φρεαρρίου, καὶ ἀπὸ δυσμᾶς μὲ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Φιλίππου τοῦ Χολλιδεῖ, θὰ εἶναι παρανομία δι' οἰονδήποτε νὰ τὸ πουλήσῃ ἢ νὰ τὸ ἀναλλάξῃ, ἀλλὰ θὰ ἀποτελῇ ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀδείμαντου τοῦ παιδιοῦ μὲ πλήρη ἐλευθερίαν διαθέσεως».

42. (Ἐπίσης ἄφησε) Τὸ κτῆμα στὶς Εἰρεσιδες ποὺ τὸ ἀγόρασε ἀπὸ τὸν Καλλιμάχου καὶ ποὺ συνορεύει ἀπὸ βορρᾶν καὶ ἀνατολᾶς μὲ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Εὐρυμέδωνος τοῦ Μυρρινουσίου, ἀπὸ νότον μὲ ἐκείνην τοῦ Δημοστράτου τοῦ Συπεταίου, καὶ ἀπὸ δυσμᾶς μὲ τὸν Κηφισό. Τρεῖς ἀργυρᾶς μνᾶς. Μία ἀσημένια κανάτα ποὺ ζυγίζει 165 δραχμῆς⁷⁶. Ἐνα κύπελλο ποὺ ζυγίζει 45 δραχμῆς. Χρυσὸ δακτυλίδι καὶ χρυσὸ σκουλαρίκι, ποὺ ζυγίζουν τὰ δύο τέσσερις δραχμῆς καὶ τρεῖς ὄβολους. Ὁ Εὐκλείδης ὁ λιθοξόμος μοῦ χριστάει τρεῖς μνᾶς⁷⁷. Τὴν Ἄρτεμιν τὴν ἀφήνω ἐλευθερήν. Ἀφήνω τέσσερις δούλους ὑπηρέτες, τὸν Τύχωνα, τὸ Βίκτα, τὸν Ἀπολλωνίδην καὶ τὸ Διονύσιον.

43. Οἰκτικὰ σκευὴ ἀφήνω ὅπως αὐτὰ φέρονται εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς ὁποίας ἀντίγραφον κατέχει ὁ Δημήτριος. Δὲ χρωστάω σὲ κανέναν τίποτε. Ἐκτελεστὰς δρίζω τὸ Λεωσθένην, τὸν Σπεύσιππο, τὸν Δημήτριον, τὸν Ἡγία, τὸν Εὐρυμέδωνα, τὸν Καλλιμάχου καὶ τὸν Θράσιππο·.

Ἡ διαθήκη του, λοιπόν, τέτοια ἦταν. Ἀπάνω δὲ στὸν τάφο του ἔγραψαν τὰ ἀκόλουθα ἐπιγρᾶμματα:

Ἐξοχος ἀνάμεσα στοὺς θνητοὺς γιὰ τὴ σωφροσύνη του καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ χαρακτήρα του, ἐδῶ ἀναπαύεται ὁ

εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔσχεν ἔπαινον
τοῦτον ἔχει πλείστον καὶ φθόνος οὐχ ἔπεται.

44 Ἔτερον δέ (Α. Ραί. vii. 61):

γαῖα μὲν ἐν κόλπῳ κρύπτει τόδε σῶμα Πλάτωνος,
ψυχὴ δ' ἀθάνατον τάξιν ἔχει μακάρων
υἱοῦ Ἀρίστωνος, τὸν τις καὶ τηλόθι ναίων
τιμᾶ ἀνὴρ ἀγαθὸς θεῶν ἰδόντα βίον.

καὶ ἄλλο νεώτερον (Α. Ραί. vii. 62):

αἰτέ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον; ἦ τινος, εἶπέ,
ἀστερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπέεις;
ψυχῆς εἴμι Πλάτωνος ἀποπταμένης ἐς Ὀλυμπον
εἰκῶν, σῶμα δὲ ἄγῃ· γιγενὲς Ἀτθίς ἔχει.

45 ἔστι καὶ ἡμέτερον οὕτως ἔχον (Α. Ραί. vii. 108):

καὶ πῶς, εἰ μὴ Φοῖβος ἀν' Ἑλλάδα φῦσε Πλάτωνα,
ψυχὰς ἀνθρώπων γράμμασιν ἠκέσατο;
καὶ γὰρ ὁ τοῦδε γεγῶς Ἀσκληπιὸς ἐστιν ἰητὴρ
σώματος, ὡς ψυχῆς ἀθανάτοιο Πλάτων.

καὶ ἄλλο, ὡς ἐτελεύτα (Α. Ραί. vii. 109):

Φοῖβος ἔφυσε βροτοῖς Ἀσκληπιὸν ἠδὲ Πλάτωνα,
τὸν μὲν ἵνα ψυχὴν, τὸν δ' ἵνα σῶμα σάοι.
δαισάμενος δὲ γάμον πόλιν ἤλυθεν, ἦν ποθ' ἑαυτῷ
ἔκτισε καὶ δαπέδῳ Ζηνὸς ἐνιδρύσατο.

καὶ τὰ μὲν ἐπιγράμματα ταῦτα.

46 Μαθηταὶ δ' αὐτοῦ Σπεύσιππος Ἀθηναῖος, Ξενοκράτης Καρχηδόνιος, Ἀριστοτέλης Σταγειρίτης, Φίλιππος Ὀπούντιος, Ἐστιαῖος Περίνθιος, Δίων Συρακόσιος, Ἄμυκλος Ἡρακλειώτης, Ἐραστός καὶ Κορίσκος Σκήψιοι, Τιμόλαος Κυζικηνός, Εὐαίων Λαμφακηνός, Πύθων καὶ Ἡρακλείδης Αἰνιοί, Ἰπποθάλης καὶ Κάλλιππος Ἀθηναῖοι, Δημήτριος Ἀμφιπολίτης, Ἡρακλείδης Ποντικός καὶ ἄλλοι πλείους, σὺν οἷς καὶ γυναῖκες δύο Λασθένεια Μαντινικὴ καὶ Ἀξιοθέα Φλειασία, ἣ καὶ ἀνδρεία ἠμπόσχετο, ὡς φησι

θεῖος Ἀριστοκλῆς Καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλον ποῦ ἐπαινέθηκε γιὰ τὴ σοφία του, αὐτὸς ἔτυχε τοῦ μεγαλύτερου ἐπαίνου, ὥστε νὰ ἀποκλείεται ὁ φθόνος.

44. Καὶ ἄλλο:

Ἡ γῆ κρύβει ἐδῶ στήν ἀγκαλιά της τὸ σῶμα τοῦ Πλάτωνος, μαζί μὲ τοὺς πανευτυχεῖς ὅμως θρίσεται: ἀθάνατη ἡ ψυχὴ τοῦ γιου τοῦ Ἀρίστωνος ποῦ βλοῖ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, ἀκόμα κι' ἐκεῖνοι ποῦ κατοικοῦν μακριὰ ἀπὸ δῶ, τὸν τιμῶν, γιὰτὶ διέκρινε τὴ θεία ζωὴ.

Καὶ ἄλλο νεώτερο:

- Α. Ἰαίτε, γιατί πετᾶς πάνω ἀπὸ τοῦτον τὸν τάφο; Πές μας ποῖον ἀστερόεντα οἶκον θεῶν κυττάξεις;
Β. Εἶμαι ἡ εἰκόνα τῆς ψυχῆς τοῦ Πλάτωνος ποῦ πετᾶει στὸν Ὀλυμπο, ἐνῶ τὸ χωματογεννημένο σῶμά του μένει στὸ Ἀττικὸ ἔδαφος.

45. Ὑπάρχει καὶ δικό μας ἐπίγραμμα, τὸ ἀκόλουθο:

Ἄν ὁ Φοῖβος δὲ γινόταν αἴτιος νὰ γεννηθῆ ὁ Πλάτων στήν Ἑλλάδα, πῶς θὰ γιαιτρεύονταν τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ γράμματα; Γιατὶ βέβαια, ὅπως ὁ γιός του ὁ Ἀσκληπιὸς εἶναι γιαιτρός τοῦ σώματος, ἔτσι καὶ ὁ Πλάτων εἶναι γιαιτρός τῆς ἀθάνατης ψυχῆς.

Καὶ ἓνα ἄλλο σὰν πέθανε:

Ὁ Φοῖβος ἔδωκε στοὺς θνητοὺς τὸν Ἀσκληπιὸ καὶ τὸν Πλάτωνα, τὸν ἓνα νὰ σώνη τὴν ψυχὴ τους καὶ τὸν ἄλλο τὸ σῶμα τους. Σ' ἓνα ὁμοῦς γαμήλις συμπόσιο, πέρασε ἀπὸ τούτη τὴν πόλη (τὴν Ἀκαδημία), ποῦ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του εἶχε χεῖσαι, κι' ἐγκαταστάθηκε στὸν οὐρανό⁷⁴.

Καὶ τὰ μὲν ἐπιγράμματα, τέτοια ἦταν.

46. Μαθηταὶ τοῦ δὲ ὑπῆρξαν ὁ Σπεύσιππος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Ξενοκράτης ὁ Καρχηδόνιος, ὁ Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης, ὁ Φίλιππος ὁ Ὀπούντιος, ὁ Ἐστιαῖος ὁ Περίνθιος, ὁ Δίων ὁ Συρακούσιος, ὁ Ἄμυκλος ὁ Ἡρακλειώτης, ὁ Ἐραστός καὶ ὁ Κορίσκος Σκήψιοι, ὁ Τιμόλαος ὁ Κυζικηνός, ὁ Εὐαίων ὁ Λαμφακηνός, ὁ Πύθων καὶ ὁ Ἡρακλείδης Αἰνιοί, ὁ Ἰπποθάλης καὶ ὁ Κάλλιππος Ἀθηναῖοι, ὁ Δημήτριος ὁ Ἀμφιπολίτης, ὁ Ἡρακλείδης ὁ Πόντιος, καὶ ἄλλοι πολλοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο γυναῖκες, ἡ Λασθένεια ἀπὸ τὴ Μαντινεία καὶ ἡ Ἀξιοθέα ἀπὸ τὴ

Δικαίαρχος (Wehrli 1, 12, 44). ἔνιοι δὲ καὶ Θεόφραστον ἀκοῦσαι φασὶν αὐτοῦ· καὶ Ὑπερίδην τὸν ῥήτορα Χαμαιλέων (fr. 37 Kiercke) φησὶ καὶ Λυκούργον. ὁμοίως Πολέμων (FHG iii, 117) ἱστορεῖ. καὶ Δημοσθένην Σαβίνος λέγει Μνησιόστρατον Θάσιον 47 παρατιθέμενος ἐν δ' Μελετητικῆς ὕλης. καὶ εἰκὸς ἔστι.

Φιλοπλάτωνι δὲ σοὶ δικαίως ὑπαρχούσῃ καὶ παρ' ὄντινόν τὰ τοῦ φιλοσόφου δόγματα φιλοτίμως ζητούσῃ ἀναγκαῖον ἡγησάμενη ὑπογράψαι καὶ τὴν φύσιν τῶν λόγων καὶ τὴν τάξιν τῶν διαλόγων καὶ τὴν ἑξοχὴν τῆς ἐπαγωγῆς, ὡς οἶόν τε στοιχειωδῶς καὶ ἐπὶ κεφαλαίων, πρὸς τὸ μὴ ἀμοιρεῖν αὐτοῦ τῶν δογμάτων τὴν περὶ τοῦ βίου συναγωγὴν· γλαῦκα γὰρ εἰς Ἀθήνας, φασίν, εἰ δέη σοὶ τὰ κατ' εἶδος διηγεῖσθαι.

Διαλόγους τοίνυν φασὶ πρῶτον γράψαι Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην 48 Ἀριστοτέλῃ δὲ ἐν πρώτῳ Περί ποιητῶν (Rose 72) Ἀλεξαμένον Στυρεῖα ἢ Τήσιον, ὡς καὶ Φαβωρίνος ἐν Ἀπομνημονεύμασι (FHG iii, 579). δοκεῖ δὲ μοι Πλάτων ἀκριβῶς τὸ εἶδος καὶ τὰ πρωτεῖα δικαίως ἂν ὡσπερ τοῦ κάλλους οὕτω καὶ τῆς εὐρέσεως ἀποφέρεσθαι. ἔστι δὲ διάλογος «λόγος» ἐξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως συγκείμενος περὶ τινος τῶν φιλοσοφουμένων καὶ πολιτικῶν μετὰ τῆς πρεπούσης ἠθοποιίας τῶν παραλαμβανομένων προσώπων καὶ τῆς κατὰ τὴν λέξιν κατασκευῆς. διαλεκτικὴ δ' ἔστι τέχνη λόγων, δι' ἧς ἀνασκευάζομεν τι ἢ κατασκευάζομεν ἐξ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως τῶν προσδιαλεγομένων.

Τοῦ δὲ (δια)λόγου τοῦ Πλατωνικοῦ δὴ εἰσὶν ἀνωτάτω 49 χαρακτήρες, ὃ τὸ ὕψιγγτικός καὶ ὁ ζητητικός. διαιρεῖται δὲ ὁ ὕψιγγτικός εἰς ἄλλους δύο χαρακτήρας, θεωρηματικόν τε καὶ πρακτικόν. καὶ τῶν ὃ μὲν θεωρηματικὸς εἰς τὸν φυσικόν καὶ λογικόν, ὃ δὲ πρακτικὸς εἰς τὸν ἠθικόν καὶ πολιτικόν. τοῦ δὲ ζητητικοῦ καὶ αὐτοῦ δύο εἰσὶν οἱ πρῶτοι χαρακτήρες, ὃ τε γυμναστικός καὶ ἀγωνιστικός. καὶ τοῦ μὲν γυμναστικοῦ μαιευτικός τε καὶ πειραστικός, τοῦ δὲ ἀγωνιστικοῦ ἐνδεικτικός καὶ

Φλειούντα πού μάλιστα ντυνόταν ἀνδρικά, ὅπως ἀναφέρει ὁ Δικαίαρχος. Μερικοὶ λένε ὅτι καὶ ὁ Θεόφραστος παρακολούθησε τὰ μαθήματά του. Ὁ Χαμαιλέων προσθέτει καὶ τὸν ῥήτορα Ὑπερίδην καὶ τὸν Λυκούργον, πράγμα πού τὸ παραδέχεται καὶ ὁ Πολέμων. Ὁ Σαβίνος ἀναφέρει ὡς μαθητὴν του καὶ τὸν Δημοσθένη, παρατιθέων στὸ τέταρτο κεφάλαιο τῆς «Μελετητικῆς ὕλης» τοῦ μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν Μνησιόστρατον τὸν Θάσιο. Καὶ δὲν εἶναι ἀπίθανο.

47. Τώρα, ἐπειδὴ, καὶ δικαιολογημένα, ἐσοῦ εἶσαι μὰ ἐν-θεουσιώδεις Πλατωνίστρια⁹⁹, καὶ λαχταρᾶς πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ γνωρίσῃς τὰ δόγματα τοῦ φιλοσόφου, ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ κάμω μίαν ἐκθεσὶν διὰ τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν λόγων του, τὴν τάξιν τῶν διαλόγων του καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐπαγωγικῆς συλλογιστικῆς του, μὲ στοιχειώδη ὅσο γίνεται τρόπο καὶ περιληπτικῶς, ὥστε νὰ μὴν πάσχη ἢ συλλογῆ τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς του ἀπὸ τὴν παράλειψιν τῶν δογμάτων του. Γιατί ἢ ἐφερνα γλαῦκα στάς Ἀθήνας, ἂν ἀσχοληθῶ μὲ τίς λεπτομέρειες.

48. Πρῶτος πού ἔγραψε διαλόγους, λένε πῶς ἦταν ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης. Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμοίως στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του «Περί ποιητῶν» καὶ ὁ Φαβωρίνος στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, θεσπινοῦν ὅτι πρῶτος ὑπῆρξε ὁ Ἀλεξαμένος ὁ Στυρεὺς ἢ Τήσιος. Κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ Πλάτων πού ἀνήγαγεν εἰς τελειότητα τὸ εἶδος αὐτὸ, δικαιοῦται, μαζί μὲ τὸ λογοτεχνικὸ κάλλος πού πρῶτος τοῦ ἔδωσε, νὰ διεκδικήσῃ καὶ τὰ πρωτεῖα τῆς εὐρέσεώς του¹⁰⁰. Εἶναι δὲ ὁ διάλογος συζητήσεως μὲ ἐρωταπόκρισιν γιὰ κάποιο φιλοσοφικὸ ἢ πολιτικὸ θέμα, μὲ τὴν ὀφειλομένην προσοχὴν στοὺς χαρακτήρας τῶν εἰσαγομένων προσώπων καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ λεκτικοῦ. Διαλεκτικὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς συζητήσεως μὲ τὴν ὁποίαν ἀνασκευάζομεν κάτι ἢ ἰδρύομεν μίαν ἀπόφασιν μὲ ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις τῶν συνομιλητῶν.

49. Τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος ὑπάρχουν γενικὰ δύο τύποι. ὁ ὕψιγγτικός, προσαρμοσμένος δηλαδὴ νὰ διδάξῃ καὶ ὁ ζητητικός, δηλ. ὁ ἐρευνητικός. Ὁ ὕψιγγτικός διαιρεῖται πάλι σὲ δύο τύπους, τὸν θεωρητικὸν καὶ τὸν πρακτικόν. Καὶ ἀπὸ αὐτοῦς, ὁ θεωρητικὸς διαιρεῖται εἰς φυσικόν καὶ λογικόν, καὶ ὁ πρακτικὸς εἰς ἠθικόν καὶ πολιτικόν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ζητητικοῦ ὑπάρχουν δύο τύποι, ὁ γυμναστικός πού ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ μυαλοῦ καὶ ὁ ἀγωνιστικός πού ἀποβλέπει εἰς ἐπιτυχῆ ἀνταγωνισμὸν εἰς τὰς συζητήσεις. Ὁ γυμναστικός ἔχει καὶ αὐτὸς δύο ὑποδιαιρέσεις, ἐκείνην πού συγγενεῖ μὲ τὴ μαιευτικὴ τέχνη, καὶ μίαν ἄλλην ἀπλῶς δοκιμαστικὴν. Ἐπίσης καὶ ὁ ἀγωνιστικός ὑποδιαιρεῖται ἀφ'

ἀνατρεπτικός.

Οὐ λανθάνει δ' ἡμᾶς ὅτι τινὲς ἄλλως διαφέρειν τοὺς διαλόγους 50
φασί—λέγουσι γὰρ αὐτῶν τοὺς μὲν δραματικούς, τοὺς δὲ διηγη-
ματικούς, τοὺς δὲ μεικτούς—ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τραγικῶς μᾶλλον
ἢ φιλοσόφως τὴν διαφορὰν τῶν διαλόγων προσωνόμασαν. εἰ-
δὲ τοῦ μὲν φυσικοῦ οἶον ὁ Τίμαιος· τοῦ δὲ λογικοῦ ὃ τε Πολιτικός
καὶ ὁ Κρατύλος καὶ Παρμενίδης καὶ Σοφιστής· τοῦ δ' ἠθικοῦ ἢ
τε Ἀπολογία καὶ ὁ Κρίτων καὶ Φαίδων καὶ Φαῖδρος καὶ τὸ
Συμπόσιον Μενέξενός τε καὶ Κλειτοφῶν καὶ Ἐπιστολαὶ καὶ
51 καὶ οἱ Νόμοι καὶ ὁ Μίνως καὶ Ἐπινομίς καὶ ὁ Ἀτλαντικός· τοῦ δὲ
μαιευτικοῦ Ἀλκιβιάδαι Θεάγης Λύσις Λάχης· τοῦ δὲ πειραστικοῦ
Εὐθύφρων Μένων Ἴων Χαρμίδης Θεαίτητος· τοῦ δὲ ἐνδεικτικοῦ
ὡς ὁ Πρωταγόρας· καὶ τοῦ ἀνατρεπτικοῦ Εὐθύδημος Γοργίας
Ἰππίαί δύο, καὶ περὶ μὲν διαλόγου τί ποτέ ἐστι καὶ τίνες αὐτοῦ
διαφοραί, (τοσαῦτα) ἀπόχρη λέγειν.

Ἐπεὶ δὲ πολλὴ στάσις ἐστὶ καὶ οἱ μὲν φασιν αὐτὸν δογματίζειν,
οἱ δ' οὐ, φέρε καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν. αὐτὸ τοίνυν τὸ
δογματίζειν ἐστὶ δόγματα τιθεῖν ὡς τὸ νομοθετεῖν νόμους
τιθεῖναι. δόγματα δὲ ἑκατέρως καλεῖται, τό τε δοξαζόμενον καὶ
ἢ δόξα αὐτή.

52 Τούτων δὲ τὸ μὲν δοξαζόμενον πρότασις ἐστίν, ἢ δὲ δόξα
ὑπόληψις. ὁ τοίνυν Πλάτων περὶ μὲν ὧν κατέληφεν ἀποφαίνεται,
τὰ δὲ ψευδῆ διελέγχει, περὶ δὲ τῶν ἀδῆλων ἐπέχει. καὶ περὶ μὲν
τῶν αὐτῶ δοκούντων ἀποφαίνεται διὰ τεττάρων προσώπων,
Σωκράτους, Τιμαίου, τοῦ Ἀθηναίου ξένου, τοῦ Ἐλεάτου ξένου·
εἰσὶ δ' οἱ ξένοι οὐχ, ὡς τινες ὑπέλαβον, Πλάτων καὶ Παρμενίδης,
ἀλλὰ πλάσματά ἐστιν ἀνώνυμα· ἐπεὶ καὶ τὰ Σωκράτους καὶ τὰ
Τιμαίου λέγων Πλάτων δογματίζει. περὶ δὲ τῶν ψευδῶν ἐλεγο-

ἐνός εἰς ἐκεῖνον τὸν τύπον διαλόγου ποῦ ἐγεῖρει κριτικὰς ἀντι-
ρήσεις, καὶ ἀπ' ἐτέρου εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἀνατρέπει οὐσιώδεις θέ-
σεις.

50. Δὲν ἄγνοῦ ὅτι μερικοὶ ἐρευνηταὶ ταξινομοῦν διαφορετι-
κὰ τοὺς διαλόγους. Διότι ἄλλους ἐξ αὐτῶν τοὺς λέγουν δραματι-
κούς, ἄλλους διηγηματικούς καὶ ἄλλους μεικτούς, ἀλλὰ ἡ ταξινο-
μῆσις αὐτῆ τῶν διαλόγων εἶναι μᾶλλον λογοτεχνικὴ παρὰ φιλο-
σοφική. Τὴν φυσικὴν ἀντιπροσωπεύει ὁ «Τίμαιος», τὴν λογικὴν
ἢ «Πολιτικός», ὁ «Κρατύλος», ὁ «Παρμενίδης» καὶ ὁ «Σοφιστής»,
τὴν ἠθικὴν ἢ «Ἀπολογία», ὁ «Κρίτων», ὁ «Φαίδων», ὁ «Φαῖδρος»,
τὸ «Συμπόσιον», ὁ «Μενέξενος», ὁ «Κλειτοφῶν», αἱ «Ἐπιστολαί»,
ἢ «Φίληθος», ἢ «Ἰππάρχος» καὶ οἱ «Ἀντερασταί» καὶ τὴν πολι-
τικὴν ἀντιπροσωπεύουν ἢ «Πολιτεία», οἱ «Νόμοι», ὁ «Μίνως», ἢ
«Ἐπινομίς» καὶ ὁ «Ἀτλαντικός».

51 Εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς διανοητικῆς μαιευτικῆς ἀνήκουν
οἱ (δύο) «Ἀλκιβιάδαι»⁴¹, ὁ «Θεαγένης», ὁ «Λύσις» καὶ ὁ «Λά-
χης», ἐνῶ ὁ «Εὐθύφρων», ὁ «Μένων», ὁ «Ἴων», ὁ «Χαρμίδης» καὶ ὁ
«Θεαίτητος» εἰκονογραφοῦν τὴν δοκιμαστικὴν μέθοδον. Στὸν «Πρω-
ταγόρα» διαφαίνεται ἡ μέθοδος τῶν κριτικῶν ἀντιγνωμιῶν, καὶ
στὸν «Εὐθύδημο», τὸ «Γοργία» καὶ τοὺς δύο «Ἰππίας» ἡ μέθοδος
τῶν ἀνατρεπτικῶν ἐπιχειρημάτων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ διαλόγου, τί
λογῆς εἶναι καὶ ποιά τὰ διάφορα εἶδη του, ἀρχοῦντως ὠμιλήσω-
μεν.

Ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχει μεγάλη διχαστασία μεταξὺ ἐκεῖνων
ποῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Πλάτων δογματίζει καὶ ἐκεῖνων ποῦ τὸ
ἀρνοῦνται, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἀσχοληθῶ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα.
Τὸ δογματίζειν εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι τὸ νὰ θέτῃ κανεῖς θετικὰ
δέγματα, ἀκριβῶς ὅπως τὸ νομοθετεῖν εἶναι τὸ νὰ θέτῃ κανεῖς νό-
μους. Πρὸς τούτοις ὑπὸ τὸ δόγμα περιλαμβάνονται τόσον τὸ πρᾶ-
γμα περὶ τοῦ ὁποίου ἐκφέρομεν μίαν γνώμην, ὅσον καὶ αὐτὴ αὕτη
ἢ γνώμη.

52. Ἀπὸ αὐτά, τὸ πρῶτο εἶναι πρότασις, τὸ δεύτερο ἀντίλη-
ψις. Ὁ Πλάτων λοιπὸν γιὰ ὅσα μὲν κατενόησε διατυπώνει τὴν
γνώμην του, τὰ κεπλαγημένα ἀνασκευάζει, εἰς δὲ τὰ σκοτεινὰ θέ-
ματα ἀναστέλλει τὴν κρίσιν του (ἐπέχει). Τίς δικῆς του ἀπό-
φαισις τίς ἐκθέτει μέσῳ τεσσάρων προσώπων: τοῦ Σωκράτους, τοῦ
Τιμαίου, τοῦ Ἀθηναίου ξένου⁴² καὶ τοῦ Ἐλεάτου ξένου⁴³. Οἱ ξέ-
νοι αὐτοί, δὲν εἶναι ὅπως ἐνόμισαν μερικοὶ, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Παρ-
μενίδης, ἀλλὰ φανταστικοὶ ἀνώνυμοι χαρακτήρες⁴⁴, γιατί ἀκόμη
καὶ ὅταν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Τίμαιος φέρονται ὁμιλοῦντες, πάλι τὰ

μένους εισάγει οἶον Θρασύμαχον καὶ Καλλικλέα καὶ Πῶλον Γοργίαν τε καὶ Πρωταγόραν, ἐτι δ' Ἰππίαν καὶ Εὐθύδημον καὶ δὴ καὶ τοὺς ὁμοίους.

- 53 Ποιούμενος δὲ τὰς ἀποδείξεις πλείστῳ χρήται τῷ τῆς ἐπαγωγῆς τρόπῳ, οὐ μὴν μονοτρόπῳ, ἀλλὰ διχῆ. ἔστι μὲν γὰρ ἐπαγωγή λόγος διὰ τινων ἀληθῶν τὸ ὅμοιον ἐαυτῷ ἀληθὲς οἰκείως ἐπιφέρων. δύο δὲ τῆς ἐπαγωγῆς εἰσι τρόποι, ὃ τε κατ' ἐναντίωσιν καὶ ὁ ἐκ τῆς ἀκολουθίας. ὁ μὲν οὖν κατ' ἐναντίωσιν ἔστιν ἐξ οὗ τῷ ἐρωτῶμένῳ περὶ πᾶσαν ἀπόκρισιν ἀκολουθήσει τὸ ἐναντίον, οἶον· ὁ ἐμὸς πατήρ τῷ σῶ πατρὶ ἦτοι ἕτερός ἐστιν ἢ ὁ αὐτός. εἰ μὲν οὖν ἕτερος ἐστί τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ὁ σὸς πατήρ, πατρὸς ἕτερος ὦν οὐκ ἂν εἴη πατήρ· εἰ δὲ ὁ αὐτός ἐστι τῷ ἐμῷ πατρὶ, ὁ αὐτὸς ὦν τῷ ἐμῷ πατρὶ ὁ ἐμὸς ἂν εἴη πατήρ. καὶ πάλιν· εἰ 54 μὴ ἐστί ζῶον ὁ ἄνθρωπος, λίθος ἂν εἴη ἢ ξύλον. οὐκ ἔστι δὲ λίθος ἢ ξύλον· ἐμφυχον γάρ ἐστι καὶ ἐξ αὐτοῦ κινεῖται· ζῶον ἄρα ἐστίν. εἰ δὲ ζῶόν ἐστι, ζῶον δὲ καὶ ὁ κύων καὶ ὁ βοῦς, εἴη ἂν καὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον (ῶν) καὶ κύων καὶ βοῦς. οὗτος μὲν ὁ τῆς ἐπαγωγῆς κατ' ἐναντίωσιν καὶ μάχην τρόπος, αἷ ἐχρήτο οὐ πρὸς τὸ δογματίζειν, ἀλλὰ πρὸς τὸ διελέγχειν. ὁ δὲ τῆς ἀκολουθίας ἔστι διπλοῦς· ὁ μὲν τὸ ἐπὶ μέρους ζητούμενον διὰ τοῦ ἐπὶ μέρους ἀποδεικνύς, ὁ δὲ τὸ καθόλου διὰ τοῦ ἐπὶ μέρους. καὶ ἔστιν ὁ μὲν πρότερος ῥητορικός, ὁ δὲ δεύτερος διαλεκτικός. οἶον ἐν τῷ προτέρῳ ζητεῖται, εἰ ὅδε ἀπέκτεινεν. ἀποδείξεις τι εὐρήθηται αὐτὸν κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἡμαξημένον. ῥητορικός δ' ἐστίν 55 ὁ τρόπος τῆς ἐπαγωγῆς οὗτος, ἐπειδὴ καὶ ἡ ῥητορική περὶ τὰ ἐπὶ μέρους, οὐ τὰ καθόλου τὴν πραγματεῖαν ἔχει. ζητεῖ γὰρ αὐτὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ δικαίου ἀλλὰ τῶν ἐπὶ μέρους δικαίων. ὁ δὲ ἕτερός ἐστι διαλεκτικός, προαποδειχθέντος τοῦ καθόλου διὰ τῶν ἐπὶ μέρους. οἶον ζητεῖται, εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος καὶ εἰ ἐκ τῶν τεθνεώτων οἱ ζῶντες· ὅπερ ἀποδεικνύται ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς (Phd. 701-72a) διὰ τινος καθολικοῦ, ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ

δόγματα τοῦ Πλάτωνος διατυπῶνται. "Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἐσφαλμένους γνώμας, εισάγει ὡς ἀνασκευαζομένους τὸν Θρασύμαχο, τὸν Καλλικλέα, τὸν Πῶλο, τὸ Γοργία, τὸν Πρωταγόρα, ἢ καὶ τὸν Ἰππία, τὸν Εὐθύδημο καὶ τοὺς ὁμοίους⁵³.

53. "Ὅταν πάλι δημιουργῇ τὰς ἀποδείξεις, κάμνει μεγάλην χρήσιν τῆς ἐπαγωγῆς, ὅχι κατὰ τὸν ἴδιον πάντοτε τρόπον, ἀλλὰ ὑπὸ δύο μορφᾶς. Γιατὶ πραγματικὰ ἡ ἐπαγωγή εἶναι ἕνας συλλογισμὸς ὁ ὁποῖος, μέσῳ ὁρισμένων ἀληθῶν προκειμένων (προτάσεων), ἀνακηρύσσει ὡς ἀληθὲς συμπεράσματα ὅτι ὁμοιάζει πρὸς αὐτὰς. Τῆς ἐπαγωγῆς δὲ ὑπάρχουν δύο τρόποι, ὁ κατ' ἐναντίωσιν καὶ ὁ ἐξ ἀκολουθίας. Εἰς τὸν κατ' ἐναντίωσιν τρόπον ἡ διδομένη εἰς κάθε ἐρώτησιν ἀπάντησις θὰ εἶναι ἀναγκαστικῶς τὸ ἀντίθετον τῆς θέσεως τοῦ ἀποκρινομένου. Ἐπὶ παραδείγματι: "Ὁ πατέρας μου ἐν σχέσει πρὸς τὸν δικό σου πατέρα ἢ εἶναι ἄλλος ἢ ὁ ἴδιος. Καὶ ἂν μὲν εἶναι ἄλλος (διαφορετικὸς), δὲν θὰ εἶναι πατέρας· ἂν δὲ εἶναι ὁ ἴδιος, θὰ εἶναι ὁ πατέρας μου".

54. Ἐπίσης: "Ἄν δὲν εἶναι ζῶον (=ἐμβιον ὄν) ὁ ἄνθρωπος, θὰ εἶναι πέτρα ἢ ξύλο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πέτρα ἢ ξύλο, γιατί εἶναι ἐμφυχον ὄν, καθ' ὅσον κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ του. Ἄρα εἶναι ζῶον. Ἀλλὰ ἐὰν εἶναι ζῶον, καὶ ἐὰν ζῶον ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ σκύλος καὶ τὸ βόδι, θὰ εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ εἶναι ζῶο, καὶ σκύλι καὶ βόδιον. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ κατ' ἐναντίωσιν καὶ μάχην τρόπος ἐπαγωγῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Πλάτων ἐχρησιμοποίησε ὅχι γιὰ νὰ θέτῃ θετικὰ δόγματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀνασκευάζῃ. "Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸν τρόπον τῆς ἀκολουθίας, αὐτὸς παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφᾶς: ὁ ἕνας ἀποδεικνύει τὸ ἐπὶ μέρους ζητούμενον διὰ τοῦ ἐπὶ μέρους, ὁ δὲ ἄλλος διὰ τοῦ καθόλου (διὰ μέσου ἐπὶ μέρους γεγονότων)⁵⁶. Ταιριάζει δὲ, ὁ μὲν πρῶτος στῆ ῥητορική, καὶ ὁ δεῦτερος στῆ διαλεκτική. Ὁ πρῶτος τρόπος ἐφαρμόζεται ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν περίπτωσιν ποῦ ζητεῖται ἂν ὁ τᾶδε ἄνθρωπος ἔκαμε ἕνα ὁρισμένον φόνο. Ἀποδείξεις θὰ εἶναι ἂν αὐτὸς εὐρεθῇ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ματωμένος.

55. Εἶναι δὲ ῥητορικός ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐπαγωγῆς, ἐπειδὴ καὶ ἡ ῥητορική ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἐπὶ μέρους καὶ ὅχι μὲ τὰ καθόλου, τὰ γενικά. Γιατὶ δὲν ἐρευνᾷ τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις δικαιοσύνης. Ὁ ἄλλος τρόπος ἐπαγωγῆς ὅπου τὸ καθόλου ἔχει προαποδειχθῆ διὰ τῶν ἐπὶ μέρους, εἶναι διαλεκτικός. Λόγου χάριν: ζητεῖται ἂν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη, καὶ ἂν ἀπὸ τοῦ πεθαμένου γίνονταί οἱ ζωντανοί· αὐτὸ ἀποδεικνύεται στὸν Περὶ ψυχῆς διάλογον (=Φαίδων)⁵⁷ μὲ μιά γε-

ἐναντία. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ καθόλου κατασκευάζεται ἐκ τινῶν ὄντων ἐπὶ μέρους· οἷον ὅτι τὸ καθεῦδειν ἐκ τοῦ ἐγγηγορέαι καὶ ἀνάπαλιν καὶ τὸ μείζον ἐκ τοῦ μικροτέρου καὶ ἀνάπαλιν. τούτῳ δὲ ἐχρήτη εἰς τὴν τῶν ἑαυτῶ δοκούντων κατασκευήν.

Ὡς περὶ δὲ τὸ παλαιὸν ἐν τῇ τραγωδίᾳ πρότερον μὲν μόνος ὁ 56 χορὸς διεδραμάτιζεν, ὕστερον δὲ Θέσπις ἓνα ὑποκριτὴν ἐξεῦρεν ὑπὲρ τοῦ διαναπαύεσθαι τὸν χορὸν καὶ δεύτερον Λισχύλος, τὸν δὲ τρίτον Σοφοκλῆς καὶ συνεπλήρωσεν τὴν τραγωδίαν, οὕτως καὶ τῆς φιλοσοφίας ὁ λόγος πρότερον μὲν ἦν μονοειδῆς ὡς ὁ φυσικός, δεύτερον δὲ Σωκράτης προσέθηκε τὸν ἠθικόν, τρίτον δὲ Πλάτων τὸν διαλεκτικόν καὶ ἐτελεσιούργησε τὴν φιλοσοφίαν. Θράσυλλος δὲ φησι (FHG iii. 505) καὶ κατὰ τὴν τραγικὴν τετραλογίαν ἐκδοῦναι αὐτὸν τοὺς διαλόγους, οἷον ἐκεῖνοι τέτρασι δράμασιν ἠγωνίζοντο—Διονυσίοις, Αἰθναίοις, Παναθηναίοις, Χυτρίοις—ὡν τὸ τέταρτον ἦν Σατυρικόν· τὰ δὲ τέτταρα δράματα ἐκαλεῖτο τετραλογία.

- 57 Εἰαὶ τοῖνυν, φησὶν, αἱ πάντες αὐτῶ γνήσαιο διάλογοι ἕξ καὶ πεντήκοντα, τῆς μὲν Πολιτείας εἰς δέκα διαιρουμένης—ἦν καὶ εὑρίσκεσθαι σχεδὸν ὅλην παρὰ Πρωταγόρα ἐν τοῖς Ἀντιλογικοῖς φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῆς ἱστορίας δευτέρῳ (FHG iii. 580)—τῶν δὲ Νόμων εἰς δυοκαίδεκα. τετραλογίαι δὲ ἐννέα, ἐνὸς βιβλίου χώραν ἐπεχύσης τῆς Πολιτείας καὶ ἐνὸς τῶν Νόμων. πρώτην μὲν οὖν τετραλογίαν τίθηται τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν ἔχουσαν παραδείξει γὰρ βούλεται ὁποῖος ἂν εἴη ὁ τοῦ φιλοσόφου βίος. διπλαῖς τε χρῆται ταῖς ἐπιγραφαῖς καθ' ἑκάστου τῶν βιβλίων,
- 58 τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, τῇ δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος. ταύτης τῆς τετραλογίας, ἣτις ἐστὶ πρώτη, ἠγεῖται Εὐθύφρων ἢ περὶ οἴου· ὁ διάλογος δ' ἐστὶ πειραστικός· δεύτερος Ἀπολογία Σωκράτους, ἠθικός· τρίτος Κρίτων ἢ περὶ πρακτέου, ἠθικός· τέταρτος Φαίδων ἢ περὶ ψυχῆς, ἠθικός. δευτέρα τετραλογία, ἣς ἠγεῖται Κρατύλος ἢ περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων, λογικός· Θεαίτητος ἢ περὶ ἐπιστήμης, πειραστικός· Σοφιστής ἢ περὶ τοῦ ὄντος, λογικός· Πολιτικός ἢ περὶ βασιλείας, λογικός. τῆς τρίτης ἠγεῖται Παρμενίδης ἢ περὶ ἰδεῶν, λογικός· Φίληβος ἢ περὶ ἡδονῆς, ἠθικός· Συμπόσιον ἢ περὶ

νικὴ πρότασις ὅτι ἀπὸ τὰ ἀντίθετα γίνονται τὰ ἀντίθετα⁸⁸. Καὶ ἡ ἴδια ἢ γενικὴ πρότασις (τὸ καθόλου) ἰδρύεται μὲ κάποιες ἐπὶ μέρους προτάσεις, ὅπως μὲ τὸ ὅτι ὁ ὕπνος γίνεται ἀπὸ τὴν ἐγγηγορεῖν καὶ ἀντιστρόφως, καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μικρότερο καὶ ἀντιστρόφως. Τούτων δὲ τὸν τρόπον μετεχειρίζετο πρὸς διατύπωσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀπόψεων.

56. Ὅπως δὲ κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους εἰς τὴν τραγωδίαν διεξήγε τὴν θεατρικὴν παράστασιν μόνον ὁ χορὸς, κατόπιν δὲ εἰσήγαγε ἓνα ἠθοποιὸν ὁ Θέσπις, ὁ δὲ Λισχύλος τὸν δεύτερον, ὁ δὲ Σοφοκλῆς τὸν τρίτον καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν τελειότητα τὴν τραγωδίαν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ λόγος τῆς φιλοσοφίας εἰς τοὺς πρώτους χρόνους ἦτο ἐνὸς μόνου εἶδους, ἀπησχολεῖτο δηλαδὴ μὲ τὴν φυσικὴν, ὡς δεύτερον δὲ θέμα εἰσήγαγεν ὁ Σωκράτης τὴν ἠθικὴν, ὡς τρίτον δὲ ὁ Πλάτων τὴν διαλεκτικὴν καὶ ὠδήγησε τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν ἀποτελειώσιν τῆς. Ὁ Θράσυλλος⁸⁹ λέγει ὅτι τοὺς διαλόγους τοῦ τοῦ ἐδημοσίευσεν κατὰ τετραλογίας, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταί. Οἱ ὅποιοι, στὰ Διονύσια, τὰ Αἰθναία, τὰ Παναθηναία καὶ στὴν ἑορτὴ τῶν Χυτῶν, διηγωνίζοντο μὲ τέσσαρα δράματα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἓνα ἦταν Σατυρικόν. Τὰ τέσσαρα αὐτὰ δράματα λέγονταν τετραλογία.

57. Ὅλοι οἱ γνήσαιο διάλογοι τοῦ ἀνέρχονται κατὰ τὸν Θράσυλλον εἰς πεντήκοντα ἕξ, τῆς Πολιτείας διαιρουμένης εἰς δέκα καὶ τῶν Νόμων εἰς δώδεκα. Ἡ Πολιτεία, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Φαβωρίνος στὸ δεύτερο κεφάλαιο τῆς Παντοδαπῆς ἱστορίας του, εὑρίσκειται σχεδὸν ὀλόκληρη στὰ «Ἀντιλογικά» τοῦ Πρωταγόρα. Οἱ συγγραφεῖς αὐτῆς δίδουν ἐννέα τετραλογίας, ἂν ὑπολογισθῇ σὰν ἓνα μόνον ἔργο ἢ Πολιτεία καὶ ἓνα ἄλλο οἱ Νόμοι. Ἡ πρώτη τετραλογία τοῦ ὑπόκειται σ' ἓνα κοινὸν σχέδιο, γιὰτὶ ἐπιθυμῶ νὰ περιγράψω πῶς θὰ πρέπει νὰ ζῇ ὁ φιλόσοφος.

58. Σὲ κάθε ἔργο ὁ Θράσυλλος βάζει διπλὴ ἐπιγραφή, μία ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ συνομιλητοῦ, καὶ μία ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ πραγματεύεται⁹⁰. Στὴν πρώτη αὐτῆς τετραλογίας προηγείται ὁ «Εὐθύφρων» ἢ περὶ οἴου, δοκιμαστικός διάλογος· δεύτερος διάλογος ἢ Ἀπολογία Σωκράτους, ἠθικός· τρίτος ὁ «Κρίτων» ἢ περὶ πρακτέου, ἠθικός· τέταρτος ὁ «Φαίδων» ἢ περὶ ψυχῆς, ἠθικός. Στὴ δευτέρα τετραλογία προηγείται ὁ «Κρατύλος» ἢ περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων (ὄρων), λογικός· ἀκολουθοῦν ὁ «Θεαίτητος» ἢ περὶ ἐπιστήμης, δοκιμαστικός· ὁ «Σοφιστής» ἢ περὶ τοῦ ὄντος, λογικός· ὁ «Πολιτικός» ἢ περὶ βασιλείας, ἐπίσης λογικός. Τῆς τρίτης τετραλογίας προηγείται ὁ «Παρμενίδης» ἢ περὶ ἰδεῶν, λογικός, καὶ ἀκολουθοῦν ὁ

ἀγαθοῦ, ἠθικός· Φαῖδρος ἢ περὶ ἔρωτος, ἠθικός.

59 Τῆς τετάρτης ἡγεῖται Ἀλκιβιάδης ἢ περὶ ἀνθρώπου φύσεως, μαιευτικός· Ἀλκιβιάδης δεύτερος ἢ περὶ εὐχῆς, μαιευτικός· Ἰππαρχος ἢ φιλοκερδῆς, ἠθικός· Ἀντερασταὶ ἢ περὶ φιλοσοφίας, ἠθικός· τῆς πέμπτης ἡγεῖται Θεάγης ἢ περὶ φιλοσοφίας, μαιευτικός· Χαρμίδης ἢ περὶ σωφροσύνης, πειραστικός· Λάχης ἢ περὶ ἀνδρείας, μαιευτικός· Λύσις ἢ περὶ φιλίας, μαιευτικός· τῆς ἕκτης ἡγεῖται Εὐθύδημος ἢ ἐριστικός, ἀνατρεπτικός· Πρωταγόρας ἢ σοφισταί, ἐνδεικτικός· Γοργίας ἢ περὶ ῥητορικῆς, ἀνατρεπτικός· Μένων ἢ περὶ ἀρετῆς, πειραστικός· τῆς ἑβδόμης ἡγοῦνται Ἰππία δύο — α' ἢ περὶ τοῦ καλοῦ, β' ἢ περὶ τοῦ ψεύδους — ἀνατρεπτικοί· Ἴων ἢ περὶ Ἰλιάδος, πειραστικός· Μενέξενος ἢ ἐπιτάφιος, ἠθικός· τῆς ὀγδόης ἡγεῖται Κλειτοφῶν ἢ προτρεπτικός, ἠθικός· Πολιτεία ἢ περὶ δικαίου, πολιτικός· Τίμαιος ἢ περὶ φύσεως, φυσικός· Κριτίας ἢ Ἀτλαντικός, ἠθικός· τῆς ἐνάτης ἡγεῖται Μίνως ἢ περὶ νόμου, πολιτικός· Νόμοι ἢ περὶ νομοθεσίας, πολιτικός· Ἐπινομίς ἢ νυκτερινὸς σύλλογος ἢ φιλόσοφος, πολιτικός· Ἐπιστολαὶ τρεισκαίδεκα, ἠθικαὶ — ἐν αἷς ἔγραψεν εὐ πράττειν, Ἐπίκουρος δὲ εὐ διάγειν, Κλέων χαιρεῖν — πρὸς Ἀριστοτέλειον μία, πρὸς Ἀρχύταν δύο, πρὸς Διονύσιον τέτταρες, πρὸς Ἑρμίαν καὶ Ἐραστον καὶ Κορίσκον μία, πρὸς Λεωδάμαντα ἓν, πρὸς Δίωνα μία, πρὸς Περδίκκαν μία, πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκεῖους δύο· καὶ οὗτος μὲν οὕτω διαίρει καὶ τινες.

Ἔνιοι δὲ, ὧν ἔστι καὶ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός (Ναυκ, ρ. 250, ζγ. vi), εἰς τριλογίας ἔλκουσι τοὺς διαλόγους, καὶ πρώτην μὲν τιθέασιν ἣς ἡγεῖται Πολιτεία Τίμαιος Κριτίας· δευτέραν δὲ Σοφιστῆς Πολιτικός· Κρατύλος· τρίτην Νόμοι Μίνως Ἐπινομίς· τετάρτην Θεαίτητος Εὐθύφρων Ἀπολογία· πέμπτην Κρίτων Φαί-

·Φίληθος» ἢ περὶ ἡδονῆς, ἠθικός, τὸ «Συμπόσιον» ἢ περὶ ἀγαθοῦ, ἠθικός, καὶ ὁ «Φαῖδρος» ἢ περὶ ἔρωτος, ἐπίσης ἠθικός.

59. Τῆς τετάρτης προηγείται ὁ «Ἀλκιβιάδης» ἢ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μαιευτικός· ἔπονται ὁ «Ἀλκιβιάδης Β'» ἢ περὶ εὐχῆς, μαιευτικός· ὁ «Ἰππαρχος» ἢ φιλοκερδῆς, ἠθικός, καὶ οἱ «Ἀντερασταί» (= Ἀντίπαλοι) ἢ περὶ φιλοσοφίας, ἐπίσης ἠθικός· εἰς τὴν πέμπτην τετραλογίαν ἐμπεριέχονται πρῶτος ὁ «Θεάγης» ἢ περὶ φιλοσοφίας, μαιευτικός· ὁ «Χαρμίδης» ἢ περὶ σωφροσύνης, δοκιμαστικός· ὁ «Λάχης» ἢ περὶ ἀνδρείας, μαιευτικός, καὶ ὁ «Λύσις» ἢ περὶ φιλίας, ἐπίσης μαιευτικός. Στὴν ἕκτη πρῶτος ἔρχεται ὁ «Εὐθύδημος» ἢ ἐριστικός, ἀνασκευαστικός διάλογος, καὶ ἀκολουθοῦν: ὁ «Πρωταγόρας» ἢ σοφισταί, κριτικός· ὁ «Γοργίας» ἢ περὶ ῥητορικῆς, ἀνασκευαστικός, καὶ ὁ «Μένων» ἢ περὶ ἀρετῆς, δοκιμαστικός.

60. Εἰς τὴν ἑβδόμη τετραλογίαν περιλαμβάνονται πρῶτα οἱ δύο «Ἰππία» — Ἰππίας α' ἢ περὶ τοῦ ὠραίου, καὶ Ἰππίας β' ἢ περὶ τοῦ ψεύδους, ἀνασκευαστικοὶ διάλογοι· ὁ «Ἴων» ἢ περὶ Ἰλιάδος, δοκιμαστικός, καὶ ὁ «Μενέξενος» ἢ ἐπιτάφιος, ἠθικός. Τῆς ὀγδόης προηγείται ὁ «Κλειτοφῶν» ἢ προτρεπτικός, ἠθικός διάλογος· καὶ ἀκολουθοῦν ἢ «Πολιτεία» ἢ περὶ δικαίου, πολιτικός διάλογος, ὁ «Τίμαιος» ἢ περὶ φύσεως, φυσικὴ πραγματεία, καὶ ὁ «Κριτίας» ἢ Ἀτλαντικός, ἠθικός διάλογος. Τὴν ἐνάτην, τέλος, τετραλογίαν ἀποτελοῦν ὁ «Μίνως»⁹¹ ἢ περὶ νόμου, πολιτικός διάλογος, οἱ «Νόμοι» ἢ περὶ νομοθεσίας, ἐπίσης πολιτικός ἢ «Ἐπινομίς» ἢ νυκτερινὸς σύλλογος ἢ φιλόσοφος, πολιτικός· καὶ αὐτός, καὶ οἱ δεκατρεῖς «Ἐπιστολαί», ἠθικαί.

61. Στὴν ἀρχὴ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν ἔγραψε (εὐχομαι) «Νὰ πράττης τὸ καλόν», ἐνῶ ὁ Ἐπίκουρος ἔγραψε «Νὰ καλοπερνᾷς»· καὶ ὁ Κλέων «Νὰ εἶσαι χαρούμενος». Ἀπευθύνονταν δὲ αὐτές, μία στὸν Ἀριστοτέλειον, δύο στὸν Ἀρχύταν, μία στὸν Ἑρμίαν, Ἐραστον καὶ Κυρίσκο, μία στὸ Λεωδάμαντα, μία στὸ Δίωνα, καὶ δύο στοὺς οἰκεῖους τοῦ Δίωνος. Καὶ ὁ μὲν Θράσυλλος, αὐτὴν τὴν διαίρεσιν υἰοθετεῖ, καθὼς καὶ κάποιοι ἄλλοι.

62. Μερικοὶ ἄλλοι ὅμως, μεταξὺ τῶν ἐπείων καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός⁹² (φιλόλογος), ταξιθετοῦν τοὺς διαλόγους κατὰ τριλογίες. Στὴν πρώτη τριλογία περιέχεται ἢ «Πολιτεία», ὁ «Τίμαιος» καὶ ὁ «Κριτίας»· στὴν δευτέρῃ ὁ «Σοφιστής», ὁ «Πολιτικός» καὶ ὁ «Κρατύλος»· στὴν τρίτῃ οἱ «Νόμοι», ὁ «Μίνως» καὶ ἢ «Ἐπινομίς»· στὴν τέταρτῃ ὁ «Θεαίτητος», ὁ «Εὐθύφρων» καὶ ἢ «Ἀπολογία» καὶ στὴν πέμπτῃ ὁ «Κρίτων», ὁ «Φαῖδων» καὶ οἱ

δων Ἐπιστολαί. τὰ δ' ἄλλα καθ' ἓν καὶ ἀτάκτως. ἄρχονται δὲ οἱ μὲν, ὡς προείρηται, ἀπὸ τῆς Πολιτείας· οἱ δ' ἀπὸ Ἀλκιβιάδου τοῦ μείζονος· οἱ δ' ἀπὸ Θεάγου· ἔτι δὲ Εὐθύφρονος· ἄλλοι Κλειτοφῶντος· τινὲς Τιμαίου· οἱ δ' ἀπὸ Φαίδρου· ἕτεροι Θεαιτήτου· πολλοὶ δὲ Ἀπολογία τὴν ἀρχὴν ποιοῦνται. νοθεύονται δὲ τῶν διαλόγων ὁμολογουμένως Μίδων ἢ Ἴπποτρόφος, Ἐρυξίας ἢ Ἐρασίστρατος, Ἀλκυῶν, Ἀκέφαλοι, Σίσυφος, Ἀξίοχος, Φαίαικες, Δημόδοκος, Χελιδῶν, Ἐβδόμη, Ἐπιμενίδης· ὧν ἡ Ἀλκυῶν Λέοντος τινος εἶναι δοκεῖ, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων (FHG iii. 574).

Ὀνόμασι δὲ κέχρηται ποικίλοις πρὸς τὸ μὴ εὐσύνοπτον εἶναι⁶³ τοῖς ἀμαθείς τὴν πραγματείαν· ἰδιαίτατα μὲν σοφίαν ἡγεῖται εἶναι τὴν τῶν νοητῶν καὶ ὄντως ὄντων ἐπιστήμην, τὴν φησι περὶ θεῶν καὶ ψυχῆν σώματος κεχωρισμένην. ἰδίᾳ δὲ σοφίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν καλεῖ, ὅρεξιν οὖσαν τῆς θείας σοφίας. κοινῶς δὲ λέγεται παρ' αὐτῷ σοφία καὶ ἡ πᾶσα ἐμπειρία, οἷον ὅταν σοφὸν λέγῃ τὸν δημιουργόν. κρήται δὲ καὶ ἐπὶ διαφερόντως σημαίνοντων τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὁ γοῦν φαῦλος λέγεται παρ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ, ὡς καὶ παρὰ Εὐριπίδῃ ἐν Λικυμνίῳ φέρεται ἐπὶ τοῦ Ἡρακλέους οὕτως (473 N²):

φαῦλον, ἄκομψον, τὰ μέγιστ' ἀγαθόν,
πᾶσαν ἐν ἔργῳ περιτεμνόμενον
σοφίαν, λέσχης ἀτρίβωνα.

64 κρήται δὲ ὁ Πλάτων ἐνίοτε αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ. πολλάκις δὲ καὶ διαφέρουσιν ὀνόμασιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημαίνοντι κρήται. τὴν γοῦν ἰδέαν καὶ εἶδος ὀνομάζει καὶ γένος καὶ παράδειγμα καὶ ἀρχὴν καὶ αἴτιον. κρήται δὲ καὶ ταῖς ἐναντίαις φωναῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ. τὸ γοῦν αἰσθητὸν καὶ ὄν καλεῖ καὶ μὴ ὄν· ὄν μὲν διὰ τὸ γένεσιν αὐτοῦ εἶναι, μὴ ὄν δὲ διὰ τὴν συνεχῆ μεταβολήν. καὶ τὴν ἰδέαν οὕτε κινούμενον οὔτε μένον· καὶ ταῦτό καὶ ἐν καὶ πολλά. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ

Ἐπιστολαί. Ἀκολουθοῦν οἱ ὑπόλοιποι σὺν ξεχωριστῆς συνθέσεως καὶ χωρὶς τάξῃ. Μερικοὶ ἐρευνηταὶ ἀρχίζουσι, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως, μὲ τὴν «Πολιτεία», ἐνῶ ἄλλοι τοποθετοῦν πρῶτον τὸν «Ἀλκιβιάδῃ» τὸν μείζονα, καὶ ἄλλοι τὸν «Θεάγῃ»· μερικοὶ ἀρχίζουσι μὲ τὸν «Εὐθύφρονα», ἄλλοι μὲ τὸν «Κλειτοφῶντα», κάποιοι μὲ τὸν «Τιμαίον», ἄλλοι μὲ τὸ «Φαῖδρον», ἄλλοι μὲ τὸν «Θεαιτήτο», ἐνῶ πολλοὶ θάζουσι τὴν ἀρχὴν τὴν «Ἀπολογία». Ἀναγνωρίζονται δὲ ὡς νόθοι οἱ διάλογοι: «Μίδων» ἢ «Ἴπποτρόφος», «Ἐρυξίας» ἢ «Ἐρασίστρατος», «Ἀλκυῶν», «Ἀκέφαλοι» ἢ «Σίσυφος», «Ἀξίοχος», «Φαίαικες», «Δημόδοκος», «Χελιδῶν», «Ἐβδόμη» (ἡμέρα), καὶ «Ἐπιμενίδης». Ἀπὸ αὐτῶν, ἢ «Ἀλκυῶν»⁹³ φαίνεται νὰ εἶναι κάποιου Λέοντος, ὅπως λέει ὁ Φαβωρίνος στὸ πέμπτο κεφάλαιο τῶν Ἀπομνημονευμάτων του.

63. (1) Πλάτων μεταχειρίζεται ποικίλιαν ὄρων διὰ νὰ καταστήσῃ ὀλιγώτερον κατανοητὸν τὸ σύστημά του εἰς τοὺς ἀμαθείς. Ὑπὸ εἰδικὴν ἔννοιαν θεωρεῖ τὴν σοφίαν ἐπιστήμην τῶν νοητῶν (δηλ. τῶν πραγμάτων πού εἰναι ἀντικείμενα σκέψεως), καὶ τῶν πραγματικῶς ὑπαρχόντων (ὄντως ὄντων), ἢ ὅποια λέγει ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν, χωρισμένην ἀπὸ τὸ σῶμα. Εἰδικῶς ἐπίσης ἀποκαλεῖ σοφίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, πού εἶναι μὴ λαχάρα τῆς θείας σοφίας. Γενικὰ δὲ λέγεται ἀπὸ αὐτὸν σοφία καὶ κάθε ἐμπειρία, ὅπως λ.χ. ἔταν λέξ σοφὸν τὸν τεχνίτη (δημιουργός)⁹⁴. Καὶ μεταχειρίζεται τοὺς ἴδιους ὄρους γιὰ νὰ δηλώσῃ διαφορετικὰς ἔννοιαις. Μεταχειρίζεται π.χ. τὴν λέξιν φαῦλος καὶ γιὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπλοῦ⁹⁵, τοῦ χρηστοῦ ἀνθρώπου, ὅπως κάνει καὶ ὁ Εὐριπίδης μιλώντας γιὰ τὸν Ἡρακλῆ στὸν Λικυμνίον του:

Ἄπλός, χωρὶς κομψότητες, σταθερὸς στὰ μεγάλα ἔργα,
ἀδέξιος στὴν ἡμιλία, μὲ ὅλο τὸ ἀπόθεμα τῆς
σοφίας του περιορισμένο στὴ ὁράση.

64. Ἄλλὰ κάποτε ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὴν ἴδια λέξιν καὶ γιὰ τὸν κακὸν ἄνθρωπο, καὶ κάποτε καὶ γιὰ τὸν μικροπρεπῆ. Ἀντιθέτως, πολλὰς φορὰς χρησιμοποιοῖ διαφορετικοὺς ὄρους γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Π.χ. τὴν ἰδέαν τὴν ὀνομάζει καὶ εἶδος, καὶ γένος, καὶ ἀρχέτυπον (παράδειγμα) καὶ ἀρχὴν καὶ αἴτιον. Ἐπίσης μεταχειρίζεται ἀντιθέτους ἐκφράσεις γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἔτσι ἀποκαλεῖ τὸ αἰσθητὸν πρᾶγμα, καὶ ὄν καὶ μὴ ὄν· καὶ ὄν μὲν τὸ ἀποκαλεῖ διότι ἔχει γένεσιν (ἐλευσις εἰς τὴν ὑπαρξιν), μὴ ὄν δὲ, διότι τελεῖ εἰς συνεχῆ μεταβολήν. Καὶ γιὰ τὴν ἰδέαν, δὲν λέει οὔτε ὅτι διαρκῶς κινεῖται, οὔτε ὅτι διαρκῶς ἡρεμεῖ· καὶ ὅτι εἶναι

πλειόνων εἴθισται ποιεῖν.

65 Ἔστι δὲ ἡ ἐξηγήσις αὐτοῦ τῶν λόγων τριπλῆ· πρῶτον μὲν γὰρ ἐκδιδάξαι χρὴ ὃ τι ἐστὶν ἕκαστον τῶν λεγομένων· ἔπειτα, τίνος εἴνεκα λέλεκται, πότερα κατὰ προηγούμενον ἢ ἐν εἰκόνας μέρει, καὶ (εἰ) εἰς δογμάτων κατασκευὴν ἢ εἰς ἔλεγχον τοῦ προσδιαλεγομένου· τὸ δὲ τρίτον, εἰ ὀρθῶς λέλεκται.

Ἐπεὶ δὲ καὶ σημεῖα τὰ τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ παρατιθενται, φέρε καὶ περὶ τούτων τι εἴπωμεν. Χί λαμβάνεται πρὸς τὰς λέξεις καὶ τὰ σχήματα καὶ ὅλως τὴν Πλατωνικὴν συνήθειαν διπλῆ πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰ ἀρέσκοντα Πλάτωνι χί περιεστιγμένον πρὸς τὰς ἐκλογὰς καὶ καλλιγραφίας· διπλῆ περιεστιγμένη πρὸς τὰς ἐνίων διορθώσεις· ὀβελὸς περιεστιγμένος πρὸς τὰς εἰκόνας ἀθετήσεις· ἀντίσιγμα περιεστιγμένον πρὸς τὰς διττὰς χρήσεις καὶ μεταθέσεις τῶν γραφῶν· κεραύνιον πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῆς φιλοσοφίας· ὑστερίσκος πρὸς τὴν συμφωνίαν τῶν δογμάτων· ὀβελὸς πρὸς τὴν ἀθέτησιν, τὰ μὲν σημεῖα ταῦτα καὶ τὰ βιβλία τασαῦτα ἄπερ (Ἀντίγονος φησὶν ὁ Καρύστιος ἐν τῷ Περὶ Ζήνωνος) νεωστὶ ἐκδοθέντα εἰ τις ἤθελε διαναγιῶναι, μισθὸν ἐτέλει τοῖς κεκτημένοις (Wilamowitz, *Aph. von Kar.*, p. 122).

17 Τὰ δὲ ἀρέσκοντα αὐτῷ ταῦτα ἦν· ἀθάνατον ἔλεγε τὴν ψυχὴν καὶ πολλὰ μεταμφεινυμένην σώματα, ἀρχὴν τε ἔχει ἀριθμητικὴν, τὸ δὲ σῶμα γεωμετρικὴν ὠρίζετο δὲ αὐτὴν ἰδέαν τοῦ πάντη διεσπῶτος πνεύματος· αὐτοκίνητον τε εἶναι καὶ τριμερῆ· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογιστικὸν μέρος περὶ τὴν κεφαλὴν καθιδρῦσθαι, τὸ δὲ θυμοειδὲς περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦπαρ συνίστασθαι.

Περιέχειν δὲ ἐκ τοῦ μέσου διὰ παντὸς κύκλῳ τὸ σῶμα καὶ 68 συνεστάναι ἐκ τῶν στοιχείων· διαιρεθεῖσάν τε κατὰ ἁρμονικὰ διαστήματα δύο κύκλους ποιεῖν ἀνημιμένους, ὧν τὸν ἐντὸς κύκλον ἕξαχῆ τμηθέντα τοὺς ἅπαντας ἑπτὰ κύκλους ποιεῖν· καὶ τοῦτον μὲν κατὰ διάμετρον κ. ω εἶσθαι ἐπ' ἀριστερὰ ἔσωθεν, τὸν δὲ κατὰ πλευρὰν ἐπὶ τὰ δεξιὰ· διὸ καὶ κρατεῖν αὐτὸν ἕνα ὄντα· τὸν γὰρ

ἢ αὐτὴ, καὶ ὅταν εἶναι μία, καὶ ὅταν εἶναι πολλές. Τὸ συνηθίζει δὲ αὐτὸ καὶ σὲ πολὺ περισσώτερα παραδείγματα.

65. Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε σωστὰ τοὺς διαλόγους του, πρέπει νὰ ἔχωμε ὑπ' ὄψιν τρία πράγματα: Πρῶτα πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἡ σημασία ἐκάστου τῶν λεγομένων· ἔπειτα ἐὰν ἔχη γίνει χάριν προηγούμενης ἀπόφωσις ἢ πρὸς ὑπογράμμισίν της, καὶ ἐὰν ἰδρὺν δόγματα ἢ ἀντικρούει τὸν συνομιλητῆ· τρίτον ἀπομένει νὰ ἐξετασθῇ ἡ ὀρθότης τῶν λεχθέντων.

66. Ἐπειδὴ σὰ βιβλία του παρατιθενται καὶ ὠρισμένα σημεῖα, ἃς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ποῦμε λίγα καὶ γι' αὐτὰ. Τὸ Χ χρησιμποιεῖται γιὰ νὰ δείξῃ ἰδιάζουσες ἐκφράσεις καὶ σχήματα λόγου, καὶ γενικὰ κάθε ἰδίωμα τῆς Πλατωνικῆς συνήθειας. Ἡ διπλῆ ἐπισύρις τὴν προσοχὴν σὰ δόγματα καὶ τίς χαρακτηριστικὴς ἀντιλήψεις τοῦ Πλάτωνος. Τὸ περιεστιγμένο Χ δηλώνει ἐκλεκτὰ χωρία καὶ ὠραῖο ὕφος· ἡ περιεστιγμένη διπλῆ τίς διορθώσεις τοῦ κειμένου ὠρισμένων ἐκδοτῶν· ὁ περιεστιγμένος ὀβελὸς τὰ χωρὶς λόγο ὕποπτα χωρὶς· τὸ περιεστιγμένο ἀντίσιγμα ἐπαναλήψεις καὶ μεταθέσεις τῶν γραφῶν· τὸ κεραύνιον· τὴ φιλοσοφικὴ σχολή· ὁ ὑστερίσκος, μὲ ἐπιχειρηματολογία διδασκαλίας· καὶ ὁ ὀβελὸς, ἕνα νόθον χωρίον. Καὶ τὰ μὲν σημεῖα ταῦτα εἶναι, καὶ τὰ βιβλία του τόσα· τὰ ὅποια, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος σὲ «Περὶ Ζήνωνος» βιβλία του, γιὰ νὰ τὰ διαβάσῃ κανεὶς ἔπρεπε νὰ καταβάλλῃ μίαν μεγάλην ἀμοιβὴν εἰς τοὺς κατόχους των.

67. Ὅσον ἀφορᾷ τίς δοξασίαις ποὺ ἐπιδοκίμαζε εἶναι οἱ ἀκόλουθες: Παραδεχόταν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη, ὅτι περνᾷ σὲ πολλὰ σώματα⁶⁶, καὶ ὅτι ἔχει ἀριθμητικὴν ἀρχὴν, τὸ δὲ σῶμα γεωμετρικὴν⁶⁷. Τὴν ὠρίζε δὲ σὴν Ἰδέα ζωτικῆς πνοῆς, διαχυμένη πρὸς ὅλες τίς διευθύνσεις. Παραδεχόταν ἐπίσης ὅτι κινεῖ ἡ ἴδια τὸν ἑαυτὸ της, καὶ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μέρη: τὸ λογικὸ μέρος ποὺ ἔδρευε σὲ κεφάλι, τὸ συναισθηματικὸ (συναίσθημα καὶ βούλησις, θυμοειδὲς) γύρω σὴν καρδίαν, καὶ τὸ αἰσθησιακὰ ἐπιθυμητικὸ, σὴν περιτοχὴ τοῦ ἀφαλοῦ καὶ τοῦ σφυκοῦ⁶⁸.

68. Καὶ ἀπὸ τὸ κέντρο πρὸς τὰ ἔξω περιβάλλει ἀπ' ὅλες τίς πλευρὰς κυκλικῶς τὸ σῶμα, καὶ ἀπετελέσθη ἀπὸ στοιχεῖα. Διαιρεθεῖσα δὲ κατὰ ἁρμονικὰ διαστήματα σχηματίζει δύο κύκλους ἐφαπτομένους· λόγῳ δὲ τῆς ἐπὶ πλέον διαίρεσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου εἰς ἕξ κύκλους, ὑπάρχουν συγολικῶς ἑπτὰ κύκλοι. Καὶ ὁ μὲν ἐσωτερικὸς κύκλος κινεῖται κατὰ διάμετρον πρὸς τ' ἀριστερὰ, ὁ δὲ ἄλλος κατὰ πλευρὰν πρὸς τὰ δεξιὰ. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι κυριαρχικὸς αὐτός, ἐπειδὴ εἶναι ἕνας· γιὰτὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἔχει ὑπο-

ἕτερον ἔσωθεν διηρηθῆσθαι. καὶ τὸν μὲν εἶναι ταυτοῦ, τοὺς δὲ θατέρου, λέγων τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν εἶναι τὴν [δὲ] τοῦ ὅλου καὶ τὰς τῶν πλανωμένων φοράς.

Οὕτω δ' ἐχούσης τῆς ἐκ μέσου τομῆς αὐτῇ προσαρμοζομένης 69 πρὸς τὰ ἔσχατα γνωσκείν τε τὰ ὄντα καὶ ἐναρμόζειν διὰ τὸ ἔχειν ἐν αὐτῇ τὰ στοιχεῖα κατὰ ἁρμονίαν. καὶ γίνεσθαι δόξαν μὲν κατὰ τὸν θατέρου κύκλον ὀρθούμενον, ἐπιστήμην δὲ κατὰ τὸν ταυτοῦ. δύο δὲ τῶν πάντων ἀπέφηεν ἀρχάς, θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον. εἶναι δὲ τὴν ὕλην ἀσχημάτιστον καὶ ἀπειρον, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὰ συγκρίματα. ἀτάκτως δὲ ποτε αὐτὴν κινουμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ φησιν εἰς ἓνα συναχθῆναι τόπον τάξιν ἀταξίας κρείττονα ἡγησαμένου. τραπέσθαι δὲ τὴν 70 οὐσίαν ταύτην εἰς τὰ τέτταρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα, γῆν· ἐξ ὧν αἰτὸν τε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γενῆσθαι. μόνην δὲ τὴν γῆν ἀμετάβολον εἶναι φησι, νομίζων αἰτῖον τὴν τῶν σχημάτων διαφορὰν ἐξ ὧν σύγκειται. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὁμογενῆ φησιν εἶναι τὰ σχήματα ἅπαντα γὰρ ἐξ ἐνὸς συγκεῖσθαι τοῦ προμήκουσ τριγώνου—τῆς δὲ γῆς ἴδιον εἶναι τὸ σχῆμα· πυρὸς μὲν γὰρ εἶναι στοιχεῖον πυραμίδα, ἀέρος τὸ ὀκτάεδρον, ὕδατος τὸ εἰκοσάεδρον, γῆς δὲ κύβον. ὅθεν μήτε γῆν εἰς ταῦτα μεταβάλλειν, μήτε ταῦτα εἰς γῆν.

Οὐ διακεκρίσθαι δ' εἰς τοὺς οἰκείους τόπους ἕκαστον, ὅτι ἡ 71 περιφορά σφίγγουσα καὶ πρὸς τὸν μέσον συναγούσα συγκρίνει τὰ μικρά, τὰ δὲ διακρίνει, τὰ μεγάλα. διόπερ τὰ εἶδη μεταβάλλοντα καὶ τοὺς τόπους μεταβάλλειν.

Κόσμον τε εἶναι ἓνα γεννητόν, ἐπειδὴ καὶ αἰσθητός ἐστιν ὑπὸ θεοῦ κατασκευασμένος· ἔμφυχόν τε εἶναι διὰ τὸ κρείττον εἶναι τοῦ ἀψύχου τὸ ἔμφυχον, τοῦτο δὲ δημιουργημάτων ὑποκεῖσθαι τοῦ βελτίστου αἰτίου. ἓνα τε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀπειρον κατασκευάσθαι, 72 ὅτι καὶ τὸ ὑπόδειγμα ἐν ἧν ἀφ' οὗ αὐτὸν ἐδημιούργησε· σφαιρο-

διαιρεθῆ. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ κύκλος τοῦ ταυτοῦ (τοῦ ἀμεταβλήτου) καὶ ὁ δεύτερος τοῦ ἑτέρου (τοῦ μεταβλήτου), ἐννοεῖ δὲ μὲ αὐτὰ ὅτι ἡ κίνησις τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ κίνησις τοῦ σύμπαντος μαζί μὲ τὴν περιφοράν τῶν πλανητῶν⁹⁹.

69. Ἐπειδὴ ἡ διαίρεσις ἀπὸ τοῦ κέντρον πρὸς τὴν περιφέρειαν εἶναι προσαρμοσμένη μὲ τὰ ἔσχατα, ἡ ψυχὴ γνωρίζει τὰ ὄντα καὶ τὰ διευθετεῖ ἁρμονικῶς, γιατί ἔχει μέσα τῆς τὰ στοιχεῖα ἁρμονικῶς διατεταγμένα. Καὶ ὅταν μὲν ὁ κύκλος τοῦ ἑτέρου περιφέρεται ὀρθῶς, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μιὰ ἀφερέγγυος, μιὰ φαινομενικὴ παράστασις (δ ὁ ξ α)· ἀπὸ τὴν κανονικὴν ὁμως κίνησιν τοῦ κύκλου τοῦ ταυτοῦ ἔρχεται ἡ σωστὴ γνώσις (ἐπιστήμη). Δύο δὲ ἐδέχτο ἀρχὰς τοῦ σύμπαντος, τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην, καὶ ἀποκαλεῖ τὸν θεὸν νοῦν καὶ αἴτιον. Εἶναι δὲ ἡ ὕλη χωρὶς σχῆμα καὶ ἀπὸ αὐτὴν γίνονται τὰ διάφορα σώματα¹⁰⁰· καὶ ὅτι αὐτὴν ἀτάκτως ἄλλοτε κινουμένην, τὴν συγκέντρωσε, λέγει, ὁ θεὸς σ' ἓναν τόπον, φρονῶν ὅτι ἡ τάξις εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν ἀταξία¹⁰¹.

70. Μετετρέπη δὲ ἡ οὐσία αὐτῆς εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ, ὕδωρ, ἀέρα καὶ γῆν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν τὸ ἴδιον τὸ σύμπαν καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτό. Μόνον ἡ γῆ λέγει, δὲν ὑπόκειται εἰς μεταβολὴν, λόγῳ τῆς ἰδιορρυθμίας τῶν ἐξ ὧν σύγκειται σχηματικῶν (τριγώνων). Διότι λέγει, ἐνῶ ὅλων τῶν ἄλλων στοιχείων εἶναι ὁμογενῆ τὰ σχήματα—γιατί ὅλα σύγκεινται ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ ἴδιου· τοῦ σκαληνοῦ τριγώνου¹⁰²— τῆς γῆς εἶναι ἰδιάζον τὸ σχῆμα. Διότι τοῦ μὲν πυρὸς τὸ στοιχεῖον εἶναι ἡ πυραμίδα, τοῦ ἀέρος τὸ ὀκτάεδρο, τοῦ ὕδατος τὸ εἰκοσάεδρο, ἀλλὰ τῆς γῆς ὁ κύβος. Γι' αὐτὸ οὔτε ἡ γῆ ἔμπορεῖ νὰ μετατραπῆ εἰς τὰ ἄλλα τρία στοιχεῖα, οὔτε αὐτὰ ἔμποροῦν νὰ μετατραποῦν εἰς γῆν¹⁰³.

71. Ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα δὲν εὐρίσκονται ξεχωρισμένα, τὸ καλλίνα σὲ δική του περιοχὴ τοῦ σύμπαντος, γιατί ἡ περιφορά, συμπιέζουσα καὶ συναγούσα πρὸς τὸ κέντρον, ἐνώνει τὰ μικρὰ σωματίδια τους, ἐνῶ ταυτοχρόνως ξεχωρίζει τις μεγάλες μάζες. Γι' αὐτὸ ἀλλάζουν εἰς μορφές τους καθὼς καὶ τις περιοχὲς ποῦ κατέχουν¹⁰⁴.

Καὶ ὑπάρχει ἓνας γεννητὸς κόσμος (σύμπαν), καὶ εἶναι αἰσθητός (ἀντιληπτός εἰς τὴν αἴσθησιν) καθ' ὅσον ὑπὸ θεοῦ τυγχάνει κατασκευασμένος. Καὶ εἶναι ἔμφυχος, γιατί τὸ ἔμφυχον εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ ἀψύχο, τὸ δὲ δημιουργημάτων τοῦτο προέρχεται ἀπὸ ἓνα εἰς τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν καλὸ αἴτιο. Καὶ ἔχει κατασκευασθῆ ἑνιαῖος καὶ ὄχι ἀπέραντος, γιατί ἐνικλο σύνολο ἦταν καὶ τὸ ὑπόδειγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο τὸν ἐδημιούργησε Ἐπιπέδιον εἶναι καὶ

ειδῆ δὲ διὰ τὸ καὶ τὸν γεννήσαντα τοιοῦτον ἔχειν σχῆμα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ περιέχειν τὰ ἄλλα ζῶα, τοῦτον δὲ τὰ σχήματα πάντων. λείον δὲ καὶ οὐδὲν ὄργανον ἔχοντα κύκλῳ διὰ τὸ μηδεμίαν εἶναι χρῆσιν αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀφθαρτον διαμένειν τὸν κόσμον διὰ τὸ μὴ διαλύεσθαι εἰς τὸν θεόν. καὶ τῆς μὲν ὅλης γενέσεως αἴτιον εἶναι τὸν θεόν, ὅτι πέφυκεν ἀγαθοποιὸν εἶναι τὸ ἀγαθόν. τοῦ δὲ οὐρανοῦ τῆς γενέσεως τὸ † αἴτιον· τοῦ γὰρ καλλίστου τῶν γεννητῶν τὸ ἀριστον εἶναι τῶν νοητῶν αἴτιον. ὥστε ἐπεὶ τοιοῦτος ὁ θεός, ὁμοιος δὲ τῷ ἀρίστῳ ὁ οὐρανὸς κάλλιστός γε ὢν, οὐθενὶ ἂν ὁμοιος εἴη τῶν γεννητῶν ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ.

73 Συνεστάναι δὲ τὸν κόσμον ἐκ πυρός, ὕδατος, ἀέρος, γῆς. ἐκ πυρός μὲν, ὅπως ὕρατος ἦ· ἐκ γῆς δέ, ὅπως στερεός· ἐξ ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος, ὅπως ἀνάλογος—αἱ γὰρ τῶν στερεῶν δυνάμεις δύο μεσότησιν ἀναλογοῦσιν ὡς ἐν γενέσθαι τὸ πᾶν—ἐξ ἀπάντων δέ, ἵνα τέλειος καὶ ἀφθαρτος ἦ.

Χρόνον τε γενέσθαι εἰκόνα τοῦ αἰδίου. κακέεινον μὲν αἰετὸν μένειν, τὴν δὲ τοῦ οὐρανοῦ φορὰν χρόνον εἶναι· καὶ γὰρ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα χρόνου μέρη εἶναι. διόπερ ἄνευ τῆς τοῦ κόσμου φύσεως οὐκ εἶναι χρόνον· ἅμα γὰρ ὑπάρχειν αὐτῷ καὶ χρόνον εἶναι.

74 Πρὸς δὲ χρόνου γένεσιν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ πλανώμενα γενέσθαι. ὅπως δὲ διάδηλος τῶν ὠρῶν ἢ ἀριθμὸς καὶ μετάσχοι τὰ ζῶα ἀριθμοῦ, τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ἀνάψαι τὸν θεόν. εἶναι δὲ ἐν μὲν τῷ ὑπὲρ γῆς κύκλῳ σελήνην, ἐν δὲ τῷ ἐπεχομένῳ ἡλιον, ἐν δὲ τοῖς ἐπάνω τοὺς πλανήτας. ἐμφυχον δὲ πάντως διὰ τὸ ἐμφύχῳ φορᾷ δεδέσθαι. ἵνα δὲ ὁ κόσμος τελειωθῆ γενόμενος ὁμοίως τῷ νοητῷ ζῳίῳ, τὴν τῶν ἄλλων ζῳῶν γενέσθαι φύσιν. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνο εἶχε, καὶ τὸν οὐρανὸν δεῖν ἔχειν. θεοὺς μὲν οὖν ἔχειν τὸ πολὺ πυρίνουσ· εἶναι δὲ τρία γένη τᾶλλα, πτηνόν, ἔνυδρον, πεζόν.

75 γῆν δὲ πρεσβυτάτην μὲν εἶναι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ θεῶν· γενέσθαι δὲ ὡς δημιούργημα νύκτα καὶ ἡμέραν ποιεῖν· οὐσαν δ' ἐπὶ τοῦ μέσου κινεῖσθαι περὶ τὸ μέσον. ἐπεὶ δ' αἰτία εἰσὶ δύο, τὰ μὲν

σφαιροειδῆς, γιὰτι καὶ ἐκεῖνος ποὺ τὸν γέννησε, τέτοιο σχῆμα ἔχει.

72. Γιατί ἐκεῖνος μὲν (ὁ κατασκευαστής) περιέχει τὰ ἄλλα ζῶντα ὄντα, ὁ δὲ κόσμος τοῦ τὰ σχήματα (τίς μορφῆς) ὅλων αὐτῶν¹⁰⁵. Καὶ τὸν ἔκαμε (τὸν κόσμον) λείον καὶ χωρὶς κανένα ὄργανο, γιὰτι δὲν τοῦ χρειάζονταν ὄργανο. Ἀλλὰ τὸν ἔκαμε νὰ παραμένη καὶ ἀφθαρτος, ἀνεξολόθρευτος, διότι δὲν διαλύεται εἰς τὸν θεόν. Καὶ τῆς ὅλης δημιουργίας αἴτιον εἶναι ὁ θεός, γιὰτι εἶναι ἢ φύσις τοῦ ἀγαθοῦ νὰ εἶναι ἀγαθοποιὸς· ἐπίσης εἶναι τὸ αἴτιον τῆς γενέσεως τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ σύμπαντος. Γιατί τοῦ ὠραιότερου ἐκ τῶν γεννητῶν ζῴων αἴτιον εἶναι τὸ καλύτερο ἀπὸ τὰ νοητά. Ὡστε, ἐφ' ὅσον τέτοιος εἶναι ὁ θεός, καὶ τὸ σύμπαν εἰς τὴν τελείαν ὠραιότητά του μοιάζει μὲ τὸ καλύτερο, μὲ κανένα ἀπὸ τὰ γεννητά πράγματα δὲν εἶναι ὁμοιοπαρὰ μόνον μὲ τὸν θεό.

73. Συνεστήθη δὲ ὁ κόσμος ἐκ πυρός, ὕδατος, ἀέρος καὶ γῆς. Ἐκ πυρός γιὰ νὰ εἶναι ὄρατος· ἐκ γῆς γιὰ νὰ εἶναι στερεός· ἐξ ὕδατος καὶ ἀέρος γιὰ νὰ ἔχη τὴν ἴδιαν ἀναλογία—γιὰτι αἱ δυνάμεις τῶν στερεῶν συνδέονται μὲ ἀναλόγους μεσότητας ὥστε νὰ ἐξασφαλιζέται ἢ πλήρης ἐνόητος τοῦ συνόλου—ἐξ ὅλων δέ, γιὰ νὰ εἶναι τέλειος καὶ ἀνεξολόθρευτος (ἀφθαρτος).

Ὁ χρόνος ἐδημιουργήθη ὡς μιὰ εἰκόνα τῆς αἰωνιότητος. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνη παραμένει πάντοτε ἐν ἡρεμίᾳ, ὁ χρόνος συνίσταται εἰς τὴν κίνησιν τοῦ σύμπαντος. Γιατί καὶ ἡ νύκτα καὶ ἡ μέρα, καὶ ὁ μῆνας, καὶ ὅλα τὰ τέτοια, μέρη τοῦ χρόνου εἶναι. Γι' αὐτὸ ἐξῶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει χρόνος. Γιατί ἡ ὑπαρξίς τοῦ κόσμου συνεπάγεται καὶ τὴν ὑπαρξίς τοῦ χρόνου.

74. Διὰ δὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ χρόνου ἐδημιουργήθησαν ὁ ἥλιος, ἢ σελήνη καὶ οἱ πλανῆται. Καὶ γιὰ νὰ εἶναι καθωρισμένος ἢ ἀριθμὸς τῶν ὠρῶν καὶ νὰ μετάσχουν τὰ ζῶα τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ θεός ἐνεψυχε φῶς στὸν ἥλιο. Ἡ σελήνη εὑρίσκεται εἰς τὸν ἀμέσως ὑπεράνω τῆς γῆς κύκλον, εἰς τὸν συνεχόμενον εἶναι ὁ ἥλιος καὶ εἰς τοὺς ἐπάνω οἱ πλανῆται. Εἶναι δὲ ὁ κόσμος ἐμφυχος, γιὰτι εἶναι δεμένος μὲ μιὰν ἐμφυχον κίνησιν^{105α}. Γιὰ νὰ τελειωθῆ δὲ ὁ κόσμος γενόμενος ὁμοιος πρὸς τὸ νοητὸν ζῳῖον, ἐδημιουργήθη ἢ φύσις ὅλων τῶν ἄλλων ζῳῶν. Μιὰ λοιπὸν ποὺ τὸ πρότυπὸ τους τὰ εἶχε αὐτά, καὶ ὁ κόσμος ὠφείλε νὰ τὰ ἔχη. Καὶ ἔτσι περιέχει θεοὺς πυρίνης κατὰ τὸ πλείστον φύσεως. Τρία δὲ εἶναι τὰ ἄλλα ζῶντα εἶδη: πτερωτά, ἔνυδρα καὶ χερσαία.

75. Εἶναι δὲ ἡ γῆ πολὺ παλαιότερη ἀπὸ τοὺς θεοὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ διεμορφώθη ἔτσι ὥστε νὰ ἔχη ἡμέρα καὶ νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον, κινεῖται περὶ τὸ κέντρον. Ἐπειδὴ πά-

διὰ νοῦ εἶναι, τὰ δ' ἐξ ἀναγκαίης αἰτίας, φησί, λεκτέον. ταῦτα δ' ἐστὶν ἀήρ, πῦρ, γῆ, ὕδωρ—καὶ οὐκ ὄντα μὲν στοιχεῖα κατὰ ἀκρίβειαν, ἀλλὰ δεκτικά. ταῦτα δ' ἐκ τῶν τριγώνων εἶναι συντιθεμένων καὶ διαλύεσθαι εἰς ταῦτα· στοιχεῖα δ' αὐτῶν εἶναι τότε πρόμηκες τρίγωνον καὶ τὸ ἰσοσκελές.

Ἄρχῃς μὲν οὖν εἶναι καὶ αἷτια τὰ λεχθέντα δύο ὧν μὲν παρά- 76
δειγμα τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην· ὅπερ ἀνάγκη ἄμορφον εἶναι ὡς περ
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δεκτικῶν. αἷτιον δὲ τούτων ἐξ ἀνάγκης εἶναι
δεχόμενον γὰρ πως τὰς ἰδέας γεννᾶν τὰς οὐσίας, καὶ δι' ἀν-
ομοιότητα δυνάμειως κινεῖσθαι καὶ κινούμενον τὰ γινόμενα ἐξ
αὐτῆς ἀντικινεῖν. ταῦτα δὲ πρὶν μὲν ἀλόγως κινεῖσθαι καὶ
ἀτάκτως, ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο συνιστάναι τὸν κόσμον, ἐκ τῶν ἐνδεχο-
μένων τοῦ θεοῦ συμμετρως καὶ τεταγμένως γενέσθαι. τὰς μὲν 77
γὰρ αἰτίας καὶ πρὸ τῆς οὐρανοποιίας δύο εἶναι καὶ τρίτην γένεσιν,
ἀλλ' οὐ σαφεῖς, ἔχνη δὲ μόνον καὶ ἀτάκτους· ἐπειδὴ δὲ ὁ κόσμος
ἐγένετο, λαβεῖν καὶ ταύτας τάξιν. ἐξ ὑπάντων δὲ τῶν ὑπαρχόν-
των σωμάτων γενέσθαι τὸν οὐρανόν. ἵκοι δ' αὐτῶ τὸν θεὸν ὡς
καὶ τὴν ψυχὴν ἀσώματον εἶναι· οὕτω γὰρ μίλιυτα φθορᾶς καὶ
πάθους ἀνεπίδεκτον ὑπάρχειν. τὰς δὲ ἰδέας ὑφίσταται, καθὰ καὶ
προεῖρηται, αἷτιός τινός καὶ ἀρχῆς τοῦ τοιαῦτ' εἶναι τὰ φύσει
συνεστῶτα, οἷά περ ἐστὶν αὐτά.

Περὶ δὲ ἀγαθῶν ἢ κακῶν τοιαῦτα ἔλεγε. τέλος μὲν εἶναι τὴν 78
ἐξομοίωσιν τῷ θεῷ. τὴν δ' ἀρετὴν αὐτάρκη μὲν εἶναι πρὸς
εὐδαιμονίαν. ὀργάνων δὲ προσδεῖσθαι τῶν περὶ σῶμα πλεονεκτη-
μάτων, ἰσχύος, ὑγείας, εὐαισθησίας, τῶν ὁμοίων· καὶ τῶν ἐκτός,
οἷον πλούτου καὶ εὐγενείας καὶ δόξης. οὐδὲν δὲ ἦττον εὐδαιμόνα
ἔσεσθαι τὸν σοφόν, κἂν ταῦτα μὴ παρῆ. πολιτεῦέσθαι αὐ καὶ
γαμήσειν καὶ τοὺς κειμένους νόμους οὐ παραβήσεσθαι· ἐκ δὲ τῶν
ἐνδεχομένων καὶ νομοθετήσει τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι, ἐὰν μὴ τέλειον
εὐπαραίτητα ὀρᾷ τὰ πράγματα ἐν ὑπερβαλλούσῃ διαφορᾷ δήμου.

λι ἀπὸ δύο αἰτίας προήλθε ὁ κόσμος¹⁰⁶, πρέπει νὰ εἰποῦμε, λέγει
ὅτι: κάποια πράγματα οφείλονται εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἄλλα ἔχουν μίαν
ἀνάγκην ὡς αἰτίαν τὰ τελευταῖα· δὲ αὐτὰ εἶναι ὁ ἀήρ, ἡ γῆ καὶ
τὸ ὕδωρ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι εἰς τὴν κυριολεκτικὴν σημασίαν στοι-
χεῖα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιδεκτικὰ μορφῆς. Αὐτὰ δὲ ἀποτελοῦνται ἀπὸ
τρίγωνου καὶ διαλύονται εἰς τρίγωνα. Στοιχεῖα δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ
σκαληγόνον καὶ τὸ ἰσοσκελές τρίγωνον¹⁰⁷.

76. Ὡς ἀρχῆς λοιπὸν καὶ αἷτια παραδεχόμεθα τὰ προαναφερ-
θέντα δύο, τῶν ὁποίων πρότυπον εἶναι ὁ θεὸς καὶ ἡ ὕλη· ἡ ὅποια
εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ἄμορφος, ὅπως ἀκραιψῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ
ἄλλα ὅσα εἶναι ἐπιδεκτικὰ μορφῆς. Κατ' ἀνάγκην δὲ αὐτὴ εἶναι
αἷτιον τούτων. Διότι δεχομένη κατὰ κάποιον τρόπον τὰς Ἰδέας καὶ
γεννῶσα τὰς οὐσίας (τὰ ὄντα), καὶ κινουμένη λόγῳ τῆς ἀνομοιό-
τητος τῆς δυνάμειώς της, ἀντικινεῖ μὲ τὴν κίνησιν της τὰ ἐξ αὐτῆς
γενόμενα ὄντα. Αὐτὰ δὲ πρωύτερα, χωρὶς λόγον καὶ τάξιν ἐκι-
νοῦντο, ἀφ' οὗτος ὁμοῦς ἀρχισαν νὰ συγκροτοῦν τὸν κόσμον, εἰ κινή-
σεις αὐτὲς ἔγιναν ἀπὸ τὸν θεὸν συμμετρικῆς καὶ κανονικῆς¹⁰⁸.

77. Διότι οἱ δύο αὐτὲς αἷτιολογίαις ὑπῆρχαν καὶ πρὸ τῆς δη-
μιουργίας τοῦ κόσμου, καὶ τρίτη ὑπῆρξε ἡ γένεσις, ἀλλὰ δὲν ἦταν
ἐκθάρατες, ἔχνη μόνον παρουσίαζαν καὶ ἐρίσκονταν σὲ ἀκαταστα-
σία. Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ὅμως ποῦ ἔγινε ὁ κόσμος, μῆχαν κι' αὐτὲς
οἱ δύο σὲ τάξιν. Ἀπὸ ὅλα δὲ τὰ ὑπάρχοντα σώματα διεμορφώθη ὁ
κόσμος. Νομίζει δὲ (ὁ Πλάτων) ὅτι ὁ θεὸς ὅπως καὶ ἡ ψυχὴ, εἶναι
ἀσώματος· γιὰ μόνον ἔτσι εἶναι εἰς τὸν μεγαλύτερον ὁλομὸν ἀ-
πηλαγμένους φθορᾶς καὶ παθημάτων. (Ὅσον ἀφορᾷ τὶς Ἰδέες, πα-
ραδέχεται, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως, ὅτι εἶναι: κάποιες αἷτιο-
λογίαι καὶ ἀρχῆς διὰ τῶν ὁποίων τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα εἶναι τέ-
ταια ποι εἶναι.

78. Περὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν ἔλεγε τὰ ἑξῆς: Σχο-
πὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐξομοίωσις μὲ τὸν θεόν, ἡ δὲ ἀρετὴ εἶναι
καθ' ἑαυτὴν ἀρετὴ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς εὐδαιμονίας. Χρειάζεται
ὅμως σὰν ὄργανα καὶ τὰ σωματικὰ πλεονεκτήματα, δύναμη, ὑγεία,
γαρῆς αἰσθησεις, καὶ τὰ ὅμοια, καθὼς καὶ τὰ ἐξωτερικὰ πλεονε-
κτήματα, πλοῦτη, καλὴ καταγωγὴ καὶ ἐκτίμησις. Δὲν θὰ εἶναι
ὅμως λιγώτερο εὐτυχὴς ὁ σοφὸς καὶ χωρὶς αὐτὰ. Πάλι θὰ μπορῆ
νὰ λαμβάνη μέρος εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, νὰ παντρευεταὶ καὶ
νὰ μὴν παραβαίνει τοὺς κειμένους νόμους· καὶ ἐνδεχομένως νὰ θε-
σπίσῃ καὶ νέους νόμους γιὰ τὴν πατρίδα του, ἐκτός ἐὰν κρίνῃ ὅτι
λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς διαφθορᾶς τοῦ λαοῦ, ἐπιβάλλεται ἡ πλη-
ρῆς ἀποχὴ του ἐκ τοῦ δημοσίου βίου¹⁰⁹.

οἴεται δὲ καὶ θεοὺς ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα καὶ δαίμονας εἶναι. 79 ἔννοιάν τε καλοῦ πρῶτος ἀπεφήνατο τὴν ἔχομένην τοῦ ἐπαινετοῦ καὶ λογικοῦ καὶ χρησίμου καὶ πρέποντος καὶ ἀρμόττοντος. ἅπερ πάντα ἔχουσι τοῦ ἀκολουθοῦ τῆ φύσει καὶ ὁμολογουμένου.

Διελέξατο δὲ καὶ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος· ὥστε καὶ τὴν ἐπιστήμη· τοῦ ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι καὶ ἐρωτᾶν πρῶτον αὐτὸν διασυστήσαι κατακόρως χρησάμενον. ἐν δὲ τοῖς διαλόγοις καὶ τὴν δικαιοσύνην θεοῦ νόμον ὑπελάμβανεν ὡς ἰσχυροτέραν προτρέψαι τὰ δίκαια πράττειν, ἵνα μὴ καὶ μετὰ θάνατον δίκας 80 ὑπόσχοιεν οἱ κικουῦργοι. ὅθεν καὶ μυθικώτερος ἐνόησις ὑπελήφθη τοῖς συγγράμμασι ἐγκαταμίξας τὰς τοιαύτας διηγήσεις, ὅπως διὰ τὸ ἀδήλου τρόπου τοῦ ἔχειν τὰ μετὰ τὸν θάνατον οὕτως ἀπέχωνται τῶν ἀδικημάτων. καὶ ταῦτα μὲν ἦν αὐτῷ τὰ ἀρέσκοντα.

Διήρει δέ, φησὶν Ἀριστοτέλης (Κυρσ 114), καὶ τὰ πράγματα τοῦτου τὸν τρόπον. τῶν ἀγαθῶν ἔστι τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός· οἷον ἢ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ψυχῇ· τὸ δὲ κάλλος καὶ ἡ εὐεξία καὶ ἡ ὑγίεια καὶ ἡ ἰσχύς ἐν σώματι· οἱ δὲ φίλοι καὶ ἡ τῆς πατρίδος εὐδαιμονία καὶ ὁ πλοῦτος ἐν τοῖς ἐκτός.

81 Τῶν ἀγαθῶν ἄρα τρία εἶδη ἐστί· τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι, τὰ δὲ ἐκτός. τῆς φιλίας τρία εἶδη· ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ φυσική, ἢ δὲ ἐταιρική, ἢ δὲ ξενική· φυσικὴν μὲν οὖν ταύτην λέγομεν ἦν οἱ γονεῖς πρὸς τὰ ἔκγονα ἔχουσι καὶ οἱ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους· ταύτης δὲ κεκλήρωται καὶ τὰλλα ζῶα. ἐταιρικήν δὲ καλοῦμεν τὴν ἀπὸ συνηθείας γινομένην καὶ μηδὲν προσήκουσαν γένει, ἀλλ' οἷον ἡ Πυλάδου πρὸς Ὀρέστην. ἢ δὲ ξενικὴ φιλία ἢ ἀπὸ συστάσεως καὶ διὰ γραμμάτων γινομένη πρὸς τοὺς ξένους. τῆς ἄρα φιλίας ἢ μὲν ἐστὶ φυσική, ἢ δὲ ἐταιρική, ἢ δὲ ξενική· προστιθέασι δὲ τινες τετάρτην ἐρωτικὴν.

82 Τῆς πολιτείας ἐστὶν εἶδη πέντε· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ δημοκρατικόν, ἄλλο δὲ ἀριστοκρατικόν, τρίτον δὲ ὀλιγαρχικόν, τέταρτον βασιλικόν, πέμπτον τυραννικόν. δημοκρατικὸν μὲν οὖν ἐστὶν, ἐν αἷς πόλεσι κρατεῖ τὸ πλῆθος καὶ τὰς ἀρχάς καὶ τοὺς νόμους οἱ

79. Ἐπίσης φρονεῖ ὁ Πλάτων ὅτι οἱ θεοὶ παρακολουθοῦν τὰ ἀνθρώπινα ζητήματα¹¹⁰ καὶ ὅτι ὑπάρχουν ὑπεράνθρωπα ὄντα¹¹¹. Ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ποῦ καθώρισε τὴν ἔννοιαν τοῦ ὠραίου ἴσάν ἐκείνην ποῦ περιορίζεται εἰς ὅτι εἶναι ἀξίον ἐπαινοῦ, λογικό, χρήσιμο, πρέπον καὶ ἀρμόζον¹¹² πράγματα τὰ ὅποια ὅλα περιορίζονται σὲ ὅτι ἔχει συνοχήν καὶ εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν.

Ἐπίσης συνεζήτησε καὶ περὶ τῆς κυριολεξίας τῶν ὄρων καὶ πρῶτος αὐτὸς ἔδρασε τὴν ἐπιστήμην τοῦ ὀρθῶς ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι, τὴν ὅποιαν κατὰ κόρον ὁ ἴδιος χρησιμοποίησε. Εἰς δὲ τοὺς διαλόγους του θεωροῦσε τὴν δικαιοσύνην ὡς νόμον τοῦ θεοῦ, ἴσως ἰσχυροτέραν ἔτσι νὰ προτρέψῃ εἰς δικαίας πράξεις, ἐκ τοῦ φόβου μὴ τιμωρηθοῦν καὶ μετὰ θάνατον οἱ διαπράξαντες τὸ κακόν.

80. Γι' αὐτὸ σὲ κάποιους φάνηκε ὅτι ὑπεραρέσκειται εἰς μύθους. Ἀνέμιξε εἰς τὰ συγγράμματά του τέτοιες διηγήσεις, ἵνα, ἀναλογιζόμενοι οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀθεσμία τῶν μετὰ θάνατον πραγμάτων, ἀπέχων ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. Καὶ οἱ μὲν δοξασιεῖς ποῦ ἱπεδοκίμαζε, τέτοιες ἦταν.

Συνήμιξε δὲ νὰ διαιρῇ τὰ πράγματα κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης: τὰ ἀγαθὰ ὑπάρχουν ἄλλα στὸ νοῦ, ἄλλα στὸ σῶμα, καὶ ἄλλα εἶναι ἐξωτερικά. Ἡ δικαιοσύνη π.χ., ἢ φρόνησις, ἢ ἀνδρεία, ἢ σωφροσύνη (ἐγκράτεια) καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχουν εἰς τὸν νοῦν· ἡ ὁμορφιά, ἢ εὐεξία, ἢ ὑγεία καὶ ἡ δύναμις, στὸ σῶμα· ἐνῶ οἱ φίλοι, ἢ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος καὶ τὰ πλούτη, εἶναι ἐξωτερικά ἀγαθὰ.

81. Ἄρα ὑπάρχουν τρία εἶδη ἀγαθῶν: ἀγαθὰ τοῦ νοῦ, ἀγαθὰ τοῦ σώματος, καὶ ἐξωτερικά ἀγαθὰ. Ἐπίσης ὑπάρχουν τρία εἶδη φιλίας: ἡ φυσικὴ φιλία, ἡ κοινωνικὴ, καὶ ἡ προσερχομένη ἐκ φιλοξενίας. Καὶ φυσικὴ μὲν φιλία λέμε τὴ στοργὴν ποῦ ἔχουν οἱ γονεῖς πρὸς τοὺς ἀπογόνους των, καὶ οἱ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους· αὐτὴ δὲ τὴν ἔχουν κληρονομήσει καὶ τὰ ἄλλα ζῶα (ἐμβια ὄντα). Ἡ κοινωνικὴ φιλία εἶναι ἡ προσερχομένη ἀπὸ στενές σχέσεις χωρὶς διόλου νὰ λαμβάνεται ὑπ' ἔψη τὸ σοῖ, ὅπως π.χ. ἡ φιλία τοῦ Πυλάδου μὲ τὸν Ὀρέστην. Ἡ δὲ ξενικὴ (ἐκ φιλοξενίας) εἶναι ἢ διὰ συστάσεων ἢ ἐπιστολῶν συναπτομένη μὲ ἀλλοδαποὺς φίλους. Ἔτσι ἡ φιλία εἶναι ἢ φυσικὴ ἢ κοινωνικὴ ἢ ξενικὴ. Μερικοὶ προσθέτουν καὶ μιὰ τέταρτη, τὴν ἐρωτικὴν.

82. Πολιτευμάτων ὑπάρχουν πέντε εἶδη: τὸ δημοκρατικὸ πολιτεύμα, τὸ ἀριστοκρατικὸ, τὸ ὀλιγαρχικὸ, τὸ μοναρχικὸ (βασιλικόν) καὶ τὸ δικτατορικὸ. Δημοκρατικὸ εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον πῦρλαρχος εἶναι ὁ λαός, καὶ αὐτὸς ἐκλέγει τίς κυβερνήσεις καὶ τοὺς

ἑαυτοῦ αἰρεῖται. ἀριστοκρατία δέ ἐστιν, ἐν ἣ μῆθ' οἱ πλούσιοι μῆθ' οἱ πένητες μῆθ' οἱ ἔνδοξοι ἄρχουσιν, ἀλλ' οἱ ἄριστοι τῆς πόλεως προστατοῦσιν. ὀλιγαρχία δέ ἐστιν, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων αἱ ἀρχαὶ αἰρῶνται· ἐλάττους γάρ εἰσιν οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. τῆς δὲ βασιλείας ἡ μὲν κατὰ νόμον, ἡ δὲ κατὰ γένος ἐστίν. ἡ μὲν οὖν ἐν Καρχηδόνι κατὰ νόμον· πωλητὴ γάρ ἐστιν. ἡ δὲ ἐν Λακεδαιμόνι καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ γένος· ἀπὸ γὰρ τινος γένους ποιοῦνται τὴν βασιλείαν. τυραννὶς δέ ἐστιν, ἐν ἣ παρακρουσθέντες ἢ βιασθέντες ὑπὸ τινος ἄρχονται. τῆς ἄρα πολιτείας ἡ μὲν ἐστὶ δημοκρατία, ἡ δὲ ἀριστοκρατία, ἡ δὲ ὀλιγαρχία, ἡ δὲ βασιλεία, ἡ δὲ τυραννὶς.

Τῆς δὲ δικαιοσύνης ἐστὶν εἶδη τρία· ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ περὶ θεοῦ, ἡ δὲ περὶ ἀνθρώπων, ἡ δὲ περὶ τοὺς ἀποικομένους. οἱ μὲν γὰρ θύοντες κατὰ νόμους καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιμελούμενοι δηλονότι περὶ θεοῦ εὐσεβοῦσιν· οἱ δὲ δάνεια ἀποδίδοντες καὶ παραθήκας δικαιοπραγοῦσι περὶ ἀνθρώπων· οἱ δὲ τῶν μημείων ἐπιμελούμενοι δηλονότι περὶ τοὺς ἀποικομένους. τῆς ἄρα δικαιοσύνης ἡ μὲν πρὸς θεοῦ ἐστίν, ἡ δὲ πρὸς ἀνθρώπων, ἡ δὲ περὶ τοὺς ἀποικομένους.

Τῆς ἐπιστήμης εἶδη ἐστὶ τρία· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ πρακτικόν, τὸ δὲ ποιητικόν, τὸ δὲ θεωρητικόν. ἡ μὲν οἰκοδομικὴ καὶ ναυπηγικὴ ποιητικαὶ εἰσιν· ἐστὶ γὰρ αὐτῶν ἰδεῖν ἔργον πεποιημένων. πολιτικὴ δὲ καὶ ἀθλητικὴ καὶ κιθαριστικὴ καὶ αἱ τοιαῦται πρακτικαί· οὐ γὰρ ἐστὶν οὐδὲν ἰδεῖν ἴθεον αὐτῶν πεποιημένων, ἀλλὰ πράττουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἀλλεῖ καὶ κιθαρίζει, ὁ δὲ πολιτεύεται. ἡ δὲ γεωμετρικὴ καὶ ἀρμονικὴ καὶ ἀστρολογικὴ θεωρητικαί· οὔτε γὰρ πράττουσιν οὔτε ποιοῦσιν οὐδέν· ἀλλ' ὁ μὲν γεωμέτρης θεωρεῖ πῶς πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν αἱ γραμμαί, ὁ δ' ἀρμονικὸς τοὺς φθόγγους, ὁ δ' ἀστρολογικὸς τὰ ἄστρα καὶ τὸν κόσμον. τῶν ἄρα ἐπιστημῶν αἱ μὲν εἰσι θεωρητικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ ποιητικαί.

Τῆς ἰατρικῆς ἐστὶν εἶδη πέντε· ἡ μὲν φαρμακευτικὴ, ἡ δὲ χειρουργικὴ, ἡ δὲ διαιτητικὴ, ἡ δὲ νοσογνωμονικὴ, ἡ δὲ βοηθητικὴ. ἡ μὲν φαρμακευτικὴ διὰ φαρμάκων ἰᾶται τὰς ἀρρωστίας,

νόμους. Ἀριστοκρατικὴ¹³ εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον δὲν κυβερνοῦν οὔτε οἱ πλούσιοι οὔτε οἱ φτωχοὶ οὔτε οἱ εὐγενεῖς, ἀλλὰ οἱ καλύτεροι διευθύνουν τὸ κράτος. Ὀλιγαρχία πάλι εἶναι ὅταν οἱ κυβερνητὰι ἐκλέγονται θάσει ἀποτιμήσεως τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν¹⁴ καὶ εἶναι ὀλιγαρχία· γιατί θέβαια οἱ πλούσιοι εἶναι λιγώτεροι ἀπὸ τοὺς φτωχοῦς. Ἡ μοναρχία ρυθμίζεται ἀπὸ τὸν νόμον ἢ εἶναι κληρονομικὴ. Στὴν Καρχηδόνα ρυθμίζεται ἀπὸ τὸν νόμον θεσθέντος ὅτι τὸ ἀξίωμα ἐκεῖ πουλιέται¹⁵.

83. Στὴ Λακεδαιμόνα ὅμοις καὶ στὴ Μακεδονία εἶναι κληρονομικὴ, γιατί ἐκεῖ οἱ βασιλιάδες ἐπιλέγονται ἀπὸ ὄρισμένον βασιλικὸν οἶκον. Δικτατορία δὲ εἶναι ὅταν ὁ λαὸς κυβερνᾶται ἀπὸ κάποιον πού μὲ ἀπάτη ἢ μὲ βία πῆρε τὴν ἐξουσία. Ἄρα τὰ πολιτεύματα εἶναι ἢ δημοκρατία, ἢ ἀριστοκρατία (=ἀξιοκρατία), ἢ ὀλιγαρχία (=πλουτοκρατία), ἢ μοναρχία καὶ ἢ δικτατορία.

Δικαιοσύνης πάλι ὑπάρχουν τρία εἶδη: δικαιοσύνη πρὸς τοὺς θεοῦς, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἀπερχομένους (τοὺς ἀποθνήσκοντας). Διότι ἐκεῖνοι πού κάμνουν θυσίας (στοὺς θεοῦς) καὶ ἐπιμελοῦνται τῶν ἱερῶν (τῶν ναῶν), πρόδηλον τυγχάνει ὅτι εἶναι εὐσεβεῖς πρὸς τοὺς θεοῦς. Οἱ ἐπιστρέφοντες τὰ δάνεια καὶ οἱ ἀποδίδοντες ὅτι τοὺς ἐνεπιστεύθησαν πρὸς φύλαξιν, κάμνουν δικαίαν πράξιν ἐναντι τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι δὲ φροντίζουν γιὰ τοὺς τάφους, ἀναμφισβήτητως εἶναι δίκαιοι· ἐναντι ἐκεῖνων πού φεύγουν. Ὥστε, τὸ ἕνα εἶδος τῆς δικαιοσύνης ἀναφέρεται στοὺς θεοῦς, τὸ ἄλλο στοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ τὸ τρίτο ἀφορᾷ τοὺς ἀπερχομένους.

84. Ἐπιστήμης ὑπάρχουν τρία εἶδη, τὸ ἕνα εἶναι πρακτικόν, τὸ ἄλλο παραγωγικόν¹⁶ καὶ ἕνα τρίτον θεωρητικόν. Ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἡ ναυπηγικὴ εἶναι παραγωγικαὶ τέχναι, ἀφοῦ τὸ ἔργο τους μπορεῖ νὰ φαινεται. Ἡ πολιτικὴ, ἡ ἀθλητικὴ, ἡ κιθαριστικὴ καὶ οἱ παρόμοιες, εἶναι πρακτικές, γιατί τίποτε ἀπ' ὅτι παράγουν δὲν εἶναι ὄρατό, ἀλλὰ κάμνουν ἢ ἐκτελοῦν κάτι. Στὴ μὲν περίπτωση ὁ καλλιτέχνης καίξει φλογέρα ἢ κιθάρα, στὴν ἄλλη ὁ πολιτικὸς λαμβάνει μέρος στὰ πολιτικὰ πράγματα. Ἡ γεωμετρία, ἡ ἀρμονικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία εἶναι θεωρητικὲς ἐπιστήμες. Γιατί οὔτε ἐκτελοῦν οὔτε παράγουν ὅτιδήποτε· παρά, ὁ μὲν γεωμέτρης μελετᾷ πῶς σχετίζονται ἀναμιεταξὺ τους οἱ γραμμές, ὁ ἀρμονικὸς ἐρευνᾷ τοὺς ἦχους, καὶ ὁ ἀστρονόμος τὰ ἄστρα καὶ τὸ σήμπαν. Τοιοῦτοτρόπως, μερικὲς ἐπιστήμες εἶναι θεωρητικές, ἄλλες πρακτικές, καὶ ἄλλες παραγωγικές.

85. Ἰατρικῆς ὑπάρχουν πέντε εἶδη: ἡ φαρμακευτικὴ, ἡ χειρουργικὴ, ἡ διαιτητικὴ, ἡ διαγνωστικὴ καὶ ἡ βοηθητικὴ. Ἡ φαρ-

ἡ δὲ χειρουργικὴ διὰ τοῦ τέμνειν καὶ καίειν ὑγιάζει, ἡ δὲ διαιτητικὴ διὰ τοῦ διαιτῶν ἀπαλλάττει τὰς ἀρρώστιας, ἡ δὲ νοσογνομικὴ διὰ τοῦ γινῶναι τὸ ἀρρώστημα, ἡ δὲ βοηθητικὴ διὰ τοῦ βοηθῆσαι εἰς τὸ παραχρῆμα ἀπαλλάττει τῆς ἀλγηδόνος. τῆς ἄρα ἰατρικῆς ἡ μὲν ἐστὶ φαρμακευτικὴ, ἡ δὲ χειρουργικὴ, ἡ δὲ διαιτητικὴ, ἡ δὲ βοηθητικὴ, ἡ δὲ νοσογνομικὴ.

Νόμου διαιρέσεις δύο· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ γεγραμμένος, ὁ δὲ ἄγραφος. ὧ μὲν ἐν ταῖς πόλεσι πολιτευόμεθα, γεγραμμένος 86 ἐστίν. ὁ δὲ κατὰ ἔθνη γινόμενος οὗτος ἄγραφος καλεῖται· οἷον τὸ μὴ γυμνὸν πορεύεσθαι εἰς τὴν ἀγορὰν μηδὲ γυναικεῖον ἱμάτιον περιβάλλεσθαι. ταῦτα γὰρ αὐδεὶς νόμος κωλύει, ἀλλ' ὁμῶς οὐ πράττομεν διὰ τὸ ἀγράφῳ νόμῳ κωλύεσθαι. τοῦ ἄρα νόμου ἐστίν ὁ μὲν γεγραμμένος, ὁ δὲ ἄγραφος.

Ὁ λόγος διαιρεῖται εἰς πέντε, ὧν εἷς μὲν ἐστὶν ὃν οἱ πολιτευόμενοι λέγουσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὃς καλεῖται πολιτικός. ἑτέρα 87 δὲ διαιρέσις λόγου, ὃν οἱ ῥήτορες γράφουσιν τρεῖς ἐπίδειξιν προφέρουσιν εἰς ἐγκώμια καὶ ψόγους καὶ κατηγορίας· τὸ δὴ τοιαῦτον εἶδος ἐστὶ ῥητορικόν. τρίτη δὲ διαιρέσις λόγου, ὃν οἱ ἰδιῶται διαλέγονται πρὸς ἀλλήλους· οὗτος δὲ ὁ τρόπος προσ-αγορεύεται ἰδιωτικός. ἑτέρα δὲ διαιρέσις λόγου, ὃν οἱ κατὰ βραχὺ ἐρωτῶντες καὶ ἀποκρινόμενοι τοῖς ἐρωτῶσιν· οὗτος δὲ καλεῖται ὁ λόγος διαλεκτικός. πέμπτη δὲ διαιρέσις λόγου, ὃν οἱ τεχνῖται περὶ τῆς ἑαυτῶν διαλέγονται τέχνης· ὃς δὲ καλεῖται τεχνικός. τοῦ λόγου ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ πολιτικόν, τὸ δὲ ῥητορικόν, τὸ δὲ ἰδιωτικόν, τὸ δὲ διαλεκτικόν, τὸ δὲ τεχνικόν.

88 Ἡ μουσικὴ εἰς τρία διαιρεῖται· ἐστὶ γὰρ ἡ μὲν διὰ τοῦ στόματος μόνον, οἷον ἡ ψῆδῆ· δεύτερον δὲ διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, οἷον ἡ κιθαρωδία· τρίτον ἀπὸ τῶν χειρῶν μόνον, οἷον κιθαριστικὴ. τῆς ἄρα μουσικῆς ἐστὶ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος μόνον, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειρῶν, τὸ δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν.

Διαιρεῖται δὲ ἡ εὐγένεια εἰς εἶδη τέτταρα. ἐν μὲν, εἰς ὧσιν οἱ πρόγονοι καλοὶ καγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τοὺς ἐκ τούτων γεγεννημένους εὐγενεῖς φασὶν εἶναι. ἄλλο δέ, ἂν ὧσιν οἱ πρόγονοι δεδυναστευκότες καὶ ἄρχοντες γεγεννημένοι, τοὺς ἐκ τούτων εὐγενεῖς φασὶν εἶναι. ἄλλο δέ, ἂν ὧσιν οἱ πρόγονοι ὀνομαστοί,

μακευτικὴ μὲ φάρμακα θεραπεύει τὶς ἀρρώστιας, ἡ χειρουργικὴ ἀποκαθιστᾷ τὴν ὑγείαν διὰ τομῶν καὶ καυτηριάσεων. ἡ διαιτητικὴ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῶν ἀρρώστιας μὲ τὴν διαίτα, ἡ διαγνωστικὴ μὲ τὴν διάγνωσιν τοῦ νοσήματος, ἡ δὲ βοηθητικὴ βοηθῶντας μᾶς γλυτώνει ἀμέσως ἀπὸ τὸν πόνο. Τὰ εἶδη ἐπομένως τῆς ἰατρικῆς εἶναι ἡ φαρμακευτικὴ, ἡ χειρουργικὴ, ἡ διαιτητικὴ, ἡ βοηθητικὴ καὶ ἡ διαγνωστικὴ.

86. Νόμου ὑπάρχουν δύο εἶδη, ὁ γραπτὸς καὶ ὁ ἄγραφος. Καὶ γραπτὸς μὲν εἶναι ἐκεῖνος ὑπὸ τὸν ὅποιον ζῶμεν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις (κράτη), ἄγραφος δὲ καλεῖται ἐκεῖνος πού προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔθνη. Παραδείγματος χάριν: τὸ νὰ θγαίνουμε ἕξω γυμνοὶ ἢ τὸ νὰ φοροῦμε γυναικεῖο ἔνδυμα, κανένας νόμος δὲν τὰ ἀπαγορεύει, δὲν τὰ κάνουμε ὁμῶς γιατί δὲν τὴ ἐπιτρέπει ὁ ἄγραφος νόμος. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχουν δύο εἶδη νόμου, ὁ γραπτὸς καὶ ὁ ἄγραφος.

87. Λόγων ὑπάρχουν πέντε εἶδη, ἐκ τῶν ὁποίων ἕνας εἶναι ἐκεῖνος πού οἱ πολιτευόμενοι ἐκφωνοῦν στὶς συνελεύσεις (τοῦ λαοῦ), καὶ ὁ ὅποιος λέγεται πολιτικός λόγος. Ἄλλο εἶδος λόγου εἶναι ἐκεῖνο πού οἱ ῥήτορες χρησιμοποιοῦν σὲ γραπτὲς συνθέσεις¹¹⁷, προκειμένου νὰ τονίσουν ἐγκώμια, ἢ ἐπικρίσεις, ἢ κατηγορίες. Γι' αὐτὸ, τὸ εἶδος αὐτὸ λέγεται ῥητορικόν. Τρίτο εἶδος λόγου εἶναι ἐκεῖνο πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἰδιῶται ὅταν κενθεντιάξουν ἀναμεταξύ τους· αὐτὸς ὁ τρόπος λέγεται ἰδιωτικός. Ἄλλο εἶδος λόγου εἶναι ἐκεῖνο πού χρησιμοποιοῦν ἐκεῖνοι πού συνδιαλέγονται μὲ σύντομες ἐρωταποκρίσεις· αὐτὸς ὁ λόγος λέγεται διαλεκτικός. Πέμπτη εἶδος κατηγορία εἶναι ὁ λόγος τῶν τεχνιτῶν γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῆς τέχνης· τὸν αὐτὸς καλεῖται τεχνικός. Διακρίνομεν ὅθεν πέντε εἶδη λόγου, πολιτικόν, ῥητορικόν, ἰδιωτικόν, διαλεκτικόν, καὶ τεχνικόν λόγους.

88. Μουσικῆς ὑπάρχουν τρία εἶδη· γιατί ὑπάρχει πρῶτα ἐκεῖνη πού παράγεται μόνον μὲ τὸ στόμα, ὅπως γίνεται μὲ τὸ τραγοῦδι ἐπὶ παραδείγματι· δεύτερον εἶναι ἡ μουσικὴ πού παράγεται μὲ τὸ στόμα καὶ τὰ χέρια μαζί, ὅπως γίνεται στὴν περίπτωση πού τραγουδοῦμε μὲ συνοδείαν κιθάρης· καὶ τρίτον ἡ μουσικὴ μὲ τὰ χέρια μόνον, ὅπως ὅταν παίζουμε κιθάρα. Ἡ μουσικὴ ἐπομένως χρησιμοποιεῖ εἴτε τὸ στόμα μόνον, εἴτε τὸ στόμα καὶ τὰ χέρια, εἴτε μόνον τὰ χέρια.

Εὐγενεῖς ὑπάρχουν τέσσερα εἶδη. Πρῶτον, ὅταν οἱ πρόγονοι εἶναι γεροί, ἰσχυροὶ καὶ δίκαιοι, τοὺς ἀπογόνους των τοὺς λέμε εὐγενεῖς. Δεύτερον, ὅταν οἱ πρόγονοι ὑπῆρξαν ἡγεμόνες ἢ ἄρχοντες, ὅποτε πάλι τοὺς ἀπογόνους των τοὺς λέμε εὐγενεῖς. Τὸ τρίτον

οἶον ἀπὸ στρατηγίας, ἀπὸ στεφανιτῶν ἀγῶνων· καὶ γὰρ τοὺς ἐκ
80 τούτων γεγεννημένους εὐγενεῖς προσαγορεύομεν. ἄλλο εἶδος,
ἐὰν αὐτὸς τις ἢ γεννάδας τὴν ψυχὴν καὶ μεγαλόψυχος· καὶ τούτων
εὐγενῆ φασι· καὶ τῆς γε εὐγενείας αὕτη κρατίστη. τῆς ἄρα
εὐγενείας τὸ μὲν ἀπὸ προγόνων ἐπικεικῶν, τὸ δὲ δυναστῶν, τὸ δὲ
ἐνδόξων, τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καλοκαγαθίας.

Τὸ κάλλος διαιρεῖται εἰς τρία· ἐν μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἔπαινετόν,
οἶον ἢ διὰ τῆς ὄψεως εὐμορφία· ἄλλο δὲ χρηστικόν, ὡς ὄργανον
καὶ οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς χρῆσιν· ἐστὶ καλὰ· τὸ δὲ πρὸς
νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ τοιαῦτα. (ἀ') πρὸς ὠφέλειαν
ἐστὶ καλὰ. τοῦ ἄρα κάλλους τὸ μὲν ἐστὶ πρὸς ἔπαινον, τὸ δὲ πρὸς
χρῆσιν, τὸ δὲ πρὸς ὠφέλειαν.

Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ λογιστικόν, 90
τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν. τούτων δὲ τὸ μὲν λογιστικόν
ἐστὶν αἴτιον τοῦ βουλευεσθαι τε καὶ λογίζεσθαι καὶ διανοεῖσθαι
καὶ πάντων τῶν τοιούτων· τὸ δ' ἐπιθυμητικόν μέρος ἐστὶ τῆς
ψυχῆς αἴτιον τοῦ ἐπιθυμῆναι φαγεῖν καὶ τοῦ πλησιάζειν καὶ τῶν
τοιούτων πάντων. τὸ δὲ θυμικόν μέρος αἴτιον ἐστὶ τοῦ θαρρεῖν
καὶ ἠδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. τῆς ἄρα ψυχῆς ἐστὶ τὸ
μὲν λογιστικόν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, τὸ δὲ θυμικόν.

Τῆς τελείας ἀρετῆς εἶδη τέτταρα· ἐν μὲν φρόνησις, ἐν δὲ
δικαιοσύνη, ἄλλο δ' ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη. τούτων ἢ μὲν 91
φρόνησις αἰτία τοῦ πράττειν ὀρθῶς τὰ πράγματα· ἢ δὲ δικαιοσύνη
τοῦ ἐν ταῖς κοινωνίαις καὶ τοῖς συναλλάγμασι δικαιοπραγεῖν· ἢ
δὲ ἀνδρεία τοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ φοβεροῖς μὴ ἐξίστασθαι
ποιεῖν ἀλλὰ μένειν· ἢ δὲ σωφροσύνη τοῦ κρατεῖν τῶν ἐπιθυμιῶν
καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς ἡδονῆς δουλοῦσθαι ἀλλὰ κοσμίως ζῆν. τῆς
ἀρετῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἄλλο δικαιοσύνη, τρίτον
ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη.

Ἡ ἀρχὴ διαιρεῖται εἰς μέρη πέντε· ἐν μὲν εἰς τὸ κατὰ νόμον,
ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐν δὲ εἰς τὸ κατὰ ἔθος, τέταρτον εἰς τὸ

εἶδος προέρχεται ἀπὸ τὴν περίπτωσιν πού οἱ πρόγονοι ὑπῆρξαν
διάσημοι, διακριθέντες π.χ. ὡς στρατιωτικοὶ ἡγήτορες ἢ εἰς ἔθι-
κοὺς ἀγῶνας· διότι βεβαίως καὶ τοὺς ἀπογόνους τούτων ὀνομάζομεν
εὐγενεῖς.

89. Τὸ τελευταῖο εἶδος περιλαμβάνει ἐκείνον πού εἶναι ὁ
ἴδιος γενναῖος καὶ μεγαλόψυχος. Κι' αὐτὸν ἐπίσης τὸν λέμε εὐγενῆ.
Καὶ τὸ εἶδος αὐτό, εἶναι τὸ ἀνώτερο ἀπ' ὅλα. Κατὰ ταῦτα λοιπόν,
τὸ μὲν ἓνα εἶδος τῆς εὐγενείας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐξόχους προγόνους,
τὸ ἄλλο ἀπὸ ἡγεμόνας προγόνους, ἓνα τρίτο ἀπὸ ὀνομαστούς προ-
γόνους, ἐνῆν τὸ τέταρτο ἰφείλεται στοῦ ἴδιου τὴν ὠραιότητα καὶ
τὴν ἀξία.

Τὸ κάλλος¹¹⁸ (ἢ ἰδιότητα τοῦ καλοῦ) διαιρεῖται εἰς τρία εἶ-
δη. Ἐνα εἶναι ὅταν τὸ ἴδιο εἶναι ἀξιέπαινο, ὅπως π.χ. ὅταν κα-
νεῖς θάλαττη μὰ ὠραία μορφή. Ἄλλο εἶναι ὅταν εἶναι εὐχρηστοί
ἔτσι ἓνα ὄργανο, ἓνα σπιτι καὶ τὰ τέτοια. λέμε ὅτι εἶναι καλὰ πρὸς
χρῆσιν. Ἄλλα ἐπίσης πράγματα πού ἀναφέρονται σὲ ἔθιμα καὶ ἐ-
πιδιώξεις καὶ τὰ τοιαῦτα, εἶναι καλὰ γιατί εἶναι ὠφέλιμα. Ἄρα
ὑπάρχουν τρία εἶδη καλοῦ: αἰσθητικὸ, πρακτικὸ, ὠφέλιμο.

90. Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται σὲ τρία μέρη: τὸ λογιστικὸ (λογικὸ),
τὸ ἐπιθυμητικὸ (τὸ αἰσθησιακὰ ἐπιθυμητικὸ) καὶ τὸ θυμικὸ¹¹⁹ (συν-
αίσθημα καὶ θαύματα). Ἀπὸ αὐτά, τὸ μὲν λογιστικὸ εἶναι αἴ-
τιον τοῦ διαλογισμοῦ, τῆς σκέψεως, τῆς ἀντιλήψεως καὶ ὅλων τῶν
ἐπιθυμιῶν. Τὸ ἐπιθυμητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ αἴτιον τῆς ἐπι-
θυμίας τοῦ φαγεῖν, τῆς σεξουαλικῆς ἀπολαύσεως, καὶ ὅλων τῶν
τοιούτων, ἐνῆν τὸ θυμικὸ εἶναι τὸ αἴτιον τῆς ἀνδρείας, τῆς ἡδονῆς,
τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀργῆς. Κατὰ ταῦτα, ἡ ψυχὴ σύγκεται ἀπὸ
τρία μέρη: τὸ λογιστικόν, τὸ ἐπιθυμητικόν καὶ τὸ θυμικόν.

91. Τῆς τελείας ἀρετῆς ὑπάρχουν τέσσερα εἶδη: ἡ φρόνησις,
ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σωφροσύνη. Ἡ φρόνησις εἶναι ἡ
αἰτία τῆς ὀρθῆς συμπεριφορᾶς, ἡ δικαιοσύνη τοῦ νὰ εἴμεθα δι-
καιοὶ στὶς κοινοπραξίες καὶ τὶς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς. Ἡ ἀνδρεία
εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ μᾶς ἀπομακρύνουν οἱ κίνδυνοι καὶ τὰ φο-
βερὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου μας ἀλλὰ νὰ ἐμμέ-
νημεν εἰς αὐτό, ἢ δὲ ἐγκράτεια (σωφροσύνη) τοῦ νὰ ἐξουσιάζουμε
εἰς ἐπιθυμίες καὶ μὴ γινώμαστε δούλοι καμμιάς ἀπολαύσεως, ἀλ-
λά νὰ ζῶμε κοσμίως. Ἡ ἀρετὴ λοιπὸν ἐμπερικλείει πρῶτον τὴν
φρόνησιν, ἔπειτα τὴν δικαιοσύνην, τρίτον τὴν ἀνδρείαν, καὶ τέ-
ταρτον τὴν ἐγκράτειαν¹²⁰.

92. Ἐξουσίας ὑπάρχουν πέντε εἶδη· τὸ ἓνα σθηρίζεται εἰς τὸν
νῆμον, τὸ ἄλλο εἰς τὴν φύσιν, ἓνα ἄλλο σὲ ἔθιμο, τὸ τέταρτο στήν

κατὰ γένος, πέμπτον δὲ κατὰ βίαν. οἱ μὲν οὖν ἐν ταῖς πόλεσιν 92 ἄρχοντες ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐπὶ ἀντιθέσει κατὰ νόμον ἄρχουσιν· οἱ δὲ κατὰ φύσιν, οἱ ἄρρενες, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐπὶ πολὺ γὰρ πανταχοῦ τὰ ἄρρενα τῶν θηλειῶν ἄρχει. ἡ δὲ τοῦ κατὰ ἔθος ἀρχῆς τοιαύτης ἐστίν, οἷον οἱ παιδαγωγοὶ τῶν παίδων ἄρχουσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν φοιτῶντων. κατὰ γένος δὲ ἀρχῆς τοιαύτης τις λέγεται, οἷον οἱ Λακεδαιμόνιοι βασιλεῖς ἄρχουσιν· ἀπὸ γὰρ γένους τινὸς ἡ βασιλεία. καὶ ἐν Μακεδονίᾳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄρχουσι· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀπὸ γένους ἡ βασιλεία καθίσταται. οἱ δὲ βιασάμενοι ἢ παρακρουσάμενοι ἄρχουσιν ἀκόντων τῶν πολιτῶν· ἡ τοιαύτης ἀρχῆς κατὰ βίαν λέγεται εἶναι. τῆς ἀρχῆς ἄρα ἐστὶ τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατὰ ἔθος, τὸ δὲ κατὰ γένος, τὸ δὲ κατὰ βίαν.

93 Τῆς ῥητορείας εἶδη ἐστὶν ἕξ· ὅταν μὲν γὰρ κελεύσῃ πολεμεῖν ἢ συμμαχεῖν πρὸς τινα, καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος προτροπή· ὅταν δ' ἀξιώσῃ μὴ πολεμεῖν μηδὲ συμμαχεῖν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐστὶν ἀποτροπή. τρίτον εἶδος τῆς ῥητορείας, ὅταν τις φάσκη ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τινος καὶ πολλῶν κακῶν αἰτίου ἀποφαίνῃ· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος κατηγορία ὀνομάζεται. τέταρτον εἶδος τῆς ῥητορείας [ἀπολογία καλεῖται], ὅταν ἀποφαίνῃ αὐτὸν μὴθὲν ἀδικοῦντα μήτε ἄλλο ἄτοπον μὴθὲν πράττοντα· τὸ δὲ 94 τοιοῦτον ἀπολογίαν καλοῦσι. πέμπτον εἶδος ῥητορείας· ὅταν τις εὖ λέγῃ καὶ ἀποφαίνῃ καλὸν κάγαθόν· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ἐγκώμιον. ἕκτον εἶδος, ὅταν τις ἀποφαίνῃ φαῦλον· τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος καλεῖται ψόγος. τῆς ἄρα ῥητορείας ἐστὶ τὸ μὲν ἐγκώμιον, τὸ δὲ ψόγος, τὸ δὲ προτροπή, τὸ δὲ ἀποτροπή, τὸ δὲ κατηγορία, τὸ δὲ ἀπολογία.

Τὸ ὀρθῶς λέγειν διαίρεται εἰς τέτταρα· ἐν μὲν ἅ δει λέγειν, ἐν δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, τρίτον πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, τέταρτον δὲ πηνίκα λέγειν δεῖ. ἅ μὲν οὖν δεῖ λέγειν, ἃ μέλλει συμφέρειν τῷ λέγοντι καὶ τῷ ἀκούοντι· τὸ δὲ ὅσα δεῖ λέγειν, μὴ πλείω μηδὲ 95 ἐλάττω τῶν ἱκανῶν. τὸ δὲ πρὸς οὓς δεῖ λέγειν, ἂν τε πρὸς

καταγωγῆ, τὸ δὲ πέμπτο προέρχεται ἀπὸ βίαν. Ἐὰν οἱ κυβερνῶντες τὰ κράτη ἐκλεγῶν ἀπὸ τοῦς πολίτας τῶν, σύμφωνα μὲ τὴν νόμον κατέχουν τὴν ἐξουσίαν. Κατὰ φύσιν κατέχουν τὴν ἐξουσίαν οἱ ἄρρενες, ὅχι μόνον στοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ στὰ ἄλλα ζῷα· γιατί παντοῦ τὰ ἄρσενικά ἀσχοῦν πολὺ πιδ ἐκτεταμένη ἐξουσία ἀπὸ τὰ θηλυκά. Ἡ στηριζομένη στὸ ἔθιμο ἐξουσία εἶναι σάν ἐκείνη πού ἀσχοῦν οἱ παιδαγωγοὶ ἐπὶ τῶν παιδιῶν καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐπὶ τῶν φοιτῶντων. Ἡ κληρονομικὴ ἐξουσία εἶναι σάν αὐτὴ πού ἔχουν οἱ Λακεδαιμόνιοι βασιλεῖς, γιατί τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τὸ ἐμπιστεύονται σὲ ὠρισμένη οἰκογένεια. Τὸ ἴδιο σύστημα ἰσχύει καὶ στὸ βασίλειο τῆς Μακεδονίας, γιατί καὶ ἐκεῖ ἡ βασιλεία εἶναι κληρονομικὴ. Ὅσοι τέλος διὰ τῆς βίας ἢ τῆς ἀπάτης κατέλαβον τὴν ἐξουσίαν, αὐτοὶ δὲν κυβερνοῦν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ· ἢ τέτοια ἐξουσία λέγεται ἐξουσία τῆς βίας. Ἔτσι λοιπόν, ὑπάρχουν ἐξουσίες πού βασίζονται ἢ στὸν νόμον, ἢ στὴν φύσιν, ἢ στὸ ἔθιμο, ἢ στὴν καταγωγῆ, ἢ στὴ βία.

93. Ῥητορείας ὑπάρχουν ἕξ εἶδη. Ὅταν οἱ ὀμιληταὶ παρορμῶν πρὸς πόλεμον ἢ συμμαχίαν μὲ ἓνα κράτος, αὐτὸ τὸ εἶδος ῥητορικῆς λέγεται προτροπή. Ὅταν ὁμοῦς ζητοῦν νὰ μὴ γίνῃ πόλεμος ἢ συμμαχία, ἀλλὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ εἰρήνη, αὐτὸ τὸ εἶδος λέγεται ἀποτροπή. Τρίτο εἶδος τῆς ῥητορείας εἶναι ὅταν κάποιος θεβαιῶνῃ ὅτι ἀδικεῖται ἀπὸ κάποιον, καὶ τὸν ἀποδεικνύη παλλῶν κακῶν αἰτίον· αὐτὸ τὸ εἶδος ὀνομάζεται κατηγορία. Τέταρτον εἶδος ῥητορείας εἶναι ὅταν ἀποδεικνύη κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του ὅτι δὲν ἀδικεῖ κανένα, οὔτε ὅτι πράττει κανένα ἄλλο ἄτοπο· τὸ εἶδος αὐτὸ ῥητορείας καλεῖται ἀπολογία.

94. Πέμπτον εἶδος ῥητορείας ὅταν ὁ ὀμιλητῆς λέγῃ καλὰ λόγια γιὰ κάποιον καὶ τὸν ἀποδεικνύη ἀξίον καὶ ἐντιμὸν ἀνθρώπο· τὸ εἶδος αὐτὸ καλεῖται ἐγκώμιον. Ἐκτο τέλος εἶδος ὅταν ὁ ὀμιλητῆς ἀποδεικνύη κάποιον φαῦλον, τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ καλεῖται ψόγος. Ἄρα ὑπὸ τὴν ῥητορείαν συγκαταλέγονται: ἐγκώμιον, ψόγος, προτροπή, ἀποτροπή, κατηγορία καὶ ἀπολογία.

Ἡ ἐπιτυχῆς ὀμιλία παρουσιάζει τέσσερις ἀπόψεις. Πρῶτον, τί πρόκειται νὰ πῇ κανεὶς, ἔπειτα πόσο πρέπει νὰ κρατᾷ ἢ ὀμιλία· τρίτον σὲ ποιους πρόκειται νὰ ὀμιλήσῃ, καὶ τέταρτον ποιὰ εἶναι ἡ κατάλληλη στιγμή. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ὀμιλίας, αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἀκούοντος· τὰ ὅσα πρέπει νὰ πῇ, δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε περισσότερα οὔτε λιγώτερα ἀπὸ ὅσα χρειάζονται.

95. Ὡς πρὸς τὸ ἀκρατήριον, ἂν ἀπευθύνεται κανεὶς πρὸς

πρεσβυτέρους [ἀμαρτάνοντας] διαλέγη, ἀρμόττοντας δεῖ τοὺς λόγους διαλέγεσθαι ὡς πρεσβυτέροις· ἂν τε πρὸς νεωτέρους, ἀρμόττοντας δεῖ λέγεσθαι ὡς νεωτέροις. πηνίκα δὲ λέγειν ἐστί, μήτε προτέρω μήτε ὑστέρω· εἰ δὲ μή, διαμαρτήσεσθαι καὶ οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖν.

Ἡ εὐεργεσία διαιρεῖται εἰς τέτταρα· ἢ γὰρ χρήμασιν ἢ σώμασιν ἢ ταῖς ἐπιστήμαις ἢ τοῖς λόγοις. τοῖς μὲν οὖν χρήμασιν, ὅταν δεομένῳ παραβοηθήσῃ τις εἰς χρημάτων λόγον εὐπορήσῃ· τοῖς δὲ σώμασιν εὐ ποιοῦσιν ἀλλήλους, ὅταν παραγενόμενοι 96 τυπτομένοις παραβοηθῶσιν· οἱ δὲ παιδεύοντες καὶ ἰατρούοντες καὶ διδάσκοντες ἀγαθόν τι, οὗτοι δὲ ταῖς ἐπιστήμαις εὐεργετοῦσιν· ὅταν δ' εἰσέλθωσιν εἰς δικαστήριον ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου βοηθὸς καὶ λόγον τινὰ ἐπιεικῆ ὑπὲρ αὐτοῦ εἴπῃ, οὗτος δὲ λόγῳ εὐεργετεῖ. τῆς ἄρα εὐεργεσίας ἡ μὲν ἐστὶ διὰ χρημάτων, ἡ δὲ διὰ σωμάτων, ἡ δὲ διὰ ἐπιστημῶν, τετάρτη διὰ λόγων.

Διαιρεῖται τὸ τέλος τῶν πραγμάτων εἰς τέτταρα εἶδη· ἐν μὲν κατὰ νόμον τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ὅταν ψήφισμα γένηται καὶ τοῦθ' ὁ νόμος τὴν λέσῃ· κατὰ φύσιν δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, ἢ τε ἡμίρα καὶ ὁ ἐνιαυτὸς καὶ αἱ ὥραι· κατὰ τέχνην δὲ τέλος τὰ πράγματα λαμβάνει, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ· οἰκίαν γὰρ τις ἐπιτελεῖ· καὶ ἡ ναυπηγικὴ· πλοῖα γάρ· κατὰ τύχην δὲ γίνεται 97 τοῖς πράγμασι τέλος, ὅταν ἄλλως καὶ μὴ ὡς ὑπολαμβάνει τις ἀποβαίνει· τοῦ τέλους ἄρα τῶν πραγμάτων τὸ μὲν κατὰ νόμον, τὸ δὲ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατὰ τέχνην, τὸ δὲ κατὰ τύχην ἐστίν.

Ἡ δύναμις διαιρεῖται εἰς τέτταρα εἶδη· ἐν μὲν ὁ δυνάμεθα τῇ διανοίᾳ, λογίζεσθαι καὶ ὑπονοεῖν· ἕτερον δὲ τῷ σώματι, οἷον πορεύεσθαι καὶ διδόναι καὶ λαμβάνειν καὶ τὰ τοιαῦτα· τρίτον ὁ δυνάμεθα πλήθει στρατιωτῶν καὶ χρημάτων, ὅθεν καλεῖται πολλὴν δύναμιν ἔχων βασιλεὺς· τετάρτη δὲ διαίρεσις δυνάμεως πάσχειν καὶ εὐ ποιεῖν καὶ κακῶς· οἷον ἀρρωστεῖν καὶ παιδεύεσθαι δυνάμεθα καὶ ὑγιεῖς γίνεσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. τῆς ἄρα

πρεσβυτέρους, πρέπει τὰ λόγια του νὰ εἶναι τέτοια πού νὰ ταιριάζουν σὲ πρεσβυτέρους, ἂν δὲ κουθεντιάζῃ μὲ νεωτέρους, ἀνάλογα πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὰ λόγια του. "Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, γιὰ τὸν κατάλληλο χρόνο, δὲν πρέπει κανεὶς νὰ μιλάῃ οὔτε νωρίτερα οὔτε ὑστεριώτερα ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού πρέπει. Ἀλλοιῶς θὰ πέσῃ σὲ σφάλμα καὶ δὲν θὰ μιλήσῃ ἐπιτυχῶς.

Ἡ εὐεργεσία διαιρεῖται σὲ τέσσερα εἶδη. Διότι γίνεται ἢ μὲ χρηματικὴν ἐνίσχυσιν, ἢ μὲ προσωπικὴν ἐξυπηρέτησιν, ἢ μὲ τὰς γνώσεις ἢ μὲ λόγους. Μὲ χρήματα γίνεται εὐεργεσία ὅταν βοηθᾶμε κάποιον πού ἔχει ἀνάγκη, νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἐλλείψεως χρημάτων. Προσωπικὴ ἐξυπηρέτησις γίνεται ὅταν ἐπιμεθαίνουμε καὶ βοηθοῦμε κάποιον πού τὸν χτυποῦν.

96. "Ὅσοι ἐκπαιδεύουν, γιαιτροῦν ἢ διδάσκουν κάτι καλὸ, αὐτοὶ μὲ τὶς γνώσεις εὐεργετοῦν. "Ὅταν ζῆμος ἕνας μπαίνη στὸ δικαστήριον γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ κάποιον ἄλλον καὶ πῆ γι' αὐτὸν μιὰ καλὴ κουβέντα, αὐτὸς διὰ τοῦ λόγου εὐεργετεῖ. Τέσσερις λοιπὸν τρόποι νὰ κάνουμε τὸ καλὸ ὑπάρχουν: μὲ χρήματα, μὲ προσωπικὴν ἐξυπηρέτησιν, μὲ γνώσεις, μὲ καλὰ λόγια.

ὑπάρχουν τέσσερις τρόποι κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ πράγματα ὀλοκληρῶνται καὶ φέρονται πρὸς ἕνα τέλος. Πρῶτον ὑπάρχει ἡ ὀλοκλήρωσις σύμφωνα μὲ τὸν νόμον, ὅταν π.χ. γίνεται ἕνα ψήφισμα καὶ αὐτὸ ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸν νόμον. Ἐπειτα κατὰ φύσιν, ὅπως ὀλοκληρῶνται ἡ ἡμέρα, τὸ ἔτος καὶ οἱ τέσσερες ἐποχές.

97. Τρίτον ὑπάρχει ἡ ὀλοκλήρωσις συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ὅπως εἶναι ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἡ ναυπηγικὴ διὰ τῶν ὁποίων ὀλοκληρῶνται ἀντιστοιχῶς σπῆτια καὶ πλοῖα. Τέλος ὑπάρχει τυχαία ὀλοκλήρωσις τῶν πραγμάτων, ὅταν γίνεται διαφορετικὰ ἀπ' ὅτι περιμένε κανεὶς. "Ὅθεν ἡ ἀποτελείωσις τῶν πραγμάτων ὀφείλεται ἢ εἰς τὸν νόμον, ἢ εἰς τὴν φύσιν, ἢ εἰς τὴν τέχνην, ἢ εἰς τὴν τύχην.

Ἡ δύναμις, ἡ ἰκανότης, διαιρεῖται σὲ τέσσερα εἶδη. Ἐνα εἶναι αὐτὴ πού μπορούμε μὲ τὴν διάνοιαν, δηλ. μὲ τὸ νὰ λογαριάζουμε καὶ νὰ προβλέπουμε· ἕνα ἄλλο τὸ μπορούμε μὲ τὸ σῶμα, π.χ. τὸ νὰ μετακινούμεθα, νὰ δίνουμε καὶ νὰ παίρνωμε καὶ τὰ τοιαῦτα. Τρίτο εἶδος δυνάμεις εἶναι: κείνο πού τὸ μπορούμε μὲ τὸ πλήθος τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν χρημάτων (πόρην), γι' αὐτὸ κι' ἐκείνον πού ἔχει πολλὴ δύναμη τὸν λέμε βασιλιά¹²¹. Τετάρτη τέλος διαίρεσις τῆς δυνάμεως (ἢ ἐπιρροῆς) εἶναι τὸ νὰ πάσχωμε, καὶ νὰ πράττωμε τὸ καλὸ ἢ τὸ κακό· π.χ. τὸ ὅτι μπορούμε νὰ ἀρρωστοῦμε, νὰ ἐκπαιδευθῆμεθα, νὰ γινώμεθα καλὰ, καὶ ὅλα τὰ παρόμοια.

δυνάμειος ἢ μὲν ἔστιν ἐν διανοίᾳ, ἢ δ' ἐν τῷ σώματι, ἢ δ' ἐν στρατοπέδῳ καὶ χρήμασιν, ἢ δ' ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν.

Τῆς φιλανθρωπίας ἔστιν εἶδη τρία· ἐν μὲν διὰ τῆς προσηγορίας 98 γινόμενον, οἷον ἐν οἷς τινες τὸν ἐντυχόντα πάντα προσαγορεύουσι καὶ τὴν δεξιάν ἐμβύλλοντες χαιρετίζουσιν. ἄλλο εἶδος, ὅταν τις βοηθητικός ἢ παντὶ τῷ ἀτυχούντι. ἕτερον εἶδος ἔστι τῆς φιλανθρωπίας ἐν ᾧ τινες φιλοδειπνισαί εἰσι. τῆς ἄρα φιλανθρωπίας τὸ μὲν ἔστι διὰ τοῦ προσαγορεύειν, τὸ δὲ διὰ τοῦ εὐεργετεῖν, τὸ δὲ διὰ τοῦ ἔστιαν καὶ φιλοσυνοσιάζειν.

Ἡ εὐδαιμονία διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη· ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς ἔστιν εὐβουλία, ἕτερον δὲ εὐαισθησία καὶ ὑγίεια τοῦ σώματος, τρίτον εὐτυχία ἐν ταῖς πράξεσι, τέταρτον εὐδοξία παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, πέμπτον εὐπορία χρημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν βίον χρήσιμων. ἢ μὲν 99 εὐβουλία γίνεται ἐκ παιδείας καὶ ἐκ τοῦ πολλῶν ἐμπειρον γενέσθαι· ἢ δὲ εὐαισθησία ἐκ τῶν τοῦ σώματος μερῶν, οἷον ἐάν τις ὀφθαλμοῖς ὄρα καὶ τοῖς ὠσίν ἀκούῃ καὶ τῇ μύτῃ καὶ τῷ στόματι αἰσθάνηται ὧν δεῖ αἰσθάνεσθαι· τὸ δὲ τοιοῦτον εὐαισθησία. ἢ δὲ εὐτυχία, ὅταν ἐφ' ἧ σκοπεῖ πράξει κατ' ὀρθὸν ἢ δεῖ πράττειν τὸν σπουδαῖον. εὐδοξία δ' ἔστιν ὅταν τις εὐ ἀκούῃ· εὐπορία δ' ἔστιν ὅταν τις πρὸς τὰς ἐν τῷ βίῳ χρήσεις οὕτως ἔχη ὥστε καὶ φίλους εὐ ποιῆσαι καὶ φιλοτίμως καὶ εὐπόρως ἀπολειουργῆσαι. ὧ δὲ ὑπάρχει ταῦτα πάντα, οὕτως ἔστιν εὐδαιμῶν τελῶς. τῆς ἄρα εὐδαιμονίας ἔστι τὸ μὲν εὐβουλία, τὸ δὲ εὐαισθησία καὶ ὑγίεια τοῦ σώματος, τὸ δὲ εὐτυχία, τὸ δὲ εὐδοξία, τὸ δὲ εὐπορία.

100 Αἱ τέχναι εἰς τρία διαιροῦνται· ἢ μὲν πρώτη, ἢ δὲ δευτέρα, ἢ δὲ τρίτη. πρώτη μὲν οὖν ἢ μεταλλευτική καὶ ὑλοτομική· παρασκευαστικά γὰρ εἰσιν. ἢ δὲ χαλκευτική καὶ ἢ τεκτονική· μετασχηματιστικά εἰσιν· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ σιδήρου ἢ χαλκευτική ὄπλα ποιεῖ, ἢ δὲ τεκτονική ἐκ τῶν ξύλων αὐλοὺς καὶ λύρας. ἢ δὲ χρηστική, οἷον ἵππική τοῖς χαλινοῖς χρῆται, ἢ πολεμική τοῖς ὕπλοις, ἢ μουσική τοῖς αὐλοῖς καὶ τῇ λύρᾳ. τῆς τέχνης ἄρα τρία εἶδη ἔστι· τὸ μὲν τι πρῶτον, τὸ δὲ τι δεύτερον, τὸ δὲ τι τρίτον.

Ἡ δύναμις ὅθεν ὑπάρχει ἢ εἰς τὴν διάνοιαν, ἢ εἰς τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὸν στρατὸν καὶ τοὺς πόρους, ἢ εἰς τὰς πράξεις καὶ τὰ παθήματα.

98 Φιλαλληλίας (φιλανθρωπίας) ὑπάρχουν τρία εἶδη. Ἐνα εἶναι κείνο πού πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ, ὅπως ἔταν μερικοὶ προσφώνου ὅποιον συναντήσουν καὶ τείνοντες τὴν δεξιάν τὸν χαιρετοῦν. Ἄλλο εἶδος εἶναι ἔταν κανεῖς παρέχῃ βοήθειαν σὲ κάττε ἀτυχούντα. ἕτερον εἶδος εἶναι ἐκεῖνο πού παρατηρεῖται σὲ ὄσους ἀρέσκονται νά κάμνουν συνεσιάζσεις. Ἡ φιλαλληλία λοιπὸν ἐπιδεικνύεται ἢ μὲ τὸν χαιρετισμόν, ἢ μὲ τὴν εὐεργεσίαν ἢ μὲ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἡ εὐδαιμονία ἐμπεριέχει πέντε μέρη. Ἐνα μέρος αὐτῆς ἢ καλὴ γνώμη, ἢ σωστὴ κρίση¹²² (εὐβουλία), ἄλλο εἶναι ἢ σωματικὴ εὐαισθησία καὶ ὑγεία, τρίτον ἢ ἐπιτυχία σὲ ἐπιχειρήσεις, τέταρτον ἢ ἐκτίμησις ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους, πέμπτον ἢ ἐπάρκεια σὲ χρηματικὰ μέσα καὶ σὲ κάττε τι πού χρειάζεται γιὰ τὴ ζωὴ.

99. Τώρα, ἢ μὲν σωστὴ ἰδέα εἶναι ἀποτέλεσμα παιδείας καὶ πολλαπλῆς πείρας. ἢ δὲ εὐαισθησία ἐξαρτάται ἐκ τῶν σωματικῶν ὀργάνων: ἂν πχ λειτουργοῦν καλὰ τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά, κα' ἂν μὲ τὴ μύτη καὶ τὸ στόμα αἰσθάνεται κανεῖς ἐκεῖνα πού πρέπει νά αἰσθάνεται· αὐτὸ εἶναι ἢ εὐαισθησία. Ἡ ἐπιτυχία κατορθώνεται ἔταν σωστά κανεῖς κάμῃ ἐκεῖνα πού ἔχει σκοπὸ νά κάμῃ καὶ ταῖριάζουν στὸν ἐνάρετο. Ἐκτίμησιν ἔχει κανεῖς ὅταν λένε καλὰ λόγια γι' αὐτόν. Κύπερος εἶναι κανεῖς ἔταν ἔχη τὰ μέσα τῆς ζωῆς εἰς θαῆμόν πού νά μπορῇ καὶ τοὺς φίλους του νά εὐεργετῇ, καὶ ἀξιοπρεπῆς καὶ μὲ γενναιοθυρίαν νά ἐκτελῇ τῖς ἀνατιθέμενες δημοσίες λειτουργίες¹²³. Ὅποιος τὰ ἔχει ὅλα αὐτά, αὐτὸς εἶναι ἀπολύτως εὐτυχῆς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν, τὴν εὐτυχία τὴν δημιουργοῦν ἢ σωστὴ κρίση, ἢ σωματικὴ εὐαισθησία καὶ ὑγεία, ἢ ἐπιτυχία, ἢ ἐκτίμησις καὶ τὰ ἐπαρκῆ οἰκονομικὰ μέσα.

100 (Ἡ τέχνες διαιροῦνται εἰς τρία εἶδη: πρώτη (πρωτογενῆς)¹²⁴, δεύτερα, τρίτη. Πρώτη εἶναι ἢ μεταλλευτικὴ καὶ ἢ ὑλοτομική· γιὰτὶ αὐτὲς εἶναι προπαρασκευαστικὲς (δηλ δίνουν τῖς πρῶτες ὕλες γιὰ τῖς ἄλλες τέχνες). Δεύτερα ἔρχεται ἢ χαλκευτικὴ καὶ ἢ ξυλουργικὴ, πού εἶναι μεταποιητικὲς· γιὰτὶ ἢ μὲν χαλκευτικὴ φτιάνει ἀπὸ τὸ σίδηρο ὄπλα, ἢ δὲ ξυλουργικὴ φτιάνει ἀπὸ τὸ ξύλο φλογέρες καὶ λύρες. Ἡ τρίτη διαίρεσις εἶναι κείνη πού χρησιμοποιοῖ αὐτὰ πού ἔτσι φτιάχονται, ἢ πολεμικὴ τέχνη χρησιμοποιοῖ τὰ ὄπλα καὶ ἢ μουσικὴ τῖς φλογέρες καὶ τὴ λύρα. Τέχνης λοιπὸν ὑπάρχουν τέσσερα διάφορα εἶδη, ἐκεῖνα πού ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμε εἰς τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην θέσιν.

- 101 Τὸ ἀγαθὸν εἰς τέτταρα γένη διαίρεται· ὧν ἓν μὲν λέγομεν εἶναι τὸν τὴν ἀρετὴν ἔχοντα ἴδια ἀγαθόν· ἄλλο δὲ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην λέγομεν ἀγαθὸν εἶναι· τρίτον δέ, οἷον σιτία καὶ γυμνάσια τὰ πρόσφορα καὶ φάρμακα· τέταρτον δὲ φάμεν εἶναι ἀγαθόν, οἷον αὐλητικὴν καὶ ὑποκριτικὴν καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀγαθοῦ ἄρα τέτταρα εἶδη ἐστί. τὸ μὲν τὸ τὴν ἀρετὴν ἔχειν, ἕτερον δὲ αὐτὴ ἢ ἀρετὴ, τρίτον δὲ αἰτία καὶ γυμνάσια τὰ ὠφέλιμα· τέταρτον δὲ αὐλητικὴν καὶ ὑποκριτικὴν καὶ ποιητικὴν ἀγαθὸν λέγομεν εἶναι. τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστί κακά, τὰ δὲ ἀγαθὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα. τούτων· κακὰ μὲν ταῦτα λέγομεν, τὰ δυνάμενα βλάπτειν ἀεὶ, οἷον ἀκρισίαν καὶ ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τούτοις ἐναντία ἀγαθὰ ἐστί. τὰ δὲ ἐπίστε μὲν ὠφελεῖν, ἐπίστε δὲ βλάπτειν—οἷον τὸ περιπατεῖν καὶ τὸ καθῆσθαι καὶ εὐθιῆν—(ἢ) ὅλως μὴτε ὠφελῆσαι μὴτε βλάψαι δυνάμενα, ταῦτα γοῦν οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ ἐστί. τῶν ἄρα ὄντων τὰ μὲν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δ' οὐδέτερα τούτων.
- 102 Εὐνομία διαίρεται εἰς τρία· ἓν μὲν, ἂν ὧσιν οἱ νόμοι σπουδαῖοι, εὐνομίαν φάμεν εἶναι· ἕτερον δέ, ἂν τοῖς κειμένοις νόμοις ἐμμένωσιν οἱ πολῖται, καὶ ταυτὸ φάμεν εὐνομίαν εἶναι· τρίτον δέ, ἂν μὴ ὄντων [τῶν] νόμων κιντὰ ἔθνη καὶ ἐπιτηδεύματα χρηστῶς πολιτεύωνται, καὶ ταυτο εὐνομίαν προσαγορεύομεν τῆς εὐνομίας ἄρα ἓν μὲν ἐπὶ νόμοις σπουδαίους εἶναι· ἄλλο δέ, ἂν τοῖς οὐσι νόμοις ἐμμένωσιν· τρίτον δέ, ἂν ἔθεσι καὶ ἐπιτηδεύμασι χρηστοῖς πολιτεύωνται.
- Διαίρεται ἡ ἀνομία εἰς τρία· ὧν ἓν μὲν ἐστίν, ἂν ὧσιν οἱ νόμοι μοχθηροὶ καὶ πρὸς ξένους καὶ πρὸς πολίτας· ἕτερον δέ, ἂν τοῖς ὑπάρχουσι μὴ πείθωνται· ἄλλο δέ, ἂν ὅλως μηδεὶς ἦ νόμος. τῆς ἄρα ἀνομίας ἓν μὲν ἐστί τὸ μοχθηροῦς εἶναι τοὺς νόμους· ἄλλο δέ, ἂν τοῖς οὐσι μὴ πείθωνται· τρίτον δέ, ἂν μηδεὶς ἦ νόμος.
- Τὰ ἐναντία διαίρεται εἰς τρία· οἷον ἀγαθὰ κακοῖς ἐναντία φάμεν εἶναι, ὡς τὴν δικαιοσύνην τῇ ἀδικίᾳ καὶ τὴν φρόνησιν τῇ ἀφροσύνῃ καὶ τὰ τοιαῦτα. κακὰ δὲ κακοῖς ἐναντία ἐστίν, οἷον ἡ ἀσωτία τῇ ἀνελευθερίᾳ καὶ τὸ ἀδίκως στρεβλοῦσθαι τῷ δικαίως στρεβλοῦσθαι· καὶ τὰ τοιαῦτα κακὰ κακοῖς ἐναντία ἐστίν. τὸ δὲ

101 Τὸ ἀγαθὸν διαίρεται σὲ τέσσαρα εἶδη. Ἐνα εἶναι ὁ κάτοχος τῆς ἀρετῆς, γιὰ τὸν ὁποῖον λέμε ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ὡς ἀτομὸν ἀγαθόν¹⁰⁵. Ἄλλο εἶναι ἡ ἴδια ἢ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη, ποὺ λέμε ὅτι εἶναι ἀγαθὰ. Ἐνα τρίτο εἶδος ἐμπερικλείει πράγματα σὰν τὰ τρόφιμα, τίς κατάλληλες ἀσκήσεις καὶ τὰ φάρμακα. Τὸ τέταρτο εἶδος ποὺ θεθαίνομε ὅτι εἶναι ἀγαθὰ ἐμπερικλείει τὴν αὐλητικὴν, τὴν τέχνη τοῦ ἠθοποιοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἔτσι ὑπάρχουν τέσσαρα εἶδη ἀγαθοῦ: ἡ κατοχὴ τῆς ἀρετῆς, ἡ ἴδια ἢ ἀρετὴ, τρίτον τὰ τρόφιμα καὶ οἱ ὠφέλιμοι ἀσκήσεις· τέταρτον λέμε ὅτι εἶναι ἀγαθὸν ἡ αὐλητικὴ καὶ ἡ τέχνη τοῦ ἠθοποιοῦ καὶ τοῦ ποιητοῦ.

102. Ἄπο τὰ διάφορα πράγματα, ἄλλα εἶναι κακὰ, ἄλλα ἀγαθὰ καὶ ἄλλα οὐδέτερα. Κακὰ ἀπὸ αὐτὰ λέμε ἐκεῖνα ποὺ πάντοτε βλάπτουν, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ ἀκράτεια, ἡ ἀμυαλισσύνη, ἡ ἀδικία καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐναντία πρὸς αὐτὰ εἶναι ἀγαθὰ. Ἐκεῖνα δὲ ποὺ κάποτε ὠφελῶν καὶ κάποτε βλάπτουν, ὅπως εἶναι τὸ νὰ περπατᾷ κανεὶς, νὰ κάθεται: ἢ νὰ τρώῃ, οὔτε καλὰ οὔτε κακὰ εἶναι. Ἄρα, ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα πράγματα, ἄλλα εἶναι: καλὰ, ἄλλα κακὰ καὶ ἄλλα οὐδέτερα.

103 Ἡ εὐνομία (ἢ καλὴ διαίτησις ἐνὸς κράτους) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τρεῖς προϋποθέσεις. Πρῶτον, ἂν οἱ νόμοι εἶναι καλοὶ, λέμε ὅτι ὑπάρχει εὐνομία. Δεύτερον, ἂν οἱ πολῖται ὑπακούουν στοὺς κειμένους νόμους, καὶ αὐτὸ τὸ λέμε ὅτι εἶναι εὐνομία. Τρίτον, ἂν, μὴ ὑπαρχόντων νόμων, οἱ πολῖται συμπεριφέρονται ἐντιμῶς, συμμορφούμενοι πρὸς τὰ ἔθνη καὶ τοὺς θεομούς, καὶ αὐτὸ εὐνομία τὸ ὀνομάζομε. Ἔτσι λοιπὸν ἔχομε τρεῖς προϋποθέσεις εὐνομίας: νὰ ὑπάρχουν καλοὶ νόμοι, νὰ συμμορφώνωνται πρὸς αὐτοὺς οἱ πολῖται, καὶ νὰ ζοῦν αὐτοὶ σύμφωνα μὲ καλὰ ἔθνη καὶ θεομούς.

104 Ἄνομιας ὑπάρχουν τρεῖς μορφές. Πρῶτον, ὅταν οἱ νόμοι οἱ ἀφορῶντες πολίτας καὶ ξένους εἶναι κακοί, δεύτερον, ὅταν οἱ πολῖται δὲν ὑπακούουν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, καὶ τρίτον, ὅταν κανένας νόμος δὲν ὑπάρχει. Κατὰ ταῦτα, μία μορφή ἀνομίας εἶναι τὸ νὰ εἶναι κακοὶ οἱ νόμοι, δεύτερα τὸ νὰ μὴ συμμορφώνεται κανεὶς μὲ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, καὶ τρίτη ἂν δὲν ὑπάρχει κανένας νόμος.

Τὰ ἐναντία (τὰ ἀντίθετα) διαίρονται εἰς τρία εἶδη. Ἐπὶ παραδείγματι λέμε τὰ ἀγαθὰ ἐναντία πρὸς τὰ κακὰ, ὅπως εἶναι ἡ δικαιοσύνη πρὸς τὴν ἀδικίαν, ἡ φρόνησις πρὸς τὴν ἀφροσύνην καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὑπάρχουν δὲ καὶ κακὰ ἐναντία πρὸς ἄλλα κακὰ ὅπως ἡ σπατάλη εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὰ ἀδίκως βασανιστήρια πρὸς τὰ δίκαια. Τὰ τοιαῦτα κακὰ εἶναι ἐναντία πρὸς

βαρὺ τῷ κούφῳ καὶ τὸ ταχὺ τῷ βραδεῖ καὶ τὸ μέλαν τῷ λευκῷ ὡς οὐδέτερα οὐδετέροις ἐναντία ἐστίν. τῶν ἐναντιῶν ἄρα τὰ μὲν 105 ὡς ἀγαθὰ κακοῖς ἐναντία ἐστί· τὰ δὲ ὡς κακὰ κακοῖς· τὰ δὲ ὡς οὐδετέροις οὐδέτερα.

Τῶν ἀγαθῶν γένη ἐστὶ τρία· τὰ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐκτά, τὰ δὲ μεθεκτά, τὰ δὲ ὑπαρκτά. τὰ μὲν οὖν ἐκτά ἐστίν, ὅσα ἐνδέχεται ἔχειν, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ υἰεία· μεθεκτά δέ, ὅσα ἔχειν μὲν μὴ ἐνδέχεται, μετασχεῖν δὲ αὐτῶν ἐνδέχεται, οἷον αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἔχειν μὲν οὐκ ἐνδέχεται, μετασχεῖν δὲ αὐτοῦ ἐνδέχεται. ὑπαρκτά δέ, ὅσα μήτε μετασχεῖν μήτε σχεῖν ἐνδέχεται, ὑπάρχειν δὲ δεῖ· οἷον τὸ σπουδαῖον εἶναι (καὶ) τὸ δίκαιον εἶναι ἀγαθὸν ἐστὶ· καὶ ταῦτα οὔτε σχεῖν οὔτε μετασχεῖν ἐστίν, ἀλλ' ὑπάρχειν δεῖ [σπουδαῖον εἶναι καὶ δίκαιον εἶναι]. τῶν ἀγαθῶν ἄρα τὰ μὲν ἐστὶν ἐκτά, τὰ δὲ μεθεκτά, τὰ δὲ ὑπαρκτά.

Ἡ συμβουλία διαιρεῖται εἰς τρία· ἐστὶ γὰρ αὐτῆς ἐν μὲν ἐκ 106 τῶν παροικομένων χρόνων λαμβανόμενον, ἐν δὲ ἐκ τῶν μελλόντων, ἐν δὲ ἐκ τῶν ἐνεστώτων. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν παροικομένων παραδείγματα, οἷον τί ἔπαθον Λακεδαιμόνιοι πιστεύσαντες· τὰ δ' ἐκ τῶν παρόντων, οἷον ἀποφαίνειν τείχη ἀσθενῆ, δειλοὺς ἀνθρώπους, σίτον ὀλίγον· τὰ δ' ἐκ τῶν μελλόντων, οἷον ταῖς ὑπονοίαις μὴ ἀδικεῖν τὰς πρεσβείας, ὅπως μὴ ἀδοξος ἡ Ἑλλάς γένηται. τῆς ἄρα συμβουλίας τὰ μὲν ἐστὶν ἐκ τῶν παροικομένων, τὰ δ' ἐκ τῶν παρόντων, τὰ δ' ἐκ τῶν μελλόντων.

107 Ἡ φωνὴ διαιρεῖται εἰς δύο· ἐν μὲν αὐτῆς ἐστὶν ἔμφυχον, ἐν δὲ ἄψυχον. ἔμφυχον μὲν ἡ τῶν ζώων φωνή, ἄψυχον δὲ φθόγγοι καὶ ἤχοι. τῆς τοῦ ἔμφυχου φωνῆς ἡ μὲν ἐστὶν ἐγγράμματος, ἡ δὲ ἀγράμματος. ἐγγράμματος μὲν ἡ τῶν ἀνθρώπων, ἀγράμματος δὲ ἡ τῶν ζώων. τῆς ἄρα φωνῆς ἡ μὲν ἔμφυχος, ἡ δὲ ἄψυχος.

Τῶν ὄντων ἐστὶ τὰ μὲν μεριστά, τὰ δὲ ἀμέριστα. τούτων δὲ τῶν μεριστῶν τὰ μὲν ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ. ἀμερῆ μὲν

κακά. Τὸ βαρὺ ὅμως καὶ τὸ ἐλαφρὸ, τὸ ταχὺ καὶ τὸ ἀργό, καὶ τὸ μαῦρο καὶ τὸ ἄσπρο, καθ' ὃ οὐδέτερα, δὲν εἶναι μὲ κανένα πρᾶγμα ἐναντία. Τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὰ ἐναντία ἄλλα, σὰν ἀγαθὰ, εἶναι πρὸς τὰ κακὰ ἐναντία, ἄλλα, σὰν κακά, εἶναι ἐναντία πρὸς κακά. καὶ ἄλλα, σὰν οὐδέτερα, δὲν εἶναι μὲ κανένα πρᾶγμα ἐναντία.

105. Ὑπάρχουν τρία εἶδη ἀγαθῶν, ἐκεῖνα ποῦ μπορεῖ κανεὶς ἀποκλειστικὰ νὰ τὰ κατέχη (ἐκτά), ἐκεῖνα στὰ ἑποῖα μπορεῖ νὰ συμμετέχη μαζί μὲ ἄλλους (μεθεκτά), καὶ ἐκεῖνα τὰ ἑποῖα ἀπλῶς ὑπάρχουν (ὑπαρκτά). Εἰς τὰ πρῶτα, τὰ ἐκτά, ἀνήκουν πρᾶγματα σὰν τῆ δικαιοσύνη καὶ τὴν υἰεία· μεθεκτά εἶναι ὅσα δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ κατέχη ἀποκλειστικὰ, ὅμως ἔμπορεῖ νὰ συμμετάσχη αὐτῶν. Ἔτσι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατέχη κανεὶς τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν (αὐτὸ τὸ ἀγαθόν), ὥστόσο ἔμπορεῖ νὰ συμμετέχη αὐτοῦ. Τὰ δὲ ὑπαρκτά εἶναι ὅσα οὔτε νὰ τὰ κατέχη οὔτε νὰ συμμετέχη αὐτῶν ἔμπορεῖ, ἀλλὰ τὰ ἑποῖα εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν. Ἡ ὑπαρξις μόνη τῆς ἀξίας καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἀγαθόν. Καὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀποκλειστικὴ κατοχὴ οὔτε ἡ συμμετοχὴ, πρέπει ὅμως νὰ ὑπάρχουν. Ἐκ τῶν ἀγαθῶν λοιπόν, κάποια εἶναι ἐκτά, κάποια μεθεκτά, καὶ ἄλλα ἀπλῶς ὑπαρκτά.

106. Συμβουλῆς ὑπάρχουν τρία εἶδη. Μία εἶναι ἐκεῖνη ποῦ λαμβάνεται ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἄλλη ἀπὸ τὸ μέλλον, καὶ μία τρίτη ἀπὸ τὸ παρόν. Ἐκεῖνη ποῦ ἀντλεῖται ἀπὸ τὸ παρελθόν συνίσταται σὲ παραδείγματα, τί ἔπαθον π.χ. οἱ Λακεδαιμόνιοι ποῦ ἔδωσαν πίστιν σὲ ἄλλους (καὶ δὲν εἶχαν ἴδιαν ἀντίληψιν). Συμβουλὴ ἀπὸ τὸ παρόν εἶναι π.χ. νὰ ἀποδεικνύης ὅτι τὰ τείχη δὲν εἶναι ἰσχυρά, ὅτι οἱ ἀνθρώποι εἶναι δειλοὶ, καὶ ὅτι τὰ τρόφιμα εἶναι λίγα. Συμβουλὴ ἀπὸ τὸ μέλλον εἶναι π.χ. νὰ μὴν ἀδικοῦμε τίς ξένες ἀντιπροσωπεῖες παρασυρόμενοι ἀπὸ ὑποψίες, γιὰ νὰ μὴ κηλιδώνεται τὸ καλὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ ταῦτα λοιπόν ἡ συμβουλὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ παρελθόν, τὸ παρόν καὶ τὸ μέλλον.

107. Ἡ φωνὴ παρουσιάζει δύο διαιρέσεις ἀναλόγως πρὸς τὸ εἶναι ἔμφυχος ἢ ἄψυχος. Ἡ φωνὴ τῶν ζωντανῶν ὄντων εἶναι ἔμφυχος ἢ ἄψυχος· οἱ νότες καὶ οἱ διάφοροι θόρυβοι καὶ κρότοι εἶναι ἄψυχοι ἢχοι. Μῆρος τῆς ἔμφυχου φωνῆς εἶναι ἑναρθρὸς, μῆρος ἀναρθρὸς τῶν ἀνθρώπων ἢ φωνὴ εἶναι ἑναρθρὸς λόγος, ἐκεῖνη τῶν ζώων εἶναι ἀναρθρὸς. Ἐν συμπεράσματι, ἡ φωνὴ εἶναι ἢ ἔμφυχος ἢ ἄψυχος.

Ὅλα τὰ ὄντα εἶναι ἢ μεριστά ἢ ἀμέριστα (διαιρετὰ ἢ ἀδιαιρετὰ). Ἀπὸ τὰ μεριστά, κάποια διαιροῦνται σὲ ὅμοια καὶ ἄλλα σὲ

οὖν ἔστιν ὅσα μὴ ἔχει διαιρέσειν μηδὲ ἕκ τινος σύγκειται, οἷον ἡ τε μονάς καὶ ἡ στιγμή καὶ ὁ φθόγγος· μεριστὰ δὲ ὅσα ἕκ τινος σύγκειται, οἷον αἶ τε συλλαβαὶ καὶ συμφωνίαι καὶ ζῶα καὶ ὕδωρ
108 καὶ χρυσοί. ὁμοιομερῆ ὅσα ἐξ ὁμοίων σύγκειται καὶ μηδὲν διαφέρει τὸ ὅλον τοῦ μέρους εἰ μὴ τῷ πλήθει, οἷον τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χρυσοῖον καὶ πᾶν τὸ χυτὸν καὶ τὸ τοιοῦτον. ἀνομοιομερῆ δὲ ὅσα ἐξ ἀνομοίων μερῶν σύγκειται, οἷον οἰκία καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν ὄντων ἄρα τὰ μὲν ἔστι μεριστὰ, τὰ δὲ ἀμερῆ· τῶν δὲ μεριστῶν τὰ μὲν ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστι καθ' ἑαυτά, τὰ δὲ πρὸς τι λέγεται. τὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενά ἔστιν ὅσα ἐν τῇ ἐρμηνεύᾳ μηδενὸς προσδεῖται· ταῦτα δ' ἂν εἴη οἷον αἰθρῶπος, ἵππος καὶ τἄλλα
109 ζῶα. τούτων γὰρ οὐδὲν δι' ἐρμηνεύας χωρεῖ. τῶν δὲ πρὸς τι λεγομένων ὅσα προσδεῖται τινος ἐρμηνεύας, οἷον τὸ μείζον τινος καὶ τὸ θᾶπτόν τινος καὶ τὸ κάλλιον καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ τε γὰρ μείζον ἐλάττωνός ἐστι μείζον καὶ τὸ θᾶπτόν τινός ἐστι (θᾶπτον). τῶν ὄντων ἄρα τὰ μὲν αὐτὰ καθ' αὐτὰ λέγεται, τὰ δὲ πρὸς τι ὡδὲ καὶ τὰ πρῶτα διήρει κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην.

Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Πλάτων φιλόσοφος Ῥόδιος, μαθητὴς Παναητίου, καθὰ φησι Σέλευκος ὁ γραμματικὸς ἐν πρώτῳ Περὶ φιλοσοφίας (FHG iii. 500)· καὶ ἄλλος, περιπατητικὸς, μαθητὴς Ἀριστοτέλους· καὶ ἕτερος Πραξιφάνους· καὶ ὁ τῆς ἀρχαίας κομωδίας ποιητῆς.

ἀνόμοια μέρη. Ἄδιαίρετα (ἀμερῆ) εἶναι ὅσα δὲν ἠμποροῦν νὰ διαιρεθοῦν καὶ δὲν σύγκεινται ἐκ στοιχείων, ὅπως ἡ μονάδα, τὸ σημεῖον καὶ ἡ μουσικὴ νότα· ἐνφ ὅσα σύγκεινται ἐκ μερῶν, ὅπως π.χ. οἱ συλλαβῆς, οἱ μουσικὲς συμφωνίες, τὰ ζῶα, τὸ νερὸ καὶ ὁ χρυσοί, εἶναι διαιρετὰ (μεριστὰ).

108. Ὅμοιομερῆ (ὁμοιογενῆ) εἶναι ὅσα σύγκεινται ἐξ ὁμοίων, ἵσπε κατὰ τίποτε νὰ μὴ διαφέρῃ τὸ ὅλον ἀπὸ τὸ μέρος παρὰ μόνον κατὰ τὸ πλήθος, ὅπως εἶναι τὸ νερὸ, ὁ χρυσοί καὶ κάθε τι πού λυώνει. Ἀνομοιομερῆ δὲ (ἀνομοιογενῆ) εἶναι ὅσα σύγκεινται ἐξ ἀνομοίων μερῶν, ὅπως ἓνα σπίτι καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅλα λοιπὸν τὰ ὑπάρχοντα πράγματα εἶναι ἢ μεριστὰ ἢ ἀμερῆ, ἀπὸ δὲ τὰ μεριστὰ ἄλλα εἶναι ὁμοιογενῆ καὶ ἄλλα ἀνομοιογενῆ.

Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα πράγματα κάποια εἶναι ἀπόλυτα (καθ' ἑαυτὰ) καὶ κάποια λέγονται σχετικὰ μὲ κάτι ἄλλο (πρὸς τι). Ἀπόλυτα εἶναι ὅσα δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καμμιά ἐξηγήση, ὅπως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἄλογο καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. Τίποτε δὲν κερδίζουν αὐτὰ ἀπὸ μιᾶ ἐξηγήση. Τὰ σχετικὰ ὅμως ἔχουν ἀνάγκη κάποιας ἐξηγήσεως ὅπως τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ κάτι, τὸ ταχύτερο ἀπὸ κάτι, τὸ καλύτερο καὶ τὰ τοιαῦτα. Γιατὶ τὸ μεγαλύτερο εἶναι μεγαλύτερο σχετικὰ μὲ ἓνα μικρότερο, καὶ τὸ ταχύτερο ἀπὸ κάποιο εἶναι ταχύτερο. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ ὑπάρχοντα πράγματα εἶναι ἢ ἀπόλυτα (αὐτὰ καθ' αὐτὰ) ἢ σχετικὰ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο διαιροῦσε καὶ τὰ πρωταρχικὰ ὄντα ὁ Πλάτων, ὅπως θεβαιώνει ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἐπήρξε δὲ καὶ ἄλλος Πλάτων φιλόσοφος ἀπὸ τῆς Ῥόδου μαθητὴς τοῦ Παναητίου, ὅπως ἀναφέρει ὁ Σέλευκος ὁ γραμματικὸς ἐν πρῶτο κεφάλαιῳ τῆς συγγραφῆς του πού τιλοφορεῖται «Περὶ φιλοσοφίας» καὶ ἓνας ἄλλος, περιπατητικὸς, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους· καὶ ἄλλος, μαθητὴς τοῦ Πραξιφάνους· Πλάτων, τέλος, λεγόταν καὶ ὁ ποιητὴς τῆς ἀρχαίας κομωδίας.

IV

ΣΠΕΥΣΙΠΠΟΣ

Τὰ μὲν περὶ Πλάτωνος τούτῳτα ἦν ἐς τὸ δυνατόν ἡμῖν συναγα-
γεῖν, φιλοπόνως διειλήσασι τὰ λεγόμενα περὶ τάνδρος. διεδέξατο
δ' αὐτὸν Σπεύσιππος Εὐρυμέδοντος Ἀθηναῖος, τῶν μὲν δήμων
Μυρρινούσιος, υἱὸς δὲ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Πυτῶνης. καὶ ἐσχολ-
λάρχησεν ἑτῆ ἄκτῳ, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἀγῶνης καὶ ἑκατοστῆς
᾽Ολυμπιάδος· Χαρίτων τ' ἀγάλματ' ἀνέθηκεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῷ
ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Ἀκαδημείᾳ ἰδρυθέντι. καὶ ἔμεινε μὲν ἐπὶ τῶν
αὐτῶν Πλάτωνι δογματῶν. οὐ μὴν τό γ' ἦθος διέμεινε τοιοῦτος·
καὶ γὰρ ὀργίλος καὶ ἡδονῶν ἡττων ἦν. φασὶ γοῦν αὐτὸν ὑπὸ
θυμοῦ τὸ κυνίδιον εἰς τὸ φρέαρ ρίψαι καὶ ὑφ' ἡδονῆς ἔλθειν εἰς
Μακεδονίαν ἐπὶ τὸν Κασσάνδρου γάμον.

Ἐλέγοντο δὲ αὐτοῦ καὶ αἱ Πλάτωνος ἀκούειν μαθήτριάι, α
Λασθένεία τε ἢ Μαντινική καὶ Ἀξιοθέα ἢ Φλιασία. ὅτε καὶ
Διονύσιος πρὸς αὐτὸν γράφων τιωθαστικῶς φησι· «καὶ ἐκ τῆς
Ἀρκαδικῆς σου μαθητριάς ἔστι καταμαθεῖν τὴν σοφίαν. καὶ
Πλάτων μὲν ἀτελεῖς φόρων τοὺς παρ' αὐτὸν φοιτῶντας ἐποίει·
σὺ δὲ δασμολογεῖς καὶ παρ' ἐκόντων καὶ ἀκόντων λαμβάνεις.»
οὗτος πρῶτος, καθὶ φησι Διόδωρος ἐν Ἀπομνημονευμάτων
πρῶτῳ, ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐθεάσατο τὸ κοινὸν καὶ συνῆκείωσε
καθ' ὅσον ἦν δυνατόν ἀλλήλοις (Iesi. 4 Lang)· καὶ πρῶτος παρὰ
Ἰσοκράτους τὰ καλούμενα ἀπόρρητα ἐξήνεγκεν, ὡς φησι Καινεὺς
(FGH 338 F 18). καὶ πρῶτος εὗρεν αὖ τὰ φορμῖα τῶν φρυγάνων β
εὐόγκα ποιούσων.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ

I. ΣΠΕΥΣΙΠΠΟΣ

1. Γιὰ μὲν τὸν Πλάτωνα, αὐτὰ μπορέσαμε νὰ συγκεντρώσω-
με, ὅσοτα ἀπὸ ἐπιμελῆ ἐξέτασιν τῶν λεγομένων περὶ τοῦ ἀνδρός.
Τὸν διεδέχθη δὲ ὁ Σπεύσιππος¹²⁶ τοῦ Εὐρυμέδοντος, Ἀθηναῖος καὶ
Μυρρινούσιος ὡς πρὸς τὸν δῆμον, υἱὸς τῆς ἀδερφῆς τοῦ Πλάτωνος
Πυτῶνης. Ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του τὴν 108ην ᾽Ολυμπιάδα
(348 — 344) καὶ ἐσχολάρχησε ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη. Καὶ ὅσον μὲν ἀ-
φορᾷ τὰ δόγματα, παρέμεινε ἐπὶ τῶν αὐτῶν ποῦ ἐπρέσβευε καὶ ὁ
Πλάτων· δὲν ἦταν ὅμως ὁμοίος του καὶ ὡς πρὸς τὸ ἦθος. Γιατί καὶ
δξύθυμος ἦταν καὶ εὐκολα παρεσύρετο ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις. Πάν-
τως λέγε ὅτι κάποτε πάνω στὸ θυμὸ του πέταξε τὸ σκυλάκι του
στὸ πηγᾶδι καὶ ὅτι ἡ ἀπόλαυσις ἦταν τὸ μοναδικὸ κίνητρο νὰ πάη
στὴ Μακεδονία γιὰ νὰ πάρη μέρος στὸ γαμήλιο γλέντι τοῦ (κατα-
κτητοῦ) Κασσάνδρου¹²⁷.

2. Ἐλέγετο ὅτι παρακολουθοῦσαν τὰ μαθήματά του καὶ οἱ
δύο πρῶην μαθήτριάς τοῦ Πλάτωνος, ἡ Λασθένεια ἀπὸ τῆς Μαντι-
νεῖα καὶ ἡ Ἀξιοθέα ἀπὸ τῆς Φλεισύντα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Διονύσιος
σὲ μιὰ ἐπιστολῇ του πρὸς αὐτὸν τοῦ λέει χλευαστικά: «καὶ ἀπὸ
τῆς Ἀρκαδίτισσά σου τῆς μαθήτριάς μποροῦμε νὰ κρίνωμε γιὰ τὴν
σοφία σου. Καὶ ἐνῶ ὁ Πλάτων δὲν ἐπαίρνε διδάχτρα ἀπὸ τοὺς μα-
θητῆς του, ἐσύ φορολογεῖς καὶ εἰσπράττεις χρήματα κι' ἀπὸ κεί-
νους ποῦ θέλουν νὰ διώσουν κι' ἀπὸ κείνους ποῦ δὲ θέλουν»¹²⁸. Πρῶ-
τος αὐτός, ὅπως ἀναφέρει ὁ Διόδωρος στὸ πρῶτο κεφάλαιο τῶν
Ἀπομνημονευμάτων του διέκρινε τὸ κοινὸν στοιχεῖον εἰς ὅλας τὰς
διερευνησεις καὶ τίς ἔφερε, ὅσο ἦταν δυνατόν, σὲ συνάφεια
ἀναμιταξὺ τους. Καὶ πρῶτος, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Καινεὺς, ἀπεκάλυ-
ψε αὐτὰ ποῦ ὁ Ἰσοκράτης τὰ λέει μυστικῶς τῆς τέχνης. Προσέτι
πρῶτος ἔβριχε τὸν τρόπο νὰ γίνωνται εὐμεταχόμισα τὰ δεμάτια
ἀπὸ φρυγᾶνα.

Ἦδη δὲ ὑπὸ παραλύσεως καὶ τὸ σῶμα διέφθαρτο, καὶ πρὸς Ξενοκράτην διεπέμπετο παρακαλῶν αὐτὸν ἐλθεῖν καὶ τὴν σχολὴν διαδέξασθαι. φασι δὲ αὐτὸν ἐπ' ἀμαξίῳ φερόμενον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν σιναντήσαι Διογένη καὶ Χαίρει εἰπεῖν τὸν δὲ φάναι, «ἀλλὰ μὴ σὺ γε, ὅστις ὑπομένεις ζῆν τοιοῦτος ὢν.» καὶ τέλος ὑπὸ ἀθυμίας ἐκὼν τὸν βίον μετήλλαξε γηραιὸς ὢν. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν (*A. Rh.* vii. 101):

ἀλλ' εἰ μὴ Σπεύσιππον ἐμάνθανον ὡδε θανεῖσθαι,
οὐκ ἂν ἔπεισέ με τις τόδε λέξαι,
ὡς ἦν οὐχὶ Πλάτωνι πρὸς αἵματος· οὐ γὰρ ἀθυμῶν
καίθθανεν ἂν διὰ τι σφόδρα μικρόν.

- 4 Πλούταρχος δὲ φησιν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ καὶ Σύλλα φθειρσὶν ἐκξέσαι αὐτόν. ἦν δὲ καὶ τὸ σῶμα διακεχυμένος, ὡς φησὶ Τιμόθεος ἐν τῷ Περὶ βίων (*FC* in. 523). οὗτος, φησί, πρὸς τὸν ἔρωντα πλούσιον ἀμόρφου ἔφη, «τί δέ σοι δεῖ τούτου; ἐγὼ γάρ σοι δέκα τάλαντων εὐμορφότεραν εὐρήσω.»

Καταλέλοιπε δὲ πάμπλειστα ὑπομνήματα καὶ διαλόγους πλείονας, ἐν οἷς καὶ

Ἀρίστιππον τὸν Κυρηναῖον,
Περὶ πλούτου α',
Περὶ ἡδονῆς α',
Περὶ δικαιοσύνης α',
Περὶ φιλοσοφίας α',
Περὶ φιλίας α',
Περὶ θεῶν α',
Φιλόσοφος α',
Πρὸς Κέφαλον α',
Κέφαλος α',
Κλεινόμαχος ἢ Λυσίας α',
Πολίτης α',
Περὶ ψυχῆς α',
Πρὸς Γρύλλον α',
[Ἀρίστιππος α',]
Τεχνῶν ἔλεγχος α',
Ὑπομνηματικοὶ διάλογοι,

3. Ὄταν πλέον, προσβλήθεις ἀπὸ παράλυσι, ἔγινε ἀνάπηρος, ἔστειλε μήνυμα στὸν Ξενοκράτη καὶ τὸν παρακαλοῦσε νάρθη γὰ ἀγαλᾶθαι τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς. Λέγε δὲ ὅτι κάποια μέρα πού σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν τὸν κουβαλοῦσαν πάνω σ' ἓνα ἀμάξι, στὴν Ἀκαδημία, συνάντησε τὸν Διογένη (τὸν κυνικό) καὶ τὸν χαιρέτησε· κι' ἐκεῖνος τοῦ εἶπε, «Ἄρνοῦμαι νὰ ανταποδώσω τὸν χαιρετισμό σου, ἀφοῦ ἐπιμένεις νὰ ζῆς σὲ τέτοια κατάστασιν». Ἐν τέλει, γηραιὸς πλέον, καταληφθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του. Ἀφιερώσαμε καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν τὸ κατωτέρω ἐπίγραμμα:

Ἄν δὲν μάθαινα ὅτι ὁ Σπεύσιππος πέθανε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, κανένας δὲν θὰ μπορούσε νὰ μὲ πείσῃ γὰ μὴν ἰσχυρίζομαι πὼς ἀσφαλῶς δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Πλάτωνος¹²⁹· γιατί ἄλλος δὲν θὰ πέθαινε σὲ ἀθυμία ἀπὸ μιὰ τόσο ἀσήμαντη ἀφορμῆ.

4. Ὁ Πλούταρχος πάλι στὴ βιογραφία τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Σύλλα λέει πὼς τὸν ξέκαναν οἱ ψεῖρες¹³⁰. Ἦταν δὲ καὶ σωματικῶς ἐν καταρρεύσει, ὅπως θεβαιώνει ὁ Τιμόθεος στὸ βιβλίο του «Περὶ θίων». Ὁ Σπεύσιππος, γράφει, πὼς εἶπε κάποτε σὲ κάποιον πλούσιο πού ἀγαποῦσε μιὰ ὀχι ὁμορφῆ, «Τὶ τὴ θέλεις τούτη δῶ; Ἐγὼ, μὲ δέκα τάλαντα θὰ σοῦ ἐρῶ μιὰ ὁμορφότερη».

Ἄφησε πολλὰ ὑπομνήματα (ἀπομνημονεύματα) καὶ ἀρκετοὺς διαλόγους, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται καὶ αἱ ἑξῆς συγγραφαί:

Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος.
Περὶ πλούτου.
Περὶ ἡδονῆς.
Περὶ δικαιοσύνης.
Περὶ φιλοσοφίας.
Περὶ φιλίας.
Περὶ θεῶν.
Ὁ φιλόσοφος.
Πρὸς Κέφαλον (ἀπάντησις).
Κέφαλος.
Κλεινόμαχος ἢ Λυσίας.
Ὁ Πολίτης.
Περὶ ψυχῆς.
Πρὸς Γρύλλον.
Ἀρίστιππος.
5. Ἐπίκρισις κατὰ τῶν τεχνῶν.
Ὑπομνηματικοὶ διάλογοι.

Τεχνικὸν α',
 Διάλογοι τῶν περὶ τὴν πραγματεῖαν ὁμοίων α' β' γ' δ' ε' ς'
 ζ' η' θ' ι',
 Διαίρεσεις καὶ πρὸς τὰ ὅμοια ὑποθέσεις,
 Περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν παραδειγμάτων,
 Πρὸς τὸν Ἀμάρτυρον,
 Πλάτωνος ἐγκώμιον,
 Ἐπιστολαὶ πρὸς Δίωνα, Διονύσιον, Φίλιππον,
 Περὶ νομοθεσίας,
 Μαθηματικός,
 Μανδρόβολος,
 Λυσίας,
 Ὅροι,
 Τάξεις ὑπομνημάτων.

Στίχοι Μκβ' δοε'. πρὸς τοῦτον γράφει καὶ Τιμωνίδης τὰς ἱστορίας (FGH 561 1 3b), ἐν αἷς κατέταξε τὰς πράξεις Δίωνος τε καὶ Βίωνος. φησὶ δὲ καὶ Φαβωρίνος ἐν δευτέρῳ Ἀπομνημονευμάτων (FHG iii. 579) ὡς Ἀριστοτέλης αὐτοῦ τὰ βιβλία τριῶν ταλάντων ὠνήσατο.

Γέγονε Σπεύσιππος καὶ ἕτερος, ἰατρὸς Ἡροφίλειος Ἀλεξανδρεύς.

ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ

Ξενοκράτης Ἀγαθήνορος Χαλκηδόνιος· οὗτος ἐκ νέου Πλάτωνος ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς Σικελίαν αὐτῷ συναπεδήμησεν. ἦν δὲ τὴν φύσιν νωθρός, ὥστε λέγειν τὸν Πλάτωνα συγκρίνοντα αὐτὸν Ἀριστοτέλει, " τῷ μὲν μύωπος δεῖ, τῷ δὲ χαλινῷ" καὶ " ἐφ' οἶον ἵππον οἶον ὄνον ἀλείφω." σεμνός δὲ τί τ' ἄλλα Ξενοκράτης καὶ σκυθρωπὸς ἀεί, ὥστε αὐτῷ λέγειν συνεχῆς τὸν Πλάτωνα, " Ξενοκράτες, θῦε ταῖς Χάρισι." διηγέ τ' ἐν Ἀκαδημείᾳ τὰ πλείστα· καὶ εἴ ποτε μέλλοι ἐς ἄστυ ἀιέναι, φασὶ τοὺς θορυβώδεις πάντας καὶ προνίκους ὑπευτέλλειν αὐτοῦ τῇ παρόδῳ· καὶ ποτε καὶ Φρύνην τὴν ἑταίραν ἐβελήσαι πειρᾶσαι αὐτόν, καὶ δῆθεν διωκομένην ὑπὸ τινων καταφυγεῖν εἰς τὸ οἰκίδιον. τὸν δὲ ἔνεκα τοῦ ἀνθρωπίνου εἰσδέξασθαι, καὶ ἐνός ὄντος κλειδίου δεομένη μεταδοῦναι τῆς κατακλίσεως· καὶ τέλος πολλὰ ἐκλιπαροῦσαν

Πραγματεῖα περὶ συστήματος (Τεχνικόν).
 Διάλογοι περὶ τῶν ὁμοίων εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς δέκα βιβλία.
 Διαίρεσεις καὶ ὑποθέσεις σχετικαὶ πρὸς τὰς ὁμοιότητας.
 Περὶ χαρακτηριστικῶν γενῶν καὶ εἰδῶν.
 Ἀπάντησις εἰς τὸ Ἄνωνυμον Ἔργον.
 Πλάτωνος Ἐγκώμιον.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς Δίωνα, Διονύσιον καὶ Φίλιππον.
 Περὶ νομοθεσίας.
 Μαθηματικός.
 Μανδρόβολος.
 Λυσίας.
 Ὅρισμοί.
 Τακτοποιήσεις Σχολίων.

Αὐτὰ περιέχουν ἐν ἔλφ 43.475 στίχους. Σ' αὐτὸν ἀφιέρωσι καὶ ὁ Τιμωνίδης¹³¹ τὰ ἀφηγήματά του, ἐπὶ ἃ ἀναφέρει τὰ κατορθώματα τοῦ Δίωνος καὶ τοῦ Βίωνος¹³². Ὁ δὲ Φαβωρίνος, ἐν δευτέρῳ κεφάλαιῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων του γράφει ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀγόρασε τὰ ἔργα τοῦ Σπεύσιππου ἀντὶ τριῶν ταλάντων. Ὑπῆρξε καὶ ἕνας ἄλλος Σπεύσιππος, γιατρός ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, τῆς σχολῆς τοῦ Ἡροφίλου.

2. ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ

6. Ὁ Ξενοκράτης¹³³ τοῦ Ἀγαθήνορος ἦταν Χαλκηδόνιος. Παρακολούθησε ἀπὸ τῆ νεαρῆ του ἡλικίας τὰ μαθήματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸν συνώδευσε κατὰ τὴν διαμονὴν του εἰς τὴν Σικελίαν ἦταν ἄνθρωπος μὲ δυσκίνητο νοῦ, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Πλάτων συγκρίνοντάς τον μὲ τὸν Ἀριστοτέλη, ἔλεγε ὅτι «ὁ ἕνας ἔχει ἀνάγκη πτερνιστήρος καὶ ὁ ἄλλος χαλινῷ». Προσέτι ἔλεγε, «κοιτάξτε, ἀπέναντι σέ τί ἄλλο, εἰ γάιδωρο ἐκπαιδεύω νὰ παραδῶγῃ». Κατὰ τὰ ἄλλα ἡμῶν ἦταν ἀξιοπρεπὴς καὶ πάντοτε σκυθρωπός, ὥστε νὰ τοῦ λέγῃ συνεχῶς ὁ Πλάτων, «Ξενοκράτη, θῦε στίς Χάριτες» (δηλ. νὰ εἶσαι χαμογελαστός) Τὸν περισσότερο καιρὸ ἔμενε στὴν Ἀκαδημεία¹³⁴ καὶ ὅταν καμμιὰ φορὰ ἀνέβαινε στὴν πόλιν, ὄλος, λέγε, εἰ Ἡορυθῶδης ὄχλος καὶ οἱ ἀχθοφόροι, παραμέριζαν γιὰ νὰ περάσῃ.

7. Κάποτε θέλησε νὰ τὸν ὁδήγῃ σὲ πειρασμὸ ἢ Φρύνη ἢ ἑταῖρα, καὶ κατέφυγε σὸ μικρὸ σπίτι του, γιὰτὶ ὄηθεν τὴν κυνηγοῦσαν. Αὐτός, ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ τῆ δέχτηκε, καὶ ὅταν δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνον ἕνα κρεβάτι μικρὸ, τῆς ἐπέτρεψε νὰ πλαγιάσῃ μαζί του

ἄπρακτον ἀναστῆναι. λέγειν τε πρὸς τοὺς πυνθανομένους ὡς οὐκ ἀπ' ἀνδρός, ἀλλ' ἀπ' ἀνδριάντος ἀνασταίη. εἶνοι δὲ Λαῖδα φασὶ παρακατακλίνει αὐτῷ τοὺς μαθητάς· τὸν δὲ οὕτως εἶναι ἐγκρατῆ ὥστε καὶ τομὴς καὶ καύσεις πολλάκις ὑπομείναι περὶ τὸ αἰδοῖον. ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα, ὥστε μὴ ἐξόν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, καὶ τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. καὶ δὴ καὶ αὐταρκέστατος ἦν. Ἀλεξάνδρου γυνὴν συχνὸν ἀργύριον ἀποστείλαντος αὐτῷ, τρισχιλίας Ἀττικὰς ἀφελὼν τὸ λοιπὸν ἀπέπεμψεν εἰπὼν ἐκείνῳ πλείονων δεῖν πλείονας τρέφοντι. ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπ' Ἀντιπάτρου πεμφθὲν μὴ προσέσθαι, ὡς φησὶ Μυρωνιανὸς ἐν Ὀμοίοις (ΕἰΠΓ ἰν. 454 κ). καὶ χρυσῷ στεφάνῳ τιμηθέντα ἐπάθλω πολυποσίας τοῖς Χουσι παρὰ Διονυσίῳ ἐξιώντα θείναι πρὸς τὸν ἰδρυμένον Ἑρμῆν, ἔνθα περ τιθέναι καὶ τοὺς ἀνθινούς εἰώθει. λόγος δὲ αὐτὸν μετὰ καὶ ἄλλων πεμφθῆναι πρεσβευτήν πρὸς Φίλιππον· καὶ τοὺς μὲν δώροις μαλθασσομένους καὶ εἰς τὰς κλήσεις συνίεναι καὶ τῷ Φιλίππῳ λαλεῖν· τὸν δὲ μηδέτερον τούτων ποιεῖν. οὔτε γὰρ ὁ Φίλιππος αὐτὸν προσίετο διὰ τοῦτο. ὅθεν ἐλθόντας τοὺς πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας φάσκειν ὡς μάτην αὐτοῖς Ξενοκράτης συνεληλυθού· καὶ τοὺς ἐτοίμους εἶναι ζημιοῦν αὐτόν. μάθόντας δὲ παρ' αὐτοῦ ὡς νῦν καὶ μᾶλλον φροντιστέον εἶη τῆς πόλεως αὐτοῖς (τοὺς μὲν γὰρ ἦδει δωροδοκῆσαντας ὁ Φίλιππος, ἐμὲ δὲ μηδενὶ λόγῳ ὑπαξόμειος) φασὶ διπλασίως αὐτὸν τιμῆσαι. καὶ τὸν Φίλιππον δὲ λέγειν ὕστερον ὡς μόνος εἶη Ξενοκράτης τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνέμενων ἀδωροδόκητος. ἀλλὰ καὶ πρεσβευτῶν πρὸς Ἀντίπαιτρον περὶ αἰχμαλώτων Ἀθηναίων κατὰ τὸν Λαμμακὸν πόλεμον, καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον πρὸς αὐτὸν προηγέκατο ταυτί (Οἰδ. κ 383-5):

ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ, ὅς ἐναΐσιμος εἶη,
πρὶν πλαιῖη πάσσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτήτος
πρὶν λύσασθ' ἐτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;

ἀλλὰ τελικά, παρ' ὅλες τις θερμὴ παρακλήσεις τῆς, ἔφυγε ἀπρακτῆ καὶ σὲ κείνους πού τῆ ρωτοῦσαν ἔλεγε ὅτι δὲν ἔρχεται ἀπὸ ἀντρα ἀλλὰ ἀπὸ ἀνδριάντα. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἡ Λαῖδα ἦταν ἐκείνη πού ἔβρέθηκε στὸ κρεβάτι τοῦ φιλοσόφου, ἐντέχνως δὴδηγηθεῖσα ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ μαθητῆς του. Αὐτὸς ὁμοῦς ἦταν τόσο πολὺ σκληραγωγῆ- μένος, πού πολλές φορές καρτερικῶς ὑπέστη καὶ ἀκρωτηριάσεις καὶ καυτηριάσεις στὰ γεννητικὰ του μόρια. Ἦταν δὲ καὶ τόσο πολὺ ἀξιόπιστος πού μόνον σ' αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέτρεπαν νὰ καταθέτῃ στὰ δικαστήρια χωρὶς νὰ ὀρκίζεται.

8. Ἐπὶ πλέον ἦταν καὶ αὐταρκέστατος. "Ὅταν κάποτε ὁ (Μέ- γας) Ἀλέξανδρος τοῦ ἔστειλε ἓνα μεγάλο ποσὸν χρημάτων, αὐτὸς κράτησε τρεῖς χιλιάδες δραχμὲς (μισὸν τάλαντο) καὶ τὰ ὑπόλοιπα τὰ γύρισε πίσω, λέγοντας ὅτι ἐκεῖνος χρειάζεται περισσότερο γιατί διατρέφει περισσότερον κόσμον. Ἐπίσης δὲν δέχτηκε τὸ δῶρο πού τοῦ ἔστειλε ὁ Ἀντίπατρος, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μυρωνιανὸς στοὺς «Ὀμοίους» του. Καὶ δταν στὴν αὐλή τοῦ Διονυσίου ἐτιμῆθη μὲ χρυσὸ στεφάνι ὡς ἐπαθλο πολυποσίας στὶς γιορτὲς «Γερό Ποτήρι», αὐτὸς μὲν βγήκε τὸ κατέθεσε στὸ ἀγαλμα τοῦ Ἑρμῆ, ὅπως συνή- θιζε νὰ καταθέτῃ καὶ τὰ στεφάνια ἀπὸ λουλούδια. Ἐπίσης λέ- γεται ὅτι εἶχε ἀποσταλῆ μαζί μὲ ἄλλους ὡς πρεσβευτῆς στὸ Φί- λιππο· καὶ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι, δωροδοκούμενοι, καὶ τίς προσκλήσεις του σὲ γλέντια δέχονταν, καὶ παρέα τὸν ἔκαναν. Αὐτὸς ὁμοῦς, τί ποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔκανε. Γι' αὐτὸ οὔτε κι' ὁ Φίλιππος ἐπεδίωκε νὰ τὸν ἐλέπη.

9. Λόγω τῆς στάσεώς του αὐτῆς, ὅταν οἱ πρέσβεις γύρισαν στὰς Ἀθήνας, εἶπαν ὅτι στὰ χαμένα εἶχε πάει μαζί τους ὁ Ξενο- κράτης· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν ἔτοιμοι νὰ τὸν τιμωρήσουν. Σὰν ὁμοῦς τοὺς εἶπε ὅτι αὐτὸς ἐξυπηρέτησε καλύτερα ἀπὸ κείνους τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους (γιατί γι' αὐτοὺς ὁ Φίλιππος ἤξερε ὅτι θὰ δέχονταν τὰ δῶρα του, ἐμένα ὁμοῦς μὲ κανένα τρόπο δὲν θὰ μὲ κατάφερνε), ἔφυγε, λένε, διπλασίον τιμῶν. Καὶ ἀργότερα ὁ Φίλιππος ἔλεγε ὅτι ἀπὸ ὅλους ὅσοι εἶχαν πάει στὴν αὐλή του, μονάχα τὸν Ξενοκράτη δὲ μῆρσε νὰ δωροδοκῆσῃ. Ἐπίσης ἀναλα- βῶν τὴν ἀποστολὴ· νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Ἀντιπάρχου τὴν ἀπε- λευθέρωσιν τῶν κατὰ τὸν Λαμμακὸν πόλεμον¹³⁵ αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων καὶ κληθεὶς εἰς δεῖπνον, τοῦ ἀνέφερε τούτα τὰ λόγια (πού σὲ ἀνάλογη περίστασις τὰ εἶχε πῆ ὁ Ὀδυσσεὺς στὴν Κίρκη)¹³⁶:

Ποῖός γινωσκτικός ἀνθρώπος, Κίρκη, μπορεῖ νὰ φάῃ καὶ νὰ πιῇ, ὅταν οἱ φίλοι του εἶναι τόσο δυστυχισμένοι;

καὶ τὸν ἀποδεξάμενον τὴν εὐστοχίαν ἰσθὺς ἀνεῖναι.
 10 Στρουθίου δέ ποτε διωκομένου ὑπὸ Ἰέρακος καὶ εἰσπηρήσαντος εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ, καταψήσας μεθῆκεν, εἰπὼν τὸν ἰκέτην δεῖν μὴ ἐκδιδόναι. σκωπτόμενος ὑπὸ Βίωνος οὐκ ἔφη αὐτῷ ἀποκρνεῖσθαι· μηδὲ γὰρ τὴν τραγωδίαν ὑπὸ τῆς κωμωδίας σκωπτομένην ἀποκρίσεως ἰξιοῦν. πρὸς τε τὸν μῦθε μουσικὴν μῆτε γεωμετρικὴν μῆτε ἀστρονομίαν μεμαθηκότα, βουλευμένοι δὲ παρ' αὐτὸν φοιτῶν, "πορεύου," ἔφη· λαβὰς γὰρ οὐκ ἔχεις φιλοσοφίας." οἱ δὲ τοῦτό φασιν εἰπεῖν, "παρ' ἐμοὶ γὰρ πόκος οὐ κνάπτεται."

Εἰπόντος δὲ Διονυσίου πρὸς Πλάτωνα ὡς ἀφαιρήσει τις αὐτοῦ. 11 τὸν τράχηλον, παρὼν οὗτος καὶ δείξας τὸν ἴδιον, "οὐκ ἂν γε," ἔφη, "τίς πρότερον τούτου." φασὶ καὶ Ἀντιπάτρου ποτὲ ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας καὶ ἀσπασαμένου αὐτόν, μὴ πρότερον ἀντιπροσαγορευῆσαι πρὶν ἢ τὸν λόγον ὃν ἔλεγε διαπεράνασθαι. ἀτυφότατος δὲ ὢν πολλάκις τῆς ἡμέρας ἑαυτῷ ἐμελέτα, καὶ ὥραν μίαν, φανῶν, ἀπένεμε σιωπῇ.

Καὶ πλεῖστα ὅσα καταλέλοιπε συγγράμματα καὶ ἔπη καὶ παραινύσεις, ἃ ἔστι ταῦτα·

Περὶ φύσεως α' β' γ' δ' ε' ζ',
 Περὶ σοφίας ζ',
 Περὶ πλούτου α',
 Ἀρκὰς α',
 Περὶ τοῦ ἀορίστου α',
 Περὶ τοῦ παιδίου α',
 Περὶ ἐγκρατείας α',
 Περὶ τοῦ ὠφελίμου α',
 Περὶ τοῦ ἐλευθέρου α',
 Περὶ θανάτου α',
 Περὶ ἐκουσίου α',
 Περὶ φιλίας α' β',
 Περὶ ἐπιεικειᾶς α',
 Περὶ τοῦ ἐναντίου α' β',
 Περὶ εὐδαιμονίας α' β',

12

Καὶ ὁ Ἀντίπατρος τόσο εὐχαριστήθηκε ἀπὸ τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματός του ὥστε ἀμέσως διέταξε νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ αἰχμάλωτοι.

10. "Ὅταν κάποτε ἓνα σπουργιτάκι πού τὸ κυνηγοῦσε ἓνα γεράκι κατέφυγε σὲ στήθος τῶν, αὐτὸς τὸ χაίριψε καὶ τὸ προστάτεψε, λέγοντας ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκδίδῃ κανεὶς ἐκείνον πού ζητάει ἀσυλο. Σκωπτόμενος ὑπὸ τοῦ Βίωνος, δὲν πρόκειται, εἶπε, νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ· γιατί οὔτε ἡ τραγωδία, σκωπτομένη ὑπὸ τῆς κωμωδίας, καταδέχεται ν' ἀπαντήσῃ. Σὲ κείνον πού χωρὶς νὰ ἔχη μάθει οὔτε μουσικὴ, οὔτε γεωμετρία, οὔτε ἀστρονομία, ἤθελε νὰ παρακλουθήσῃ τὰ μαθήματά του, τοῦ εἶπε, «φεύγα, γιατί δὲν ἔχεις μὲ τί νὰ πιάσῃς τὴ φιλοσοφία» (δηλ. δὲν ἔχεις «προσλαμβάνουσας παραστάσεις», ὅπως λέμε σήμερα στὴ γλῶσσα τῆς ψυχολογίας). Κατ' ἄλλους τοῦ εἶπε, «φεύγα γιατί ἐδῶ δὲν ξαίνομε μαλλί».

11. "Ὅταν ὁ Διονύσιος εἶπε στὸν Πλάτωνα ὅτι θὰ τοῦ κόψῃ τὸ κεφάλι, ὁ Ξενοκράτης πού ἦταν παρὼν, ἀφοῦ τοῦ ἔδειξε τὸ δικό του, «κανένας δὲ θὰ τὸ ἀγγίξῃ, εἶπε, προτοῦ κοπῇ τοῦτο. (τὸ δικό του δηλαδὴ κεφάλι). Λένε πῶς, ὅταν κάποτε ἦρθε στὰς Ἀθήνας ὁ Ἀντίπατρος καὶ τὸν χαιρέτησε, αὐτὸς δὲν τοῦ ἀπάντησε παρὰ ὅταν τελείωσε τὴν ὀμιλία πού εἶχε ἀρχίσει. Δὲν ἦταν καθόλου ἀλαζών, καὶ πολλὰς φορές κάθε μέρα παραδίδονταν σὲ στοχασμούς, καὶ ἐπὶ μιᾷ δλόκληρῃ ὥρᾳ παρέμενε σιωπηλός.

Ἄφησε πλεῖστα ὅσα συγγράμματα καὶ ποιήματα καὶ παραινύσεις πού εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Περὶ φύσεως, ἔξη βιβλία.
 Περὶ σοφίας, ἔξη βιβλία.
 Περὶ πλούτου.
 Ἀρκὰς (Ὁ Ἀρκαδιός).
 Περὶ τοῦ ἀορίστου (πράγματος).
 12. Γιὰ τὸ παιδί.
 Περὶ ἐγκρατείας.
 Περὶ τοῦ ὠφελίμου.
 Περὶ ἐλευθερίας.
 Περὶ θανάτου.
 Περὶ ἐκουσίου.
 Περὶ φιλίας.
 Περὶ ἐπιεικειᾶς.
 Περὶ τοῦ ἐναντίου, βιβλ. 2.
 Περὶ εὐδαιμονίας, βιβλ. 2.

Περὶ τοῦ γράφειν α',
 Περὶ μνήμης α',
 Περὶ τοῦ ψεύδους α',
 Καλλικλῆς α',
 Περὶ φρονήσεως α' β',
 Οἰκονομικός α',
 Περὶ σωφροσύνης α',
 Περὶ δυνάμεως νόμου α',
 Περὶ πολιτείας α',
 Περὶ ἐσιότητος α',
 Ὅτι παραδοτὴ ἡ ἀρετὴ α',
 Περὶ τοῦ ὄντος α',
 Περὶ εἰμαρμένης α',
 Περὶ πῦθων α',
 Περὶ βίων α',
 Περὶ ὁμοιοῦς α',
 Περὶ μαθητῶν α' β',
 Περὶ δικαιοσύνης α',
 Περὶ ἀρετῆς α' β',
 Περὶ εἰδῶν α',
 Περὶ ἡδονῆς α' β',
 Περὶ βίου α',
 Περὶ ἀνδρείας α',
 Περὶ τοῦ ἐνός α',
 Περὶ ἰδεῶν α',
 Περὶ τέχνης α',
 Περὶ θεῶν α' β',
 Περὶ ψυχῆς α' β',
 Περὶ ἐπιστήμης α',
 Πολιτικός α',
 Περὶ ἐπιστημοσύνης α',
 Περὶ φιλοσοφίας α',
 Περὶ τῶν Παρμενίδου α',
 Ἀρχέδημος ἢ περὶ δικαιοσύνης α',
 Περὶ ἀγαθοῦ α',
 Τῶν περὶ τὴν διάνοιαν α' β' γ' δ' ε' ς' ζ' η',
 Λύσεις τῶν περὶ τοὺς λόγους α',
 Φυσικῆς ἀκροάσεως α' β' γ' δ' ε' ς',
 Κεφάλαιον α',
 Περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν α'.

Περὶ τῆς τέχνης τοῦ γράφειν.
 Περὶ μνήμης.
 Περὶ τοῦ ψεύδους.
 Καλλικλῆς.
 Περὶ φρονήσεως, βιβλ. 2.
 Οἰκονομικός (οἰκιακὴ οἰκονομία).
 Περὶ σωφροσύνης.
 Περὶ δυνάμεως νόμου.
 Περὶ πολιτείας.
 Περὶ ἐσιότητος.
 Ὅτι παραδοτὴ ἡ ἀρετὴ (μπορεῖ νὰ διδαχθῆ).
 Περὶ τοῦ ὄντος.
 Περὶ εἰμαρμένης.
 Περὶ παθῶν.
 Περὶ βίων (τρόποι διαβιώσεως).
 Περὶ ὁμοιοῦς.
 Περὶ σπουδαστῶν, βιβλ. 2.
 Περὶ δικαιοσύνης.
 Περὶ ἀρετῆς, βιβλ. 2.
 Περὶ μορφῶν.
 Περὶ ἡδονῆς, βιβλ. 2.
 Περὶ βίου.
 Περὶ ἀνδρείας.
 Περὶ τοῦ ἐνός.
 Περὶ ἰδεῶν¹³⁷.
 13. Περὶ τέχνης.
 Περὶ θεῶν, βιβλ. 2.
 Περὶ ψυχῆς, βιβλ. 2.
 Περὶ ἐπιστήμης.
 Πολιτικός (ἀνὴρ).
 Περὶ ἐμπιστοσύνης (Περὶ γνώσεως).
 Περὶ φιλοσοφίας.
 Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Παρμενίδου.
 Ἀρχέδημος ἢ περὶ δικαιοσύνης.
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ.
 Πράγματα σχετικὰ μὲ τὴν διάνοιαν, βιβλ. 8.
 Λύσεις προβλημάτων τῆς Λογικῆς, βιβλ. 10.
 Μαθήματα Φυσικῆς, βιβλ. 6.
 Συγκεφαλαίως.
 Περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν.

Πυθαγόρεια α', 10
 Λύσεις α' β',
 Διαιρέσεις η',
 Θέσεων βιβλία κ', στίχοι μύριοι γ',
 Τῆς περὶ τὸ διαλέγεσθαι πραγματείας βιβλία ιδ', στίχοι
 μύριοι α' ββμ',
 Μετὰ τοῦτο βιβλία ιε' καὶ ἄλλα βιβλία ις' περὶ μυθῶν
 τῶν περὶ τὴν λέξιν,
 Λογιστικῶν βιβλία θ',
 Τῶν περὶ τὰ μαθηματικά βιβλία ς',
 Τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἄλλα βιβλία δύο,
 Περὶ γεωμετρῶν βιβλία ε',
 Ὑπομνημάτων α',
 Ἐναντίων α',
 Περὶ ἀριθμῶν α',
 Αριθμῶν θεωρία α',
 Περὶ διαστημάτων α',
 Τῶν περὶ ἀστρολογίαν ς',
 Στοιχεῖα πρὸς Ἀλέξανδρον περὶ βασιλείας δ', 14
 Πρὸς Ἀρρύβαν,
 Πρὸς Ἡφαιστίωνα,
 Περὶ γεωμετρίας α' β',
 Στίχοι «μύριοι κβ' δαθ'».

Ἀθηναῖοι δ' ὅμως αὐτὸν ὄντα τοιοῦτον ἐπίπρῳακόν ποτε, τὸ
 μετοίκιον ἀνονοῦντα θεῖναι. καὶ αὐτὸν ὠνεῖται Δημήτριος ὁ
 Φαληρεὺς καὶ ἑκάτερον ἀποκατέστησε. Ξενοκράτει μὲν τὴν ἐλευ-
 θερίαν, Ἀθηναίους δὲ τὸ μετοίκιον. τοῦτο φησι Μυρωνιανὸς ὁ
 Ἀμαστριανὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἱστορικῶν ὁμοίων κεφαλαίων
 (FHG iv. 455). διεδέξατο δὲ Σπεύσιππον καὶ ἀφηγήσατο τῆς
 σχολῆς πέντε καὶ εἴκοσι ἔτη ἐπὶ Λυσιμαχίδου ἀρξίμου κατὰ τὸ
 δεύτερον ἔτος τῆς δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος. ἐτελεύτα
 δὲ νεκτὸς λεκάνῃ πρῶστυίας, ἔτος ἤδη γεγονὸς δεύτερον καὶ
 ὀδοηκαστὸν. φημὲν δὲ καὶ εἰς τοῦτον οὕτως (A. Pal. vii. 102): 15

χαλκῇ προκίβῃς λεκάνῃ ποτὲ καὶ τὸ μέτωπον
 πλήξας ἔαχεν ὡ σῦντονον, εἴτ' ἔθανεν,
 ὁ πάντα πάντη Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι Ξενοκράταις πέντε ὅ τε τακτικῶς
 ἀρχαῖος σφύρα καὶ ὁ υγιεινὴ ἕμα καὶ πολέτης τῶ προσηρη-

Πυθαγόρεια πράγματα.
 Λύσεις, βιβλ. 2.
 Διαιρέσεις, βιβλ. 8.
 Θέσεις.
 Πραγματεία περὶ διαλεκτικῆς.
 Ἀκολουθοῦν δεκαπέντε βιβλία καὶ ἄλλα δεκαεξή πού περι-
 λαμβάνουν μελέτες γιὰ τὸ λεκτικόν.
 Ἐννέα βιβλία περὶ λογικότητος.
 Ἐξή βιβλία γύρω στὰ μαθηματικά.
 Δύο βιβλία σχετικὰ πρὸς τὴν διάνοιαν.
 Πέντε βιβλία περὶ γεωμετρῶν.
 Σχόλια.
 Ἐναντία.
 Περὶ ἀριθμῶν.
 Ἀριθμῶν θεωρία.
 Περὶ διαστάσεων.
 Περὶ ἀστρολογίας, ἔξη βιβλία.
 14. Στοχειώδεις ἀρχαὶ μοναρχίας, εἰς τέσσαρα βιβλία ἀφιε-
 ρωμένα στὸν Ἀλέξανδρο.
 Πρὸς Ἀρύβαν.
 Πρὸς Ἡφαιστίωνα.
 Περὶ γεωμετρίας, δύο βιβλία.
 Στίχοι ἐν ἄλφ 224.239.

Καὶ ὅμως, τὸν ὑπέροχον αὐτὸν ἄνθρωπο, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν
 πούλησαν μιὰ μέρα γιὰτὶ δὲν εἶχε γὰ πληρώσει τὸ μετοίκιο¹³⁸. ἀλλὰ
 τὸν ἀγόρασε ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὁ ὅποιος ἱκανοποίησε καὶ
 εἰς τὴν δὴ πλευρῆς: στὸν Ξενοκράτη ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ
 στοὺς Ἀθηναίους τὸ μετοίκιο. Αὐτὰ τὰ γράφει ὁ Μυρωνιανὸς ὁ
 Ἀμαστριανὸς στὸ πρῶτο βιβλίον τῶν Ἱστορικῶν Ὀμοίων κεφα-
 λαίων του. Διεδέχθη τὸν Σπεύσιππο καὶ διηύθυνε τὴ σχολὴ ἐπὶ
 «ἱκοσιπέντε ἔτη, ἀπὸ τὸ δεύτερο ἔτος τῆς 110ης Ὀλυμπιάδος. Πέ-
 θανε δὲ γιὰτὶ μιὰ νύχτα ἔπεσε πάνω σὲ κάποια λεκάνη, γέρος καὶ
 βγδονταδύο ἔτων.

15. Ἀφιερῶσαμε καὶ σ' αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ Ξενοκράτης, αὐτὸς ὁ τύπος τῆς τελειότερης ἀνδροπρέπειας,
 σκόνταψε σὲ μιὰ χαλκίνη λεκάνη καὶ χτύπησε στὸ μέτωπο.
 καὶ μὲ μιὰ δυνατὴ κραυγὴ ξεψύχησε.

Ἐπὶ ἔργων καὶ ἄλλοι ἔξη Ξενοκράτηδες: 1. Ἐνας πολὺ πα-
 ραὶς τακτικὸς (ἱκανὸς εἰς τὴν στρατηγικὴν). 2. Ἐνας συγγε-

μένει φιλοσόφου φέρεται δὲ αὐτοῦ λόγος Ἀρσινόητικος, γεγραμμένος περὶ Ἀρσινόης ἀποθανούσης. τέταρτος φιλόσοφος, ἔλεγείαν γεγραφίως οὐκ ἐπιτυχῶς. ἴδιον δὲ ποιηταὶ μὲν γὰρ ἐπιβαλλόμενοι πεζογραφεῖν ἐπιτυχάνουσι· πεζογράφοι δὲ ἐπιτιθέμενοι ποιητικῇ πταίουσι· τῷ δὴλον τὸ μὲν φύσει εἶναι, τὸ δὲ τέχνης ἔργον. πέμπτος ἀνδριαντοποιός· ἕκτος ἄσματα γεγραφώς, ὡς φησὶν Ἀριστόξενος (Welsh ii, fig. 126).

ΠΟΛΕΜΩΝ

- 16 Πολέμων Φιλοστράτου μὲν ἦν υἱός, Ἀθηναῖος τῶν δῆμων Οἴηθεν. νέος δ' ὢν ἀκόλαστος τε καὶ διακεχυμένος ἦν οὕτως ὥστε καὶ περιφέρειν ἀργύριον πρὸς τὰς ἐτοιμίους λύσεις τῶν ἐπιθυμιῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς στενωποῖς διέκρουεν. καὶ ἐν Ἀκαδημείᾳ πρὸς κίνου τι τριώβολον εὐρέθη προυπεπλασμένον αὐτοῦ διὰ [τὴν] ὁμοίαν τῇ προειρημένῃ πρόφυσιν. καὶ ποτε συνθέμενος τοῖς νέοις μεθύων καὶ ἐστεφανωμένος εἰς τὴν Ξενοκράτους ἦξε σχολήν· ὁ δὲ οὐδὲν διατραπεῖς εἶρε τὸν λόγον ὁμοίως· ἦν δὲ περὶ σωφροσύνης. ἀκούων δὴ τὸ μεираκίον κατ' ὀλίγον ἐθιράθη καὶ οὕτως ἐγένετο φιλόπονος ὡς ὑπερβάλλεσθαι τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸν διαδέξασθαι τὴν σχολήν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς ἕκτης καὶ δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος.
- 17 Φησὶ δὲ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος ἐν τοῖς Βίοις (Wil. An. i. Kat., p. 63) τὸν πατέρα αὐτοῦ πρῶτον τε εἶναι τῶν πολιτῶν καὶ ἀρματοτροφεῖσαι. φυγεῖν δὲ τὸν Πολέμονα καὶ δίκην κακώσεως ὑπὸ τῆς γυναικός, ὡς μεираκίους συνόντα. τοσοῦτον δὲ ἐπιτεῖναι τὸ ἦθος ἀρξάμενον φιλοσοφεῖν, ὥστ' ἐπὶ ταύτου σχήματος τῆς μορφῆς πάντοτε μένειν. ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἀναλλοίωτος ἦν διὸ καὶ θηραθῆναι Κράντορα ὑπ' αὐτοῦ. κενός γυνὴν λυττῶντος [καὶ] τὴν ἰσχυρὰν διασπάσαντος μόνον μὴ ὠχριασαί· καὶ ταραχῆς γενομένης ἐπὶ τῆς πόλεως πυθόμενον τὸ γινόμενον ἀτρεπτον μεῖναι.
- 18 ἐν τε τοῖς θεατροῖς ἀσημαθέστατος ἦν. Νικοστράτου γὰρ ποτε τοῦ ἐπικαλουμένου Κλυταιμνήστρα ἀναγινώσκοντός τι τοῦ ποιητοῦ αὐτῷ τε καὶ Κράτητι, τὸν μὲν συνδιατίθεσθαι, τὸν δ' ἴσα καὶ

νῆς καὶ συμπολίτης τοῦ φιλοσόφου¹³⁹. Φέρεται σὰν υἱός του Ἐνας λόγος πού τιτλοφορεῖται Ἀρσινόητικος, συνταχθεὶς γιὰ κάποια ἀποθανούσα Ἀρσινόη. 4. Ἐνας φιλόσοφος πού ἔγραφε ὄχι καὶ πολὺ ἐπιτυχημένα ἔλεγεία. Καὶ εἶναι ἀξιοσημεῖωτο τὸ ὅτι οἱ μὲν ποιηταὶ σημειώνουν ἐπιτυχία ὅταν ἐπιχειροῦν νὰ γράφουν εἰς πεζὸν λόγον, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ πεζογράφοι κάνουν κακοὺς στίχους ὅταν καταπιάνωνται μὲ τὴν ποίηση. Ἐκ τούτου καταδεικνύεται ὅτι τὸ μὲν ἓνα εἶναι δῶρο τῆς φύσεως, τὸ δὲ ἄλλο ἐπίτευγμα τῆς τέχνης. 5. Ἐνας γλύπτης. 6. Ἐνας συγγραφεὺς ἀσμάτων πού τὸν μνημονεύει ὁ Ἀριστόξενος.

3. Π Ο Λ Ε Μ Ω Ν

16. Ὁ Πολέμων¹⁴⁰, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλοστράτου, ἦταν Ἀθηναῖος ἀπὸ τὸν δῆμο τῆς Οἴης. Νέος δὲ, ἦταν τόσο ἀκόλαστος καὶ σπάταλος, πού πάντοτε εἶχε λεπτὰ ἐπάνω του γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἱκανοποιῇ ἀμέσως τίς ἐπιθυμίες του ἀλλὰ καὶ εἰς στενωπούς καὶ διόδους ἔκρυβε διάφορα ποσά. Ἀκόμα καὶ στὴν Ἀκαδημεία βρέθηκαν τρεῖς ὄβολοι μέσα σὲ μιὰ κολώνα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Καὶ μιὰ μέρα, μαζί μὲ τοὺς φίλους του, μεθυσμένος καὶ μ' ἓνα στεφάνι σὲ κεφάλι, πῆγε νὰ «σκάσει πλάκα» στὴ σχολὴ τοῦ Ξενοκράτους. Αὐτὸς ὅμως, χωρὶς καθόλου νὰ ταραχθῇ, συνέχισε τὴν ἑμιλία του· μιλοῦσε δὲ περὶ σωφροσύνης (ἐγκρατείας, αὐτοκυριαρχίας). Ἀκούοντας ὁ νεαρός, σιγά-σιγά ἔσαγηνεύθη, καὶ ἔγινε τόσο φιλόπονος πού ξεπέρασε τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτὸς διεδέχθη τὸν Ξενοκράτη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς, τὴν 116ην Ὀλυμπιάδα¹⁴¹.
17. Ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος ἀναφέρει ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν προεστὴς καὶ διατηροῦσε ὄχι γὰρ ἐκματοδρομιῶν καὶ ὅτι ὁ Πολέμων ὑπῆρξε κατηγορούμενος κατόπιν ἀγωγῆς τῆς συζύγου του, πού τὸν κατηγοροῦσε σκληρὰ ὅτι εἶχε σχέσεις μὲ νεαρούς. Ἀπὸ τότε ὅμως πού ὄρχισε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν φιλοσοφίαν, ἀπέκτησε τέτοια σταθερότητα χαρακτῆρος, ὥστε πάντοτε νὰ διατηρῇ τὴν ἴδια γαληνεμένη συμπεριφορά. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν φωνὴν ἦταν ἀναλλοίωτος. Γι' αὐτὸ καὶ γοητεύτηκε ἀπὸ αὐτὸν ὁ Κράντωρ¹⁴². Εἶναι βέβαιον πὺς ὅταν τὸν δάγκασε ἓνα λυσσασμένο σκυλὶ στὰ ὀπίσθια, αὐτὸς οὔτε χλωμάσε· καὶ ἡ ταραχὴ πού ξεσηκώθηκε στὴν πόλιν ὅταν ἔμαθαν τὸ γεγονός, τὸν ἄφησε ἀπαθῆ. Καὶ στὰ πῆλατρα παρέμενε ἀνεπηρέαστος.
18. Κάποτε πού ὁ Νικόστρατος ὁ ἀποκαλούμενος Κλυταιμνήστρα, διάβαζε σ' αὐτὸν καὶ στὸν Κράτη κάτι ἀπὸ τὸν Ὅμηρο,

μὴ ἀκοῦσαι. καὶ ὅπως ἦν τοιοῦτος οἷόν φησι Μελάνθιος ὁ ζωγράφος ἐν τοῖς Περὶ ζωγραφικῆς (F11G iv. 445): φησὶ γὰρ δεῖν αὐθάδειάν τινα καὶ ξηρότητα τοῖς ἔργοις ἐπιτρέχειν, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἤθεσιν. ἔφασκε δὲ ὁ Πολέμων δεῖν ἐν τοῖς πράγμασι γυμνάζεσθαι καὶ μὴ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς θεωρήμασι, καθάπερ ἀρμονικόν τι τέχνηον καταπιόντα καὶ μὴ μελετήσαντα, ὡς κατὰ μὲν τὴν ἐρώτησιν θαυμάζεσθαι, κατὰ δὲ τὴν διύθεσιν ἑαυτοῖς μάχεσθαι.

Ἦν οὖν ἀστείος τις καὶ γενναῖος, παρητημένος ἂ φησιν Ἀριστοφάνης (Kock i. 423) περὶ Εὐριπίδου, ὁξυτὰ καὶ σιλφωτὰ" ἄπερ, ὡς αὐτὸς φησι,

καταπυγούνη ταυτ' ἐπιτὶ πρὸς κρέας μέγα.

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ καθίζων ἔλεγε πρὸς τὰς θέσεις, φασί, περιπατῶν δὲ ἐπεχείρει. διὰ δὴ οὖν τὸ φιλογενναῖον ἐτιμᾶτο ἐν τῇ πόλει. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκπεπατηκῶς ἦν διατρίβων ἐν τῷ κήπῳ, παρ' ὃν οἱ μαθηταὶ μικρὰ καλύβια ποιησάμενοι κατώκουν πλησίον τοῦ μουσείου καὶ τῆς ἐξέδρας. ἐώκει δὴ ὁ Πολέμων κατὰ πάντα ἐξηλωκέναι τὸν Ξενοκράτην· καὶ ἐρασθῆναι αὐτοῦ φησιν Ἀριστιππος ἐν τῷ τετάρτῳ Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς (F11G ii. 76). αἰεὶ γοῦν ἐμέμνητο ὁ Πολέμων αὐτοῦ, τὴν τ' ἀκικίαν καὶ τὸν αὐχμὸν ἐνεδέδυτο τάνδρὸς καὶ τὸ βῆρος οἰονεὶ Δωριὸς τις οἰκονομία. ἦν 20 δὲ καὶ φιλοσοφοκλῆς, καὶ μάλιστα ἐν ἐκείνοις ὅπου κατὰ τὸν κωμικὸν τὰ ποιήματα αὐτῷ

κύων τις ἐδόκει συμποιεῖν Μολοτικὸς,

καὶ ἔνθα ἦν κατὰ τὸν Φρύνιχον (Kock i. 387)

οὐ γλύξιν οὐδ' ὑπόχυτος, ἀλλὰ Πράμνιος.

ἔλεγεν οὖν τὸν μὲν Ὅμηρον ἐπικὸν εἶναι Σοφοκλέα, τὸν δὲ Σοφοκλέα Ὅμηρον τραγικόν.

Ἐτελεύτησε δὲ γηραιὸς ἤδη ὑπὸ φθίσεως, ἱκανὰ συγγράμματα καταλιπών. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτὸν (Arr. Anth. ii. 380):

οὐκ αἰεὶς; Πολέμωνα κεκεύθαμεν, ὃν θέτο τῆδε ἄρριωστίη, τὸ δεινὸν ἀνθρώποις πάθης.

ὁ μὲν Κράτης συγκινήθηκε βαθιά, αὐτὸς ὅμως ἔμεινε τόσο ἀπαθῆς ὥστε νὰ μὴν εἶχε ἀκούσει τίποτε. Καὶ γενικὰ ἦταν τέτοιος, ὅπως τὸν θέλει ὁ ζωγράφος Μελάνθιος στὸ Περὶ ζωγραφικῆς ἔργο του. Γιατὶ πραγματικὰ λέει ἐκεῖ ὅτι τὰ ἔργα τῆς τέχνης πρέπει νὰ φέρουν τὴ σφραγίδα κάποιας ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ πείσματος, τὸ ἴδιο δὲ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἦθος. Ὁ δὲ Πολέμων συνήθιζε νὰ λέη ὅτι πρέπει νὰ ἐξασκούμεθα μὲ τὰ γεγονότα καὶ ὄχι μόνον μὲ λογικὲς θεωρίες, ὥστε ἐκείνον ποῦ θὰ εἶχε ξεκοκαλίσει ἓνα ἐγχειρίδιο ἀρμονικῆς ἀλλὰ δὲν θὰ εἶχε ἐξασκηθῆ πρακτικὰ. Ὅποτε θὰ προκαλούσαμε μὲ τὸν θαυμασμόν μὲ τίς ἐρωτήσεις μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ταχτοποίησιν τῆς ζωῆς μας θὰ ὁρθεύμε εἰς ὀλοσχερῆ διαφωνίαν πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας.

19. Ἦταν εὐγενικὸς καὶ γενναῖόδωρος, καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ «δξύ καὶ τσουχτερό ὕφος» ποῦ ἀποδίδει ὁ Ἀριστοφάνης στὸν Εὐριπίδην, καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα εἶναι «δυνατὸ καρύκευμα σὲ ἐξοχο κρέας»¹⁴³. Προσέτι λέγουσιν ὅτι δὲν ἐδίδασκε καθήμενος, καὶ συζητοῦσε μὲ τοὺς μαθητάς του δηματιζῶν. Ἐχαιρεν ἐκτιμῆσεως εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τὰ εὐγενῆ του αἰσθημάτων. Ὡστόσο, ζοῦσε ἀποτραβηγμένος ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἔμεινε στὸν κήπο τῆς Ἀκαδημίας. ἔπου εἶχαν φτιάσει σπιτάκια καὶ οἱ μαθηταὶ του καὶ κατοικοῦσαν κοντὰ στὸ βωμὸ τῶν Μωσῶν καὶ στήν αἶθουσα διδασκαλίας¹⁴⁴. Ἦθελε, φαίνεται, νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως στὸ ὕψος τοῦ Ξενοκράτη. Ἐπῆρξε καὶ εὐνοοῦμενός του, θεβαίνων ὁ Ἀριστιππος στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ «Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς» ἔργου του. Πάντως τὸν ἀνάφερνε ἀκατάπαυστα καὶ ντυνόταν ὥστε νὰ εἶναι τὴν ἀπλή αὐστηρῆ ἀξιοπρέπεια ποῦ ἰδιάζει στὸ δωρικὸ ρυθμό.

20. Τοῦ ἄρεσε δὲ πολὺ καὶ ὁ Σοφοκλῆς καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ χωρία στὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν κωμικὸ ποιητῆ,

φαίνεται συνεργάσθηκα καὶ κάποιο μαντρόκυλο,

καὶ ἐκεῖνα στὰ ὁποῖα κατὰ τὸν Φρύνιχον ὁ ποιητῆς,

δὲν ἦταν μυστος οὔτε μίγμια ἀλλὰ γνήσιο Πράμνιο κρασί.

Ἔτσι τὸν μὲν Ὅμηρον τὸν ἔλεγε ἐπικὸν Σοφοκλέα, τὸν δὲ Σοφοκλέα τραγικὸν Ὅμηρον.

Πέθανε ἀπὸ προῖουσα ἐξάντληση σὲ προχωρημένη ἡλικία. ἔφησε δὲ κάμποσα συγγράμματα. Φτιάξαμε καὶ γι' αὐτὸν τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα:

Ἄχου. Θάψαμε τὸν Πολέμωνα, ποῦ τὸν ἔθαλε ἐδῶ ἢ ἀρρώστια, τὸ φοβερὸ αὐτὸ δάσανο τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλὰ μᾶλλον

οὐ μᾶλλον Πολέμωνα, τὸ σῶμα δὲ τοῦτο γὰρ αὐτὸς
βαίνων ἐς ἄστρα διάβορον θῆκεν χαμαί.

ΚΡΑΤΗΣ

21 Κράτης πατὴρ δὲ ἦν Ἀντιγένης (Ἀθηναῖος), Θριάσιος δὲ τῶν δῆμων, ἀκρατῆς ἄμα καὶ ἐρώμενος Πολέμωνος· ἀλλὰ καὶ διεδέξατο τὴν σχολὴν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀλλήλω ἐφιλείτην ὥστε καὶ ζῶντε οὐ μόνον τῶν αὐτῶν ἦσθη ἐπιτηδευμάτων, ἀλλὰ καὶ μέχρι σχεδὸν ἀναπνοῆς ἐξωμοιώσθη ἀλλήλοι καὶ θανόντε τῆς αὐτῆς ταφῆς ἐκοινωνεῖτην. ὅθεν Ἀνταγόρας εἰς ἄμφω τοῦτον ἐποίησε τὸν τρόπον (Α. Ριλ. vii. 103):

μνήματι τῷδε Κράτητα θεοῦδᾶ καὶ Πολέμωνα
ἔνεπε κρύπτεσθαι, ξεῖνε, παρερχόμενος,
ἄνδρας ὁμοφροσύνῃ μεγαλήτορας, ὧν ἄπο μῦθος
ἱερὸς ἦυσεν δαμμονίου στόματος,
καὶ βίωτος καθαρὸς σοφίας ἐπὶ θεῖον ἐκόσμη
αἰῶν' ἀπρέπτοις δόγμασι πειθόμενος.

22 ἔιπεν καὶ Ἀρκεσίλαος μετελθόντα παρὰ Θεοφράστου πρὸς αὐτοὺς λέγειν ὡς εἶεν θεοὶ τινες ἢ λείβανα τῶν ἐκ τοῦ χρυσοῦ γένους· καὶ γὰρ ἦσθη οὐ φιλοδημῶδει ἀλλ' υἱὸν Διονυσόδωρον ποτὲ φασὶ τὸν αὐλητὴν εἰπεῖν, σεμνυόμενον ἐπὶ τῷ μηδένᾳ τῶν κρουμάτων αὐτοῦ μῆτ' ἐπὶ τριήρους μῆτ' ἐπὶ κρήνης ἀκηκοέναι, καθάπερ Ἰαμηνίου. αὐσσίτιον δὲ φησὶν αὐτῷ ὁ Ἀντίγονος (Wil., *Ant. c. Kar.*, p. 67) εἶναι παρὰ Κράντορι, ὁμοίως συμβιούντων τούτων τε καὶ Ἀρκεσίλαου. τὴν δὲ οἴκησιν Ἀρκεσίλαου μὲν ἔχει μετὰ Κράντορος, Πολέμωνα δὲ σὺν Κράτῃ μετὰ Λυσικλέους τινὸς τῶν πολιτῶν. ἦν δὲ, φησὶν, ἐρώμενος Κράτης μὲν, ὡς προείρηται, Πολέμωνος· Ἀρκεσίλαος δὲ Κράντορος.

23 Τελευτῶν δὲ ὁ Κράτης (κατὰ τὸ ἔτος τῆς η' καὶ κ' καὶ ρ' Ὀλυμπιάδος), καθὰ φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τρίτῳ Χρονικῶν (FC/G II 244 V 14), ἀπέλιπε βιβλία τὰ μὲν φιλοσοφούμενα, τὰ δὲ περὶ κωμῳδίας, τὰ δὲ λόγους δημηγορικῶς καὶ πρεσβευτικῶς.

20 ἀλλὰ καὶ μαθητὰς ἐλλογίμους· ὧν Ἀρκεσίλαος περὶ οὗ λέξομεν —διήκουσε γὰρ καὶ τούτου— καὶ Βίωνα τὸν Βορυσθενίτην ὑστερον δὲ Θεοδώρειον ἀπὸ τῆς αἰρέσεως ἐπικαλούμενον, περὶ οὗ καὶ

ὄχι τὸν Πολέμωνα παρὰ τὸ σῶμά του· γιατί ἐκεῖνος πηγαίνοντας σὰ ἄστρα, αὐτὸ ἄφησε νὰ σέπεται ἐδῶ κάτω.

4. ΚΡΑΤΗΣ

21. Ὁ Κράτης¹⁴⁶, γιὸς τοῦ Ἀντιγένης, ἦταν Ἀθηναῖος καὶ Θριάσιος ὡς πρὸς τὸν δῆμον. Ἦταν ἀκρατῆς καὶ συγχρόνως εὐνοούμενος τοῦ Πολέμωνος, τὸν ὅποιον διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς. Καὶ ἦταν τόσο ἀφοσιωμένοι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, ὥστε καὶ ζῶντες ὄχι μόνον συνεμερίζοντο τὰς αὐτὰς ἐπιδιώξεις ἀλλὰ ὄλο καὶ περισσότερο ἐξωμοιώνονταν μέχρι τῆς τελευταίας τῶν πνοῆς, καὶ ἀποθανόντες μοιράσθησαν τὸν ἴδιον τάφο. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀνταγόρας ἔγραψε καὶ γιὰ τοὺς δύο, κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

Περνώντας, διαβάτη λέγε ὅτι σὲ τοῦτον τὸν τάφο ἀναπαύεται ὁ θεοειδὴς Κράτης καὶ ὁ Πολέμων, μεγαλόψυχοι σὲ δημοφροσύνη, ἀπὸ τὰ ἐμπνευσμένα στόματα τῶν ὁσίων ἐβγαίναν ἱερὰ λόγια, καὶ τῶν ὁσίων ὁ καθαρὸς βίος σοφίας, πειθαρχημένος σὲ σταθερὰ δόγματα, τοὺς στόλιζε μὲ μιὰ λαμπρὴ ἀθανασία.

22. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος πού ἄφησε τὸν Θεόφραστο καὶ πῆγε στὴ δική τους σχολὴ ἔλεγε ὅτι αὐτοὶ εἶναι κάποιοι θεοὶ ἢ ὑπολείμματα τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνος. Γιατὶ δὲν ἔκαναν παρέα μὲ τὸν κόσμο ἀλλὰ ἦταν σὰν τὸν Διονυσόδωρο τὸν αὐλητὴ πού καυχώμενος κάποτε εἶπε ὅτι δὲν εἶχε ἀκούσει τίς μελωδίες του οὔτε σὲ πλοῖο οὔτε σὲ θρῦση, ὅπως γινόταν μὲ κείνες τοῦ Ἰαμηνίου. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἀντιγένης, ἔτριγαν τὸ ἴδιο φαγητὸ τὸ σπῆτι τοῦ Κράντορα, καὶ οἱ δύο αὐτοὶ καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος συζοῦσαν ἀρμονικά. Ὁ Ἀρκεσίλαος καὶ ὁ Κράντωρ ἔμεναν στὸ ἴδιο σπῆτι, ἐνῶ ὁ Πολέμων καὶ ὁ Κράτης συζοῦσαν μὲ τὸν Λυσικλέα —ἐναν πολίτη. Ἦταν, λέγε, ὁ μὲν Κράτης ἐρωμένος τοῦ Πολέμωνος, ὅπως εἶπαμε καὶ προηγουμένως, ὁ δὲ Ἀρκεσίλαος τοῦ Κράντορος.

23. Τελευτῶν ὁ Κράτης ἄφησε καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος στὸ τρίτο κεφάλαιο τῶν «Χρονικῶν» του διάφορα ἔργα, μερικὰ φιλοσοφικά, ἀλλὰ πραγματευόμενα περὶ κωμῳδίας καὶ ἄλλα περιέχοντα λόγους δημηγορικῶς καὶ πρεσβευτικῶς. Ἀλλὰ ἄφησε καὶ διακεκριμένους μαθητὰς μεταξὺ τῶν ὁσίων τὸν Ἀρκεσίλαο περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐμιλήσωμε —γιατὶ ἄκουσε καὶ τὸν Κράτη— καὶ τὸν Βίωνα τὸν Βορυσθενίτη πού ἀργότερα ἀπεκλήθη Θεοδώρειος ἀπὸ τῆ σχολῆ στὴν ὁποία προσεχώρησε, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου

αὐτοῦ λέξομεν ἑχομένως Ἀρκεσιλάου.

Γεγόνασι δὲ Κράτητες δέκα· πρῶτος ὁ τῆς ἀρχαίας κωμωδίας ποιητής, δεύτερος ῥήτωρ Τραλλιανὸς Ἰσοκράτειος, τρίτος ταφωρύχος Ἀλεξάνδρω συνῶν, τέταρτος ὁ κύων περὶ οὗ λέξομεν, πέμπτος φιλόσοφος περιπατητικὸς, ἕκτος Ἀκαδημαϊκὸς ὁ προειρημένος, ἕβδομος Μαλλιώτης γραμματικὸς, ὄγδοος γεωμετρικὰ γεγραφώς, ἔνατος ἐπιγραμμάτων ποιητής, δέκατος Ταρσεὺς φιλόσοφος Ἀκαδημαϊκός.

ΚΡΑΝΤΩΡ

Κράντωρ Σολεὺς θαυμαζόμενος ἐν τῇ ἐπιτοῦ πατρίδι ἀπῆρεν 24 εἰς Ἀθήνας καὶ Ξενοκράτους διήκουσε Πολέμωνι συσχολάζων. καὶ κατέλειπε ὑπομνήματα εἰς μυριάδας στίχων τρεῖς, ὧν τινὰ τινες Ἀρκεσιλάω προσπάπτουσι. φασὶ δὲ αὐτὸν ἐρωτηθέντα τί τι θραβεῖ ὑπὸ Πολέμωνος, εἰπεῖν τῷ μῆτ' ὀξύτερον μῆτε βαρύτερον ἀκοῦσαι φθεγγομένου. οὗτος τούτῳ εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνεχώρησε κάκει περιεπάτει· οἱ δὲ πανταχόθεν προσήεσαν αὐτῷ, νομίζοντες οὐ διὰ νόσον, ἀλλὰ βούλεσθαι αὐτόθι σχολὴν συστήσασθαι. ὧν ἦν καὶ Ἀρκεσίλαος θέλων ὑπ' αὐτοῦ συστήναι Πολέμωνι, καίπερ ἐριῶντος, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἀρκεσιλάου λέξομεν. ἀλλὰ καὶ 25 αὐτὸν ἠγιάναντα διακούειν Πολέμωνος, ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα θαυμασθῆναι. λέγεται δὲ καὶ τῆν οὐσίαν καταλιπεῖν Ἀρκεσιλάω, τάλαντων οὖσαν δυοκαίδεκα. καὶ ἐρωτηθέντα πρὸς αὐτοῦ ποῦ βούλεται ταφῆναι, εἶπεῖν (N². *Anth.* 281):

ἐν γῆς φύλης ὄχθοισι κρυφθῆναι καλόν.

λέγεται δὲ καὶ ποιήματα γράψαι καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐπὶ τῷ τῆς Ἀθηναῶν ἱερῷ σφραγισάμενος αὐτὰ θεῖναι. καὶ φησι Θεαίτητος ὁ ποιητὴς περὶ αὐτοῦ οὕτως (*Arr. Anth.* ii. 28):

ἦνδανε ἀνθρώποις, ὁ δ' ἐπὶ πλέον ἦνδανε Μούσαις·
Κράντωρ, καὶ γήρως ἦλυθεν οὔτε πρόσω.

ἐπίσης θὰ ὀμιλήσωμε ἀμέσως μετὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀρκεσιλάου.

Ἐπῆρξαν δὲ δέκα Κράτητες: 1. Ὁ ποιητὴς τῆς Ἀρχαίας Κωμωδίας. 2. Ἐνας ῥήτωρ Τραλλιανός, μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. 3. Ἐνας μηχανικὸς ποῦ συνίδευσεν τὸν Ἀλέξανδρον. 4. Ὁ Κυνικὸς περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ὀμιλήσωμε. 5. Ἐνας περιπατητικὸς φιλόσοφος. 6. Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ποῦ περιεγράψαμε προηγουμένως. 7. Ἐνας γραμματικὸς Μαλλιώτης ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν. 8. Ὁ συγγραφεὺς ἑνὸς γεωμετρικοῦ ἔργου. 9. Ἐνας συγγραφεὺς ἐπιγραμμάτων. 10. Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς φιλόσοφος ἀπὸ τῆς Ταρσός.

5. ΚΡΑΝΤΩΡ

24. Ὁ Κράντωρ¹¹⁸ ἀπὸ τοῦ Σόλου (τῆς Κύπρου¹¹⁷), ἂν καὶ ἀπελάμβανε μεγάλῃς ἐκτιμήσεως στὴν πατρίδα του, τὴν ἄφησε καὶ πῆγε εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου παρακολούθησε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ξενοκράτους ταυτοχρόνως μὲ τὸν Πολέμωνα. Ἄφησε ὑπομνήματα ἐκτετατόμενα εἰς 30.000 στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ ἀποβιβάζονται ὑπὸ τινῶν κριτικῶν εἰς τὸν Ἀρκεσίλαον. Ἐρωτηθεὶς τί του τράβηξε στὸν Πολέμωνα ἀπάντησε, «τὸ ὅτι δὲν τὸν ἄκουσα ποτὲ νὰ ὑψώνη ἢ νὰ χαμηλώνη τὴ φωνὴν του ὅταν μιλοῦσε». Νοσήσας ἐπῆγε εἰς τὸ ἱερὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἔκαμνε περιπάτους· μαζεύτηκε ἐκεῖ ἀπὸ τὰ περίεξ πολὺς κόσμος, νομίζοντας ὅτι δὲν ἀπεσώρθη ἀπὸ ἀρρώστεια, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἱδρύσῃ ἐκεῖ σχολή. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος ποῦ τοῦ ζητοῦσε νὰ τὸν συστήσῃ στὸν Πολέμωνα, ἂν καὶ τοὺς δύο τοὺς τοὺς συνέδεε στενὴ φιλία. ὅπως θὰ ποῦμε στὴ βιογραφίαν τοῦ Ἀρκεσιλάου.

25. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἅμα ἔγινε καλά, παρακολούθησε τὰ μαθήματα τοῦ Πολέμωνος, πράγμα γιὰ τὸ ὅποιο ἐπαινέθηκε ἀπὸ ἄλλους. Λέγεται ἐπίσης ὅτι καὶ τὴν περιουσίαν του, ἀξίας δώδεκα τάλαντων, τὴν ἄφησε στὸν Ἀρκεσίλαο. Καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ποῦ θέλει νὰ τὸν θάψουν ἀπάντησε:

Καλὰ θάνα νὰ θάψω σὲ μιά γωνιά τῆς πατρίδας μου. Λέγε ὅτι ἔγραψε καὶ ποιήματα τὰ ὅποια ἀφοῦ τὰ σφράγισεν, τὰ κατέθεσε εἰς τὸ ἱερὸ τῆς Ἀθηναῶν στὴν ἰδιαιτέρα του πατρίδα. Ὁ Θεαίτητος ὁ ποιητὴς ἐκφράζεται κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο γι' αὐτόν:

Ἦταν ἀγαπητὸς στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀκόμη πρὸ ἀγαπητὸς
στὴς Μούσας ὁ Κράντωρ, καὶ δὲν γινώρισε τὴν γεροντικὴν ἥλι-

γῆ, σὺ δὲ τεθνεῶτα τὸν ἱερὸν ἄνδρ' ὑπόδεξαι·
ἢ ῥ' ὄ γε καὶ κείθι ζῶει ἐν εὐθυλίῃ.

- 26 Ἐθαύμαζε δὲ ὁ Κράντωρ πάντων δὴ μᾶλλον Ὀμηρον καὶ Εὐριπίδην, λέγων ἐργῶδες ἐν τῷ κυρίῳ τραγικῶς ἅμα καὶ συμπαθῶς γράψαι. καὶ πρνεφέρετο τὸν στίχον τὸν ἐκ τοῦ Βελλεροφόντου (300 Ν²):

οἴμοι· τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

λέγεται δὲ καὶ Ἀνταγόρα τοῦ ποιητοῦ ὡς Κράντορος εἰς Ἔρωτα πεποιημένα φέρεσθαι ταυτί (Rowell, *Coll. Alex.* 129):

- ἐν δοίῃ μοι θυμός, ὃ τοι γένος ἀμφίβητον,
ἢ σε θεῶν τὸν πρῶτον ἀειγενέων, Ἔρος, εἶπω,
τῶν ὕσους Ἐρεβός τε πάλαι βασιλεία τε παῖδας
γεῖναιτο Νύξ πελάγεσσιν ὑπ' εὐρύος Ὀκεανοῖο·
27 ἢ σέ γε Κύπριδος υἷα περίφρονος, ἢ σε Γαίης,
ἢ Ἀνέμων· τοῖος σὴ κακὰ φρονέων ἀλάλῃσαι·
ἀνθρώποις ἢδ' εἰθλά· τὸ καὶ σέο σῶμα δίφρουν.

Ἦν δὲ καὶ δεινὸς ὀνοματοποιῆσαι. τραγιδὸν γοῦν ἀπελέκτων εἶπεν ἔχειν φωνὴν καὶ φλοιοῦ μεστήν· καὶ τινος ποιητοῦ σκίφης μεστοῦς εἶναι τοὺς στίχους· καὶ τὰς Θεοφράστου θέσεις ὀτρύνει γεγράφθαι. θαυμάζεται δὲ αὐτοῦ μάλιστα βιβλίον τὸ Περὶ πένθους. καὶ κατέστρεψε πρὸς Πολέμωνος καὶ Κράτητος, ὑδρωπικῆ διαθέσει νοσήσας. καὶ ἔστιν εἰς αὐτὸν ἡμῶν (*Arr. Anth.* ii. 381):

ἐπέκλυσε καὶ σέ, Κράντωρ, ἢ νόσων κακίστη,
χοῦτ'ω κατῆλλες μέλαν Πλουτέως ἄβυσσον.
καὶ σὺ μὲν ἐκείθι χαίρεις, σῶν λόγων δὲ χήρη
ἔστηκεν Ἀκαδημία καὶ Σόλοι, πατρίς σευ.

κία. Τώρα πεθαμένον νὰ τὸν καλοδεχτῆς, ἐσὺ ὡ γῆ, τὸν ἅγιον αὐτὸν ἄνθρωπο. Εὐγενικὰ μπορεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ εὐημερῆ καὶ στὸν ἄλλον κόσμο.

26. Ἐθαύμαζε δὲ ὁ Κράντωρ περισσότερο ἀπ' ἄλλους τὸν Ὀμηρο καὶ τὸν Εὐριπίδη· εἶναι δύσκολο, ἔλεγε, νὰ γράψῃς ἀπ' εὐθείας τραγωδία καὶ συγχρόνως νὰ ἀναταράξῃς τίς συγκινήσεις μὲ τῆ γλῶσσα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ ἀνάφερεν τὸν στίχο ἀπὸ τὰ ἱστοροῦμενα γιὰ τὸν Βελλεροφόντη:

Ἄλλοι! Τί ἄλλοι; Ὑπέστημεν τὴν μοῖραν τῶν θνητῶν ὄντων. Λέγεται δὲ ἔτι οἱ παρακάτω στίχοι τοῦ ποιητοῦ Ἀνταγόρα γιὰ τὸν Ἔρωτα ἀνήκουν εἰς τὸν Κράντορα:

Τὸ μυαλό μου ἐρίσκειται σὲ ἀμφιβολία, ἀφοῦ καὶ τὸ γένος σου εἶναι φιλονεικούμενο, ὦν, Ἔρωτα, πρέπει νὰ σέ ὀνομάσω τὸν πρῶτον (τὸν πρωταρχικόν) ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους θεούς, τὸν παλαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ τὸ γηραῖο Ἐρεβός καὶ ἡ βασιλικὰ Νύχτα γέννησαν στὰ πέλαγα τοῦ ἀπέραντου ὠκεανοῦ. Ἦ εἶσαι παιδί τῆς σοφῆς Κύπριδος (Ἀφροδίτης), ἢ τῆς Γῆς ἢ τῶν Ἀνέμων; Ἦ ὅσα πολλὰ καλὰ καὶ κακὰ ἐπινοεῖς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους στὶς περιπλανήσεις σου. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ σῶμά σου εἶναι διφυές.

27. Ἦταν δὲ δεινὸς καὶ σὲ νὰ φτιάχνῃ καινούργιες λέξεις. Ἐλεγε π.χ. γιὰ τὴ φωνὴ κάποιου ἡθοποιοῦ ὅτι ἦταν ἀπελέκνητι, καὶ γεμάτη φλοῦδα· καὶ γιὰ τοὺς στίχους κάποιου ποιητοῦ ὅτι εἶναι γεμάτοι ταιγγουνιά· καὶ ἔτι οἱ πραγματείες τοῦ Θεοφράστου γράφτηκαν μὲ ὄστρακο στρεϊδιοῦ. Ἦ δὲ ἔργο του ποὺ περισσότερο θαυμάζεται εἶναι ἡ πραγματεία του Περὶ πένθους. Πέθανε προσβληθεὶς ἀπὸ ὑδρωπικία. Ἐγραψα καὶ γι' αὐτὸν τὸ κατωτέρω ἐπιγράμμα:

Σὲ χτύπησε καὶ σένα, Κράντωρ, ἡ χειρότερη ἀρρώστια, κι' ἔτσι κατέβηκες στὴ μαύρη ἄβυσσο τοῦ Πλουτέως. Κι' ἐσὺ μὲν, κι' ἐκεῖ εὐτυχισμένος εἶσαι, ἢ Ἀκαδημία δμως κι' ἡ κατρίδα σου οἱ Σόλοι αἰσθάνονται τὴν ἔλλειψη τῶν λόγων σου.

ΑΡΚΕΣΙΛΑΟΣ

Αρκεσίλαος Σεύθου (ἢ Σκύθου, ὡς Ἀπολλόδιωρος ἐν τῷ τρίτῳ 28 Χρονικῶν [FGI II 244 F 15]). Πιταναῖος τῆς Αἰολίδος. οὗτός ἐστιν ὁ τῆς μέσης Ἀκαδημείας κατάρξας, πρῶτος ἐπισχῶν τὰς ἀποφάσεις διὰ τὰς ἐναντιότητας τῶν λόγων. πρῶτος δὲ καὶ εἰς ἑκάτερον ἐπεχείρησε, καὶ πρῶτος τὸν λόγον ἐκίνησε τὸν ὑπὸ Πλάτωνος παραδεδομένον καὶ ἐποίησε δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως ἐριστικώτερον. παρέβαλε δὲ Κράντορι τοῦτον τὸν τρόπον. τέταρτος ἀδελφὸς ἦν ὃν εἶχε δύο μὲν ὁμοπατρίους, δύο δὲ ὁμομητρίους· καὶ τῶν μὲν ὁμομητρίων πρεσβύτερον Πυλάδην, τῶν δὲ ὁμοπατρίων Μοιρέαν, ὃς ἦν αὐτῷ ἐπίτροπος. ἤκουσε δὲ 29 κατ' ἀρχὰς μὲν Ἀυτολύκου τοῦ μαθηματικοῦ πολίτου τυγχάνοντος, πρὶν ἀπαίρειν εἰς Ἀθήνας, μεθ' οὗ καὶ εἰς Σάρδεις ἀπεδήμησεν. ἔπειτα Σάνθου τοῦ Ἀθηναίου μουσικοῦ· μεθ' οὗ Θεοφράστου διήκουσεν. ἔπειτα μετῆλθεν εἰς Ἀκαδημείαν πρὸς Κράντορα· Μοιρέας μὲν γὰρ ὁ προεξημένος ἀδελφὸς ἦγεν αὐτὸν ἐπὶ ῥητορικῆν· ὁ δὲ φιλοσοφίας ἦρα, καὶ αὐτοῦ Κράντων ἐρωτικῶς διατεθείς ἐπίθετο τὰ ἐξ Ἀνδρομέδας Εὐριπίδου προενεγκάμενος (129 N²):

ὦ παρθέν', εἰ σώσαμί σ', εἶση μοι χάριν;

καὶ ὃς τὰ ἐχόμενα (132 N²):

ἄγου με, ὦ ξένη, εἴτε δρωιδ' ἐθέλεις εἴτ' ἄλοχον.

ἐκ τούτου συνήσθη ἄλλήλων· ἵνα καὶ τὸν Θεοφράστου κνιζό- 30 μενόν φασιν εἰπεῖν ὡς εὐφυῆς καὶ εὐεπιχείρητος ἀπειληθῶς τῆς διατριβῆς εἶη νεανίσκος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς λόγοις ἐμβριθέστατος καὶ φιλογράμματος ἱκανῶς γεγόμενος ἤπτετο καὶ παιγνικῆς. καὶ αὐτοῦ φέρεται ἐπίγραμμα εἰς Ἄτταλον ἔχον οὕτω (Aphr. Anth. iii. 51):

Πέργαμος οὐχ ἄπλους κλεινὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἵππου

πολλάκις αὐδᾶται Ἴπσον ἀνὰ λαθῆν.

εἰ δὲ τὸν ἐκ Διόθεν βεμντὸν θνατῶ νόον εἰπεῖν,

εὐσαεταί εἰς αὐθις πολλὸν αἰδοτέρη.

6. ΑΡΚΕΣΙΛΑΟΣ

28. Ὁ Ἀρκεσίλαος¹⁴⁸, γιὸς τοῦ Σεύθου (ἢ τοῦ Σκύθου), ἦταν ἀπὸ τὴν Πιτάνη τῆς Αἰολίδος ἕως μαρτυρεῖ ὁ Ἀπολλόδιωρος σὲ τρίτο κεφάλαιον τῶν «Χρονικῶν» του. Μὲ αὐτὸν ἀρχίζει ἡ Μέση Ἀκαδημεία· καὶ ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ποῦ ἔκαμε ἀναστολήν τῶν κρίσεων τοῦ λόγου τῆς ἀντιφατικότητος τῶν συλλογισμῶν¹⁴⁹. Πρῶτος δὲ συνεζήτησε καὶ τίς δυὸ πλευρὲς ἐνὸς ζητήματος, καὶ πρῶτος ἐτάραξε τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος, καὶ διὰ τῆς ἐρωταποκρίσεως, τὸ ἔκαμε ἐριστικώτερο. Κι' ἔτσι ἀπειμακρύνθη ἀπὸ τὸν Κράντορα (ἀπὸ τίς ἀντιλήψεις του). Ἦταν ὁ νεώτερος ἀπὸ τοὺς τέσσερις ἀδελφοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἦταν ὁμοπατρίοι καὶ δύο ὁμομητρίοι. Ἀπὸ τοὺς ὁμομητρίους μεγαλύτερος ἦταν ὁ Πυλάδης, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁμοπατρίους ὁ Μοιρέας ποῦ ἦταν καὶ κηδεμὼν τοῦ Ἀρκεσίλαου.

29. Στὴν ἀρχή, προτοῦ νὰ πάη στὰς Ἀθήνας ἐμαθήτευσε κοντὰ στὸν συμπατριώτη του μαθηματικὸ Ἀυτολύκο, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον ταξίδεψε στὰς Σάρδεις. Ἐπειτα παρακολούθησε τὰ μαθήματα τοῦ Ἀθηναίου μουσικοῦ Σάνθου, καὶ κατόπιν ἔγινε μαθητῆς τοῦ Θεοφράστου. Ἐν τέλει πῆγε στὴν Ἀκαδημεία στὸν Κράντορα. Ὁ προαναφερθεὶς ἀδελφὸς του Μοιρέας ᾔθελε νὰ τὸν κἀνῃ ῥήτορα, ἀλλὰ αὐτὸς ἦταν ἀφοσιωμένος στὴ φιλοσοφία, ὃ δὲ Κράντων ποῦ τὸν εἶχε ἐρωτευθῆ, τοῦ ἀνάφερε τὸν ἐξῆς στίχο ἀπὸ τὴν Ἀνδρομέδα τοῦ Εὐριπίδου:

Ἄν σὲ σώσω, κοπέλλα μου, θὰ μοῦ χαρίσης τὴν εὐνοιά σου; Κι' ἐκεῖνος ἀπάντησε:

Πάρε με, φιλοξενιτῆ, εἴτε γιὰ ὑπηρέτρια εἴτε γιὰ γυναίκα σου.

30. Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ συζοῦσαν μαζί. Γι' αὐτὸ λένε ὅτι κι' ὁ Θεοφράστος στενοχωρημένος εἶπε: «Τί ζωηρὸς, ἐξυπνος καὶ πρόθυμος νέος ἐγκατέλειψε τὴ σχολή μου!»· Γιατί πραγματικὰ ἐκτός τοῦ ἦν ἦταν ἐμβριθέστατος στὶς ἐπιχειρηματολογίες του καὶ τοῦ ἄρρεσε ἐξαιρετικὰ ἡ μελέτη, ἠχολεῖτο καὶ μὲ τὴν ποίησιν. Καὶ φέρεται σὰν δικό του τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα γιὰ τὸν Ἄτταλο¹⁵⁰:

Ἡ Πέργαμος δὲν εἶναι μόνον γιὰ τὰ ὄπλα τῆς ἑακουστῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ζωηρὰ ἄλογά της συχνὰ τιμᾶται στὴ θεία πόλη Ἴπσα. Ἄν δὲ εἶναι ἐπιτετραμμένο σ' ἕναν θνητὸ νὰ προείπη τὴν σκέψιν τῶν θεῶν, ἡ Πέργαμος θὰ ἐξυμνηθῆ πολὺ περισσώτερο ἀπὸ τοὺς αἰδοῦς σὲ μέλλον.

ἀλλὰ καὶ εἰς Μηνόδωρον τὸν Εὐδίου ἐνὸς τῶν συσχυλαστών ἐρώμενον (Arr. Auth. ii. 382):

31. τηλοῦ μὲν Φρυγίῃ, τηλοῦ δ' ἱερῇ Θυάτειρα·
ὦ Μηνόδωρε, σὴ πατρίς, Καδανιάδη.
ἀλλὰ γὰρ εἰς Ἀχέροντα τὸν οὐ φατὸν ἴσα κέλευθα,
ὡς αἶνος ἀνδρῶν, πάντοθεν μετρεύμενα.
σῆμα δέ τοι τόδ' ἔρεξεν ἀριφραδὲς Εὐδαμῖος, ᾧ σὺ
πολλῶν πενεστέων ἦσθα προσφιλέστερος.

Ἀπεδέχετο δὲ πάντων μᾶλλον Ὁμηρον, οὐ καὶ εἰς ὕπνον ἰὼν πάντως τι ἀνεγίνωσκεν, ἀλλὰ καὶ ὄρθρου λέγων ἐπὶ τὸν ἐρώμενον ἀπίναί οὐδ' ἂν βούλοιο ἀναγνῶναι. τὸν τε Πίνδαρον ἔφασκε δεινὸν εἶναι φωνῆς ἐμπλήσαι καὶ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων εὐπορίαν παρασχεῖν. Ἴωνα δὲ καὶ ἐχαρακτήριζε νέος ὢν.

32. Διήκουσε δὲ καὶ Ἰππονίκου τοῦ γεωμέτρου· ὃν καὶ ἔσχωψε τὰ μὲν ἄλλα νωθρὸν ὄντα καὶ χασμιώδη, ἐν δὲ τῇ τέχνῃ τεθεωρημένον, εἰπὼν τῇ γεωμετρίᾳ αὐτοῦ χασκοῦτος εἰς τὸ στόμῳ ἐμπτῆραι. τοῦτον καὶ παρακόψαντα ἀναλαμβάνει οἴκοι ἐς τοσοῦτον ἑθεράπευσεν, ἐς ὅσον ἀποκαταστήσῃ. Κριτίητος δὲ ἐκλιπόντος κατέσχε τὴν σχολὴν, ἐκχωρήσαντος αὐτῷ Σωκρατίδου τινός. διὰ δὲ τὸ περὶ πάντων ἐπέχειν οὐδὲ βιβλίον, φασὶ τινες, συνέγραψεν· οἱ δὲ, ὅτι ἐφωράθη τινα διορθῶν, ἃ φασιν οἱ μὲν ἐκδοῦναι, οἱ δὲ κατακαῦσαι. εἴκει δὲ θανμάζειν καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὰ βιβλία 33 ἐκέκτητο αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸν Πύρρωνα κατὰ τινὰς ἐζηλώκει καὶ τῆς διαλεκτικῆς εἶχετο καὶ τῶν Ἑρετρικῶν ἤπτετο λόγων, ὅθεν καὶ ἐλέγετο ἐπ' αὐτοῦ ὑπ' Ἀρίστωνος (S.F. i. 77, fr. 343):

πρῶσθε Πλάτων, ὅπιθεν Πύρρων, μέσσοι Διόδωρος.

καὶ ὁ Τίμων ἐπ' αὐτοῦ φησιν οὕτως (Diels 31):

τῇ γὰρ ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μόλυβδον
θεύσεται ἢ Πύρρωνα τὸ πᾶν κρείς ἢ Διόδωρον.

Ἄλλὰ καὶ στὸν Μηνόδωρο, ἕναν συσπυδαστή του, εὐνοούμενον τοῦ Εὐδάμου, ἀφιέρωσε τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα:

31. Μακρὰ εἶναι ἢ Φρυγία, μακρὰ καὶ ἡ ἰδιαιτέρη πατρίδα σου Θυάτειρα, Μηνόδωρε, γυνὴ τοῦ Καδάνου. Ἄλλὰ προκειμένου γὰρ τὸν ἀνέκφραστον Ἀχέροντα¹⁵¹, ὄλοι οἱ δρόμοι ἔχουν τὸ ἴδιο μάκρος καὶ ἀπὸ παντὸς ἀπέχει ἐξ ἴσου, ὅπως λέει καὶ ἡ παροιμία. Σὲ σένα ὁ Εὐγάμος ἀνήγειρε τοῦτο τὸ περίβλεπτο μνημεῖο, γιὰτὶ ἀπ' ὄλους πού μαχθοῦσαν γι' αὐτόν, ἐσὺ τοῦ ἦσουν πιὸ προσφιλῆς.

Περισσότερο ἀπὸ ὄλους τοὺς ποιητὰς ἐκτιμοῦσε τὸν Ὁμηρο, καὶ πάντοτε προτὸν νὰ κοιμηθῆ διαβάξω κάτι ἀπ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτὸν ἔταν σκηνόνταν, ἔλεγε ὅτι θὰ κάμη μιά ἐπίσκεψη στὴν ἀγάπη του, ὅταν ἤθελε νὰ διαβάξω Ὁμηρο. Γιὰ τὸν Πίνδαρο ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀπαράμιλλος στὸ νὰ μεταδίδη πλήρες λεκτικὸ καὶ νὰ παρέχη ἀφθονίαν λέξεων καὶ φράσεων. Νέος δὲ, ἔγραψε καὶ μιά εἰδική μελέτη γιὰ τὸν (ποιητὴ) Ἴωνα.

32. Παρακολούθησε δὲ καὶ τὸν Ἰππονίκο τὸν γεωμέτρη· τὸν ὅπτερον καὶ ἔσχωψε λέγοντας ὅτι σὲ ὄλα ἦταν νωθρὸς καὶ χασμιώμενος, στὴν εἰδικότητά του ὅμως ἦταν ἱκανός. «Ἦ γεωμετρία, ἔλεγε, εἰσέρρουσε στὸ στόμα του κάποια στιγμή πού αὐτὸς ἔχασκε». Καὶ ὅταν ἔχασε τὰ λογικά του, ὁ Ἀρκεσίλαος τὸν πῆρε σπῆτι του καὶ τὸν περιποιήθηκε ὥσπου ἔγινε καλὸ. Ὅταν πέθανε ὁ Κράτης, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς, παραιτηθέντος ὑπὲρ αὐτοῦ κάποιου Σωκρατίδου πού τὴν κατεῖχε. Δὲν ἔγραψε τίποτε λένε μερικὸι ἐρευνηταί, διὰ τὸν λόγον ὅτι γιὰ ὄλα τὰ ζητήματα κρατοῦσε τὴν κρίσιν του (δὲν διετύπωνε γνώμη, ἐπέχειν). Ἄλλοι ὅμως ἰσχυρίζονται ὅτι τὸν εἶδαν νὰ διορθῶν κάποια ἔργα τοῦ Κράτητος, τὰ ὅποια οἱ μὲν λένε ὅτι τὰ ἐξέδωκε, οἱ δὲ ὅτι τὰ ἔκαψε.

33. Φαινόνταν νὰ θαυμάξῃ καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ εἶχε τὰ διόβλια του. Ἄλλὰ καὶ τοῦ Πύρρωνος ἦταν θαυμαστής, καὶ τῆς διαλεκτικῆς ἦταν ὀπαδός. καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν Ἑρετρικῶν θασιώτης. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀρίστων (ὁ Χίος) ἔλεγε γι' αὐτόν:

Μπροστὰ Πλάτων, πίσω Πύρρων, στὴ μέση Διόδωρος¹⁵².
Καὶ ὁ Τίμων ἐκφράζεται γι' αὐτόν ὡς ἑξῆς:

Ἐχοντας τὸ μολύβι τοῦ Μενεδήμου στὴν καρδιά¹⁵³, θὰ τρέξῃ ἢ σ' αὐτὴ τὴν κρεατιμάζα πού λέγεται Πύρρων, ἢ στὸ Διόδωρο.

καὶ διαλεπῶν αὐτὸν ποιεῖ λέγοντα (Diels 32):

νήξομαι εἰς Πύρρωνα καὶ εἰς σκολιὸν Διόδωρον.

"Ἦν δὲ καὶ ἀξιωματικώτατος καὶ συνηγμένος καὶ ἐν τῇ λαλίᾳ
δοῦν-ατικός τῶν ἀνομάτων, ἐπικώπτης ὁ ἱκανὸς καὶ παρρησια-
34 στικής· διὸ καὶ πάλιν ὁ Τίμων οὕτως περὶ αὐτοῦ (Diels 33)

καὶ Ἰνῶν αἰμιλίους | ἐπιπλήξουσιν ἐγκαταμηνύς.

ὄθεν καὶ πρὸς τὸν θραυτέρον διαλεγόμενον νεανίσκον, "οὐ
λήφεται τις," ἔφη, "τὸν αὐτὸν ἀστραγάλω," πρὸς δὲ τὸν αἰτία
ἔχοντα περαίνεσθαι, ὡς ἀνήγεικεν αὐτῷ ὅτι οὐ δοκεῖ ἕτερον
ἑτέρου μείζον εἶναι, ἠρώτησεν εἰ αὐδὲ τὸ δεκαδάκτυλον τοῦ
ἐξαδακτύλου. "Ἦμινας δὲ τινος Χίου ἀειδοῦς ὄντος καὶ ὑπο-
λαμβάνοντας εἶναι καλοῦ καὶ ἐν χλαρίῳ ἵε ἀναπνεφομένου
εἰπόντος ὅτι οὐ δοκεῖ αὐτῷ ὁ σοφὸς ἐρασθήσεσθαι, ἔφη, "πότερον
οὐδ' εἴαν οὕτω καλὸς ἢ τις ὡσπερ σὺ οὐδ' εἴαν οὕτω καλὰ ἱμάτια
ἔχῃ;" ἐπεὶ δὲ καὶ παρακίναιδος ὢν ὡς εἰς βαρὴν τὸν Ἀρκεσίλαον
ἔφη (N², *Adesp.* 282):

ἔξεστ' ἐρώτην πατριά σ' ἢ πατρὶν ἔχων;

35

ὑπολαβὼν ἔφη (N², *Adesp.* 283):

γύναι, τί μοι τραχεῖα κοῦκ εἰθισμένως
λαλεῖς;

στωμύλου δὲ ἀγεννοῦς πράγματα αὐτῷ περιέχοντος ἔφη (hug.
976 N²):

ἀκόλασθ' ὀμιλεῖν γίγνεται δοῦλιον τέκνα.

ἄλλου δὲ πολλὰ φλυαροῦντος οὐδὲ τίθης αὐτὸν χαλεπῆς τετυχη-
κέναι ἔφη· τισὶ δὲ οὐδὲ ἀπεκρίνετο. πρὸς δὲ τὸν δαιευστικὸν καὶ
φιλόλογον εἰπόντα τι ἀγνοεῖν, ἔφη (S¹fr. 436 N²):

λήθουσι γάρ ται κἀνέμων διέξοδοι
θήλειαν ὄρνιν, πλὴν ὅταν τόκος παρῇ.

ἔστι δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ Οἰνομίου τοῦ Σοφοκλέους.

Πρὸς Ἀλεξίνειον τινὰ διαλεκτικὸν μὴ δυνάμενον κατ' ἀξίαν 36
τῶν Ἀλεξίνου τι διηγῆσασθαι τὰ Φιλοξένω πρὸς τοὺς πλυθιακοὺς

Καὶ λίγο παρακάτω, τὸν θάζει νὰ λέγῃ:

Θὰ κολυμπήσω πρὸς τὸν Πύρρωνα καὶ τὸν σκολιὸν Διόδωρο.
Ἦταν δὲ καὶ ἀξιωματικώτατος¹⁵¹ καὶ συνοπτικός, καὶ ἀρέσκονταν
στὴν ὀμιλία του νὰ ξεχωρίζῃ τὴ σημασία τῶν ἐκφράσεων. Ἐπίσης
τοῦ ἄρεσε νὰ σατυρίζῃ καὶ ἔλεγε ξεκάθαρα τὴ γνώμη του (παρ-
ρησιαστικής). Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού καὶ πάλιν ὁ Τίμων ὀμιλεῖ
περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

Ἀνακατεύοντας γερὴ σκέψη μὲ μικρολογίες.

34. Ἔτσι, σὰν κάποιος νεαρὸς μιλοῦσε τολμηρότερα ἀπ' ὅτι
ἔπρεπε, ὁ Ἀρκεσίλαος εἶπε, «Δὲ θὰ τοῦ δώσῃ κανεὶς μιὰ κλω-
τσιὰ·; Σὲ κάποιος δὲ ἄτομο τοῦ τρίτου φύλου πού τοῦ ἔλεγε ὅτι δὲν
νομίζει πῶς ἔνα πράγμα εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ ἓνα ἄλλο τοῦ ἀπάν-
τησε, «ὥστε γιὰ σένα οὔτε κ' ἐκεῖνο πού ἔχει μᾶκρος δέκα δά-
χτυλα δὲν εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἔχει μᾶκρος ἔξη δάχτυ-
λα;!». Ὅταν κάποιος Χιώτης, Ἦμιων τὸ ὄνομα, πού ἂν καὶ ἄσχη-
μος νόμιζε πῶς εἶναι ὁμορφος καὶ πάντοτε ντυνόταν κομψά, τοῦ
εἶπε ὅτι δὲν φαντάζεται πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγαπηθῇ ἓνας σο-
φός, ὁ Ἀρκεσίλαος τοῦ ἀποκρίθηκε: «Μὰ οὔτε κ' ὅταν εἶναι ὁμορ-
φος σὰν κ' ἐσένα καὶ ἔχῃ τόσο ὁμορφα ρούχα!».

35. Ὅταν δὲ καὶ κάποιος κίναιδος τοῦ ἀπηθύθωνε τὴν κατω-
τέρω ἐρώτησιν πού ἐσήμαινε ὅτι ὁ Ἀρκεσίλαος ἦταν ἀλαζίνος:

Μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ μιῶ, βασίλισσα, ἢ νὰ παραμείνω σιωπηλός;
Ἦ ἀπάντησὶς του ἦταν:

Γιατί, γυναίκα, μιᾶς ἔτσι τραχεῖα, καὶ κατὰ τρόπο πού δὲν
συνηθίζεις;

Ὅταν δὲ κάποιος ὄχι εὐγενοῦς καταγωγῆς, τὸν ἐνοχλοῦσε μὲ τὴν
πολυλογία του, τοῦ εἶπε τὸ στίχο¹⁵⁵:

Εἶναι ἀνυπόφορο νὰ συναναστρέφεται κανεὶς παιδιὰ δοῦλων.
Γιὰ ἓναν ἄλλον πού τὸν εἶχε ζαλίσει μὲ τὴ φλυαρία του, «δὲν μπό-
ρεσε, εἶπε, οὔτε μιὰ καλὴ παραμάνα νὰ ἔχῃ». Σὲ μερικοὺς οὔτε
κἂν ἀπαντοῦσε. Σὲ κάποιον τοκογλύφο καὶ μελετητὴ πού ὠμολό-
γησε ὅτι ἀγνοεῖ κάτι, ἀπάντησε μὲ δύο στίχους ἀπὸ τὸν Οἰνόμας
τοῦ Σοφοκλέους:

Καὶ τὰ θηλυκὰ ποιλιά ἀγνοοῦν ἀπὸ ποιά μεριά πνέουν οἱ ἄ-
νεμοι, ἐκτός ὅταν κλωσσοῦν τ' αὐγά τους (τόκος).¹⁵⁶

36. Σ' ἓναν διαλεκτικὸ, ὁπαδὸ τοῦ Ἀλεξίνου, πού δὲ μπο-
ροῦσε νὰ ἐπαναλάβῃ σωστὰ κάποιον ἐπιχείρημα τοῦ Ἀλεξίνου, ὕπεν-

πραχθέν εἶπεν· ἐκεῖνος γάρ τὰ αὐτοῦ κακῶς ἄδοντας τούτους καταλαβόν· αὐτὸς τὰς πλίνθους αὐτῶν συνεπίτησεν, εἰπών, “ὡς ὑμεῖς τὰ ἐμὴ διαφθείρετε, καὶ γὰρ τὰ ὑμέτερα.” ἤχθητο οὖν δὴ τοῖς μὴ καθ’ ὤμην τὰ μαθήματα ἀνειληφόσι. φυσικῶς δὲ πῶς ἐν τῷ διαλέγεσθαι ἐχρήτο τῷ Φῆμ’ ἐγώ, καί, Οὐ συγκαταθήσεται τούτοις ὁ δεῖνα, εἰπών τὸννομα· ὁ καὶ πολλοὶ τῶν μαθητῶν ἐξήλουν καὶ τὴν ῥητορείαν καὶ πᾶν τὸ σχῆμα.

37 Ἦν δὲ καὶ εὐρεσιλογώτατος ἀπαντῆσαι εὐστόχως καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον· ἀνενεγκεῖν τὴν περίοδον τῶν λόγων καὶ ἀπαντι συναρμόσασθαι καιρῶ. πειστικός τε ὑπὲρ ἀπανθ’ ὀντινοῦν· παρ’ ὁ καὶ πλείους πρὸς αὐτὸν ἀπήντων εἰς τὴν σχολὴν καίπερ ὑπ’ ὀξύτητος αὐτοῦ ἐπιπληττόμενοι. ἀλλ’ ἔφερον ἡδέως· καὶ γὰρ ἦν ἀγαθὸς σφόδρα καὶ ἐλπίδων ὑποπιμπλὰς τοὺς ἀκούοντας. ἐν τε τῷ βίῳ κοινωνικώτατος ἐγένετο καὶ εὐεργετήσαι πρόχειρος ἦν καὶ λαθεῖν τὴν χάριν ἀτυφότατος. εἰσελθὼν γοῦν ποτε πρὸς Κτησίβιον ἰσοῦντα καὶ ἰδὼν ἀπορία θλιβόμενον, κρύφα βαλάντιον ὑπέθηκε τῷ προσκεφαλαίῳ· καὶ ὄς εὐρών, “Ἀρκεσιλάου,” φησί, “τὸ παίγιον.” ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε χιλίας ἀπέστειλεν.

38 Ἀρχίαν τε τὸν Ἀρκάδα Εὐμένει συστήσας πολλῆς ἐποίησε τυχεῖν τῆς ἰξίας. ἐλευθέριος τε ὢν καὶ ἀφιλαργυρώτατος εἰς τὰς ἀργυρικὰς δαίξεις ἀπήντα πρῶτος, καὶ ἐπὶ τὴν Ἀρχεκράτους καὶ Καλλικράτους τὰς χρυσαῖας παντὸς ἔσπευδε μάλλον. συχοῖς τε ἐπήρκει καὶ συνηράνιζε· καὶ ποτὲ τινος ἀργυρώματα λαβόντος εἰς ὑποδοχὴν φίλων καὶ ἀποστεροῦντος οὐκ ἀπήτησεν οὐδὲ προσεποιήθη. οἱ δὲ φασιν ἐπίτηδες χρῆσαι καὶ ἀποδιδόντος, ἐπεὶ πένης ἦν, χαρίσασθαι. ἦν μὲν οὖν αὐτῷ καὶ ἐν Πιτάνῃ περιουσία, ἀφ’ ἧς ἀπέστειλεν αὐτῷ Πυλάδης ὁ ἀδελφός. ἀλλὰ καὶ ἐχορήγει αὐτῷ πολλὰ Εὐμένης ὁ τοῦ Φιλεταίρου· διὸ καὶ τούτῳ μόνῳ τῶν ἄλλων βασιλέων προσεφώνει.

θύμισε αὐτὸ πού ἔκανε ὁ Φιλόξενος σὲ κάτι πλινθοποιούς· γιατί ἐκεῖνος, μιὰ μέρα πού τοὺς ἔπιασε νὰ τραγουδοῦν ἀσχημα τὰ τραγούδια του, τσαλαπάτησε τὰ πλιθάρια τοὺς λέγοντας: «ὅπως ἐσεῖς χαλάτε τὰ δικὰ μου, ἔτσι κι’ ἐγὼ χαλάω τὰ δικὰ σας». Πρὸς τούτους ἐνοχλεῖτο μὲ κείνους πού ἀργοπαροῦσαν εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν μαθημάτων. Ἀπὸ κάποια δὲ φυσικὴ παρῶρμησι, χρησιμοποιοῦσε τὶς φράσεις: «Ἰσχυρίζομαι ἐγώ», καὶ «Δὲν θὰ συμφωνήσῃ μὲ αὐτὰ ὁ δεῖνα», τοῦ ὁποῖου ἀνάφερνε τὸ ὄνομα¹⁵⁷. Πράγματα πού τὰ ἐμιμοῦντο καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν του, καθὼς καὶ τὸ ὕφος τῆς ὁμιλίας καὶ τὴν ὅλην μορφήν τῆς διδασκαλίας του.

37. Ἐνιμώτατος εἰς εὐρέσεις, μποροῦσε ν’ ἀπαντᾷ εὐστόχως στὶς ἀντιρρήσεις, νὰ φέρῃ τὴν σειρὰν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τὸ προκείμενον καὶ νὰ τὴν προσαρμύξῃ σὲ κάθε περίστασι. Ἦταν δὲ καὶ πειστικὸς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ ἦ σχολή του τραβοῦσε τοὺς περισσότερους μαθητάς, ἂν καὶ ἐτραμοκρατοῦντο ἀπὸ τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματός του. Ἀλλὰ τὴν ὑπόφερναν πρόθυμα, γιατί ἦταν ἐξαιρετικὰ καλὸς ἄνθρωπος καὶ γέμιζε μὲ ἐλπίδες τοὺς ἀκροατάς του. Στὴν ἰδιωτικὴ του ζωὴ ἦταν πολὺ γενναιοφρῶν, ἔτοιμος νὰ κἀνῃ καλὴ, καὶ σὲ τόσο μεγάλο βαθμὸ μετριόφρων ὥστε πάντα φρόντιζε νὰ κρύβῃ τὴν χάριν πού ἔκαμνε. Ἔτσι, ἔταν κάποτε πῆγε στὸν Κτησίβιο πού ἦταν ἀρρωστος, καὶ τὸν εἶδε στενοχωρημένο ἀπὸ τὴν ἀνέχειά του, ἄφησε κρυφὰ κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του ἕνα σακουλάκι μὲ λεπτά. Κι’ ἐκεῖνος ὅταν τὰ ἔβριζε, «τοῦ Ἀρκεσιλάου, εἶπε, εἶναι τοῦτο τὸ ἀστεῖο». Ἀλλὰ καὶ ἄλλη φράς τοῦστειλε χιλίες δραχμῆς» (1/6 τοῦ ταλάντου).

38. Ἐπίσης συνέστησε τὸν Ἀρχία τὸν Ἀρκάδα στὸν «βασιλεῖα» Εὐμένῃ¹⁵⁸ μὲ ἀποτελεσμα νὰ ἀναλάβῃ ἕνα μεγάλο ἀξίωμα. Καὶ καθὼς ἦταν γενναιοδωρὸς καὶ ἀφιλαργυρώτατος, πρῶτος ἐλάμβανε μέρος εἰς διπρεὰς ἀργυρῶν ἔργων τέχνης. εἰς δὲ τὰς ἐκθέσεις χρυσοῦν ἀντικειμένων τοῦ Ἀρχεκράτους καὶ τοῦ Καλλικράτους προηγεῖτο παντὸς ἄλλου. Ἐπίσης βοηθοῦσε πολὺν κόσμον καὶ μάζευε ἐράνους. Καὶ κάποτε πού κάποιος ζήτησε τὰ ἀσημικά του γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ φίλους καὶ δὲν τοῦ τὰ ἐπέστρεψε, αὐτὸς δὲν τὰ ζήτησε, οὔτε κἀν εἶπε ὅτι τοῦ τὰ εἶχε δανείσει. Ἄλλοι λένε ἔτι ἐπίτηδες τοῦ τὰ δάνεισε, καὶ ὅταν ἐπεστράφησαν τὰ ἔκανε δῶρο στὸν δανεισθέντα ἐπειδὴ ἦταν φτωχός. Εἶχε περιουσία καὶ στὴν Πιτάνῃ ἀπὸ τὴν ὁποία τοῦ ἔστειλε προμήθειες ὁ ἀδελφός του ὁ Πυλάδης. Ἀλλὰ κι’ ὁ Εὐμένης τοῦ Φιλαρέτου τοῦ ἔδινε πολλὰ χρήματα· γι’ αὐτὸ μόνον σ’ αὐτὸν ἀπ’ ὅλους τοὺς βασιλιάδες ἀφιέρωνε τὰ ἔργα του¹⁵⁹.

39 Πολλῶν δὲ καὶ τῶν Ἀντίγονον θεραπευόντων καὶ ὁπότε ἦκοι ἀπαντώντων αὐτὸς ἠσύχαζε, μὴ βουλόμενος προεμπίπτειν εἰς γνώσιν. φίλος τε ἦν μάλιστα Ἰεροκλεῖ τῷ τῆν Μουνηχίαν ἔχοντι καὶ τὸν Πειραιᾶ· ἐν τε ταῖς ἑορταῖς κατῆι πρὸς αὐτὸν ἐκάστοτε. καὶ δὴ καὶ πολλὰ ἐκείνου συμπείθοντος ὥστ' ἀσπάσασθαι τὸν Ἀντίγονον, οὐκ ἐπέισθη, ἀλλ' ἕως πυλῶν ἑλθὼν ἀνέστρεψε. μετὰ τε τῆν Ἀντιγόνου ναυμαχίαν πολλῶν προσιόντων καὶ ἐπιστόλια παρακλητικὰ γραφόντων αὐτὸς ἐσιώπησεν. ἀλλ' οὖν ὁμῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπρέσβευσεν εἰς Δημητριάδα πρὸς Ἀντίγονον καὶ οὐκ ἐπέτυχε. τὸ πᾶν δὴ διέτριβεν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ τὸν πολιτισμὸν ἐκτοπίζων.

Καί ποτε δὴ καὶ Ἀθήνησιν ἐν τῷ Πειραιεὶ πρὸς τὰς θέσεις 40 λέγων ἐχρόνισεν, οἰκείως ἔχων πρὸς Ἰεροκλέα· ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τινων διεβάλλετο. πολυτελής τε ἄγαν ὦν—καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ ἕτερος Ἀρίστιππος;—ἐπὶ τὰ δεῖπνα πρὸς τοὺς ὁμοιοτρόπους μὲν, πλὴν ἄλλ' ἀπήντα. καὶ Θεοδότῃ τε καὶ Φίλᾳ ταῖς Ἥλείαις ἐταίραις συνῶκει φανερώς καὶ πρὸς τοὺς διασύροντας προσέφερετο τὰς Ἀριστίππου χρεῖας. φιλομειράκιός τε ἦν καὶ καταφερῆς· ὄθεν οἱ περὶ Ἀρίστωνα (S/F i. 77 sq., (g. 345) τὸν Χίον στωικοὶ ἐπεκάλουν αὐτῷ, φθορέα τῶν νέων καὶ κιναιδολόγον καὶ θραυὸν ἀποκαλοῦντες. καὶ γὰρ καὶ Δημητρίου τοῦ πλευσαντος εἰς Κυρή- 41 νην ἐπὶ πλεόν ἐμασθῆναι λέγεται, καὶ Κλεοχάρους τοῦ Μυρλεανοῦ ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τοὺς κωμάσαντας εἰπεῖν αὐτὸς μὲν θέλει ἀνοΐξαι, ἐκείνον δὲ διακωλύειν. τούτου δὲ ἤρων καὶ Δημοχάρης ὁ Λάχητος καὶ Πυθοκλῆς ὁ τοῦ Βουσέλου· οὗς καταλαβὼν ὑπ' ἀνεξικακίας παραχωρεῖν ἔφη. διὰ ταῦτα δὴ οὖν ἔδακνόν τε αὐτὸν οἱ προειρη- μένοι καὶ ἐπέσκωπτον ὡς φίλοχλον καὶ φιλόδοξον· μάλιστα δὲ ἐπετίθεντο αὐτῷ οἱ περὶ Ἱερώνυμου τὸν Περιπατητικόν, ὁπότε συνάγοι τοῦ· φίλους εἰς τὴν Ἀλκυονέως τοῦ Ἀντιγόνου υἱοῦ ἡμέραν, εἰς ἣν ἰκανὰ χρήματα ἀπέστειλεν Ἰντιγόνοσ πρὸς ἀπό-

39. Ἐνῷ δὲ πολλοὶ περιποιόνταν τὸν Ἀντίγονο καὶ πῆγαι- ναν νὰ τὸν συναντήσουν ὅταν ἐρχόταν στὰς Ἀθήνας, αὐτὸς ἔμενε στὸ σπίτι του, μὴ θέλοντας νὰ συνωθῆται γιὰ τὴ γνωριμία του. Μεγάλῃ φιλίᾳ τὸν συνέδεε μὲ τὸν Ἰεροκλῆ, τὸν δαικχητῆ τῆς Μου- νηχίας καὶ τοῦ Πειραιῶς. Καὶ πάντοτε κατέβαινε ἐκεῖ στίς ἑορ- τές. Καὶ παρ' ὅλες τίς παροτρύνσεις τοῦ Ἰεροκλῆ νὰ πάη νὰ ὑπο- βάλλῃ τὰ σέβη του στὸν Ἀντίγονο, αὐτὸς δὲν ἐπέισθη, ἀλλ' ἀφοῦ προχώρησε ὡς τὴν πόρτα ξαναγύρισε πίσω. Καὶ ἔταν, μετὰ τὴν νικηφόρον ναυμαχίαν τοῦ Ἀντιγόνου¹⁶⁰, πολλοὶ πῆγαιναν νὰ τὸν ἰδοῦν ἢ τοῦ ἔγραφαν κολακευτικὰ γράμματα, αὐτὸς σιωποῦσε. Πλὴν ἔμῳς, χάριν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, πῆγε ὡς ἀπε- σταλμένος στὸν Ἀντίγονο στὴ Δημητριάδα, ἀλλὰ ἢ ἀποστολῆ του δὲν ἐσημείωσε ἐπιτυχία. Ἔμενε πάντοτε στὴν Ἀκαδημεία ἀπο- φεύγων τὰ πολιτικὰ πράγματα (τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀσχολούμενος μὲ τὴν συζήτησιν τῶν ἀπόψεών του)¹⁶¹.

40. Γι' αὐτὸ, ἔταν κάποτε παρέτεινε ἐπὶ μακρὸν τὴν παρα- μονῆν του στὸν Πειραιᾶ λόγῳ τοῦ δεσμοῦ του μὲ τὸν Ἰεροκλῆ (διοικητὴν τοῦ Πειραιῶς), μερικοὶ εἶπαν πολλὰ εἰς ἄραρος του. Ἦταν πολὺ σπάταλος ἄλλος Ἀρίστιππος— καὶ τοῦ ἄρσαν τὰ καλὰ γεύματα, ἀλλὰ μόνον μὲ κείνους ποὺ συμμερίζονταν τὰ γού- στα του. Καὶ συζοῦσε φανερὰ μὲ τίς ἐταῖρες Φίλα καὶ Θεοδότῃ ἀπὸ τὴν Ἥλεια, ἐκείνους δὲ ποὺ τὸν κατηγοροῦσαν τοὺς καρέ- πεμπε στὰ παραγέλιμα του Ἀρίστιππου. Ἦταν δὲ καὶ παιδε- ραστῆς καὶ πολὺ εὐαίσθητος (καταφερῆς). Γι' αὐτὸ οἱ περὶ τὸν Ἀρίστωνα τὸν Χίον Στωϊκοὶ τὸν ἔλεγαν διαφθορέα τῶν νέων, κι- ναιδολόγο καὶ ἀδιάντροπο.

41. Λέγεται ὅτι ἐρωτεύθηκε μὲ πάθος καὶ τὸν Δημήτριον ποὺ πῆγε στὴν Κυρήνην καὶ τὸν Κλεοχάρη τοῦ Μυρλεανοῦ· γι' αὐτὸν λέγεται πῶς ἔταν ἕνας ἕμιλος γλεντζέδων εἶχε φθάσει στὴν πόρτα αὐτὸς τοὺς εἶπε ὅτι ὁ ἴδιος ἤθελε νὰ τοὺς δεχθῆ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφήνει ὁ Κλεοχάρης. Τοῦ ἴδιου αὐτοῦ νέου, θαυμασταὶ ἦταν κι' ὁ Δημοχάρης ὁ γυιὸς τοῦ Λάχητος καὶ ὁ Πυθοκλῆς τοῦ Βουσέλου· κι' ἔταν κάποτε τοὺς ἐπίασε ὁ Ἀρκεσίλαος, ἀπομακρύνθηκε μὲ με- γάλῃ ἀνεξικακία. Γι' ὅλα αὐτὰ τὸν χτυποῦσαν οἱ προαναφερθέν- τες κριτικοὶ, καὶ τὸν εἰρωνεύονταν σὰν ἕναν φίλον τοῦ ὄχλου ποὺ ἐπιζητοῦσε δημοτικότητα. Πιὸ πολὺ τὸν χτυποῦσε ὁ κύκλος τοῦ Ἱερωνύμου τοῦ Περιπατητικοῦ, ἔταν αὐτὸς μάζευε τοὺς φίλους του νὰ γιορτάσουν τὰ γενέθλια τοῦ Ἀλκυονέως τοῦ γυιοῦ τοῦ Ἀντι- γόνου, ὁπότε ὁ Ἀντίγονος ἔστειλε σοβαρὰ χρηματικὰ ποσὰ νὰ δια- τεθοῦν πρὸς διασκέδασιν.

λαυσιν. ἔνθα καὶ παραιτούμενος ἐκάστοτε τὰς ἐπικυλικίους 44
ἐξηγήσεις πρὸς Ἀρίδηλου προτείνοντά τι θεώρημα καὶ ὀξυῖοντα
εἰς αὐτὸ λέγειν εἶπεν, “ἀλλ’ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα φιλοσοφίας
ἴδιον, τὸ καιρὸν ἐκάστων ἐπίστασθαι.” εἰς δὲ τὸ διαβαλλόμενον
αὐτοῦ φίλοχλον καὶ Τίμων τά τ’ ἄλλα φησὶν, ἀτὰρ δὴ τοῦτον τὸν
τρόπον (Diels 34).

ὡς εἰπὼν ὄχλοιο περίστασιν εἰσκατέδυνεν.
οἱ δὲ μιν ἤντε γλαυκά περὶ σπίζαι τερατοῦντο
ἠλέματον δεικνύντες, ὀθούνεκεν ὄχλοάρεσκος.
οὐ μέγα πρήγμα, τάλας· τί πλατύνει ἠλίθιος ὡς;

Οὐ μὴν ἀλλ’ οὕτως αὐτοφως ἦν ὥστε τοῖς μαθηταῖς παρήνει καὶ
ἄλλων ἀκούειν. καὶ τινος Χίου νεανίσκου μὴ εὐαρεστομένου
τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ἀλλ’ Ἱερωνύμου τοῦ προειρημένου, αὐτὸς
ἀπαγαγὼν συνέστησε τῷ φιλοσόφῳ, παραινέσας εὐτακτεῖν.

- 43 Ἰάριεν δ’ αὐτοῦ φέρεται κάκεινο· πρὸς τὸν πυθόμενον διὰ τί ἐκ
μὲν τῶν ἄλλων μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Ἐπικουρείου, ἐκ δὲ τῶν
Ἐπικουρείων οὐδέποτε, ἔφη, “ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνον-
ται, ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται.”

Λοιπὸν δὲ πρὸς τῷ τέλει γινόμενος ἅπαντα κατέλιπε Πυλάδῃ
τῷ ἀδελφῷ τὰ αὐτοῦ, ἀνθ’ ὧν ἐς Χίον αὐτὸν προήγαγε τὸν
Μοιρέαν λανθάνων, κάκειθεν εἰς Ἀθήνας ἀπήγαγε. περιῶν δὲ
οὔτε γύναιον εἰσηγάγετο οὔτ’ ἐπαιδοποιήσατο. τρεῖς τε διαθήκας
ποιησάμενος ἔθετο τὴν μὲν ἐν Ἐρετρίᾳ πρὸς Ἀμφίκριτον, τὴν δ’
Ἀθήνησι παρά τινος τῶν φίλων, τὴν δὲ τρίτην ἀπέστειλεν εἰς
οἶκον πρὸς Θαυμασίαν ἕνα τινὰ ἀναγκαίω, ἀξιώσας διατηρῆσαι
πρὸς ὃν καὶ γράφει ταυτί (Hertzer 131):

“ Ἀρκεσίλαος Θαυμασίᾳ χαίρειν.

- 44 “ Δέδωκα Διογένει διαθήκας ἑμαντοῦ κομίσαι πρὸς σέ· διὰ
γὰρ τὸ πολλάκις ἀρρωστεῖν καὶ τὸ σῶμα ἀσθενῶς ἔχειν ἔδοξέ μοι
διαθέσθαι, ἵν’ εἴ τι γένοιτο ἀλλοῖον, μήτι σέ ἡδικηκῶς ἀπίω τὸν

42. Ἐκεῖ δ’ Ἀρκεσίλαος ἀπέφυγε νὰ συζητῇ κατὰ τὴν ὥραν
τῆς οἰνοποσίας. Καὶ ὅταν ὁ Ἀριδείκης τοῦ ἔθεσε ἕνα ζήτημα καὶ
ἀπαίτησε νὰ διμλήσῃ ἐπ’ αὐτοῦ, «μὰ ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι τὸ κατ’
ἐξοχὴν ἰδιόζων γνῶρισμα τῆς φιλοσοφίας, τοῦ εἶπε, τὸ ὅτι ξέρει
πότε εἶναι ὦρα γιὰ τὸ κάθε τι». Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατηγορίαν ὅτι
ἦταν φίλος τοῦ ὄχλου (φίλοχλος), ὁ Τίμων μεταξύ πολλῶν ἄλλων,
λέει καὶ τὰ ἀκόλουθα:

Ἀφοῦ μίλησε ἔτσι, χῶθηκε μέσα στὸν ὄχλο. Κι’ ἐκεῖνοι ξα-
φνιαστήσαν, σὰν σπῖνοι γύρω ἀπὸ μιὰ κουκουβάγια, καὶ τὸν
ἐδειχναν σὰν ματαιόδοξο, γιατί ἤθελε ν’ ἀρέσῃ στὸν ὄχλο.
Ἀσήμαντο πρᾶγμα εἶσαι, δυστυχισμένε· τί φουσκώνεις σὰν
ἠλίθιος¹⁶²;

Παρ’ ὅλ’ αὐτὰ ὅμως, ἦταν τόσο μετρίφων πρὸς συριστοῦσε
στοὺς μαθητὰς του νὰ παρακολουθοῦν καὶ ἄλλων φιλοσόφων τὴν
διδασκαλίαν. Καὶ ἐπειδὴ κάποιος νεαρὸς Χιώτης δὲν ἦταν εὐχα-
ριστημένος ἀπὸ τὰ μαθήματά του ἀλλὰ προτιμοῦσε τὸν Ἱερωνύμο
πρὸς ἀναφέραμε προηγουμένως, ὁ Ἀρκεσίλαος τὸν πῆρε καὶ τὸν
πῆγε ὁ ἴδιος στὸ φιλόσοφο, ἐνῶ συγχρόνως τοῦ συνέστησε νὰ φέ-
ρεται καλά.

43. Λέγεται δὲ ὅτι εἶπε καὶ τοῦτο τὸ ὄραιο: “Ὅταν κάποιος
τὸν ρώτησε γιατί ἀπ’ ὅλες τις ἄλλες σχολές πηγαίνουν στὸν Ἐπι-
κουρο, ἀλλὰ κανένας Ἐπικουρείος δὲν πηγαίνει ἄλλοῦ, «Γιατί ἀπὸ
ἄντρας, εἶπε, γίνεται κανεὶς εὐνοῦχος, ποτὲ ὅμως ἀπὸ εὐνοῦχος
ἄντρας».

Ἐν τέλει, εὐρισκόμενος εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἄφησε
ὅλη τὴν περιουσία του στὸν ἀδελφὸ του τὸν Πυλάδῃ, γιατί ἐν
ἀγνοίᾳ τοῦ Μοιρέα, τὸν εἶχε πάρει στή Χίον, κι’ ἀπὸ κεῖ τὸν ἔφερε
στὴν Ἀθήνα. Σ’ ὅλη του δὲ τὴ ζωὴ, οὔτε παντρεύτηκε οὔτε παιδιά
ἀπόκτησε. Ἐχαμε τρεῖς διαθήκες (τρία ἀντίγραφα τῆς διαθήκης
του): τὴν πρώτη τὴν παρέδωκε στὸν Ἀμφίκριτο στήν Ἐρετρίαν,
τὴ δεύτερη σὲ κάποιον φίλου του στὰς Ἀθήνας, καὶ τὴν τρίτη τὴν
ἔστειλε στὸ σπίτι του στὸν Θαυμασίαν, ἕναν συγγενῆ του, μὲ τὴν
ἀξίωσιν νὰ τὴ διαφυλάξῃ. Σ’ αὐτὸν ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς:

44. «Ὁ Ἀρκεσίλαος στέλνει στὸν Θαυμασίαν χαιρετισμό.

» Ἐγὼ δώσω σὲ Διογένῃ τὴ διαθήκη μου νὰ σοῦ τὴ φέρῃ.

Ἐπειδὴ ἀρρωστάω συχνά καὶ εἶμαι πολὺ ἀδύνατος, ἀποφάσισα νὰ
κάνω μιὰ διαθήκη, ὥστε, ἂν μοῦ συμβῇ τίποτα, νὰ μὴ σέ ἔχω ἀδι-

εἰς ἐμὲ ἐκτενῶς οὕτω πεφιλοτιμημένον. ἀξιοπιστότατος δ' εἰ τῶν ἐνθάδε σύ μοι τηρῶν αὐτὰς διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητα. πειρῶ οὖν, μεμνημένος διότι σοι πίστιν τὴν ἀναγκαιοτάτην παρακατατίθεμαι, δίκαιος ἡμῖν εἶναι, ὅπως ὅσον ἐπὶ σοὶ τὰ κατ' ἐμὲ εὐσχημόνως ἢ μοι διωκημένα. κείνται δὲ Ἀθηναίων αὐταὶ παρά τισι τῶν γνωρίμων καὶ ἐν Ἐρετρίᾳ παρ' Ἀμφικρίτῳ."

Ἐτελεύτησε δέ, ὡς φησιν Ἑρμιππος (FHG iii. 44), ἄκρατον ἐμφορηθεὶς πολὺν καὶ παρακόψας, ἤδη γεγωνὸς ἔτος πέμπτον καὶ ἑβδομηκοστὸν, ἀποδεχθεὶς πρὸς Ἀθηναίων ὡς οὐδεὶς.

45 "Ἔστι καὶ εἰς τοῦτον ἡμῶν (A. Pa. vii. 104):

Ἀρκεσίλαε, τί μοι, τί τασσῶτον ἄκρητον ἀφειδῶς
ἔσπασας, ὥστε φρενῶν ἐκτός ὄλισθες ἑῶν,
οἰκτεῖρω σ' οὐ τόσον ἐπεὶ θάνες, ἄλλ' ὅτι Μούσας
ὑβρίσας οὐ μετρίῃ χρησάμενος κύλικι.

Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἀρκεσίλαοι ποιητῆς ἀρχαίας κωμωδίας, ἄλλος ἐλεγείας, ἕτερος ἀγαματοποιός· εἰς ὃν καὶ Σιμωνίδης ἐποίησεν ἐπίγραμμα τοῦτο (157 Bergk):

Ἀρτέμιδος τόδ' ἀγαλμα, διηκύσιαι δ' ἄρ' ὁ μισθός
δραχμαὶ ταὶ Πάριαι, τῶν ἐπίσημι τράγος.
ἀσκητὸς δ' ἐποίησεν Ἀθηναίης παλιμνην
ἀξίος Ἀρκεσίλας υἱὸς Ἀρισταδίου.

Ὁ δὲ προειρημένος φιλόσοφος, καθά φησιν Ἀπολλόδορος, Χρονικοῖς (FGH 244 F 16), ἠκμαζε περὶ τὴν (ὀγδόην καὶ) εἰκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα.

ΒΙΩΝ

Βίων τὸ μὲν γένος ἦν Βορυσθενίτης, ὠντινῶν δὲ γονέων καὶ ἀφ' 4⁶ οἶων πραγμάτων ἤξεν ἐπὶ φιλοσοφίαν, αὐτὸς Ἀντιγόνη διασφαεῖ. ἐρομένου γὰρ αὐτὸν (Di. κ 325)

τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πάλις ἠδὲ τοκήες;

κῆσει φεύγοντας, ἐσένα πού μὲ τόση ἀφοσίωση ἦσαν προσηλωμένος σέ μένα. Καὶ εἶσαι ἐσύ ὁ πιὸ ἀξιόπιστος ἀπὸ ἄλλους ἐδῶ γιὰ τὴν ἐκτέλεσή της, καὶ λόγῳ τῆς ἡλικίας σου καὶ λόγῳ τῆς συγγενείας πού ἔχομε. Προσπάθησε λοιπόν, ἐνθυμούμενος τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη πού σοῦ ἔχω, νὰ εἶσαι δίκαιος ἀπέναντί μου, ὥστε, καθ' ὅσον σέ ἀφορᾷ, τὰ πράγματά μου νὰ μεταφερθοῦν ἔξω μὲ τὴν ἀρμόζουσαν ἀξιοπρέπειαν. Ἔνα ἀντίγραφο τῆς διαθήκης θρίσκειται στὰς Ἀθήνας σὲ κάποιον γνωρίμῳ μου, καὶ ἓνα ἄλλο στὴν Ἐρετρία στὸν Ἀμφικρίτῳ.

Πέθανε σὰν ἦπτε πολὺ κρασί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἑρμιππος, πού τοῦ προσεκάλεσε παραφροσύνη. Ἦταν πιά γέρος ἑβδομήντα πέντε ἐτῶν καὶ ἐγνώρισε τὴν ἐκτίμησιν τῶν Ἀθηναίων ὅσον κατένεας.

45. Ἀφιερῶσαμι καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα:

Ἀρκεσίλαε, γιατί ἦπιες τόσο πολὺ κρασί ὥστε νὰ χάσης τὰ λογικά σου; Δὲ λυποῦμαι τόσο πού πέθανες, ὅσο γιατί πρόσβαλες τίς Μούσες μὴ κάνοντας μέτρια χρῆση τοῦ ποτηριοῦ.

Ἦπρηξαν καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἀρκεσίλαοι: ἓνας ποιητῆς τῆς Ἀρχαίας Κωμωδίας, ἓνας ἄλλος συγγραφεὺς ἐλεγείων, καὶ ἓνας ἀγαματοποιός· γι' αὐτὸν ὁ Σιμωνίδης συνέθεσε τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα:

Τῆς Ἀρτέμιδος εἶναι τοῦτο τὸ ἀγαλμα, καὶ κόστισε διακόσιες Πάριες⁶⁵ δραχμῆς πού φέρουν σὰν ἐμβλημα ἓναν τράγο. Τὸ ἔφτιαξε, ἀφ' οὗ ἐξασκήθηκα καλὰ στίς τέχνες τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Ἀρκεσίλαος ὁ ἀξίος γυῖός τοῦ Ἀριστοδίου.

Ὅπως ἀναγράφει ὁ Ἀπολλόδορος εἰς τὰ «Χρονικά» του, ὁ φιλόσοφος πού ἐξετάσαμε ἦταν σαράντα ἐτῶν κατὰ τὴν 120^η Ὀλυμπιάδα⁶⁶.

7. ΒΙΩΝ

46. Ὁ Βίων⁶⁵ καταγόταν ἀπὸ τὸ Βορυσθενίον (τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κοντὰ στὸ Δνεῖπερο). (Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα ποιανῶν γονέων παιδί ἦταν, καὶ σὲ ποιά κατάστασι θρῖσκόταν προτοῦ γίγνη φιλόσοφος, τὰ εἶπε ὁ ἴδιος ξεκάθαρα στὸν Ἀντίγονο. Γιατί, δταν ὁ Ἀντίγονος τὸν ρώτησε:

Ποῖός εἰς ἐσύ, κι' ὁ τόπος σου, καὶ ποιά τὰ γονικά σου⁶⁶;

αισθόμενος ὅτι προδιαβέβληται, φησὶ πρὸς αὐτόν· « ἔμοι ὁ πατήρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος—διεδήλον δὲ τὸν ταριχέμπορον—γένος Βορουσθενίτης, ἔχων οὐ πρόσωπον, ἀλλὰ συγγραφὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῆς τοῦ δεσπότης πικρίας σύμβολον· μήτηρ δὲ οἶμαι ὁ τοιοῦτος ἂν γῆμαι, ἀπ' οἰκίματος. ἔπειτα ὁ πατήρ παρατελωνησόμενός τι πανοίκιος ἐπράθη μεθ' ἡμῶν. καὶ μεἰζοράζει τις ῥήτωρ νεώτερον ὄντα καὶ εὐχαριν ὄς καὶ ἀποθησκῶν κατέλυπέ μοι πάντα. καὶ γὰρ κατακαύσας 47 αὐτοῦ τὰ συγγράμματα καὶ πάντα συγγένιας Ἀθήναζε ἤλθον καὶ ἐφιλοσόφησα.

ταύτης τοι κενὴς τε καὶ αἵματος εὐχομαι εἶναι (II. Ζ. 211).

ταῦτά ἐστι τὸ κατ' ἐμέ. ὥστε παυσάσθωσαν Περσαιοὶς τε καὶ Φιλωνίδης ἰστοροῦντες αὐτά· σκόπει δέ με ἐξ ἑμαυτοῦ.»

Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ὁ Βίων τὰ μὲν ἄλλα πολύτροπος καὶ σοφιστὴς ποιητὴς καὶ πλείστας ἀφορμὰς δεδιωκὼς τοῖς βουλομένοις καθιπύζεσθαι φιλοσοφίας· ἐν τισὶ δὲ καὶ πότιμος καὶ ἀπολαῦσαι τύφου δυνάμενος. πλείστα τε καταλέλοιπεν ὑπομνήματα, ἀλλὰ καὶ ἀποφθέγματα χρειώδη πραγματείαν περιέχοντα. οἷον ὄνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ μὴ θηράσαι μειράκιον, « οὐχ οἶόν τε,» 48 εἶπεν, « ἄπαλ' τυρὸν ἀγκίστρῳ ἐπισπᾶσθαι.» ἐρωτηθεὶς ποτε τίς μᾶλλον ἀγνιᾷ, ἔφη, « ὁ τὰ μέγιστα βουλόμενος εὐήμερεῖν.» ἐρωτηθεὶς εἰ γῆμαι—ἀναφέρεται γὰρ καὶ εἰς τοῦτον— ἔφη, « ἂν μὲν γῆμης αἰεράν, ἔξεις ποινήν· ἂν δὲ καλήν, ἔξεις κοινήν.» τὸ γῆρας ἔλεγεν ὄρμιον εἶναι κακῶν· εἰς αὐτὸ γοῦν πάντι καταφεύγειν. τὴν ὥξαν ἐτῶν μητέρα εἶναι· τὸ κάλλος ἀλλότριον ἀγαθόν· τὸν πρῶτον νεῦρα πραγμάτων· πρὸς τὸν τὰ χωρία κατεδηδοκότα· τὸν μὲν Ἀμφιάριον, ἔφη, « ἡ γῆ κατέπιε, σὺ δὲ τὴν γῆν.» μέγχακόν τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν κακόν· κατεγίνωσκε δὲ καὶ τῶν τοῦ ἀνθρώπου κατακαύντων μὲν ὡς ἀναισθητῶν, 49 παρακαόντων δὲ ὡς αισθανομένων. ἔλεγε δὲ συνεχῆς ὅτι αἰρετώτερόν ἐστι τὴν ἦραν ἄλλω χαρίζεσθαι ἢ ἄλλοτρίας ἀποδρέπεσθαι· καὶ γὰρ εἰς οὐκ ἀβλάπτειν καὶ εἰς ψυχὴν. διέβαλλε δὲ καὶ τὸν

γνωρίζων ὁ Βίων ὅτι εἶχαν ἤδη γίνεαι κακόβουλοι εἰσιγγήσεις εἰς τὸν βασιλέα, ἀπάντησε· Ὁ πατέρας μου ἦταν ἀπελεύθερος καὶ σκουπιζόταν μὲ τὸ μανίκι του (πράγμα πού ἐσημείωνε ὅτι ἦταν ἐμπορος ἀλιπέστων)· ἦταν Βορουσθενίτης τὴν καταγωγὴν καὶ δὲν εἶχε πρόσωπο ἀλλὰ ἔφερε μιά συγγραφὴ ἐπὶ τοῦ προσώπου του, σημάδι τῆς αὐστηρότητος τοῦ κυρίου του¹⁶⁷. Ἡ μητέρα μου ἦταν τέτοια πού μόνον ἕνας ἄντρας σάν τὸν πατέρα μου θά μπορούσε νά πάρη· ἦταν ἀπὸ χαμαιτυπεῖο. Ἀργότερα ὁ πατέρας μου, κατηγορηθεὶς γιὰ κάποιο λαθρεμπόριο, πωλήθηκε μαζί μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά του. Ἐμένα, ἐπειδὴ ἤμουν νεαρός καὶ χαριτωμένος, μὲ ἀγόρασε ἕνας ῥήτωρ, ὁ ὁποῖος πεθαίνοντας μοῦ ἄφησε ὅ,τι εἶχε.

47. Κι' ἐγώ, ἀφοῦ ἔκαψα τὰ βιβλία του καὶ μάζεψα τὰ πάντα, ἦρθα στὰς Ἀθήνας καὶ ἀσκολήθηκα μὲ τὴν φιλοσοφία.

» Ἔτσι ἔχουν τὰ κατ' ἐμέ. Ἄς πάψουν λοιπὸν ὁ Περσαῖος κι' ὁ Φιλωνίδης νὰ τὰ ἱστοροῦν. Ἐσὺ δὲ κρίνε με ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου» (δηλ. ἀπὸ τὸ τί εἶμαι καὶ κάνω ἐγώ»).

Καὶ πραγματικά, ἀλλοιῶς ὁ Βίων ἦταν εὐστροφὸς καὶ λεπτολόγος σοφιστὴς, καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ἔδωσε στοὺς ἐχθροὺς τῆς φιλοσοφίας νὰ τὴν βλασημοῦν· κάποτε δὲ ἦταν καὶ στομφώδης καὶ ἱκανὸς νὰ παραδίδεται στὴν ἀλαζονεία. Ἄφησε πολλὰ ὑπομνήματα (σχόλια) καὶ ἀποφθέγματα πρακτικῆς χρησιμότητος. Ὀνειδιζόμενος π.χ. γιὰ τὸ δὲν μπόρεσε νὰ ἐρωτοτροπήσῃ μὲ ἕνα ἀγόρι, «δὲν εἶναι δυνατόν, εἶπε, νὰ πιάσῃ μαλακὸ τυρὶ μὲ ἀγκίστρο!».

48. Ἐρωτηθεὶς κάποτε ποῖος ἀγιωνιᾶ στὸν μεγαλύτερο βαθμό, «ἐκείνος, ἀπάντησε, πού ἐπιζητεῖ τὴ μεγαλύτερη εὐημερία». Ἐρωτηθεὶς ἀπὸ κάποιον ἂν πρέπει νὰ παντρευτῆ—γιατί τὸ λένε καὶ γι' αὐτόν αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτο— «ἂν πάρῃς ἀσχημῆ, εὐὸ εἶπε, θά ἔχῃς ποινή, ἂν ὁμορφῇ, θά ἔχῃς κοινή». Τὰ γερατεῖα, ἔλεγε, εἶναι λιμάνι τῶν κακῶν· ὅλα στὸ τέλος, ἐκεῖ καταφεύγουν. Τὸ καλὸ ὄνομα (δόξα), ἔλεγε, εἶναι ἡ μητέρα τῶν ἀρετῶν. Ἡ ἁμορφιά εἶναι ξένο ἀγαθόν. Τὸ χρῆμα εἶναι τὸ νεῦρο τῆς ἐπιτυχίας.

Σ' ἐκείνον πού εἶχε πωλήσει καὶ ἔφαγε τὰ κτηνήματα πού κληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του, εἶπε: «Τὸν Ἀμφιάραο κατέπιε ἡ γῆ¹⁶⁸, ἀλλὰ ἐσὺ κατέπιες τὴ γῆ». Μεγάλο κακό, ἔλεγε, εἶναι τὸ νὰ μὴ μπορῆ κανεὶς νὰ ὑποφέρῃ κακό. Κατεδίκαζε δὲ ἐκείνους πού καίγαγε ἀνθρώπους ζωντανούς, γιὰ τὸ τάχα αὐτοὶ δὲν τὸ αἰσθάνονταν, ὅμως καυτηρίαζαν (προφανῶς γιὰ τιμωρία), ἐπειδὴ μπορούσαν νὰ τὸ αἰσθάνωνται.

49. Συνήθιζε διαρκῶς νὰ λέῃ ὅτι προτιμότερο εἶναι νὰ κάνῃς καλὸ παρά νὰ σοῦ κάνουν· γιὰ τὸ τελευταῖο βλέπει κατ' ἐ

Σωκράτην, λέγων ὡς εἰ μὲν εἶχεν Ἀλκιβιάδου χρείαν καὶ ἀπέιχετο, μάταιος ἦν· εἰ δὲ μὴ εἶχεν, οὐδὲν ἐποίει παράδοξον. εὐκολοῦ ἔφασκε τὴν εἰς ἄδου ὁδὸν καταμύοντα γοῦν ἀπιέναι. τὸν Ἀλκιβιάδην μεμφόμενος ἔλεγεν ὡς νέος μὲν ὦν τοὺς ἀνδρας ἀπάγοι τῶν γυναικῶν, νεαῖσκος δὲ γειρόμενος τὰς γυναῖκας τῶν ἀνδρῶν. ἐν Ῥόδῳ τὰ ῥητορικὰ διασκοίντων Ἀθηναίων τὰ φιλοσοφούμενα ἐδίδασκε· πρὸς οὖν τὸν αἰτιασάμενον ἔφη, «πυροὺς ἐκόμισα καὶ κριθᾶς πιπράσκω;»

- 50 Ἔλεγε δὲ τοὺς ἐν ἄδου μᾶλλον ἂν κολάζεσθαι εἰ ὀλοκλήρους καὶ μὴ τετρημένους ἀγγεῖοις ὑδροφόρου. πρὸς τὸν ἀδολέσχην λιπαροῦντα αὐτῷ συλλαβέσθαι, «τὸ ἱκανόν σοι ποιήσω,» φησὶν, «ἐὰν παρῆκλήτους πέμψῃς καὶ αὐτὸς μὴ ἔλθῃς.» πλέων μετὰ πονηρῶν λησταῖς περιέπεσε· τῶν δέ, «ἀπολώλαμεν,» εἰπόντων, «ἐὰν γνωσθῶμεν,» «ἐγὼ δέ γε,» φησὶν, «ἐὰν μὴ γνωσθῶμεν.» τὴν οἴησιν ἔλεγε προκοπῆς ἐγκοπὴν. πρὸς πλούσιον μικρολόγον, «οὐχ οὗτος,» ἔφη, «τὴν οὐσίαν κέκτηται, ἀλλ' ἡ οὐσία τοῦτου.» ἔλεγε τοὺς μικρολόγους τῶν μὲν ὑπαρχόντων ὡς ἰδίων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς δ' ἐξ ἀλλοτρίων μηδὲν ὠφελεῖσθαι. τῇ μὲν ἀνδρεία νέους ὄντας ἔφη χρῆσθαι, τῇ δὲ φρονήσει γηράσκοντας ἀκμάζειν.
- 51 τοσοῦτον διαφέρειν τὴν φρόνησιν τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὅσον τὴν ὄρασιν τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. μὴ δεῖν ἔφασκεν ὀνειδίξειν τὸ γῆρας, εἰς δ', ἔφη, πάντες εὐχόμεθα ἔλθειν. πρὸς τὸν βίασκον ἐσκυθρωπακότα, «οὐκ οἶδα,» ἔφη, «πότερον σοὶ κακὸν γέγονεν ἢ ἄλλω ἀγαθόν.» τὴν δυσγένειαν ποιηρῶν ἔλεγεν εἶναι σύνοικον τῇ παρρησίᾳ (Fug. Hier. 42f).

δουλοῖ γὰρ ἀνδρα, κἄν θρασύσπλαγχνός τις ἦ.

τοὺς φίλους ὅποιοι ἂν ὦσι συντηρεῖν, ἵνα μὴ δοκοῖμεν πονηροῖς κεχρησθαι ἢ χρηστοῦς παρητησθαι.

Οὗτος τὴν ἀρχὴν μὲν παρητεῖτο τὰ Ἀκαδημαϊκά, καθ' ὃν χρόνον ἤκουε Κράτητος· εἶτ' ἐπαυεῖλετο τὴν κυνικὴν ἀγωγὴν,

σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Κατηγόρησε δὲ καὶ τὸν Σωκράτη λέγοντας πῶς, ἂν μὲν αἰσθανόταν ἐπιθυμία γιὰ τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἀπέιχε, ἦταν χαμένος· ἂν ὄχι, δὲν ἔκανε τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Εὐκολοῦ, ἔλεγε, εἶναι τὸ ταξίδι γιὰ τὸν Ἀδὴ πάντως πηγαίνει κανεὶς ἐκεῖ μὲ κλειστά μάτια. Κατακρίνων τὸν Ἀλκιβιάδην ἔλεγε πῶς ὅταν ἦταν νεαρός ἐπαίρνε τοὺς ἄντρες ἀπὸ τῆς γυναῖκας τους, ὅταν δὲ ἔγινε ἐφηβὸς ἐπαίρνε τῆς γυναῖκας ἀπὸ τοὺς ἄντρες τους. Εἰς τὴν Ῥόδον, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἤσκαυντο εἰς τὴν ῥητορικὴν, αὐτὸς ἐδίδασκε φιλοσοφία. Σὲ κάποιον πού τὸν παρετήρησε, εἶπε: «Σιτάρη ἐφερα καὶ κριθάρη θέλεις νὰ πουλήσω;»

50. Συνήθιζε δὲ νὰ λέγῃ ὅτι ὅσοι εἶναι στὸν Ἀδὴ θὰ ἐτιμωροῦντο αὐστηρότερα, ἂν θὰ ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ κουβαλοῦν νερό ὄχι μὲ τρύπια ἀλλὰ μὲ γερά δοχεῖα! Στὸν φλύαρο πού φορτικά ζητοῦσε τὴ βοήθειά του, «θὰ ἱκανοποιήσω, τοῦ εἶπε, τὸ αἰτημά σου, ἂν θὰ στείλῃς ἄλλους νὰ συνηγορήσουν γιὰ τὴν ὑπόθεσή σου καὶ ὁ ἴδιος νὰ μὴν ἔλθῃς». Συμπλέων κάποτε μὲ παλιανθρώπους ἔπεσε σὲ πειρατάς· «χαθήκαμε, εἶπαν αὐτοί, ἂν μᾶς ἀνακαλύψουν», «κι' ἐγὼ, εἶπε αὐτός, ἂν δὲν μὲ ἀνακαλύψουν». Ἡ οἴησις, ἔλεγε, εἶναι ἐμπόδια στὴν πρόοδο. Ἀναφερόμενος σὲ κάποιον φιλάργυρον πλούσιο, «δὲν ἐξουσιάζει αὐτὸς τὴν περιουσία, εἶπε, ἀλλὰ ἡ περιουσία ἐξουσιάζει αὐτόν». Γιὰ τοὺς φιλάργυρους ἔλεγε ὅτι φροντίζουν τὴν περιουσία τους μὲ τὸν ζῆλο πού δείχνει κανεὶς γιὰ τὰ δικά του πράγματα, δὲν προσπορίζονται ὅμως καμμιὰ ὠφέλεια ἀπὸ αὐτὴ, ὡσὰν αὐτὴ νὰ ἀνήκῃ σὲ ξένους. «Ὅταν εἴμαστε νέοι, ἔλεγε, εἴμαστε θέβαια παλληκάρια, ἡ φρόνησις ὅμως μόνον στὴ γερωνικὴ ἡλικία βρίσκεται σὲ ἀκμὴν».

51. Ὑπερέχει, ἔλεγε, ἡ φρόνησις τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ὅσο ἡ ὄρασις τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. Δὲν πρέπει νὰ ὀνειδίξωμε τὸ γῆρας, ἔλεγε, σὲ ὅποιο ὄλοι ἐλπίζομε νὰ φθάσωμε. Σὲ κάποιον φθονερό πού τὸν εἶδε σκυθρωπὸ, εἶπε: «Δὲν ξέρω ἂν σοῦ συνέβῃ τίποτα κακὸ ἢ ἂν σ' ἔναν ἄλλον συνέβῃ κάτι καλὸ». Ἡ ταπεινὴ καταγωγὴ, ἔλεγε, εἶναι ἕνας κακὸς σύνοικος τῆς παρρησίας, γιατί

τρομάζει τὸν ἄνθρωπο, ὅσο θαρραλέος κι' ἂν εἶναι¹⁰⁹.

Ὁφείλομε, παρατηροῦσε, νὰ κρατοῦμε τοὺς φίλους, ὅποιοι κι ἂν εἶναι, γιὰ νὰ μὴ σκεφθοῦμε νὰ συνδεθοῦμε μὲ τοὺς κακοὺς ἢ νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν φιλία στοὺς καλοὺς.

52. Ὁ Βίων στὴν ἀρχὴ ἀπεδοκίμαζε¹⁷⁰ τὰ διδάγματα τῆς Ἀκαδημαϊκῆς, ἀκόμα καὶ ὅταν παρακολουθοῦσε τὰ μαθήματα τοῦ Κράτη (πού, ὡς γνωστόν, ἦταν σχολάρχης τῆς Ἀκαδημαϊκῆς). Κατόπιν υιοθέτησε τὴν κυνικὴν κατεύθυνση καὶ φόρεσε τρίβωνα

λαβών τρίβωνα καὶ πήραν. καὶ τί γὰρ ἄλλο μετεσκεύασεν αὐτὸν 52
πρὸς ἀπάθειαν; ἔπειτα ἐπὶ τὰ Θεοδώρεια μετῆλθε διακούσας
Θεοδώρου τοῦ ἀθέου κατὰ πᾶν εἶδος λόγου σοφιστεύοντος· μεθ'
δὲ Θεοφράστου διήκουσε τοῦ περιπατητικοῦ. ἦν δὲ καὶ θεατρικὸς
καὶ πολὺς ἐν τῷ γελῶν διαφορῆσαι, φορτικοῖς ὀνόμασι κατὰ τῶν
πραγμάτων χρώμενος. διὰ δὴ οὖν τὸ παντὶ εἶδει κεκρᾶσθαι λόγου
φασὶ λέγειν ἐπ' αὐτοῦ τὸν Ἐρατοσθένην (cf. *FCGI* 241 T 10;
cf. *scit* F'), ὡς πρῶτος Βίων φιλοσοφίαν ἀνθινὰ ἐνέδυσεν. εὐφυῆς
γὰρ ἦν καὶ παρωδῆσαι· οἷά ἐστιν αὐτοῦ καὶ ταῦτα (*Wachsmuth* i):

ὦ πέπον Ἀρχύτα, ψαλληγενές, ὀλβιότυφε,
τῆς ὑπάτης ἔριδος πάντων ἐμπειρότατ' ἀνδρῶν.

καὶ ὅλως καὶ μουσικὴν καὶ γεωμετρίαν διέπαιζεν. ἦν τε 53
πολυτελής· καὶ διὰ τοῦτο πόλιν ἐκ πόλεως ἤμειβεν, ἐνίοτε καὶ
φαντασίαν ἐπιτεχνώμενος. ἐν γούν Ῥόδῳ τοὺς ναυτάς ἐπεισε
σχολαστικὰς ἐσθῆτας ἀναλιβεῖν καὶ ἀκολουθῆσαι αὐτῷ· σὺν οἷς
εἰσβάλλων εἰς τὸ γυμνάσιον περιβλεπτός ἦν. εἰώθει τε νεανίσκων
τινῶν υἰοθεσίας ποιεῖσθαι εἰς τὸ ἀποχρῆσθαι αὐτοῖς ἕς τε τὰς
ἡδονὰς καὶ ὥστε φυλάττεσθαι ὑπ' εὐνοίας αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ
φίλαυτος ἦν ἰσχυρῶς καὶ πολὺς ἐγκείμενος τῷ Κοινῷ τὰ φίλων.
παρ' ὃ καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ μαθητῆς ἐπιγράφεται, τοσοῦτων αὐτῷ
σχολασάτων· καίτοι τινὰς εἰς ἀναισχυντίαν προῆγεν. ὁ γούν 54
Βητίων εἰς τῶν συνήθων αὐτῷ πρὸς Μενέδημόν ποτε λέγεται
εἰπεῖν, “ ἐγὼ τοί, ὦ Μενέδημε, νύκτωρ συνδέομαι Βίῳ καὶ
οὐδὲν ἄτοπον δοκῶ γε πεπονθέναι.” πολλὰ δὲ καὶ ἀθεώτερον
προεφέρετο τοῖς ὀμιλοῦσι, τοῦτο Θεοδώρειον ἀπολαύσας. καὶ
ὑστερόν ποτε ἐμπεσῶν εἰς νόσον, ὡς ἔφασκον οἱ ἐν Χαλκίδι—
αὐτόθι γὰρ καὶ κατέστρεψε—περίσπτα λαβεῖν ἐπέισθη καὶ μετα-
γνώσκειν ἐφ' οἷς ἐπλημμέλῃσεν εἰς τὸ θεῖον. ἀπορία δὲ καὶ τῶν
νοσοκομούντων δεινῶς διετίθετο, ἕως Ἀντίγονος αὐτῷ δύο θερά-
ποντας ἀπέστειλε. καὶ ἠκολούθει γε αὐτῷ ἐν φορεῖν, καθὰ φησι

(μυθῶν, φτωχικὴ ἐνδυμασία) καὶ σακούλι. Γιατί, τί ἄλλο χρεια-
ζόταν γιὰ νὰ μεταστραφῆ στὴν ἀπάθεια. Ἐπειτα προσεχώρησε εἰς
τὰς Θεοδώρειους ἀπέψεις, ἀφοῦ ἠκροάσθη, τοῦ Θεοδώρου τοῦ ἀθέου
ποῦ χρησιμοποιοῦσε κάθε εἶδος σοφιστικοῦ ἐπιχειρήματος. Ἔστε-
ρα ἀπ' αὐτόν, ἄκουσε τὸν Θεοφράστο τὸν περιπατητικό. Ἦταν δὲ
καὶ ἐπιδεικτικὸς καὶ πολὺ δηκτικὸς καὶ ἱκανὸς νὰ γελοιοποιῆ τὸ
κάθε τι, μεταχειριζόμενος χυδαῖα ὀνόματα γιὰ τὰ πράγματα. Ἐ-
πειδὴ χρησιμοποιοῦσε συνδυασμένα ὄλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, λένε
πὺς εἶπε γι' αὐτόν ὁ Ἐρατοσθένης ὅτι πρῶτος ὁ Βίων ἐντυσε τὴ
φιλοσοφία μὲ λουλουδένια φορέματα. Πρὸς τοῦτοις ἦταν δεξιότη-
της καὶ στὴν παρωδία. Ὑπάρχει καὶ ἓνα δεῖγμα τοῦ ὕφους του:

Ἦ γλυκὲ Ἀρχύτα, μουσικογέννητε, εὐλογημένε στὴν οἴησή
σου, ἐμπειρότατε ἀπ' ὅλους στὴν ὑποκίνηση τῆς μεγαλύτερης
φιλονεικίας¹⁷¹.

53. Καὶ γενικά, μὰ ψυχαγωγία ἦταν γι' αὐτόν καὶ ἡ μου-
σικὴ καὶ ἡ γεωμετρία. Ζούσε δὲ πολυτελῶς· καὶ γι' αὐτὸ πήγαινε
ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, καὶ κάποτε ἐπινοοῦσε τρόπους γιὰ νὰ κἀνῃ
μεγάλῃ ἐπίδειξη. Ἔτσι στὴ Ῥόδο ἐπεισε τοὺς ναυτάς νὰ φορέσουν
σχολικὴ στολή καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Καὶ δταν, μαζὶ μ' αὐ-
τοὺς μπῆκε στὸ γυμναστήριο, ὄλων τὰ ἐλέμματα ἐστράφησαν πρὸς
αὐτόν. Ἐπίσης συνῆθιζε νὰ υἰοθετῇ μερικοὺς νεαροὺς γιὰ νὰ τοὺς
προστατεύουν αὐτοὶ λόγῳ τῆς εὐνοίας ποῦ τοὺς παραχωροῦσε¹⁷².
Ἦταν καὶ ἐξαιρετικὰ φίλαυτος, καὶ ἐπίμονα προσηλωμένος εἰς τὸ
παράγγελμα «Κοινὰ τὰ τῶν φίλων». Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀναφέρεται
κανένας υἱὸς ὀπαδός του, ἀπὸ ὄλο τὸ πλῆθος ποῦ παρακολουθοῦσε
τὴ διδασκαλία του. Ὡστόσο, προώθησε καὶ μερικοὺς ττὴν ἀναι-
σχυντία.

54. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Βητίων, λένε ὅτι μίλησε κατὰ τὸν
ἀκόλουθο τρόπο πρὸς τὸν Μενέδημο: «Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ, Μενέ-
δημε, περνῶ τὴ νύχτα μὲ τὸν Βίωνα, καὶ δὲν νομίζω ὅτι κἀνῃ
τίποτε τὸ ἄτοπον. Πολλὲς φορὲς εἰς τὰ μαθήματά του, ἐπηρεασμέ-
νος ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοδώρου, κατεφέρετο σφοδρῶς ἐναν-
τίον τῆς πίστεως πρὸς τοὺς θεοὺς. Ἀργότερα ὁμως δταν ἀρώστησε
δέχθηκε νὰ φορέσῃ φυλαχτά, ὅπως διηγούνται ὅτι κάτοικοι τῆς
Χαλκίδος —γιατί ἐκεῖ πέθανε— καὶ μετάνοιωσε γι' ὅσα εἶπε ἐναν-
τίον τῆς θρησκείας. Ἐπὶ πλέον, σὺν δὲν εἶχε νοσοκόμους, θρισκό-
ταν σὲ ἀξιοβρῆγητη κατάστασι, ὥσπου τοῦ ἔστειλε δύο ὑπηρέτες
ὁ Ἀντίγονος. Ἀκολουθοῦσε δὲ τὴν κηδεῖα του κι' ὁ ἴδιος ὁ βασι-

Φαβιωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 582).

Ἀλλὰ καὶ ὡς κατέστρεψε καὶ ἡμεῖς αὐτὸν οὕτως ἡτσιασάμεθα
(Arr. Anab. v. 37).

- 55 Βίωνα, τὸν Βορυσθένης ἔφυσε γῆ Σκύθισσα,
λέγειν ἀκούομεν θεοὺς ὡς οὐδὲν εἶσιν ὄντως·
κεῖ μὲν τὸ δόγμα τοῦτ' ἔχων ἔμμενεν, ἦν ἂν εἰκὸς
λέγειν, φρονεῖν ὅπως δοκεῖ· κακῶς μὲν, ἀλλ' ἔδοξε·
οὐδ' ἐς νόσον πεσὼν μακρὴν καὶ μὴ θάνηθ' ἀδικίᾳ
ὁ μὴ θεοὺς εἶναι λέγων, ὁ νῆδον οὐδὲ βλάβησιν, τ
- 56 ὁ πολλὰ χλευάσας βροτοὺς, ὅσοι θεοὺς εἶθον,
οὐ μόνον ἐσχάρης ὑπερ βωμῶν τε καὶ τραπέζης
κίση, λίπει, θυήμασιν θεῶν ἔδαισε ρίνας·
οὐδ' εἶπε μόνον, "Ἥλιτον, σύγγνωτε τοῖς πρῖν· ἀλλὰ
καὶ γραῖ δῶκεν εὐμαρῶς τράχηλον εἰς ἐπωδῆν
καὶ σκυτίων βραχίονας πεπεισμένως ἔδησε·
- 57 ῥάμνον τε καὶ κλάδον δάφνης ὑπὲρ θύρην ἔθηκεν,
ἅπαντα μᾶλλον ἢ θανεῖν ἔτοιμος ὢν ὑπουργεῖν,
μυρὸς δ' ὅς ἤθελόν τινος μισθοῦ τὸ θεῖον εἶναι,
ὡς τῶν θεῶν ὄντων ὅταν Βίω θέλη νομίζειν.
τοιγὰρ μάτην φρονῶν, ὅτ' ἦν ἅπας ὁ λέμφοσ ἀνθραξ,
τὴν χεῖρα τεύνας ὠδέ πως, Χαῖρ', εἶπε, χαῖρε, Πλουτεῦ.
- 58 Γεγόνασι δὲ Βίωνες δέκα· πρῶτος ὁ Φερεκύδης τῶν Συρίων
συνακμάσας, οὐ φέρεται βιβλία δύο Ἰάδι· ἐστὶ δὲ Προκοννήσιος.
2. δεῦτερος Συρακούσιος, τέχνας ῥητορικὰς γεγραφώς· τρίτος αὐτὸς
οὗτος· τέταρτος Δημοκρίτειος καὶ μαθηματικός, Ἀβδηρίτης,
Ἀτθίδι γεγραφώς καὶ Ἰάδι· οὗτος πρῶτος εἶπεν εἶναι τινὰς
οἰκίσεις ἐνθα γίνεσθαι ἐξ μηνῶν τὴν νύκτα καὶ ἐξ τῆν ἡμέραν.
πέμπτος Σολεὺς, Αἰθιοπικὰ γεγραφώς· ἕκτος ῥητορικός, οὐ
φέρεται ἐννέα βιβλία Μουσῶν ἐπιγραφόμενα· ἕβδομος μελικὸς
ποιητῆς· ὄγδοος Μιλήσιος ἀνδριαντοποιός, οὐ μέμνηται καὶ Πολέ-
μων (FHG iii. 135)· ἕνατος ποιητῆς τραγικῶν τῶν Ταρσικῶν
λεγομένων· δέκατος ἀγαλματοποιὸς Κλαζομένιος ἢ Χίος, οὐ
μέμνηται καὶ Ἰππῶνας (Bezk 95).

λιὰς σὲ φορεῖο, ὅπως ἀναφέρει ὁ Φαβιωρίνος στὴν Παντοδαπὴ ἱ-
στορία του. Γιὰ τὸν τρόπο πού πέθανε, τὸν κατακρίναμε κι' ἐμεῖς
μὲ τὰ αὐτὰ τὰ λόγια:

55. Ἀκούσαμε τὸν Βίωνα ἀπὸ τὸ Βορυσθέσιο, πού τὸν γέν-
νησε ἡ Σκύθισσα γῆ, νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ὑπάρχουν θεοί. Καὶ ἂν
μὲν ἦταν πιστὸς στὴ γνώμη του αὐτῆ, θὰ ἦταν δίκαιο νὰ ποῦ-
με ὅτι σκέπτεται ὅπως τοῦ ἄρσει: κακῶς θέβαια, ἀλλὰ ἔτσι
τοῦ ἄρσει. Ὅμως αὐτὸς ὅταν ἀρρώστησε βαρῶς, καὶ φοβή-
θηκε μὴ πεθάνῃ, αὐτὸς πού ἔλεγε πῶς δὲν ὑπάρχουν θεοί
καὶ σὲ νὰ δὲν πάτησε, αὐτὸς πού κορόιδευε ἐκείνους πού
56 ἔκαναν θυσιῆς στοὺς θεοὺς, ὄχι μόνον μὲ κνῖσα, λίπος καὶ
λιθάνι ἐπάνω σὲ σνάρες, θομιούς καὶ τραπέζια ἐπεξήτησε νὰ
εὐχαριστήσῃ τὴ μύτη τῶν θεῶν, ὄχι μόνον εἶπε: "Ἥμαρτον,
συγχώρεσέ μου τὸ παρελθόν", ἀλλὰ καὶ πρόθυμα τέντωσε τὸ
λαιμό του σὲ μιὰ γρη῏α νὰ τοῦ φορέσῃ φυλαχτὰ, καὶ τίλιξε
τὰ χέρια του μὲ τομάρι, κι' ἔβαλε πάνω ἀπὸ τὴν 57 πόρτα του
παλιούρι καὶ κλαδί ἀπὸ δάφνη ἔτοιμος γιὰ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ
νὰ πεθάνῃ. Μυρὸς εἶναι ὅποιος νομίζει ὅτι μπορεῖ νὰ ἀγο-
ράζεται ἢ εὐνοια τῶν θεῶν ἔναντι: κάποιας προσφορᾶς, σὰν οἱ
θεοὶ νὰ ὑπάρχουν ὅταν θέλῃ νὰ τοὺς ἀναγνωρίζῃ ὁ Βίων!
Τοῦ ἦταν ἄχρηστη λοιπὸν ἡ σοφία, ὅταν πιά εἶχε γίνει στά-
χτη, καὶ κουνώντας τὸ χέρι του φώναζε: "Γεῖά σου, Πλού-
των, γεῖά σου!».

58. Ὑπῆρξαν δὲ δέκα Βίωνες: 1. Ὁ σύγχρονος τοῦ Φερεκύ-
δη τοῦ Συρίου, στὸν ὅποιον ἀποδίδονται δύο βιβλία σὲ Ἰωνικὴ διά-
λεκτο. Κατήγγετο ἀπὸ τὴν Προκόννησο. 2. Ἐνας Συρακούσιος πού
ἔγραψε ἐγγχειρίδιον περὶ ῥητορικῆς. 3. Ὁ Βίων πού ἐξητάσαμε.
4. Ἐνας ὁπαδὸς τοῦ Δημοκρίτου καὶ μαθηματικός ἀπὸ τὰ Ἀβδη-
ρα πού ἔγραψε σὲ Ἀττικὴ καὶ Ἰωνικὴ διάλεκτο. Αὐτὸς πρῶτος
ὑπεστήριξε τὴν ὑπαρξὶν ἐπὶ τῆς γῆς μερῶν πού ἔχουν ἐπὶ ἕξ μῆνες
συνεχῶς ἡμέρα καὶ ἄλλους ἕξ νύκτα¹³. 5. Ἐνας ἀπὸ τοὺς Σόλους
πού ἔγραψε ἕνα βιβλίον γιὰ τὴν λιθιστία. 6. Ἐνας ῥητορικός, συγ-
γραφεὺς ἐννέα βιβλίων πού ἀργότερα τὰ τιτλοφόρησαν "Μουσαι".
7. Ἐνας λυρικὸς ποιητῆς. 8. Ἐνας ἀνδριαντοποιὸς ἀπὸ τὴ Μίλη-
το πού τὸν μνημονεύει καὶ ὁ Πολέμων. 9. Ἐνας τραγικὸς ποιη-
τῆς ἀπὸ τοὺς λεγομένους Ταρσικούς (ἀπὸ τὴν Ταρσό). 10. Ἐ-
νας ἀγαλματοποιὸς ἀπὸ τίς Κλαζομένους ἢ ἀπὸ τὴ Χίος, πού τὸν
ἀναφέρει κι' ὁ Ἰππῶνας.

ΛΑΚΥΔΗΣ

Λακύδης Ἀλεξάνδρου Κυρηναῖος. οὗτός ἐστιν ὁ τῆς νέας 59
Ἀκαδημείας κατάρξας καὶ Ἀρκεσίλαον διαδεξάμενος, ἀνὴρ σεμνό-
τατος καὶ οὐκ ὀλίγους ἐσχηκώς ζηλωτάς· φιλόπονος τε ἐκ νέου
καὶ πένης μὲν, εὐχάρις δ' ἄλλως καὶ εὐόμιλος. τοῦτόν φασι καὶ
περὶ οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· ἐπειδὴν γάρ τι προέλοι τοῦ
ταμείου, σφραγιώμενος πάλιν εἴσω τὸν δακτύλιον διὰ τῆς ὀπῆς
ἐρρίπτει, ὡς μὴδέποτε αὐτοῦ περιαιρεθεῖν τι καὶ βασταχθεῖν τῶν
ἀποκειμένων, μαθόντα δὲ τοῦτο τὰ θεραπόντια ἀπεσφράγιζε καὶ
ὅσα ἐβούλετο ἐβάσταζεν· ἔπειτα τὸν δακτύλιον τὸν αὐτὸν τρόπον
διὰ τῆς ὀπῆς ἐνίει εἰς τὴν στοάν· καὶ τοῦτο ποιοῦντα οὐδεπώποτε
ἐφωράθη.

Ὁ γοῦν Λακύδης ἐσχόλαζεν ἐν Ἀκαδημείᾳ ἐν τῷ κατα- 60
σκευασθέντι κήπῳ ὑπὸ Ἀττάλου τοῦ βασιλέως, καὶ Λακύδειον
ἀπ' αὐτοῦ προσηγορεύετο. καὶ μόνος τῶν ἀπ' αἰῶνος ζῶν
παρέδωκε τὴν σχολὴν Τηλεκλεί καὶ Εὐάνδρῳ τοῖς Φωκαεῦσι.
παρὰ δ' Εὐάνδρου διεδέξατο Ἡγησίονους Περγαμῆος, ἀφ' οὗ
Καρνεάδης· χάριεν δ' εἰς τὸν Λακύδην ἀναφέρεται· Ἀττάλου γὰρ
αὐτὸν μεταπεμπομένου φασὶν εἰπεῖν τὰς εἰκόνας πόρρωθεν δεῖν
θεωρεῖσθαι. ὁπῆ δὲ αὐτῷ γεωμετροῦντι λέγει τις, «εἶτα νῦν
καιρός;» <καὶ ὅς·> «εἶτα μὴδὲ νῦν;»

Ἐτελεύτησε δὲ σχολαρχεῖν ἀρξάμενος τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς 61
τετάρτης καὶ τριακοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, τῆς σχολῆς
ἀφηγησάμενος ἕξ πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτη· ἡ τελευταῖα δὲ αὐτῷ
παράλυσις ἐκ πολυποσίας. καὶ αὐτῷ προσεπαίξμεν ἡμεῖς οὕτως
(*A. Pal.* vii. 105):

καὶ σέο, Λακύδη, φάτιν ἔκλυον ὡς ἄρα καὶ σὺ
Βάκχου ἑλὼν Αἰδὴν ποσσὶν ἔσυρες ἄκροισ.
ἦ σαφές ἦν· Διόνυσος ὅταν πολὺς ἐς δέμας ἔλθῃ,
λύσε μέλη· διὸ δὴ μήτι Λυαῖος ἔφυ;

ΚΑΡΝΕΑΔΗΣ

62 Καρνεάδης Ἐπικώμου ἢ Φιλοκώμου, ὡς Ἀλέξανδρος ἐν Δια-
δοχαῖς (*FCG II* 273 F 90), Κυρηναῖος· οὗτος τὰ τῶν Στωικῶν

7. ΛΑΚΥΔΗΣ

59. Ὁ Λακύδης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦταν Κυρηναῖος¹⁷⁴. Αὐτὸς
εἶναι ὁ Ἰδρυτὴς τῆς Νέας Ἀκαδημείας καὶ διάδοχος τοῦ Ἀρκεσι-
λάου. Ἄνθρωπος πολὺ σοβαρὸς μὲ πολλοὺς θαυμαστάς. Ἦταν φι-
λόπονος ἀπὸ νέος καὶ φτωχὸς μὲν ἀλλ' ἀξιαγάπητος καὶ εὐχάρι-
στος γιὰ παρέα. Διηγοῦνται καὶ μιὰ πολὺ διασκεδαστικὴ ἱστορία
γιὰ τὴν οἰκιακὴν τοῦ οἰκονομία. Ὁσάκις ἔβαζε πράγματα στὴν ἀ-
ποθήκη του, γιὰ νὰ τὰ ἐξασφαλίσῃ σφράγιζε τὴν πόρτα μὲ τὴ
σφραγίδα τοῦ δακτυλιδιοῦ του καὶ μετὰ, ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα,
ἔρριχνε μέσα τὸ δακτυλίδι. Γρήγορα ἔμως τῶμαθαν τὸ μυστικὸ
οἱ ὑπῆρέτες του, χαλοῦσαν τὴ σφραγίδα, ἔπαιρναν ὅ,τι ἤθελαν, κι'
ἕστερα ξανάφτιαχναν τὴ σφραγίδα καὶ ἔρριχναν κι' αὐτοὶ μέσα τὸ
δακτυλίδι ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα. Καὶ ποτὲ δὲν τοὺς ἔπιασαν.

60. Ὁ Λακύδης δίδασκε στὴν Ἀκαδημεία, στὸν κήπο ποῦ
εἶχε φτιάσει ὁ βασιλιάς Ἀτταλὸς καὶ ποῦ ἀπὸ τὸ ὄνομά του λεγό-
ταν Λακύδειο. Καὶ μόνος αὐτὸς ἀπὸ ὄλους τοὺς προϋπάρχοντας
διευθυντάς, παρέδωκε ζῶν τὴν σχολὴν εἰς τοὺς Φωκαεῖς Γηλε-
κλῆ καὶ Εὐάνδρῳ. Τὸν Εὐάνδρῳ διεδέχθη ὁ Ἡγησίονους ἀπὸ
τὴν Πέργαμο καὶ αὐτὸν ὁ Καρνεάδης. Καὶ ἕνα ὥραϊο ρητὸ ἀποδί-
δεται στὸ Λακύδη. Ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Ἀτταλὸς, δὲν πῆγε καὶ
λένε πῶς ἀπάντησε ὅτι τὰ ἀγάλματα πρέπει νὰ τὰ εὐλέπωμε ἀπὸ
μακριά. Ἐπειδὴ ἄργα εἶχε ἐπιδοθῆ στὴ σπουδὴ τῆς γεωμετρίας,
κάποιος τοῦ εἶπε, «εἶναι τώρα ὁ κατάλληλος καιρός»; Καὶ αὐτὸς
ἀπάντησε, «ἔχι, μὴ τυχὸν ἔμως εἶναι ὁμοίος ὁ κατάλληλος και-
ρός»;

61. Ἀπέθανε ἀφοῦ διετέλεσε ἐπὶ εἴκοσι ἕξ ἔτη διευθυντὴς
τῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας τὴν διύθυνσιν ἀνέλαβε τὸ τέταρτον ἔτος
τῆς 134ης Ὀλυμπιάδος¹⁷⁵. Ὁ θάνατός σου προήλθε ἀπὸ παράλυ-
σιν ἐκ πολυποσίας. Ὑπάρχει καὶ γι' αὐτὸν ἕνα δικὸ μας σκῶμμα:
Καὶ γιὰ σένα, Λακύδη, ἄκουσα μιὰ διήγηση, ὅτι σ' ἔπιασε ὁ
Βάκχος καὶ σ' ἔσυρε ἀπὸ τὰ πόδια στὸν Ἄδη. Δὲν ἦταν
ἔμως γνωστὸ πῶς, ὅταν ὁ Διόνυσος σθεναρὸς ἔρχεται στὸ σῶ-
μα, διαλύει τὰ μέλη; Γι' αὐτὸ δὲν τὸν εἶπαν Λυαῖο;

9. ΚΑΡΝΕΑΔΗΣ

62. Ὁ Καρνεάδης¹⁷⁶ τοῦ Ἐπικώμου ἢ τοῦ Φιλοκώμου, ὅπως
ισχυρίζεται ὁ Ἀλέξανδρος στὶς «Διαδοχές» του, ἦταν Κυρηναῖος.

βιβλία ἀναγνούς ἐπιμελῶς (καὶ μάλιστα) τὰ Χρυσίππου, ἐπιεικῶς αὐτοῖς ἀντέλεγε καὶ εὐημέρει τοσοῦτον, ὥστε ἐκεῖνο ἐπιλέγειν·

εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρυσίππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ.

φιλόπρονος δ' ἄνθρωπος γέγονεν εἰ καὶ τις ἄλλος, ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς ἦττον φερόμενος, ἐν δὲ τοῖς ἠθικοῖς μᾶλλον. ὅθεν καὶ ἐκόμα καὶ ἔτρεφεν ὄνυχας ἀσχολίᾳ τῇ περὶ τοὺς λόγους. τοσοῦτον δ' ἰσχυρεν ἐν φιλοσοφίᾳ ὥστε καὶ τοὺς ῥήτορας ἀπολύσαντας ἐκ τῶν σχολῶν παρ' αὐτὸν ἰέναι καὶ αὐτοῦ ἀκούειν.

63 Ἦν δὲ καὶ μεγαλοφρονότατος, ὥστε τὸν γυμνασίᾳρχον προσπέμψαι αὐτῷ μὴ οὕτω βοᾶν τὸν δὲ εἰπεῖν, “καὶ δὸς μέτρον φωνῆς.” ὅθεν εὐστόχως ἐλόντα ἀμείψασθαι· φῦναι γάρ, “μέτρον ἔχεις τοὺς ἀκούοντας.” δεινῶς τ' ἦν ἐπιπληκτικὸς καὶ ἐν ταῖς ζητήσεσι δύσμαχος· τὰ τε δεῖπνα λοιπὸν παρητήτετο διὰ τὰς προειρημένους αἰτίας. οὗτός ποτε Μέντωρος τοῦ Βιθύνου μαθητοῦ ὄντος καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντος εἰς τὴν διατριβήν, ὡς ἐπεῖρα αὐτοῦ τὴν παλλακὴν ὁ Μέντωρ, καθά φησι Φαβιουρίνους ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (F11G iii. 582), μεταξὺ λέγων παρωδήσεν εἰς αὐτόν·

64 πωλεῖταιί τις δεῦρο γέρων ἄλιος νημερτής,
Μέντωρι εἰδόμενος ἡμὲν δέμας ἡδὲ καὶ αὐδήν·
τοῦτον σχολῆς τῆσδ' ἐκκεκηρῦχθαι λέγω·

καὶ ὅς ἀναστὰς·

οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μίλ' ὤκα.

Δειλότερον δὲ πῶς δοκεῖ περὶ τὴν τελευταίην ἀνεστράφθαι, ὅτε συνεχῆς ἔλεγεν, “ἡ συστήσασα φύσις καὶ βιβλύσει.” μαθὼν τε Ἀντίπατρον φάρμακον πίνοντα ἀποθανεῖν, παρωμήθη πρὸς τὸ εὐθαρσὲς τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ φησι, “δοτε οὖν κάμοι.” τῶν δὲ εἰπόντων, “τί;”, “οἰνόμελι,” εἶπεν. τελευτῶντος δ' αὐτοῦ φασιν

Ἄφου ἐμελέτησε προσεκτικὰ τὰ συγγράμματα τῶν Στωικῶν καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Χρυσίππου, τὰ πολεμοῦσε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία, καὶ γινόνταν τόσο ὀνομαστός ὥστε συχνὰ νὰ λέγῃ:

Ἐὰν δὲν εἶχε ὑπάρξει ὁ Χρυσίππος, δὲν θὰ ὑπῆρχα ἐγώ.

Ἵπῆρξε δὲ φιλόπρονος ἄνθρωπος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὅν καὶ ὅχι τόσο δυνατὸς στὰ φυσικὰ ὅσο στὰ ἠθικά. Γι' αὐτὸ καὶ κάθονταν ἀκούρευτος καὶ δὲν ἔκοβε τὰ νύχια του, ἀπὸ τὴν ἔντονη ἀφοσίωσή του στὴ μελέτη. Τόση δὲ ἦταν ἡ ὑπεροχὴ του στὴ φιλοσοφία πού καὶ οἱ ῥήτορες σχόλασαν τοὺς μαθητὰς των γιὰ νὰ πᾶν ν' ἀκούσουν τὰ μαθήματά του.

63. Ἐίχε δὲ καὶ τόσο δυνατὴ φωνή, πού ὁ ἐκεῖ προϊστάμενος τοῦ γυμναστηρίου τὸν παρακάλεσε νὰ μὴ φωνάζῃ τόσο. «Δῶσε μου μιὰ θάση νὰ ρυθμίζῃ τὴ φωνή μου», τοῦ εἶπε ὁ φιλόσοφος. Κι' ὁ ἄλλος εὐστόχως τοῦ εἶπε: «Ἦχεις γιὰ θάση τοὺς ἀκρατὰς σου». Ἦταν φοβερὸς στὸ νὰ κριτικάρῃ ἀντιθέτους ἀπόψεις καὶ δύσκολα μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀνταπεξέλλῃ στὶς συζητήσεις μαζί του. Δὲν ἀπεδέχετο δὲ καὶ τίς πρσκλησεις γιὰ φαγητὸ ἔξω ἀπὸ τὴν κατοικία του γιὰ τοὺς λόγους πού ἀναφέραμε πρωτίτερα. Ἔβγαιε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ὁ Μέντωρ ὁ Βιθυνός, προσπαθοῦσε νὰ τοῦ πάρῃ τὴ φιλενάδα. Κάποτε, ὅπως γράφει ὁ Φαβιουρίνους στὴν «Παντοδαπὴ Ἱστορία» του, πού ὁ Μέντωρ παρακολούθησε τὸ μάθημα, ὁ Καρνεάδης ἀνάμεσα σι' ἄλλα εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς κοροϊδευτικὰ εἰς ὄφραος του:

64. Γέρος ἀλάθευτος ἐδῶ θαλασσινὸς συχνάζει, καὶ μοιάζοντας τοῦ Μέντορα λαλιὰ συνάμα κι' ὄφῃ¹⁷⁷. Αὐτὸς θὰ ξεπρεπε μὲ προκήρυξη νὰ εἶχε διωχτῆ ἀπὸ τούτῃ τὴ σχολή.

Καὶ ὁ Μέντωρ σηκώθηκε καὶ ἀπάντησε στὸν ἴδιο τόνο:

Ἐτοῦτοι (οἱ κήρυκες) ἔκαμν τὴν προκήρυξη, κι' ἐκεῖνοι γρήγορα μαζεύονταν¹⁷⁸

Δεῖλιασε ζῆμος φαίνεται μπροστὰ στὸ θάνατο καὶ συχνὰ ἔλεγε, «ἡ φύσις πού τὸ ἐφτιαξε τοῦτο τὸ σύνολο, αὐτὴ καὶ θὰ τὸ διαλύσῃ». Σὰν ἔμαθε ὅτι ὁ Ἀντίπατρος αυτοκτόνησε μ' ἓνα πιτσό, ἐπηρεάσθηκε πολὺ ἀπὸ τὴν σταθερότητα μὲ τὴν ὑπότιαν ἐκεῖνος προχώρησε στὸ τέρμα, καὶ φώναξε: «Δόστε μου κι' ἐμένα». «Τί νὰ σοῦ δώσωμε» τοῦ εἶπαν. «Οἰνόμελι», ἀποκρίθηκε (κρασί πού ἔχει μέσα διαλυμένο μέλι). Λένε πῶς ἔταν ξεφυχοῦσε ἔγινε ἔκ-

ἐκλείψιν γενέσθαι σελήνης, συμπάθειαν, ὡς ἂν εἶποι τις, αἰνιττομένου τοῦ μεθ' ἡλίον καλλίστου τῶν ἄστρον.

Φησὶ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς (FGI II 24 f. 31) ἀπελθεῖν 65 αὐτὸν ἐξ ἀνθρώπων ἔτει τετάρτῳ τῆς δευτέρας καὶ ἐξηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, βιώσαντα ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα. φέρονται δ' αὐτοῦ ἐπιστολαὶ πρὸς Ἀριαράθην τὸν Καππαδοκίας βασιλέα. τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ συνέγραψαν· αὐτὸς δὲ κατέλιπεν οὐδέν. ἔστι καὶ εἰς τοῦτον ἡμῶν τῷ λογαοικῷ μέτρῳ καὶ Ἀρχεβουλείῳ (Arr. Anth. v. 39):

τί με Καρνεάδην, τί με, Μοῦσα, θέλεις ἐλέγχειν;
ἀμαθῆς (γὰρ) ὅς οὔτι κάτοιδεν ὅπως δεδοίκει
τὸ θανεῖν· ὅτε καὶ φθισικὴν ποτ' ἔχων κακίστην
νόσον, οὐκ ἔβλεπε λύσιν ἰσχύμεν· ἀλλ' ἀκούσας
ὅτι φάρμακον Ἀντίπατρός (τι) πίων ἀπέσβη,
"δοτε τοῖνυν," ἔφησε, "τί καμὲ πιεῖν." "τί μέντοι;
τί;" "δοτ' οἰνόμελι." σφόδρα τ' εἶχε πρόχειρα ταυτί·
"φύσις ἢ συνέχουσά με καὶ διαλύσεται δή."
ὁ μὲν οὐδὲν ἔλασσον ἔβη κατὰ γῆς, ἐνῆν δὲ
τὰ πλέω κακὰ κέρδε' ἔχοντα μολεῖν ἐς ἄδην.

66

Λέγεται καὶ τὰς ὄψεις νυκτὸς ὑποχυθῆναι καὶ ἀγνοεῖν· κελεῦσαί τε τὸν παῖδα λύχνον ἄψαι· εἰσκομίσαντος δὲ καὶ εἰπόντος, "κεκόμικα," "οὐκοῦν," εἶπεῖν, "σὺ ἀναγίνωσκε."

Τούτου πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι γεγονάσι μαθηταί, ἐλλογιμώτατος δὲ Κλειτόμαχος· περὶ οὗ καὶ λεκτέον.

Γέγονε μέντοι καὶ ἄλλος Καρνεάδης, ἐλεγείας ποιητῆς ψυχρός.

67 Κλειτόμαχος Καρχηδόνιος· οὗτος ἐκαλεῖτο μὲν Ἀσδρούβας καὶ τῇ ἰδίᾳ φωνῇ κατὰ τὴν πατρίδα ἐφιλοσόφει. ἐλθὼν δ' εἰς Ἀθήνας ἦδη τετταράκοντ' ἔτη γεγονώς ἤκουσε Καρνεάδου· κάκεῖνος ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὸ φιλόπονον γράμματά τ' ἐποίησε μαθεῖν καὶ συνήσκει τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἐς τοσοῦτον ἤλασεν ἐπιμελείας, ὥστε ὑπὲρ τὰ τετρακόσια βιβλία συνέγραψε· καὶ διεδέξατο τὸν Καρνεάδην καὶ τὰ αὐτοῦ μάλιστα διὰ τῶν συγγραμμάτων

λειψῆς σελήνης, ὡσάν τὸ πιδ λαμπερὸ μετὰ τὸν ἥλιο ἄστρο νὰ ἤθελε νὰ δεῖξῃ τῇ συμπόνια του.

65. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος στὰ «Χρονικά» του, ἔφυγε ἀπὸ τῆ ζωῆ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς 162ας Ὀλυμπιάδος¹⁷⁹, εἰς ἡλικίαν ὀγδόντα πέντε χρονῶν. Σῶζονται ἐπιστολαὶ του πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀριαράθην. Ὅλα τὰ ἄλλα πού περιέχουν τίς ἀντιλήψεις του, τὰ ἔγραψαν οἱ μαθηταὶ του· ὁ ἴδιος δὲν ἔγραψε τίποτε. Γράψαμε καὶ γι' αὐτόν, σὲ λογαοικὸ μέτρο, τὰ ἀκόλουθα:

«Τί μου ζητᾶς, Μοῦσα, νὰ κατακρίνω τὸν Καρνεάδη; Εἶναι ἀμαθῆς ἐκεῖνος πού δὲν ἔμαθε πῶς φοβόταν τὸν θάνατο. Ὅταν φθείρονταν ἀπὸ τῆ χειρότερη ἀρρώστια, δὲν ἤθελε νὰ θρῆ ἕναν τρόπο νὰ γλυτώσῃ. Ἀλλὰ σὰν ἄκουσε πῶς ὁ Ἀντίπατρος ἤπια ἕνα φάρμακο κι' ἔσβησε, «δοστε μου κι' ἐμένα, εἶπε, νὰ πιῶ». «Μὰ τί νὰ σοῦ δώσωμε;» «Δόστε μου οἰνόμελι» εἶπε. Εἶχε συχνὰ στὸ στόμα του τοῦτα τὰ λόγια:

66. «Ἡ φύσις πού συγκρατεῖ τοῦτο τὸ σύνολο, ἀσφαλῶς θὰ τὸ διαλύσῃ». Παρ' ὅλ' αὐτὰ πῆγε κάτω ἀπὸ τῆ γῆ, ἦταν ὁμοῦς, βολετὸ νὰ κατέβῃ στὸν Ἄδη, χωρὶς τὰ παραπανίσια κακὰ πού ὑπόφερε».

Λένε ὅτι ἔχασε ξαφνικὰ καὶ τὸ φῶς τῶν ματιῶν του χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ· ζήτησε τότε ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη ν' ἀνάψῃ τὸ λύχνο· αὐτὸς τὸν ἔφερε καὶ τοῦ εἶπε: «Νάτος». Ἀλλὰ ὁ φιλόσοφος μὴ πιστεύοντας τοῦ εἶπε: «Γιὰ διάβασε νὰ ἰδῶ!».

Ὁ Καρνεάδης εἶχε πολλοὺς ὁπαδοὺς, ἀλλὰ πιδ ὀνομαστὸς ἀπ' ὅλους ὑπῆρξε ὁ Κλειτόμαχος, γιὰ τὸν ὁποῖον θὰ μιλήσωμε ἀμέσως κατωτέρω. Ὑπῆρξε κι' ἄλλος Καρνεάδης, ἕνας ψυχρὸς ἐλεγειακὸς ποιητῆς.

10. ΚΛΕΙΤΟΜΑΧΟΣ

67. Ὁ Κλειτόμαχος¹⁸⁰ ἦταν Καρχηδόνιος. Τὸ πραγματικὸ του ὄνομα ἦταν Ἀσδρούβας, καὶ στῆ γλῶσσα τῆς πατρίδος του διδάσκατο φιλοσοφία στὴν Καρχηδόνα. Ὅταν ἤρθε στὰς Ἀθήνας, ἦταν πιδ σαραντάρης, καὶ παρακολούθησε τῆ διδασκαλία τοῦ Καρνεάδη. Κι' ὁ Καρνεάδης, ἀναγνωρίζοντας τὴν ἐργατικότητά του φρόντισε νὰ μορφωθῇ καὶ ἐλάμβανε μέρος στὴν ἐξάσκησή του. Τόσο πολὺ δὲ ἐπεξετάθη ἡ ἐπιμελείά του ὥστε συνέγραψε πάνω ἀπὸ τετρακόσιες πραγματείες. Διεδέχθη τὸν Καρνεάδη στὴν διείθθυ-

ἐφώτισεν. ἀνὴρ ἐν ταῖς τρισὶν αἰρέσεσι διατρίψας, ἐν τε τῇ Ἀκαδημαϊκῇ καὶ περιπατητικῇ καὶ Στωικῇ.

Καθόλου δὲ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ὁ Τίμων οὕτω διασύρει (Diels 35).

οὐδ' Ἀκαδημαϊκῶν πλατυρημοσύνης ἀναλίστου.

Ἡμεῖς δὲ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος διελθούσους ἐλθόμεν ἐπὶ τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος περιπατητικούς, ὧν ἤρξεν Ἀριστοτέλης.

σιν τῆς σχολῆς, καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων του ἐφώτισε πολὺ τίς γνώμης του. Ὑπῆρξε διαπρεπὴς ἐρευνητὴς καὶ τῶν τριῶν φιλοσοφικῶν κατευθύνσεων — τῆς Ἀκαδημαϊκῆς, τῆς Περιπατητικῆς καὶ τῆς Στωικῆς.

Γενικὰ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ὁ Τίμων τοὺς διασύρει μὲ τούτα τὰ λόγια:

Τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἡ σαχλή περιτολογία.

Ἐπισκοπήσαντες τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος Ἀκαδημαϊκοὺς, ἃς ἐλθόμεν τώρα εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος Περιπατητικούς τῶν ἐποίων πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοτέλης,

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

1. Αριστοτέλης Νικομάχου καὶ Φαιστίδος Σταγειρίτης, ὃ δὲ Νικόμαχος ἦν ἀπὸ Νικομάχου τοῦ Μαχίωνα τοῦ Ἀικληπιοῦ, καθὼς φησὶν Ἑρμῆπος ἐν τῇ Περὶ Ἀριστοτέλους (FHG III, 45) καὶ ἀναβλόντων Ἀμύντα τῷ Μαιμόδωρον βασιλεὶ ἰατροῦ καὶ φίλου χρεῖα. αὐτὸς γνησιώτατος τῶν Πλάτωνος μαθητῶν, τραυλὸς τὴν φωνήν, ὡς φησὶ Τιμόθεος ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῇ Περὶ βίων (FHG IV, 323) ἀλλὰ καὶ ἰσχυροσκέλης, φαιά, ἦν καὶ μικρόμματος ἐσθῆτέ τ' ἐπισημῶν χράμενος καὶ δακτυλίου καὶ κομμῆ. ἔσχε δὲ καὶ υἱὸν Νικόμαχον ἐξ Ἑρπυλλίδος τῆς παλλακίης, ὡς φησὶ Τιμόθεος (cf. FHG I, 211).
2. Ἀπέστη δὲ Πλάτωνος ἐτι περιώτερος ὥστε φησὶν ἐκεῖνον εἰπεῖν, «Ἀριστοτέλης ἡμᾶς ἀπελάττει καθιπερεῖ τὰ πωδάρια γερνυθέντα τὴν ἰσθῆρα.» φησὶ δ' Ἑρμῆπος ἐν τοῖς Βίοις (FHG III, 45) ὅτι πρεσβυώτερος αὐτοῦ πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ Ἀθηναίων σχολάρχης ἐγένετο τῆς ἐν Ἀκαδημίᾳ σχολῆς Σενοκράτης ἐλθόντα δὴ αὐτὸν καὶ θεασάμενον ἐπ' ἄλλῃ τῇ σχολῇ, εἰδέναι περίπατον τὸν ἐν Λυκείῳ καὶ μέχρι μὲν ἀλείμματος ἀνικαμπύτητα τοῖς μαθηταῖς ἀμφελοσοφεῖν ἄλλοι περίπατον πρῶτον ἀνικαμπύτητα. αἱ δ', ὅτι ἐκ τόσου περίπατον ἔλεξεν ἀνικαμπύτητα διέλεγετο αὐτῶν.
3. Ἐπειδὴ δὲ πλείους ἐγένοντο ἥδη, καὶ ἐκάθησαν εἰσῶν:

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

1. Ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ Νικομάχου καὶ τῆς Φαιστίδος ἦταν ἀπὸ τὰ Σταγειρα (τῆς Χαλκιδικῆς). Ὁ πατέρας του ὁ Νικόμαχος καταγόταν, ὅπως θεβαιώνει ὁ Ἑρμῆπος στὸ Περὶ Ἀριστοτέλους βιβλίον του, ἀπὸ τὸν Νικόμαχο τὸ γυιὸ τοῦ Μαχίονος καὶ ἐγγονὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ συγκατοικοῦσε μὲ τὸν Ἀμύντα τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας πού τὸν εἶχε ἀνάγκη σὰν γιαντρὸ καὶ φίλο. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ πῶδ γνήσιος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Πλάτωνος, ἦταν, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Τιμόθεος στὸ Περὶ βίων βιβλίον του, λεπτὸς κατὰ τὰ σκέλη, μὲ μικροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ τραυλίζουσαν φωνήν, καὶ φοροῦσε εὐπρεπῆ ἐσθῆτα καὶ δακτυλίδια, καὶ ἔκοθε τὰ μαλλιά του. Ἀπόχτησε δὲ καὶ γυιὸ, τὸν Νικόμαχο, ἀπὸ τὴν Ἑρπυλλίδα τὴν παλλακίη, ὅπως λέει ὁ Τιμαῖος.

2. Ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ζῶντος ἐτι τοῦ Πλάτωνος. Γι' αὐτὸ λένε πῶς ὁ Πλάτων εἶπε: «Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς κλώτσησε σὰν τὰ πουλάρια, τὰ ὅποια ἀφοῦ βυζάζουν κλωτσοῦν τὴν μητέρα τους¹⁸». Ὁ Ἑρμῆπος γνημονεύει εἰς τοὺς Βίους του ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπουσίαζε ὡς ἀπεσταλμένος τῶν Ἀθηναίων στὴν αὐλὴ τοῦ Φιλίππου, ὅταν ὁ Σενοκράτης ἐγίνε σχολάρχης τῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὴν ἐπιστροφή του, σὰν εἶδε ἄλλον στὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς, διάλεξε ἕναν χῶρον περίπατου στὸ Λύκειο, ὅπου, κάνοντας βόλτες μπρὸς καὶ πίσω, συζητοῦσε μὲ τοὺς μαθητὰς του φιλοσοφικὰ θέματα, μέχρι πού ἐρχόταν ἡ ὥρα νὰ τριφοῦν μὲ λάδι. Ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα Περὶπατητικός». Ἄλλοι λένε, πῶς πῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα, γιαντὶ ὅταν, ἀναρρυννύων ὁ Ἀλέξανδρος, ἔκανε περίπατους, ὁ Ἀριστοτέλης τὸν συνώδευε συζητῶντας μαζί του διάφορα θέματα.

3. Ὅταν πιά ὁ κύκλος τῶν ἀχροατῶν διευρύνθηκε, ἔρχισα νὰ διδάσκη καθήμενος, καὶ παρατήρησε:

αίσχρὸν σιωπᾶν, Ξενοκράτη δ' εἰν λέγειν.
καὶ πρὸς θέειν συνεγύμναζε τοὺς μαθητάς, ἅμα καὶ ῥητορικῶς
ἐπασκῶν. ἔπειτα μέντοι ἀπήγε πρὸς Ἑρμίαν τὸν εὐνοῦχοι,
Ἀταρνέως ὄντα τύραννον· ὃν οἱ μὲν φασὶ παιδικὰ γενέσθαι αὐτοῦ,
οἱ δὲ καὶ κηδεῦσαι αὐτῷ δόντα τὴν θυγατέρα ἢ ἀδελφίδην, ὡς
φησὶ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς Περὶ ὀνομαζόμενων ποιητῶν τε καὶ
συγγραφέων (FHG i. 382)· ὃς καὶ δοῦλον Εὐβούλου φησὶ
γενέσθαι τὸν Ἑρμίαν, γένει Βιθυνῶν ὄντα καὶ τὸν δεσπότην
ἀνελόντα. Ἀριστίππος δ' ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ παλαιῆς τρυφῆς
(FHG ii. 79) φησὶν ἐρασθῆναι τὸν Ἀριστοτέλην παλλακίδος τοῦ
Ἑρμίου. τοῦ δὲ συγχωρήσαντος ἔγγιμ' αὐτὴν καὶ ἔθεν 4
ὑπερχαίρων τῷ γυναικί, ὡς Ἀθηναῖοι τῇ Ἑλευσινίᾳ Δήμητρει τῷ
τε Ἑρμίᾳ παιῖνα ἐγριψεν, ὡς ἔνδον γέγραπται. ἐντεῦθεν τε
γενέσθαι ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ Φιλίππῳ καὶ λαβεῖν μαθητὴν παρ'
αὐτοῦ τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον, καὶ αἰτῆσαι ἀναστῆσαι αὐτοῦ τὴν
πατρίδα κατασκαφεῖσαν ὑπὸ Φιλίππου καὶ τυχεῖν. οἷς καὶ νόμους
θεῖναι. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σχολῇ νομοθετεῖν μιμούμενον Ξενοκράτην,
ὥστε κατὰ δέκα ἡμέρας ἄρχοντι ποιεῖν. ἐπειδὴ δ' ἰδοῦκε
ἐπικαιῶς αὐτῷ συγγενῆσθαι Ἀλεξάνδρῳ, ἀπήγει εἰς Ἀθήνας,
συστήσας αὐτῷ τὸν συγγενῆ Καλλισθένη τὸν Ὀλίθηον· ὃν καὶ 5
παρρησιαστικώτερον λαλοῦντα τῷ βασιλεῖ καὶ μὴ πειθόμενον
αὐτῷ φάσιν ἐπιπλήξαντα εἰπεῖν (H. 295).

ὠκύμορος δὴ μοι, τέκος, ἔσσαι, οἶ' ἀγορεύεις.

καὶ δὴ καὶ ἐγένετο. δόξας γὰρ Ἑρμολάῳ συμμετοχικῆναι τῆς
εἰς Ἀλεξάνδρον ἐπιβουλῆς ἐν σιδηρᾷ περιήγετο γαλεῖον, φθειρῶν
καὶ ὑκόμιαιος· καὶ τέλος λένοντι παριβληθείς, οὕτω κατέστρεψεν.

Εἶναι αἰσχρὸν νὰ σιωποῦμε καὶ ν' ἀφήνωμε τὸν Ξενοκρά-
τη¹⁸² νὰ λέγῃ.

Πρὸς τούτοις, ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς νὰ συζητοῦν ἐπὶ ὀρι-
σμένου θέματος, ἐξασκῶν συνάμα αὐτοὺς καὶ ῥητορικῶς. Κατόπιν
ὅμως ἔφυγε καὶ πῆγε στὸν Ἑρμίαν τὸν εὐνοῦχο πού ἦταν δικτάτωρ
στὸν Ἀταρνέα¹⁸³. Υἰάρχει μία παράδοσις ὅτι ὁ δικτάτωρ ὑπῆρξε
εὐνοούμενος τοῦ Ἀριστοτέλους, ἄλλοι ὅμως λένε, ὅτι τὸν ἔκαμε
καὶ συγγενῆ του δίνοντάς του τὴν κόρη του ἢ ἀνεψιά του, ὅπως
ἰσχυρίζεται ὁ Δημήτριος ἀπὸ τῆ Μαγνησίας στὸ Περὶ ἡμωνύμων
ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἔργο του. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέ-
ρει ὅτι ὁ Ἑρμίας ἦταν δοῦλος τοῦ Εὐβούλου, Βιθυνὸς τὴν κατα-
γωγὴν, καὶ ὅτι εἶχε σκοτώσει τὸν κύριό του.

4. Ὁ Ἀριστίππος στὸ Περὶ παλαιᾶς τρυφῆς διέβηκε τοῦ λέει,
ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐρωτεύτηκε μιὰ παλλακίδα τοῦ Ἑρμίου καὶ τὴν
παντρεύτηκε μὲ τὴν συγκατάθεσή του, καὶ κατευχαραστημένος
πρόσφερεν θυσία σ' αὐτὴ τῇ γυναικί, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι στὴν
Ἑλευσινία Δήμητρα¹⁸⁴ καὶ ὅτι συνέθεσε καὶ ἕνα ἠρησκευτικὸν ὕ-
μνον (παιῖνα) πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑρμίου, πού ἀναγράφεται κατωτέρω.
Προσθέτει ὅτι ἀπὸ ἐδῶ πῆγε στὴ Μακεδονία στὴν αὐλὴ τοῦ Φι-
λίππου καὶ ἀνέλασε ἀπ' αὐτὸν τὸ γυῖο τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς μαθη-
τὴν του· καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἢ ὑπὸ
τοῦ Φιλίππου κατασκαφεῖσα πατρίδα του (τὰ Στάγειρα) καὶ τὸ
ἐπέτυχε· καὶ ὅτι ἔθεσε καὶ νόμους γιὰ τοὺς κατοίκους. Ἀλλὰ
καὶ εἰς τὴν σχολὴν του, μιμούμενος τὸν Ξενοκράτη, ὥρισε κάθε
δέκα μέρες, νέος προϊστάμενος νὰ τοποθετηθῆ εἰς αὐτήν. Ὅταν
δὲ νόμισε ὅτι ἀρκετὰ ἔμεινε μὲ τὸν Ἀλέξανδρο, ἀνεχώρησε γιὰ
τὰς Ἀθήνας, ἀφ' οὗ τοῦ σύστησε τὸν συγγενῆ του Καλλισθένη ἀπὸ
τὴν Ὀλυμπο.

5. Αὐτόν, ὁὖν μιλοῦσε πολὺ ἐλεύθερα στὸ ὄρασιόν του καὶ δὲν
ἔδινε σημασία στὶς δικῆς του συμβουλές, ὁ Ἀριστοτέλης, λένε, τὸν
ἐμάχωσε, θυμίζοντάς του τούτον τὸν στίχο (τοῦ Ὀμήρου):

Λίγα μοῦ φαίνεται, παιδί μου, θάνατι τὰ ψωμιά σου μὲ
τέτοιο στόμα¹⁸⁵.

Καὶ πραγματικὰ αὐτὸ ἔγινε. Γιατὶ θεωρηθεῖς ὑποκινοῦς συμμετο-
χῆς στὴ συνωμοσία τοῦ Ἑρμολάου κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλεξάν-
δρου, ἐνεκλείσθη σὲ σιδερένιο κλουβί, ὥσπου φείρισσε ἀπὸ ἑλλει-
ψιν περιποιήσεως· τελικὰ τὸν πέταξαν σ' ἕνα λιοντάρι καὶ ἔτσι
ἐπῆλθε τὸ τέλος του.

Ὁ δ' οὖν Ἀριστοτέλης ἔλλθων εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τρία πρὸς τοῖς ἑκατὰ τῆς σχολῆς ἀφηγησάμενος ἔτη ὑπεξῆλθεν εἰς Χαλκίδα, Εὐρυμέδοντος αὐτὸν τοῦ ἱεροφάντου δίκην ἀσεβείας γραψαμένου, ἢ Δημοφίλου ὡς φησι Φαβουρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG III, 581), ἐπειδὴ περ τὸν ὕμνον ἐποίησεν εἰς τὸν προειρημένον Ἑρμίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀνδριάντος 6 τοιαῦτον (Λτ. ἑν. 3 Diehl):

τὸνδε ποτ' οὐκ ὅσιος πυραβῆς μακάρων θέμιον ἀγνῆν
ἔκτεινεν Περσῶν τοξοφόρων βασιλεὺς,
οὐ φανερώς λόγχῃ φονεύεις ἐν ἀγῶσι κρατήσας,
ἀλλ' ἀνδρὸς πίσυρει χρησάμενος δολίου.

Ἐνταῦθα δὴ πῶον ἀκούειτον ἐτελεύτησεν, ὡς φησὶν Εὐμῆλος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν Ἱστοριῶν (FHG II 77 F 1), βιώσας ἔτη ἑβδομηκοντα. ὁ δ' αὐτὸς φησὶν αὐτὸν καὶ Πλάτωνα τριακοντούτην ουστήσαι, διαπίπτων βεβίωκε γὰρ τρία μὲν πρὸς τοῖς ἐξήκοντα, Πλάτωνα δὲ ἑπτακαδεκῆτης συνέστη.

Ὁ δὲ ὕμνος ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον (Λτ. ἑμ. 5 Diehl, 842 Page):

- 7 ἀρετὰ, πολὺμοχθε γένει βροτείῳ,
θήραμα κάλλιστον βίῳ,
σᾶς πέρι, παρθένε, μορφᾶς
καὶ θανεῖν ζαλιωτὸς ἐν Ἑλλάδι πότμος
καὶ πόνοισι τλήναι μαλεροῦς ἀκάματας
τοῖον ἐπὶ φρένα βιάλλεις
καρπὸν ἰσθαίναιτον χρυσοῦ τε κρείσσον
καὶ γονέων μαλακαυγήτοιό θ' ὕπνου.
σεῦ δ' ἔνεχ' οὐκ Διὸς Ἡρακλέης Ἀήδας τε κοῦροι
πόλλ' ἀνέτλασαν ἔργοισι
οἷν ἀγρεύοντες δύναιμι.
σπῆς δὲ πόθοισι Ἀχιλεὺς Αἴας τ' Αἶδαο δόμοις ἦλθον
- 8 σᾶς δ' ἔνεκεν φιλίου μορφᾶς Ἀταρνέος
ἔντροφος ἀελίου χήρωσεν αὐγᾶς.
τοιγὰρ ἀοιδίμος ἔργοισι, ἀθάνατόν τε μιν αὐξήσουσι Μοῦσαι,
Μναμιούνας θύγατραι, Διὸς ξενίου σέβας αὐξουσαι
φιλίας τε γέρας βεβαίου.

Ἄς γυρίσωμε στὸν Ἀριστοτέλη. Ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀφοῦ διετέλεσε ἐπὶ δεκατρία ἔτη διευθυντῆς τῆς σχολῆς, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Χαλκίδα, γιὰτὶ ὑπεβλήθη κατ' αὐτοῦ καταγγελία ἐπὶ ἀσεβείᾳ ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου Εὐρυμέδοντος ἢ τοῦ Δημοφίλου¹⁰⁶ ὅπως θεσπάζειν ὁ Φαβουρίνος εἰς τὴν Παντοδαπὴν ἱστορίαν του, ἐπειδὴ συνέθεσε τὸν ὕμνον πρὸς τιμὴν τοῦ προαναφερθέντος Ἑρμῆα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ἀκόλουθο ἐπίγραμμα τοῦ ἀνεγράφη στὸ βάθρο τοῦ εἰς Δελφοῦς στηθέντος ἀνδριάντος του:

6. Αὐτὸν ἐδῶ, ἀνείσις παραβᾶς τὸν ἀγνὸν νόμον τῶν θεῶν, ἐφόνευσεν ὁ βασιλεὺς τῶν τοξοφόρων Περσῶν, ἄχ: νικήσας αὐτὸν διὰ τῆς λόγχης εἰς αἰματηροῦς ἀγῶνας, ἀλλὰ χρησιμποιήσας τὴν (παραπλανητικὴν) πίστιν δολίου ἀνδρός.

Ἐκεῖ πέθανε, ἀφοῦ ἔγει ἀκόνιτι, ὅπως γράφει ὁ Εὐμῆλος στὸ πέμπτο βιβλίον τῶν Ἱστοριῶν του, εἰς ἡλικίαν ἑβδομήντα ἐτῶν. Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς τὸν κάνει τριακοντούτη ὅταν πῆγε στὸν Πλάτωνα· ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι ἀνακριβῆ. Γιατὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔζησε ἐξήντα τρία χρόνια καὶ ἦταν δεκαεπτὰ ἐτῶν ὅταν ἔγινε μαθητῆς τοῦ Πλάτωνος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὕμνον, ἔχει ὡς ἑξῆς:

7. Ἀρετὴ (σὺ), ἢ ἑποία γίνεσαι προσιτὴ εἰς τὸ γένος τῶν θνητῶν κατόπιν πολλῶν μόχθων, (καὶ εἶσαι) ὠραιστάτη ἐπιδωξίς διὰ τὴν ζωὴν. Διὰ τὴν ἰδικὴν σου, Παρθένε, μισσηρὴν καὶ ὁ θάνατος θεωρεῖται εἰς τὴν Ἑλλάδα ζηλευτὴ μοῖρα, (καθώς) καὶ τὸ νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς μὲ καρτερίαν φλογεροῦς ἀκαταπαύστους κόποις. Τοιοῦτον ἀθάνατον καρποφορεῖς εἰς τὰς φρένας (τῶν ἀνθρώπων) καρπὸν, ἀνώτερον ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς (εὐγενεῖς) γονεῖς καὶ ἀπὸ τὸν ὕπνον τὸν ἀκτινοβολοῦντα τρυφερὰν λάμψιν. Πρὸς χάριν σου ὁ ἐκ τοῦ Διὸς καταγόμενος Ἡρακλῆς καὶ τὰ τέκνα τῆς Ἀήδας (οἱ Διόσκουροι) ὑπέφεραν πολλὰ, δι' (ἐνδόξων) ἔργων ἐπιδιώκοντες νὰ ἀποκτήσουν τὴν δυνάμιν σου. 8. Σὲ δὲ ποθοῦντες ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αἴας ἦλθον εἰς τὰ ἐνδαικτῆματα τοῦ Ἄδου. Ἐνεκα δὲ τῆς ἰδικῆς σου προσφιλοῦς μορφῆς καὶ ὁ εἰς τὸν Ἀταρνέα ἀνατραφεὶς (Ἑρμῆας) ἐγκατέλειψε τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου. Ἐνεκα τούτου ἀνεδείχθη ἄξιός νὰ ὑμνηθῆται δι' ἀμαρτίων ὡς πρὸς τὰ κατωρθώματά του καὶ διὰ τῶν ὕμνων τῶν θᾶ τὸν ὑμνήσουν ὡς ἀθάνατον αἱ Μοῦσαι, αἱ θυγατέρες τῆς Μημημοσύνης, μεγαλύνουσαι τὸν σεβασμὸν τοῦ ξενίου Διὸς καὶ τὴν ἐπιβράβεισιν τῆς πιστῆς φιλίας.

Ὁ ἀνωτέρω ὕμνος τοῦ Ἀριστοτέλους δημοσιεύεται διορθωμέ-

“Εὔτι δ’ οὖν καὶ εἰς τοῦτον ἡμῶν οὕτως ἔχον (4. Pol. vii. 107):

Εὐρυμέδων ποτ’ ἔμελλεν Ἀριστοτέλην ἀσεβείας
γράφασθαι Διῶς μύστιδος ὦν πρόπολος,
ἀλλὰ πῶν ἀκόντιον ὑπέκφυγε· τοῦτ’ ἀκόντι
ἦν ἄρα νικῆσαι συκοφάσεις ἀδίκους.

- 9 Τοῦτον πρῶτον Φαβιρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (FHG iii. 581) λόγον δικανικὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ συγγράφει φησὶν ἐπ’ αὐτῇ ταύτῃ τῇ δίκῃ καὶ λέγειν ὡς Ἀθήνησιν

ὄγκητι ἐπ’ ὄγκητι γηράσκει, οὐκὼν δ’ ἐπὶ οὐκῶν.

Φησὶ δ’ Ἀπολλόδομος ἐν Χρονικοῖς (FGrH 244 F 38a) γεννηθῆναι μὲν αὐτὸν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ἐνάτης καὶ ἐνενηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, παραβλεῖν δὲ Πλάτωνι καὶ διατρῖφαι παρ’ αὐτῷ εἴκοσιν ἔτη, ἐπτακαίδεκτη ουστάντα· καὶ εἰς [τε] Μυτιλήνην ἐλθεῖν ἐπ’ ἄρχοντος Εὐβούλου τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ὀγδόης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος. Πλάτωνος δὲ τελευτήσαντος τῷ πρώτῳ ἔτει ἐπὶ Θεοφίλου, πρὸς Ἑρμῖον ἀπᾶραι καὶ μείναι ἔτη τρία· ἐπὶ Πυθοδότου δ’ ἐλθεῖν πρὸς Φίλιππον τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς 10 ἐνάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, Ἀλεξάνδρου πεντεκαίδεκα ἔτη ἤδη γεγονότος. εἰς δ’ Ἀθήνας ἀφικέσθαι τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἐνδεκάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ἐν Λυκείῳ σχολάσαι ἔτη τρία πρὸς τοῖς δέκα. εἴτ’ ἀπᾶραι εἰς Χαλκίδα τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς τετάρτης καὶ δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ τελευτῆσαι ἐτῶν τριῶν πῶν καὶ ἐξήκοντα ὡς, ὅτε καὶ Δημο-

νος συμφώνως μὲ τὰς τελευταίας διαπιστώσεις τῶν μελετητῶν. Ἰδοῦ καὶ μὰ λογοτεχνικὴ ἀπόδοσίς του, ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σίμου Μενάρδου, θάσει τοῦ παλαιότερου κειμένου, τὸ ἔπιον ὁμῶς ἐλάχιστα διαφέρει ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω παρατιθέμενον: Ἄρετή, πολυθάσανη ἀγάπη τ’ ἀνθρώπου, σὺ καμῖαρι ἀκριθὸ τῆς ζωῆς, καὶ νὰ σῆσῃ γιὰ χάρι σου, Κόρη, κανεῖς, εἶναι μοῖρα γλυκεῖα, ζηλευτῆ, στὴν Ἑλλάδα! Ποιὸς ἐμπρὸς σου ψηφᾷ τοὺς ἰδρώτες τοῦ κόπου, τόσον ἐριωτα χύνεις στὸ νοῦν, γεννᾶς τόση λαχτάρα, πὺ πιά ληρημοῦν γονιούς, πλούτη, τοῦ ὕπνου ξεχνοῦν τὴν γλυκάδα! Γιὰ σέ, Κόρη, μεγάλα εἶδε κι’ ἐπάθε πάθη ὁ Ἡρακλῆς καὶ τῆς Ἀψίδας οἱ γυιοί. Στὴν δίκῃ σου ἐπετοῦσαν παντοῦ προσταγῆ, γιὰ τὸν πόθο σου ὁ Αἴας στὸν Ἄδη ἤρθε κάτω. Γιὰ τὰ κάλλη σου τῶρ ἄλλος νιδεὶ πάλι ἐγάθη! Μέν’ ἢ αἶγλη τοῦ ἤλιου ὄρφανή, μόν’ ἀθάνατη τοῦτη θὰ μείν’ ἢ θανῆ καὶ θὰ κλάψουν οἱ Μοῦσες τὸ νιὸ τὸν ἀφράτο!

Ἵπάρχει καὶ γι’ αὐτὸν τὸν φιλόσοφο κατὰ δικό μας:

Ὁ Εὐρυμέδων, ὁ ἱερεὺς τῶν μυστηρίων τῆς Διῶς ἐπρόκειτο κάποτε νὰ καταγγεῖλῃ τὸν Ἀριστοτέλη ἐπὶ ἀσεβείᾳ, ἀλλὰ αὐτὸς ἤπιε ἀκόντιο καὶ ξέφυγε. Ἄρα αὐτὸ (τὸ ἀκόντιο) ἦταν εὐκόλο· τρόπος νὰ νικήσῃ κανεῖς τὶς ἄδικες συκοφαντίες.

9. Ὁ Φαβιρίνος λέει στὴν Παντοδαπῇ ἱστορία του, ὅτι πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης συνέταξε δικανικὸν λόγον πρὸς ἰδίαν ὑπεράσπισιν, πὺ γράφτηκε ἀκριθῶς γιὰ τὴν καταγγελία πῶ ἀναφέραμε· καὶ τὸν παρουσιάζει νὰ λέῃ ὅτι στὰς Ἀθήνας¹⁵⁷

Μεστῶναι ἀπίδι κι’ ἄλλο ἀνθεῖ καὶ οὐκὼ πᾶν· στὸ οὐκῶν.
Ὁ Ἀπολλόδομος ἐξ ἄλλου γράφει στὰ Χρονικά του, ὅτι γεννήθηκε τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 99ης Ὀλυμπιάδος¹⁵⁸, προσκολλήθη δὲ εἰς τὸν Πλάτωνα εἰς ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἐτῶν καὶ ἔμεινε κοντὰ του εἴκοσι χρόνια. Στὴ Μυτιλήνη πῆγε ἐπὶ ἄρχοντος Εὐβούλου τὸ τέταρτον ἔτος τῆς 108ης Ὀλυμπιάδος. Ἄμα πέθανε ὁ Πλάτων τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν λόγῳ Ὀλυμπιάδος, πῆγε στὸν Ἴριμια καὶ ἔμεινε τρία χρόνια.

10. Ἐπὶ Πυθοδότου πῆγε στὸ Φίλιππο τὸν δεῦτερο χρόνον τῆς 109ης Ὀλυμπιάδος, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, εἶχε πιά μεγαλώσει, ἦταν δεκαπέντε χρονῶν. Στὰς Ἀθήνας γύρισε τὸ δεῦτερον ἔτος τῆς 111ης Ὀλυμπιάδος (335—334) καὶ διδάξε στὸ Λύκειο ἐπὶ δεκατρία χρόνια. Μετὰ ἀπεσύρθη στὴ Χαλκίδα τὸ τρίτον ἔτος τῆς 114ης Ὀλυμπιάδος (322—321) καὶ πέθανε ἀπὸ ἀρρώστια εἰς

σθένη καταστρέψαι ἐν Καλαυρία, ἐπὶ Φιλοκλέους. λέγεται δὲ διὰ τὴν Καλλισθένου πρὸς Ἀλέξανδρον αἰστάσει προακραῦσαι τῷ βιαιεῖ· κάκεινον ἐπὶ τῷ τοῦτον λυπησάι Ἀναξιμένην μὲν αὐξήσθαι, πέμψαι δὲ καὶ Ξενοκρίτει δῶρα.

Ἀπέσκαψε δ' εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα καὶ Θεόκριτος ὁ Χίος 11 (FHG, II, 86), αὐτῶσι ποιήσας, ὡς φησὶν Ἀμβρόσιον ἐν τῷ Περὶ Θεοκρίτου (Arr. Anth. II, 46):

Ἐρμίου εὐνοῦχοι ἠδ' Εὐβούλου ἄμα δούλου
σῆμα κενὸν κενόφρων τεύξεν Ἀριστοτέλης,
ὅς διὰ τὴν ἀκρατῆ γαστρὸς φύσει εἴλετο ναίειν
ἀντ' Ἀκαδημείας Βορβόρου ἐν προχοαῖς.

ἀλλὰ καὶ Τίμων αὐτοῦ καθήφατο εἰπὼν (Diels 36):

οὐδ' ἄρ' Ἀριστοτέλους εἰκαισύνῃς ἀλεγενῆς.

Καὶ αὐτός μὲν ὁ βίος τοῦ φιλοσόφου. ἡμεῖς δὲ καὶ διαθήκαις αὐτοῦ περιετύχομεν οὕτω πως ἐχούσαις:

“Ἔσται μὲν εἴ· εἴαν δέ τι συμβαίῃ, τάδε διέθετο Ἀριστοτέλης: 12 ἐπίτροπον μὲν εἶναι πάντων καὶ διὰ πάντος Ἀντίπατρον· εἰς δ' αὖ Νικάνωρ καταλάβῃ, ἐπιμελεῖσθαι Ἀριστομένην, Τίμαρχον, Ἰππαρχον, Διοτέλην, Θεόφραστον εἴαν βούληται καὶ ἐνδέχῃται αὐτῇ, τῶν τε παιδίων καὶ Ἐρπυλλίδος καὶ τῶν καταλελειμμένων, καὶ ὅταν ὦρα ἦ τῇ παιδί, ἐκδόσθαι αὐτὴν Νικάνωρι· εἴαν δὲ τῇ παιδί συμβῆ τι -- ὃ μὴ γένοιτο οὐδὲ ἔσται πρὸ τοῦ γήμισθαι ἢ ἐπειδὴν γήμηται, μῆπω παιδίων ὄντων, Νικάνωρ κύριος ἔστω καὶ περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῶν ἄλλων διοικεῖν ἀξίως καὶ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν. ἐπιμελεῖσθω δὲ Νικάνωρ καὶ τῆς παιδὸς καὶ τοῦ παιδὸς Νικομάχου, ὅπως αὖ ἀξιοὶ τὰ περὶ αὐτῶν, ὡς καὶ πατῆρ ὦν καὶ ἀδελφός. εἴαν δέ τι πρότερον συμβῆ Νικάνωρι ὃ μὴ γένοιτο -- ἢ πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν παιδα ἢ ἐπειδὴν λιβῆ, μῆπω 13 παιδίων ὄντων, εἴαν μὲν τι ἐκεῖνος τάξῃ, ταῦτα κύριε ἔστω· εἴαν δὲ βούληται Θεόφραστος εἶναι μετὰ τῆς παιδός, καθάπερ πρὸς

ἡλικίαν ἐξηνατριῶν περίπου ἐτῶν, ἐπὶ Φιλοκλέους, τὸν ἴδιο χρόνον ποὺ πέθανε καὶ ὁ Δημοσθένης στήν Καλαυρεία. λέγεται ὅτι, ἐπειδὴ σύστησε τὸν Καλλισθένη στὸν Ἀλέξανδρο, προεκάλεσε τὴν δυσαρέσκεια τοῦ βασιλείως, ὃ ὅποιος γιὰ νὰ τὸν στενοχωρήσῃ γέμισσε μὲ τιμὲς τὸν Ἀναξιμένην¹⁰⁰, ἔστειλε δὲ καὶ στὸν Ξενοκράτη δῶρα.

11. Τὸν εὐνοδόρησε σ' ἓνα ἐπίγραμμα καὶ ὁ Θεόκριτος ὁ Χίος, τὸ ὅποιον ἔχει ὡς ἐξῆς, ὅπως γράφει ὁ Ἀμβρόσιον στὸ Περὶ Θεοκρίτου βιβλίον του:

Στὸν Ἐρμίου τὸν εὐνοῦχο καὶ δούλο τοῦ Εὐβούλου ἀνήγειρε κενοτάφιο ὁ κενόφρων Ἀριστοτέλης, ὃ ὅποιος γιὰ τίς ἀνομες ὀρέξεις του, ἀντὶς γιὰ τὴν Ἀκαδημία, διάλεξε γιὰ κατοικία τὸ στήμιον τοῦ Βορβόρου (τὸ ἐρωμόρεμα)¹⁰¹.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Τίμων τὸν χτύπησε μὲ τοῦτα τὰ λόγια: Ὅυτε ἡ ὀδυνηρῆ ματαιοδοξία τοῦ Ἀριστοτέλη¹⁰².

Τέτοια λοιπὸν ἦταν ἡ ζωὴ τοῦ φιλοσόφου. Κοντὰ σ' αὐτὰ κατάρθωσα νὰ θρῶ καὶ τῇ διαθήκῃ του ποὺ εἶναι διατυπωμένη ὡς ἐξῆς:

12. “Ὅλα θὰ πάνε καλά, ἀλλὰ θὰ συμβῆ τίποτε κακὸ, ὃ Ἀριστοτέλης ἀφήνει τὴν ἐξῆς διαθήκῃ του. Διορίζω γενικῶν καὶ παντατεινὸν ἐπίτροπον τὸν Ἀντίπατρον¹⁰³. Μέχρις ἔστου δὲ καταλάβῃ τὴν περιουσίαν μου ὁ Νικάνωρ, ἀναβέτω τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδιῶν μου, τῆς Ἐρπυλλίδος καὶ τῆς περιουσίας εἰς τὸν Ἀριστομένην, τὸν Τίμαρχον, τὸν Ἰππαρχον, τὸν Διοτέλην καὶ τὸν Θεόφραστον, εἴαν ὁ τελευταῖος αὐτὸς θέλῃ καὶ μπορῇ. Ὅταν δὲ ἡ κόρη μου φθάσῃ εἰς γάμου ἡλικίαν θέλω νὰ δοθῇ ὡς σύζυγος εἰς τὸν Νικάνωρα¹⁰⁴. Ἐὰν ὁμοῦς ἡ κόρη μου πάθῃ κακὸ -- ὃ μὴ γένοιτο οὐδὲ θὰ γίνῃ -- πρὸ τοῦ γάμου τῆς ἢ μετ' αὐτὸν μὲν ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ παιδιὰ, θὰ ἔξῃ τότε ὁ Νικάνωρ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνατροφῆς τοῦ υἱοῦ μου καὶ τῆς διοικήσεως τῶν λοιπῶν κατὰ τρόπον ἀξίον καὶ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. Ἐπιθυμῶ δὲ νὰ ἐπιμελήται ὁ Νικάνωρ καὶ τῆς θυγατρὸς μου¹⁰⁵ καὶ τοῦ υἱοῦ μου Νικομάχου κατὰ τρόπον ποὺ ἴθιλε κρίνει ἀρμόζοντα εἰς κάθε τι ποὺ τοὺς ἀφορᾷ, ὡσάν νὰ ἦτο πατέρας καὶ ἀδελφός.

13. Ἐὰν, ὃ μὴ γένοιτο, πάθῃ κάτι ὁ Νικάνωρ, προτοῦ νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα μου, ἢ ἀφοῦ τὴν νυμφευθῇ μὲν ἀλλὰ πρὶν ἀποκτήσῃ τέκνα, εἴαν μὲν διατάξῃ κάτι ἐκεῖνος, ὡς ἰσχύσουσι αὐτά. Ἐὰν δὲ, ἐν ταιαυτῇ περιπτώσει, ὁ Θεόφραστος θέλῃ νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα μου, ὡς γίνῃ καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν εἶναι διατάξα

Νικάνορα· εἰ δὲ μή, τοὺς ἐπιτρόπους βουλευομένους μετ' Ἄντι-
 πάτρου καὶ περὶ τῆς παιδὸς καὶ περὶ τοῦ παιδίου διασκεῖν ὅπως
 ἂν αὐτοῖς δοκῇ ἄριστα εἶναι. ἐπιμελεῖσθαι δὲ τοὺς ἐπιτρόπους
 καὶ Νικάνορα μνησθέντας ἐμοῦ καὶ Ἑρπυλλίδος, ὅτι σπουδαία
 περὶ ἐμὲ ἐγένετο, τῶν τε ἄλλων καὶ ἐὰν βούληται ἄνδρα λαμβάνειν,
 ὅπως μὴ ἀναξίως ἡμῶν δοθῇ. δοῦναι δ' αὐτῇ πρὸς ταῖς πρότερον
 δεδομένοις καὶ ἀργυρίου τάλατον ἐκ τῶν καταλειμμένων καὶ
 14 παιδὶ τὸν Ἰυρραῖον· καὶ ἐὰν μὲν ἐν Χαλκίδι βούληται οἰκεῖν,
 τὸν ξενόνα τὸν πρὸς τῇ κήπῳ· ἐὰν δὲ ἐν Στιγείροις, τὴν πατρίαν
 οἰκίαν. ὁποτέραν δ' ἂν τούτων βούληται, κατασκευάσαι τοὺς
 ἐπιτρόπους σκεύειν οἷς ἂν δοκῇ κακίαις καλῶς ἔχειν καὶ
 Ἑρπυλλίδι ἱκανῶς. ἐπιμελεῖσθαι δὲ Νικάνωρ καὶ Μύρμηκος τοῦ
 παιδίου, ὅπως ἀξίως ἡμῶν ταῖς ἰδίαις ἐπικομισθῇ σὺν τοῖς
 ὑπάρχουσιν ἃ εὐλόγησαμεν αὐτοῦ. εἶναι δὲ καὶ Ἀμβρακίδα ἐλευ-
 θέριον καὶ δοῦναι αὐτῇ, ὅταν ἢ παῖς ἐκδοθῇ, πεντακοσίας δραχμὰς
 καὶ τὴν παιδίσκην ἣν ἔχει. δοῦναι δὲ καὶ Θαλῆ πρὸς τῇ παιδίσκῃ
 15 ἣν ἔχει, τῇ ὠνηθείσῃ, χιλίας δραχμὰς καὶ παιδίσκην· καὶ Σίμωνι
 χιρὶς τοῦ πρότερον ἀργυρίου αὐτοῦ· ὁ δὲ δοθέντος εἰς παῖδ' ἄλλο, ἢ
 παιδὶα πρίασθαι ἢ ἀργύριον ἐπιδοῦναι. Τύχωνα δ' ἐλεύθερον
 εἶναι, ὅταν ἢ παῖς ἐκδοθῇ, καὶ Φίλιωνα καὶ Ὀλύμπιον καὶ τὸ
 παιδίον αὐτοῦ. μὴ πωλεῖν δὲ τῶν παιδίων μηδένα τῶν ἐμὲ
 θεραπευόντων, ἀλλὰ χρῆσθαι αὐτοῖς· ὅταν δ' ἐν ἡλικίᾳ γένηνται,
 ἐλευθέρως ἀφεῖναι κατ' ἀξίαν. ἐπιμελεῖσθαι δὲ καὶ τῶν ἐκδεδο-
 μένων εἰκόνων παρὰ Γρυλλίωνα, ὅπως ἐπιτελεσθεῖσαι ἀνα-
 τεθῶσιν, ἢ τε Νικάνορος καὶ ἡ Προξένου, ἣν διενουμένην ἐκδοῦναι,
 καὶ ἡ τῆς μητρὸς τῆς Νικάνορος· καὶ τὴν Ἀρμινῆστου τὴν
 πεποιημένην ἀναθεῖναι, ὅπως μνημεῖον αὐτοῦ ἦ, ἐπειδὴ ἅπαις
 ἐτελεύτησε· καὶ τὴν τῆς μητρὸς τῆς ἡμετέρας τῇ Δήμητρι 16
 ἀναθεῖναι εἰς Νεμέαν ἢ ὅπου ἂν δοκῇ. ὅπου δ' ἂν ποιῶνται τὴν

καὶ γιὰ τὸν Νικάνορα· ἄλλως, ἐὰν δὲν θέλῃ, τότε οἱ εἰρημένοι ἐ-
 πίτροποι, συμβουλευόμενοι τὸν Ἀντίπατρον, ἄς φροντίσουν περὶ τῆς
 θυγατρὸς μου καὶ τοῦ υἱοῦ μου καθ' ὅν τρόπον ἤθελον αὐτοὶ κρίνειν
 ὡς ἄριστον.

Ἐπὶ τούτοις ἐπιθυμῶ, καὶ οἱ ἐπίτροποι καὶ ὁ Νικάνωρ, χά-
 ριν τῆς μνήμης μου, νὰ ἐπιμελοῦνται καὶ τῆς Ἑρπυλλίδος, γιὰτὶ
 ὑπῆρξε στοργικὴ ἀπέναντί μου, καὶ ὄχι μόνον νὰ τυγχάνῃ κάθε
 σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἂν θελήσῃ νὰ παντρευθῇ, νὰ φροντίσουν νὰ
 μὴ τὴν δώσουν σ' ἕναν ὄχι ἀντάξιόν μου. Νὰ τῆς δώσουν δέ, ἐκ-
 τὸς ἀπὸ ἕσα τῆς ἑδίσσα, ἕνα τάλαντο ἀσήμι ἀπὸ τὴν κληρονομιά
 μου, τρεῖς ὑπῆρέτριες ἂν τις θέλῃ, τὴν μικρὴ σκλάβαν ποὺ ἔχει καὶ
 τὸν μικρὸ Ἰυρραῖο. Καὶ ἐὰν μὲν θέλῃ νὰ μείνῃ στῆ Χαλκίδα, νὰ
 τῆς δώσουν τὸ σπίτι τοῦ κήπου, ἂν δὲ προτιμήσῃ τὰ Στάγειρα, τὸ
 πατρικὸ μου σπίτι. Καὶ ὅπωςδὴποτε εἰ κηδεμόνες νὰ ἐπιπλώσουν
 τὸ σπίτι τῆς κατὰ τρόπον πρέποντα καὶ ἱκανοποιητικόν γιὰ τὴν
 Ἑρπυλλίδα.

14. Ἐπίσης ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ μέρημα ὁ Νικάνωρ καὶ γιὰ
 τὸ παιδί τοῦ Μύρμηκα, ὥστε¹⁹⁶ ἀξίως ἐμοῦ νὰ ἐπανεῖλθῃ στοὺς δι-
 κούς του, μαζί μὲ τὴν περιουσία ποὺ ἔχω λάβει ἀπὸ αὐτό. Νὰ ἀ-
 φεθῇ δὲ ἐλευθέρω καὶ ἡ Ἀμβρακίδα, καὶ νὰ δοθοῦν στῆν κοπελ-
 λίτσα αὐτῇ πεντακόσιες δραχμὲς ὅταν θὰ παντρευθῇ καὶ ἡ μικρὴ
 ποὺ ἔχει. Στὸν Θαλῆ νὰ δοθῇ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μικρὴν ποὺ ἔχει καὶ
 ποὺ ἔχει ἀγορασθῇ γι' αὐτόν, καὶ χιλίες δραχμὲς καὶ μιὰ ἄλλη
 μικρὴ. Γιὰ τὸν Σίμωνα, ἐκτὸς τῶν χρημάτων ποὺ τοῦ ἔχω ἤδη
 δώσει γιὰ ν' ἀγοράσῃ ἄλλο παιδί (ὑπῆρέτη), θέλω ἢ νὰ ἀγορα-
 σθῇ γι' αὐτὸν ἄλλο παιδί ἢ νὰ τοῦ δοθῇ ἀνάλογον πρὸς χρημά-
 των. Νὰ ἀπελευθερωθοῦν ὁ Τύχων, ὁ Φίλων καὶ ὁ Ὀλύμπιος μὲ
 τὸ παιδί του, ἅμα παντρευτῆ ἢ κόρη μου. Νὰ μὴ πωληθῇ κανένα
 ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ μὲ περιποιοῦνται, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται,
 ὅταν δὲ ἐνηλικιωθοῦν, νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθερα καὶ νὰ τοὺς δοθῇ καὶ
 χρηματικὴ ἀμοιβὴ ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀξίαν των¹⁹⁷.

15. Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ ληφθῇ μέρημα καὶ γιὰ τὰ ἀγάλ-
 ματα ποὺ ἔχω παραγγεῖλει στὸν Γρυλλίωνα, ὥστε ἀποπερατοῦμε-
 να νὰ τοποθετηθοῦν, καὶ γιὰ τὸ ἀγάλμα τοῦ Νικάνορος καὶ τοῦ
 Προξένου ποὺ εἶχα κατὰ γούν νὰ παραγγεῖλω καὶ ἐκεῖνο τῆς μη-
 τρὸς τοῦ Προξένου· καὶ τέλος νὰ τοποθετηθῇ καὶ τὸ ἀγάλμα τοῦ
 Ἀρμινῆστου, ποὺ εἶναι πιά τελειωμένον, γιὰ νὰ μνημονεύεται τ'
 ὄνομά του γιὰτὶ πέθανε ἀτεκνός.

16. Ἐπίσης καὶ τὸ ἀγάλμα τῆς μητρὸς μου νὰ ἀφιερωθῇ
 στῆν Δήμητρα, στῆ Νεμέα ἢ ὅπου ἄλλοῦ ἐγκρίνουν. Ἐκεῖ δὲ ποὺ

ταφής, ἐνταῦθα καὶ τὰ Πυθιάδος ἀπὸ ἀνελόνας θεῖναι, ὡσπερ αὐτὴ προσέταξεν· ἀναθεῖναι δὲ καὶ Νικάνωρα σιωθέντα, ἦν ἐσχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἠδέξασθαι. Ζῶα Λίβια τετραπύχη Διὶ σωτήρι καὶ Ἀθηνᾷ σωτήρι ἐν Σταγείροις.¹⁷

Τούτων ἰσχυροὶν αὐτῷ αἱ διαθήκαι τὸν τρόπον. λέγεται δὲ καὶ λοπάδας αὐτοῦ πλείυτας εἰρησθαι· καὶ Λύκαινα λέγειν ὡς ἐν πυέλῳ θερμοῦ ἐλαίου λούοιτο καὶ τοῦλαιον διαπωλοῖτο. ἔνοι δὲ καὶ ἀσκίον θερμοῦ ἐλαίου ἐπιτιθέναι αὐτὸν τῷ σταμάτῳ φασί· καὶ ὅποτε κοιμῶτα, σφαίριον χαλκῆν βιάλλεσθαι αὐτῷ εἰς τὴν χεῖρα λεκάνης ὑπυκειμένης, ἢ ἐκπεσοῦσθαι τῆς σφαίρας εἰς τὴν λεκάνην ὑπὸ τοῦ ψόφου ἐξέγγιγτο.

Ἀναφέρεται δ' εἰς αὐτὸν καὶ ἀποφθέγματα κάλλιπτα ταυτί. 17 ἐρωτηθεὶς τί περιγίνεται κέρδος ταῖς ψευδομένους, "ὅταν," ἔφη, "λέγωσιν ἀλήθειαν, μὴ πιστεύεσθαι." ἀνειδιζόμενος ποτὲ ὅτι πονηρῷ ἀνθρώπῳ ἐλεημοσύνην ἔδωκεν, "οὐ τὸν τρόπον," εἶπεν "ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον ἠλέησα." ἀνεχρὸς εἰδίθει λέγειν πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς φοιτῶντας αὐτῷ, εἶθαι ἂν καὶ ὅπου διατρίβων ἔτυχεν, ὡς ἢ μὲν ὄρατις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος [ἀέρος] λαμβάνει τὸ φῶς, ἢ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων· πολλοὶ δὲ καὶ ἀποτεινόμενος τοῖς Ἀθηναίους ἔφησεν εἰρηκῆναι πυραῖς καὶ νόμους· ἀλλὰ πυραῖς μὲν χρῆσθαι, νόμους δὲ μὴ.

Τῆς παιδείας ἔφη τὰς μὲν ρίζας εἶναι πικράς, τὸν δὲ καρπὸν 18 γλυκύν. ἐρωτηθεὶς τί γηράσκει ταχύ, "χάρις," ἔφη. ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶν ἐλπίς, "ἐργηγορότος," εἶπεν, "ἐνύπνιον." Διαγένοικ ἰσχαδ' αὐτῷ διδόντος νοήσας ὅτι, εἰ μὴ λάβοι, χρεῖαν εἶη μεμελετηκῶς, λαβὼν ἔφη Διογένην μετὰ τῆς χρείας καὶ τὴν ἰσχαδα ἀπυλωλεκέναι· πάλιν τε διδόντος λαβὼν καὶ μετειρημένος ὡς τὰ παιδία εἶπεν τε "μέγας Διογένης," ἀπέδωκεν αὐτῷ. τριῶν ἔφη δεῖν παιδείας, φύσεως, μαθητικῆς, ἀσκήσεως. ἀκούσας ὑπὸ τίνος λοιδωρεῖσθαι, "ἀπόστα με," ἔφη, "καὶ ματαευότα." τῷ κάλλει πικρὸς ἔλεγε ἐπισταθῆναι αὐστατικώτερον. οἱ δὲ ἐν ταῖσι μὲν Διογένην φαίνε ὑπέστηθαι, αὐτὸν δὲ θεοῦ δῶρον εἶπεν.

θὰ μὲ ἐνταφιάσουν· νὰ θέσουν καὶ τὰ ὄσα τῆς συζύγου μου Πυθιάδος ἐξάγοντες αὐτὰ ἐκ τοῦ τόπου ὅπου ἦδη εὐρίσκονται, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῆς περὶ τούτου διαταχθέντα. Νὰ ἀφιερῶσθαι δὲ καὶ ὁ Νικάνωρ γιὰ τὴν σωτηρίαν του, σύμφωνα μὲ τὸ τάμα ποῦ ἔκαμα γι' αὐτόν, στὸν ναὸν τοῦ σωτήρος Διὸς καὶ τῆς σωτείρας Ἀθηνᾶς στὰ Σταγείρα, πέτρινα ἀγάλματα εἰς φυσικὸν μέγεθος¹⁹.

Τέτοιο εἶναι τὸ περιεχόμενο τῆς διαθήκης τοῦ Ἀριστοτέλους. Λένε ὅτι βρέθηκαν καὶ πολλὰ πιᾶτα καὶ ὅτι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Λύκειον, ἔκανε μπάνιο μέσα σὲ ζεστὸ λάδι, καὶ μετὰ τὸ πουλοῦσε τὸ λάδι. Μερικοὶ πάλι λένε πὼς ἔβαζε ἀπάνω στὴν κοιλιά του ἕνα μικρὸ ἀσπί μὲ ζεστὸ λάδι, ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ κοιμηθῆ, κρατοῦσε στὸ χεῖρι του μιὰ χάλκινη σφαῖρα πάνω ἀπὸ μιὰ λεκάνη, ὥστε μὲ τὸ πῆσιμο τῆς σφαίρας νὰ ξυπνήσῃ ἀπὸ τὸν κρότο.

17. Ἀποδίδονται δὲ εἰς αὐτόν καὶ ὑπέροχα ἀποφθέγματα τὰ ἐξῆς: Ἐρωτηθεὶς τί κέρδος ἀποκομίζουν οἱ ψευτεῖς, «τὸ νὰ μὴ γίνωνται πιστευτοί, εἶπε, καὶ ὅταν λέν τὴν ἀλήθειαν». Ὅταν κάποιος τὸν ἐμέμφθῃ ὅτι εἶχε δώσει ἐλεημοσύνη σὲ πονηρὸν ἀνθρώπο, «δὲν ἔδωσα, ἀπάντησε, τὴν ἐλεημοσύνην μου στὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ στὸν ἴδιον τὸν ἀνθρώπο». Συνήθιζε διαρκῶς νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς φίλους καὶ μαθητὰς του, ὅπουδῆποτε καὶ ὅποτεδῆποτε τύχαινε νὰ διδάσκῃ, ὅτι, ὅπως οἱ ὀφθαλμοὶ φωτίζονται ἀπὸ τὸ φῶς ἐξωθεν, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ φωτίζεται ἀπὸ τὰ μαθήματα. Συχνὰ δὲ ἔλεγε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι βρῆκαν τὸ σιτάρι καὶ τοὺς νόμους· καὶ τὸ μὲν σιτάρι τὸ χρησιμοποιοῦν, ὅχι ὅμως καὶ τοὺς νόμους.

18. Τῆς παιδείας, εἶπε, οἱ ρίζες εἶναι πικρές, ἀλλὰ ὁ καρπὸς γλυκός. Ἐρωτηθεὶς ποῖο πράγμα γεράζει γρήγορα, «ἡ εὐγνωμοσύνη, εἶπε». Ἐρωτηθεὶς τί εἶναι ἡ ἐλπίδα, «ὄνειρο ξύπνιου ἀνθρώπου», εἶπε. Ὁ Διογένης (ὁ κυνικός) τοῦ ἔδινε σῦκα (ξηρά) ἔχοντας κατὰ νοῦν νὰ τοῦ πῆ κάτι καυστικὸ ἀν δὲν τᾶπαιρνε, ἀλλὰ ὁ Ἀριστοτέλης τὰ πῆρε λέγοντας ὅτι ὁ Διογένης μαζί μὲ τὸ πείραγμα ἔχασε καὶ τὰ σῦκα. Ἄλλη φορὰ ποῦ του ξανάδωσε, ἀφοῦ τὰ πῆρε καὶ τὰ σήκωσε ψηλά ὅπως κάνουν τὰ παιδιὰ, τοῦ τὰ ξανάδωσε, ἀναφωνῶντας «Μέγας εἶναι ὁ Διογένης». Τρία πράγματα, εἶπε, εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς μὀρφωση: φυσικὸ χάρισμα, μελέτη καὶ διαρκὴς ἐξάσκησις. Τοῦ ἀνέφεραν ὅτι κάποιος ἐξεφράσθη ὑβριστικῶς εἰς βάρος του, «ἀπόντα, εἶπε μποροῦν καὶ νὰ μὲ μαστιγώνουν». Ἡ καλύτερη συστατικὴ ἐπιστολή, ἔλεγε, εἶναι ἡ ὁμορφιά.

19. Ἄλλοι ὅμως ἀποδίδουν αὐτὸν τὸν ὄρισμό στὸ Διογένη, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης λένε πὼς τὴν ὄρισε ὡς δῶρον θεοῦ, ὁ Σωκρά-

ἐπισηφάνῃ· Σικκράτην δὲ ὀλιγοχρόνιον τυραννίδα· Πλάτωνα προ-
 τέρημα φήσας· Θεόφραστον σιωπῶσαν ἀπάτην· Θεόκριτον ἐλε-
 φαντῆν ὀργίαν· Καρνεάδην ἀδορυφόρητον βασιλείαν· ἐρωτηθεὶς
 τίς διαφέρει μᾶλλον ἢ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδευτῶν, «ὅτι»,
 εἶπεν, «ἢ ζῶντες τῶν τεθνεώτων·» τὴν παιδείαν ἔλεγε ἐν μὲν
 ταῖς εὐτυχίαις εἶναι κόσμον, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγὴν· τῶν
 γονέων τοὺς παιδεύσαντας ἐπιμνηστέους εἶναι τῶν μισο γνη-
 σάντων· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δὲ τὰ καλοῖς ζῆν παρακαλεῖσθαι,
 πρὸς τὸν καυχώμενον ὡς ὑπὸ μεγάλης πύδσεως εἶη, «ὡὸ ταῦτα»,
 εἶφη, «θεὶ σκοπεῖν, ἄλλ' ὅστις μεγάλην πατρίδος ἀξίως ἔσται·»
 20 ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶ φίλος, εἶφη, «μὴ ψυχὴν δύναιτο σάματαιν ἐνακοῦσα·»
 τῶν ἀνθρώπων ἔλεγε τοὺς μὲν οὕτω φεῖδασθαι ὡς αἰεὶ ζηρομένους,
 τοὺς δὲ οὕτως ἀναλίσκεν ὡς αὐτίκα τεθνηξομένους· πρὸς τὸν
 πύθμενον διὰ τί τοῖς καλοῖς πολὺν χρόνον ὀμιλοῦμεν, «τυφλοῦ»,
 εἶφη, «τὸ ἐρωτήματα·» ἐρωτηθεὶς τί ποτ' αὐτῷ περιγέγονεν ἐκ
 φιλοσοφίας, εἶφη, «τὴν ἀνεπιτάκτως παιεῖν ἃ τίνας διὰ τὸν ἀπὸ
 τῶν νόμων φόβον ποιοῦσαν·» ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν προκαπταιεν αἱ
 μαθηταί, εἶφη, «εἴναι τοὺς προϊόντας διώκοντες τοὺς ὑστεριμῶντας
 μὴ ἀναμένοντες·» πρὸς τὸν εἰπόντα ἀδαλεῖσθαι, ἐπειδὴ αὐτῷ πολλὰ
 κατητήληται, «μῆτι σὺ κατεφλυνάρησαι;» «μὴ Δί'», εἶπεν, «οὐ
 21 γὰρ σὺ προσεῖχον·» πρὸς τὸν αἰτιασάμενον ὡς εἶη μὴ ἀγαθῷ
 ἔρανον διδοικῶς φέρεται γὰρ καὶ οὕτως «οὐ τῷ ἀνθρώπῳ»,
 φησί, «ἔδοκα, ἀλλὰ τῷ ἀνθρώπῳ·» ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν τοῖς
 φίλοις προσφερῆμεθα, εἶφη, «ὡς ἂν εὐξαίμεθα αὐτοὺς ἡμῖν
 προσφέρεσθαι·» τὴν δικαιοσύνην εἶφη ἀρετὴν ψυχῆς διανεμητικὴν
 τοῦ κατ' ἀξίαν· κάλλιστον ἐφόδιον τῷ γῆρα τὴν παιδείαν ἔλεγε.
 φησὶ δὲ Φαβιῳρίνος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων (FUG
 iii. 578) ὡς ἐκάστοτε λέγει, «ὁ φίλος οὐδεὶς φίλος·» ἄλλὰ καὶ
 ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν Ἠθικῶν (E.L. 1243^b:20 21) ἐστὶ· καὶ ταῦτα
 μὲν εἰς πύθον ἀναφέρεται.

της ὡς ὀλιγοχρόνιον τυραννίδα· ὁ Πλάτων ὡς φυσικὴν ὑπεροχὴν,
 ὁ Θεόφραστος ὡς σιωπῶσαν ἀπάτην, ὁ Θεόκριτος ὡς ἀπατηλὴν
 λάμπιν, καὶ ὁ Καρνεάδης ὡς μοναρχίαν πού δὲν χρειάζεται σωμα-
 τοφυλαχί· Ἐρωτηθεὶς τί διαφέρουν οἱ πεπαιδευμένοι ἀπὸ τοὺς ἀ-
 παιδευτούς, «ὅσο, εἶπε, οἱ ζῶνται ἀπὸ τοὺς πεθαμένους·» Ἡ μόρ-
 φωσις, ἔλεγε, στίς εὐτυχίες εἶναι στολίδι καὶ στίς δυστυχίες κα-
 ταφυγή· Οἱ γονεῖς πού μόρφωσαν τὰ παιδιὰ τους εἶναι ἀξιοι με-
 γαλυτέρας ἐκτιμήσεως, παρὰ οἱ γονεῖς πού μόνο τὰ γέννησαν, γιατί
 αὐτοὶ τοὺς ἔδωσαν ἀπλῶς τὴ ζωὴ, ἐνῶ οἱ πρῶτοι τοὺς ἐξασφάλι-
 σαν τίς προϋποθέσεις μᾶς ἀνώτερης ζωῆς. Σὲ κείνον πού καυχιό-
 ταν ὅτι εἶναι ἀπὸ μεγάλη πολιτεία, «τὸ ζήτημα πού πρέπει νὰ ἐ-
 ζετασθῆ δὲν εἶναι αὐτό, τοῦ εἶπε, ἀλλὰ τὸ ποιός, εἶναι ἀνάξιος
 20 μεγάλης πατρίδος·»

20. Ἐρωτηθεὶς τί ἐστὶ φίλος, «μὴ ψυχὴ κατοικοῦσα εἰς δύο
 σῶματα» ἀποκρίθηκε· Οἱ ἀνθρώποι, συνηθίξε νὰ λέγῃ, εἶναι οἱ μὲν
 τόσο οἰκονόμοι ὡς νὰ πρόκειται νὰ ζήσουν αἰώνια, οἱ δὲ τόσο ἄ-
 σωτοι ὡς νὰ πρόκειται νὰ πεθάνουν ἐκείνη τὴ στιγμή· Σὲ κείνον
 πού ρωτοῦσε νὰ μάθῃ γιατί μᾶς ἀρέσει νὰ κάνουμε πολλὴ ὥρα πα-
 ρέα μὲ ὄμορφους ἀνθρώπους, «μόνον ἕνας τυφλός μπορούσε νὰ κά-
 νῃ αὐτὴ τὴν ἐρώτηση» ἀπάντησε· Ἐρωτηθεὶς τί κέρδιζε ἀπὸ τὴ
 φιλοσοφία, «τὸ νὰ κάνω, εἶπε, ἀφ' ἑαυτοῦ μου καὶ χωρὶς καταναγ-
 κασιῶ (ἀνεπιτάκτως) ἐκεῖνα πού μερικοί τὰ κάνουν διὰ τὸν φόβον
 τῶν νόμων»¹⁹⁹· Ἐρωτηθεὶς πῶς μπορούν νὰ προσδεύουν οἱ μαθη-
 ταί, «ἔν, εἶπε, τρέχουν νὰ φθάσουν τοὺς πρῶτους καὶ δὲν περιμέ-
 νουν ἐκείνους πού μένουν πίσω».

21. Στὸν φίλαρο πού τοῦ μιλοῦσε συνέχεια, καὶ ὕστερα τὸν
 ρώτησε μήπως τὸν ἐνόχλησε μὲ τὴ φλυαρία του, «καθόλου, τοῦ ἀ-
 πάντησε, γιατί δὲν παρακλουθοῦσα τί ἔλεγε». Σὲ κείνον πού τὸν
 κατηγοροῦσε ὅτι ἔδωσε χρηματικὴ ἐνίσχυση σὲ ὄχι καλὸν ἀνθρω-
 πο—γιατί φέρεται καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν μορφήν ἢ ἐν λόγῳ ἱστορία—
 ἀπάντησε: «Δὲν ἐνίσχυσα τὸ ἄτομο, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπο». Ἐρωτη-
 θεὶς πῶς πρέπει νὰ συμπεριφερόμαστε στοὺς φίλους, «ὅπως θὰ θέ-
 λαμε νὰ συμπεριφερόνται αὐτοὶ σ' ἐμᾶς» εἶπε: «Ἡ δικαιοσύνη, εἶ-
 πῆ, εἶναι ἀρετὴ τῆς ψυχῆς πού μοιράζει (διανεμητικὴ) ἀνάλογα
 μὲ τὴν ἀξία τοῦ καθενός»²⁰⁰· Ἡ μόρφωσις, ἔλεγε, εἶναι τὸ καλύ-
 τερο ἐφόδιο γιὰ τὰ γεράματα· Ὁ δὲ Φαβιῳρίνος στὸ δεύτερο κεφά-
 λαιο τῶν Ἀπομνημονευμάτων του ἀναφέρει ὅτι τὸ συνηθισμένο ἀ-
 πόφθεγμά του ἦταν «ὅποιος ἔχει πολλοὺς φίλους δὲν ἔχει φίλο».
 Αὐτὸ τὸ γράφει καὶ στὸ ἑβδόμο κεφάλαιο τῶν Ἠθικῶν του²⁰¹. Αὐτὰ
 λοιπὸν εἶναι τὰ ἀποφθέγματα πού ἀποδίδονται εἰς αὐτόν.

Συνέγραψε δὲ πάμπλειστα βιβλία, ἃ ἀκόλουθον ἡγησάμην ὑπογράψαι διὰ τὴν περὶ πάντων λόγους τᾶνδρὸς ἀρετῆν·

- 22 Περὶ δικαιοσύνης α' β' γ' δ',
 Περὶ ποιητῶν α' β' γ',
 Περὶ φιλοσοφίας α' β' γ',
 Περὶ πολιτικοῦ α' β',
 Περὶ ῥητορικῆς ἢ Γρύλος α',
 Νήριθος α',
 Σοφιστής α',
 Μενέξενος α',
 Ἐρωτικός α',
 Συμπόσιον α',
 Περὶ πλούτου α',
 Προτρεπτικός α',
 Περὶ ψυχῆς α',
 Περὶ εὐχῆς α',
 Περὶ εὐγενείας α',
 Περὶ ἡδονῆς α',
 Ἀλέξανδρος ἢ ὑπὲρ ἀποίκων α',
 Περὶ βασιλείας α',
 Περὶ παιδείας α',
 Περὶ τὰγαθοῦ α' β' γ',
 Τὰ ἐκ τῶν νόμων Πλάτωνος α' β' γ',
 Τὰ ἐκ τῆς πολιτείας α' β',
 Ἐπερὶ οἰκονομίας α',
 Περὶ φιλίας α',
 Περὶ τοῦ πάσχειν ἢ πεπονθέναι α',
 Περὶ ἐπιστημῶν α',
 Περὶ ἐριστικῶν α' β',
 Λύσεις ἐριστικαὶ δ',
 Διαιρέσεις σοφιστικαὶ δ',
 Περὶ ἐναντίων α',
 Περὶ εἰδῶν καὶ γενῶν α',
 Περὶ ἰδίων α',
 Ὑπομνήματα ἐπιχειρηματικὰ γ',
 Προτάσεις περὶ ἀρετῆς α' β',
 Ἐνοτάσεις α',
 Περὶ τῶν ποσαχῶς λεγομένων ἢ κατὰ πρόσθεσιν α',

22. Ἐγγραψε δὲ πάμπολλα βιβλία γιὰ τὰ ὅποια, λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὅλα τὰ θέματα, ἐθεώρησα χρέος μου νὰ καταρτίσω τὸν ἀκόλουθο κατάλογο:

- Περὶ δικαιοσύνης, τέσσερα βιβλία.
 Περὶ ποιητῶν, τρία βιβλία.
 Περὶ φιλοσοφίας, δύο βιβλία.
 Περὶ πολιτικοῦ (ἀνδρὸς) δύο βιβλία.
 Περὶ ῥητορικῆς ἢ Γρύλος.
 Νήριθος.
 Σοφιστής.
 Μενέξενος.
 Ἐρωτικός.
 Συμπόσιον.
 Περὶ πλούτου.
 Προτρεπτικός²⁰².
 Περὶ ψυχῆς.
 Περὶ εὐχῆς.
 Περὶ εὐγενοῦς καταγωγῆς.
 Περὶ ἡδονῆς.
 Ἀλέξανδρος ἢ ἔκκλησις ὑπὲρ τῶν ἀποικίων.
 Περὶ βασιλείας.
 Περὶ παιδείας.
 Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τρία βιβλ.
 Τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῶν «Νόμων» τοῦ Πλάτωνος, τρία βιβλ.
 Τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς «Πολιτείας» τοῦ Πλάτωνος, δύο βιβλ.
 Περὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας.
 Περὶ φιλίας.
 Περὶ τοῦ νὰ πάσχη κανεὶς ἢ νὰ ἔχη λάθει.
 Περὶ ἐπιστημῶν.
 Περὶ ἐριστικῶν ζητημάτων, δύο βιβλ.
 Λύσεις ἐριστικῶν ζητημάτων, τέσσερα βιβλ.
 Διαιρέσεις σοφιστικαὶ, τέσσερα βιβλ.
 Περὶ ἐναντίων.
 Περὶ εἰδῶν καὶ γενῶν.
 Περὶ οὐσιωδῶν γνωρισμάτων.
 23. Ὑπομνήματα ἀνασκευαστικά, τρία βιβλ.
 Προτάσεις περὶ ἀρετῆς, δύο βιβλ.
 Ἀντιρρήσεις.
 Περὶ τῶν ὄρων ποὺ λέγονται μὲ πολλὰς σημασίας ἢ περὶ ἐκφράσεων στίς ὁποῖες ἕνας προσδιορισμὸς προστίθεται.

Περὶ παθῶν ἢ περὶ ὀργῆς α',
 Ἠθικῶν α' β' γ' δ' ε',
 Περὶ στοιχείων α' β' γ',
 Περὶ ἐπιστήμης α',
 Περὶ ἀρχῆς α',
 Διαίρεσεις ιζ',
 Διαιρετικὸν α',
 Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως α' β',
 Περὶ κινήσεως α',
 Προτάσεις α',
 Προτάσεις ἐρωτικαὶ α',
 Συλλογισμοὶ α',
 Πρωτέρων ἀναλυτικῶν α' β' γ' δ' ε' σ' ζ' η' θ',
 Ἀναλυτικῶν ὑστέριων μεγάλων α' β',
 Περὶ πρὸς βλημάτων α',
 Μεθοδικὰ α' β' γ' δ' ε' σ' ζ' η',
 Περὶ τοῦ βελτίονος α',
 Περὶ τῆς ἰδέας α',
 Ὅροι πρὸς τῶν τοπικῶν α' β' γ' δ' ε' σ' ζ',
 Συλλογισμῶν α' β',
 Συλλογιστικὸν καὶ ὅροι α',
 Περὶ τοῦ αἵρετοῦ καὶ τοῦ ἀμφεβεηκότος α',
 Τὰ πρὸς τῶν τόπων α',
 Τοπικῶν πρὸς τοὺς ὄρους α' β',
 Πάθη α',
 Διαιρετικὸν α',
 Μαθηματικὸν α',
 Ὅρισμοὶ ιγ',
 Ἐπιχειρημάτων α' β',
 Περὶ ἡδονῆς α',
 Προτάσεις α',
 Περὶ ἔκουσίου α',
 Περὶ καλοῦ α',
 Θέσεις ἐπιχειρηματικαὶ κ',
 Θέσεις ἐρωτικαὶ δ',
 Θέσεις φιλικαὶ β',
 Θέσεις περὶ ψυχῆς α',
 Πολιτικά β',
 Πολιτικῆς ἀκρωτάσεως ὡς ἡ Θεοφράστου α' β' γ' δ' ε' σ' ζ' η'.

Περὶ παθῶν ἢ περὶ ὀργῆς.
 Ἠθικά, πέντε βιβλ.²⁰³
 Περὶ στοιχείων, τρία βιβλ.
 Περὶ ἐπιστήμης.
 Περὶ λογικῆς ἀρχῆς.
 Λογικαὶ διαίρεσεις, δεκαεπτὰ βιβλ.
 Διαιρετικόν²⁰¹.
 Περὶ διαλεκτικῆς ἐρωταποκρίσεως, δύο βιβλ.
 Περὶ κινήσεως.
 Προτάσεις.
 Προτάσεις ἐριστικάι.
 Συλλογισμοί.
 Ἀναλυτικὰ πρότερα, ὀκτώ βιβλ.
 Ἀναλυτικὰ ὑστερα, δύο βιβλ.
 Περὶ προβλημάτων.
 Μεθοδικὰ, ὀκτώ βιβλ.
 Περὶ τοῦ καλυτέρου ἀγαθοῦ.
 Περὶ τῆς ἰδέας.
 Ὅρισμοὶ προτασσόμενοι τῶν Τοπικῶν, ἐπτὰ βιβλ.
 Συλλογισμοί, δύο βιβλ.
 24. Περὶ συλλογισμοῦ μὲ ὀρισμούς.
 Περὶ τοῦ ἐπιθυμητοῦ καὶ τοῦ συμπωματικοῦ.
 Πρόλογος στοὺς Κοινούς Τόπους.
 Δύο βιβλία τοπικῶν ἐπικρίναντα τοὺς ὀρισμούς.
 Πάθη ἢ ἰδιότητες.
 Διαιρετικόν.
 Μαθηματικόν.
 Ὅρισμοί, δεκατρία βιβλία.
 Δύο βιβλ. ἀνασκευῶν.
 Περὶ ἡδονῆς.
 Προτάσεις.
 Περὶ ἔκουσίου.
 Περὶ ὥρατου.
 Θέσεις πρὸς ἀνασκευὴν, εἰκοσιπέντε βιβλ.
 Θέσεις ἐρωτικάι, τέσσαρα βιβλ.
 Θέσεις ἀφορώσαι τὴν φιλίαν, δύο βιβλ.
 Θέσεις περὶ ψυχῆς.
 Πολιτικά, δύο βιβλ.
 Σειρὰ μαθημάτων περὶ πολιτικῶν πραγμάτων ὁμοία πρὸς ἐκείνην τοῦ Θεοφράστου, ὀκτώ βιβλ.

Περὶ δικαίων α' β',
 Τεχνῶν συναγωγὴ α' β',
 Τέχνης ῥητορικῆς α' β',
 Τέχνη α',
 Ἄλλη τέχνη α' β',
 Μεθοδικὸν α',
 Τέχνης τῆς Θεοδέκτου συναγωγὴ α',
 Πραγματεία τέχνης ποιητικῆς α' β',
 Ἐνθυμήματα ῥητορικὰ α',
 Περὶ μεγέθους α',
 Ἐνθυμημάτων διαιρέσεις α',
 Περὶ λέξεως α' β',
 Περὶ συμβουλίας α',
 Συναγωγῆς α' β',
 Περὶ φύσεως α' β' γ',
 Φυσικὸν α',
 Περὶ τῆς Ἀρχυτείου φιλοσοφίας α' β' γ',
 Περὶ τῆς Σπενσίππου καὶ Ξενοκράτους α',
 Τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ τῶν Ἀρχυτείων α',
 Πρὸς τὰ Μελίσσου α',
 Πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος α',
 Πρὸς τοὺς Πυθαγορείους α',
 Πρὸς τὰ Γηγίου α',
 Πρὸς τὰ Ξενοφάνους α',
 Πρὸς τὰ Ζήνωνος α',
 Περὶ τῶν Πυθαγορείων α',
 Περὶ ζώων α' β' γ' δ' ε' ζ' η' θ',
 Ἀνατομῶν α' β' γ' δ' ε' ζ' η',
 Ἐκλογὴ ἀνατομῶν α',
 Ὑπὲρ τῶν συνθέτων ζώων α',
 Ὑπὲρ τῶν μυθολογουμένων ζώων α',
 Ὑπὲρ τοῦ μὴ γεννᾶν α',
 Περὶ φυτῶν α' β',
 Φυσιογνωμονικὸν α',
 Ἰατρικὰ β',
 Περὶ μονάδος α',
 Σημεῖα χειμῶνων α',
 Ἀστρονομικὸν α',
 Ὀπτικὸν α',
 Περὶ κινήσεως α',

25

Περὶ δικαίων πράξεων, δύο βιβλ.
 Συλλογὴ ἔγχειριδίων περὶ τέχνης, δύο βιβλία.
 Περὶ ῥητορικῆς τέχνης, δύο βιβλία.
 Τέχνη (ἔγχειριδίων).
 Ἄλλη συλλογὴ ἔγχειριδίων, δύο βιβλ.
 Ἐπιτομὴ περὶ τῆς Θεοδέκτου τέχνης.
 Πραγματεία περὶ ποιητικῆς τέχνης, δύο βιβλ.
 Ἐνθυμήματα ῥητορικὰ.
 Περὶ μεγέθους.
 Ἐνθυμημάτων διαιρέσεις.
 Περὶ λεκτικῶν, δύο βιβλ.
 Περὶ λήψεως συμβουλῆς.
 25. Συλλογὴ ἢ ἐπιτομὴ, δύο βιβλ.
 Περὶ φύσεως¹⁰⁵, τρία βιβλ.
 Σχετικῶς πρὸς τὴν φύσιν.
 Περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀρχύτα, τρία βιβλ.
 Περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σπενσίππου καὶ τοῦ Ξενοκράτους.
 Τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τοῦ Τιμαίου (τοῦ Πλάτωνος) καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχύτα.
 Ἀπάντησις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Μελίσσου.
 Ἀπάντησις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀλκμαίωνος.
 Ἀπάντησις πρὸς τοὺς Πυθαγορείους.
 Ἀπάντησις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Γοργία.
 Ἀπάντησις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ξενοφάνους.
 Ἀπάντησις εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ζήνωνος.
 Περὶ τῶν Πυθαγορείων.
 Περὶ ζώων, ἐννέα βιβλ.
 Ὀκτώ βιβλ. ἀνατομῶν.
 Ἐπιλογὴ ἀνατομῶν.
 Περὶ τῶν συνθέτων ζώων.
 Περὶ τῶν μυθολογουμένων ζώων.
 Περὶ στειρώσεως.
 Περὶ φυτῶν.
 Σχετικῶς πρὸς τὴν φυσιογνωμίαν.
 Δύο βιβλ. ἀφορῶντα τὴν ἰατρικὴν.
 Περὶ μονάδος.
 26. Προγνωστικὰ τῶν καταιγίδων.
 Σχετικὰ μὲ τὴν ἀστρονομία.
 Σχετικὰ μὲ τὴν ὕραση.
 Περὶ κινήσεως.

6

Περὶ μουσικῆς α',
 Μνημονικὸν α',
 Ἀπορημάτων Ὀμηρικῶν α' β' γ' δ' ε' ς',
 Ποιητικὰ α',
 Φυσικῶν κατὰ στοιχεῖον ἀγ',
 Ἐπιτεθεαμένων προβλημάτων α' β',
 Ἐγκυκλίων α' β',
 Μηχανικὸν α',
 Προβλήματα ἐκ τῶν Δημοκρίτου μ',
 Περὶ τῆς λίθου α',
 Παραβολαὶ α',
 Ἄπικτα ιβ',
 Ἐξηγημένα κατὰ γένος ιδ',
 Δικαιώματα α',
 Ὀλυμπιονίκαι α',
 Πυθιονίκαι α',
 Περὶ μουσικῆς α',
 Πυθικός α',
 Πυθιονικῶν ἑλεγχοὶ α',
 Νίκαι Διονυσιακαὶ α',
 Περὶ τραγῳδιῶν α',
 Διδασκαλαί α',
 Πυρομύαι α',
 Νόμοι συσσειτικοὶ α',
 Νόμων α' β' γ' δ',
 Κατηγοριῶν α',
 Περὶ ἑρμηνείας α',
 Πολιτεῖαι πόλεων δυοῖν δεούσων ρξ' κατ' εἶδη δημο- 27
 κρατικά, ὀλιγαρχικά, τυραννικά, ἀριστοκρατικά,
 Ἐπιστολαὶ πρὸς Φίλιππον,
 Σηλυμβρίων ἐπιστολαί,
 Πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολαὶ δ',
 Πρὸς Ἀντίπατρον β',
 Πρὸς Μέντορα α',
 Πρὸς Ἀρίστωνα α',
 Πρὸς Ὀλυμπιάδα α',
 Πρὸς Ἡφαιστίωνα α',
 Πρὸς Θεμισταγόραν α',

Περὶ μουσικῆς.
 Σχετικὰ μὲ τὴ μνήμη.
 Ἀπορίες ἀπὸ τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα, ἕξη βιβλ.
 Ποιητικῆ.
 Φυσικά κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, τριανταοκτώ βιβλ.
 Προβλήματα ποὺ ἔχω ἐξετάσει, δύο βιβλ.
 Ἐγκύκλιος παιδεία, δύο βιβλ.
 Μηχανικά.
 Προβλήματα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Δημοκρίτου, δύο βιβλ.
 Περὶ μαγνήτου.
 Ἀνολογία.
 Ἀνάμικτα, δώδεκα βιβλ.
 Περιγραφαὶ γενῶν, δεκατέσσερα βιβλ.
 Δικαιώματα.
 Ὀλυμπιονίκαι.
 Πυθιονίκαι²⁰⁶.
 Περὶ μουσικῆς.
 Σχετικὰ μὲ τοὺς Δελφοὺς.
 Ἐλεγχος τοῦ καταλόγου τῶν Πυθιονικῶν.
 Νίκαι εἰς δραματικούς ἀγῶνας εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων.
 Περὶ τραγῳδιῶν.
 Μρατυρίαι διὰ τὰς δραματικὰς παραστάσεις στὰς Ἀθήνας
 (Διδασκαλαί)²⁰⁷.
 Παροιμίαι.
 Νόμοι γιὰ τὰ συσείτια²⁰⁸.
 Τέσσερα βιβλ. περὶ νόμων.
 Κατηγορίαι²⁰⁹.
 Περὶ ἑρμηνείας, (πρότασις καὶ κρίσις).
 27. Πολιτεῦματα 158 πόλεων ἐξεταζόμενα γενικῶς καὶ εἰς
 τὰς ἰδιοτυπίας των, δημοκρατικά, ὀλιγαρχικά, ἀριστο-
 κρατικά καὶ δικτατορικά²¹⁰.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Φίλιππον.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς Σηλυμβριανούς.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, τέσσερα βιβλ.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Ἀντίπατρον, ἑννέα βιβλ.
 Πρὸς τὸν Μέντορα.
 Πρὸς τὸν Ἀρίστωνα.
 Πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα.
 Πρὸς τὸν Ἡφαιστίωνα.
 Πρὸς τὸν Θεμισταγόραν.

Πρὸς Φιλόξενον α΄,

Πρὸς Δημόκριτον α΄,

Ἔπη ἐν ἀρχῇ· Ἄγνέ θεῶν πρέσβισθ' ἑκατηβόλε.

Ἐλεγεία ἐν ἀρχῇ· Καλλιτέκνου μητρὸς θήγατερ.

Γίνονται αἱ πᾶσαι μυριάδες στίχων τέτταρες καὶ τετταριάκοντα πρὸς τοὺς πεντακισχιλίους καὶ διακοσίους ἔβδομηκοντα.

Καὶ τοσαῦτα μὲν αὐτῷ πεπραγμάτευται βιβλία. βούλεται δὲ 28 ἐν αὐτοῖς τάδε διττὸν εἶναι τὸν κατὰ φιλοσοφίαν λόγον, τὸν μὲν πρακτικόν, τὸν δὲ θεωρητικόν· καὶ τοῦ πρακτικοῦ τὸν τε ἠθικὸν καὶ πολιτικόν, οὗ τὰ τε περὶ πόλιν καὶ τὰ περὶ οἶκου ὑπογεγραμμένοι· τοῦ δὲ θεωρητικοῦ τὸν τε φυσικόν καὶ λογικόν, οὗ τὸ λογικόν οἷον ὡς ὅλου μέρος, ἀλλ' ὡς ὄργανον προσηκριβωμένον. καὶ τοῦτου διττοὺς ὑποθέμενος σκοποὺς τὸ τε πιθανόν καὶ τὸ ἀληθές διεσάφησε. δύο δὲ πρὸς ἑκάτερον δυνάμειον ἐχρήσατο, διαλεκτικῇ μὲν καὶ ῥητορικῇ πρὸς τὸ πιθανόν, ἀναλυτικῇ δὲ καὶ φιλοσοφίᾳ πρὸς τὸ ἀληθές· οὐδὲν ὑπολειπόμενος οὔτε τῶν πρὸς εὐρεσιν, οὔτε τῶν πρὸς κρίσιν, οὔτε μὲν τῶν πρὸς χρῆσιν. πρὸς μὲν οὖν τὴν 29 εὐρεσιν τὰ τε Τοπικὰ καὶ Μεθοδικὰ παρέδωκε καὶ προτάσεων πλήθος, ἐξ ὧν πρὸς τὰ προβλήματα πιθανῶν ἐπιχειρημάτων οἷον τε εὐπορεῖν πρὸς δὲ τὴν κρίσιν τὰ Ἀναλυτικὰ πρότερα καὶ ὕστερα. διὰ μὲν οὖν τῶν προτέρων τὰ λήμματα κρίνεται, διὰ δὲ τῶν ὑστέρων ἢ συναγωγῇ ἐξετάζεται. πρὸς δὲ τὴν χρῆσιν τὰ τε ἀγωνιστικά καὶ τὰ περὶ ἐρωτήσεων, ἐριστικά τε καὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων τε καὶ συλλογισμῶν [καὶ] τῶν ὁμοίων τούτοις. κριτήριον δὲ τῆς ἀληθείας τῶν μὲν κατὰ φαντασίαν ἐνεργημάτων τὴν αἴσθησιν ἀπεφήματο· τῶν δὲ ἠθικῶν, τῶν περὶ πόλιν καὶ περὶ οἶκον καὶ περὶ νόμους τὸν νοῦν.

30 Τέλος δὲ ἐν ἐξέθετο χρῆσιν ἀρετῆς ἐν βίῳ τελείῃ. ἐφη δὲ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν συμπλήρωμα ἐκ τριῶν ἀγαθῶν εἶναι τῶν περὶ ψυχὴν, ἃ δὴ καὶ πρῶτα τῇ δυνάμει καλεῖ· ἐκ δευτέρων δὲ τῶν περὶ σῶμα, ὑγείας καὶ ἰσχύος καὶ κάλλους καὶ τῶν παραπλησιῶν· ἐκ τρίτων δὲ τῶν ἐκτός, πλοῦτου καὶ εὐγενείας καὶ δόξης καὶ

Πρὸς τὸν Φιλόξενον.

Ἀπάντησις στὸν Δημόκριτον.

Στίχοι πού ἀρχίζουσι: «Ἄγνέ, γηραιότερε τῶν θεῶν, πού ἀπὸ μακρὰ θρίσκεις τὸ στόχος».

Ἐλεγεία πού ἀρχίζουσι: «Κόρη μητρὸς ὠραίων ἀπογόνων». Ἐν 8λφ 445.270 σειρές²¹¹.

28. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ ἔργα πού ἔγραψε. Παρουσιάζει δὲ εἰς αὐτὰ τὰς ἀκολουθούσους ἀπόψεις. Ὑπάρχουν, λέγει, δύο μέρη τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου, πρακτικὸν καὶ θεωρητικόν. Τὸ πρακτικὸν μέρος περιλαμβάνει ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν, ἡ δὲ τελευταία σκιαγραφεῖ ὄχι μόνον τὴν περὶ κράτους θεωρίαν ἀλλὰ καὶ ἐκείνην τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας. Τὸ θεωρητικὸν μέρος περιλαμβάνει φυσικὴν καὶ λογικὴν, ἂν καὶ ἡ λογικὴ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος ἐπιστήμη, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται ὡς ὄργανον εἰς τὴν λοιπὴν ἐπιστήμην. Καὶ διεσάφησε ὅτι διπλὸς εἶναι ὁ στόχος του, τὸ πιθανόν καὶ τὸ ἀληθές. Δύο δὲ ἰκανότητας ἐχρησιμοποίησε γιὰ τὸ καθένα, τὴν διαλεκτικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν γιὰ τὸ πιθανόν, καὶ τὴν ἀναλυτικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν γιὰ τὸ ἀληθές· χωρὶς νὰ παραλείψῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα συντελοῦν πρὸς εὐρεσιν (ἀνακάλυψιν), πρὸς κρίσιν ἢ πρὸς χρῆσιν.

29. Γιὰ τὴν εὐρεσιν ἄφησε στὰ Τοπικὰ καὶ Μεθοδικὰ συγγράμματά του πλήθος προτάσεων ἐκ τῶν ὁποίων ἠμπορεῖ ὁ μελετητὴς νὰ ἐφοδιάξεται μὲ πιθανὰ ἐπιχειρήματα διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων. Ὡς βοηθοῦντα εἰς τὴν κρίσιν ἄφησε τὰ (δύο) Ἀναλυτικὰ πρότερα καὶ ὕστερα. Μὲ τὰ Πρότερα κρίνονται αἱ προκειμεναὶ (προτάσεις συλλογισμοῦ), καὶ μὲ τὰ Ὑστερα ἐξετάζεται (ἐπαληθεύεται) ἡ ὑπόθεσις τοῦ συμπεράσματος. Γιὰ τὴν πρακτικὴν τέλος χρῆσιν ὑπάρχουν τὰ διδάγματα περὶ συζητήσεως, καὶ τὰ ἔργα πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐρωταπόκρισιν, τὴν ἀγασκευὴν τῶν σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων²¹², τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰ ὅμοια. Ὡς κριτήριον δὲ τῆς ἀληθείας εἰς τὴν σφαῖραν τῶν πραγματικῶς ὑπαρχόντων ἀντικειμένων ἔθεσε τὴν αἴσθησιν²¹³, εἰς τὴν σφαῖραν ὅμως τῆς ἠθικῆς σχετικῶς μὲ τὸ κράτος, τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ τοὺς νόμους, ἔθεσε ὡς κριτήριον τὸν νοῦν.

30. Ἐναν μόνον τελικὸν ἠθικὸν σκοπὸν ἔθεσε, τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς ἐντὸς τελείας, πλήρους ζωῆς. Ἢ δὲ εὐτυχία, ὑπεστήριξε, ἀποτελεῖται ἀπὸ τριῶν εἰδῶν ἀγαθῶν: ἀπὸ τὰ ψυχικὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποία καὶ χαρακτηρίζει ὡς πρῶτα ἀξιολογικῶς. Εἰς δευτέραν θέσιν τοποθετεῖ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ, ὑγεία, δύναμη, ὁμορφιά καὶ τὰ παρόμοια. Τρίτα εἶναι τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, ὅπως ὁ πλοῦτος, ἡ

των ὁμοίων. τὴν τε ἀρετὴν μὴ εἶναι αὐτάρκη πρὸς ἐθαιμονίαν προσδεῖσθαι γὰρ τῶν τε περὶ ψῆμα καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, ὡς κυκλοδιουρήσοντας τοῦ σοφοῦ κῆν ἐν πᾶσις ἢ κῆν ἐν πείρᾳ καὶ τοῖς ὁμοίοις. τὴν μὲντοι κακίαν αὐτάρκη πρὸς κυκλοδιουρίαν, κῆν ὅτι μάλιστα παρῆ αὐτῇ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ καὶ τὰ περὶ σῶμα.

31 τὰς τ' ἀρετὰς εἴφη μὴ ἀντακολουθεῖν ἐδέχεσθαι γὰρ φρονιμῶν τινα καὶ ὁμοίως δίκαιον ὄντα ἀκόλουτον καὶ ἀκρατῆ εἶναι. εἴφη δὲ τὴν σοφὴν ἀπαθῆ μὴ εἶναι, μετριοπαθῆ δέ.

Τὴν τε φιλίαν ὀρίξετα ἰσότητα εἰναίους ἀντιστρόφον ταύτης δὲ τὴν μὲν εἶναι σιγγυκίην, τὴν δὲ ἐρωτικήν, τὴν δὲ ξειτικήν. εἶναι δὲ καὶ τὸν ἔρωτα μὴ μόνον τινουσίας, ἀλλὰ καὶ φιλοπαφίαν. καὶ ἐρωθίστεσθαι δὲ τὸν σοφὸν καὶ πολιτεύεσθαι, γαμήσειν τε μὴν καὶ βουσιδεῖ σιμφιῶσθεσθαι. βίον τε τῶν ὄντων, θεωρητικοῦ, πρικτικῶ, ἡδονικῶ, τὸν θεωρητικῶν πρικέκρινεν. εὐχρησάτα δὲ καὶ τὰ ἐγκύκλια μιλῆματα πρὸς ἀρετῆς ἀνάληψιν.

32 Ἐν τε ταῖς φυσικοῖς αἰτιολογικύτατος πύτων ἐγίνετο μιλίστα, ὡστε καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων τὰς αἰτίας ἀποδιδοῦσαι διόπερ καὶ οὐκ ὀλίγα βιβλία συνέγραψα φυσικῶν ὑπομημάτων. τὸν δὲ θεὸν ἀσώματον ἀπέφηνε, κηθὰ καὶ ὁ Πλάτων. διατείνω δὲ αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν μέχρι τῶν οὐρανίων καὶ εἶναι ἀκίνητον αὐτόν· τὰ δ' ἐτήρεια κατὰ τὴν ἐμὸς ταῦτα σιμφάθειαν οἰκονομηεῖσθαι. εἶναι δὲ παρὰ τὰ σέτταρα σιμχεῖα καὶ ἄλλο πέμπτον, ἐξ οὗ τὰ κηθέρια σιμειστίμω. ἀλλοίω δ' αὐτοῦ τὴν κίνησι εἶναι κυκλοφορητικήν γάρ. καὶ τὴν ψυχὴν δὲ κηθίμωτον, ἐντελέχειαν οὖσαν τὴν πρώτην ἀσώματος [γάρ] φυσικῶ καὶ ὀργανικῶ ὀνόμει ζωὴν ἔχοντος.

33 διττὴ δ' ἐστὶν αὐτῇ κατ' αὐτόν. λέγει δ' ἐντελέχειαν ἢς ἔπταν εἶδὸς τι κηθίμωτον. ἢ μὲν κατὰ δύναμιν, ὡς ἐν τῇ κηθίμω ἢ ἔριμω

ἀριστοκρατικῇ καταγωγῇ, ἢ δόξα καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ θεωροῦσε τὴν ἀρετὴν ὡς μὴ ἐπαρκῆ καθ' ἑαυτὴν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐδαιμονίαν· χρειάζονται καὶ τὰ σωματικά καὶ τὰ ἐξωτερικά ἀγαθὰ, γιατί θάναι δυστυχησμένοις ὁ σοφὸς ἂν παραδοθῆ σὲ κακοπάθειες, ἀνέχεια καὶ παρόμοιες καταστάσεις²¹⁸. Ἡ κακία ὅμως εἶναι ἰκανὴ καὶ μόνη τῆς νὰ δημιουργήσῃ δυστυχία, ἀκόμην καὶ ὅταν ἔχη ἐν ἀρθονία τὰ ἐξωτερικά καὶ σωματικά ἀγαθὰ. Προσέτι ὑπεστήριξε ὅτι αἱ ἀρεταὶ δὲν εἶναι ἀλληλένδετοι, γιατί ἐνδέχεται ἕνας μυαλωμένος ἢ δίκαιος ἄνθρωπος νάναι ταυτοχρόνως ἀκλόαστος καὶ ἀκρατής. Ἐπίσης εἶπε, ὅτι ὁ σοφὸς δὲν εἶναι μὲν ἀπηλλαγμένος παθῶν, εἶναι ὅμως μετριοπαθῆς.

31. Τὴν φιλίαν τὴν ὀριξε ὡς ἰσότητα ἀμοιβαίας εὐμενείας, καὶ διέκρινε τρία εἶδη φιλίας, τὴν φιλίαν συγγενῶν, τὴν φιλίαν ἔρωτευμένων, καὶ τὴν φιλίαν φιλοξενούτων καὶ φιλοξενουμένων²¹⁹. Ὁ δὲ ἔρωτας δὲν ἔχει ὡς κίνητρον μόνον τὴν ἐπικαιωνίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Θὰ ἐρωτευθῆ καὶ ὁ σοφὸς καὶ θὰ πολιτευθῆ· προσέτι θὰ παντρευθῆ καὶ θὰ κατοικήσῃ σὲ βασιλικὴ ἀλλῆ. Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα τρία εἶδη ζωῆς²²⁰, τὴν θεωρητικὴν, τὴν πρακτικὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀπολαύσεων, προτιμοῦσε τὴν θεωρητικὴν²²¹, φρονουσε δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐγκύκλιος μόρφωσις συντελεῖ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀρετῆς.

32. Εἰς τὴν σφαῖραν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὑπερέβη πάντας εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν αἰτίων, ὡστε καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων φαινομένων νὰ ἐξηγήσῃ τὰς αἰτιολογίας· ἐξ αὐτοῦ καὶ ὁ ἀσυνήθης ἀριθμὸς διδίων μὲ ἐπιστημονικὲς σημειώσεις πού συντάξε. Διὰ τὸν θεὸν ἀπεφάνθη, ὅπως καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι εἶναι ἀσώματος καὶ ὅτι ἡ πρόνοιά του ἐκτείνεται (μόνον) μέχρι τῶν οὐρανίων σωματίων, τὰ δὲ ἐπίγεια²²² πράγματα ρυθμίζονται ἀπὸ τὴν συγγένεια πού ἔχουν μὲ αὐτὰ (δηλ. ἔμμεσα ἐπειδὴ διέπονται ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους, καλύπτονται καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν θεῖαν πρόνοιαν). Πλάτῃ στὰ τέσσερα στοιχεῖα²²³ ὑπάρχει, ἔλεγε, καὶ ἕνα πέμπτο στοιχεῖο (πεμπτούσια) ἀπὸ τὸ ὅποιο ἔχουν συσταθῆ τὰ οὐράνια (αιθέρια) σώματα· διαφορετικὴ δὲ εἶναι ἡ κίνησις του, γιατί εἶναι κυκλική. Ἐπίσης καὶ τὴν ψυχὴν τὴν θεωροῦσε ἀσώματος, καθόσον εἶναι ἡ πρώτη ἐντελέχεια²²⁴ ἐνὸς φυσικῶ (πού δὲν εἶναι δηλ. τεχνητὸ ἀλλὰ εἶναι ἔργο τῆς φύσεως) ὀργανικῶ (πού εἶναι ὀργανο τῆς ψυχῆς) σώματος πού δυνατικῶς (δυνάμει) ἔχει ζωὴν²²⁵.

33. Μὲ τὸν ὄρον δὲ ἐντελέχεια (πραγματοποιήσις) ἐνοσε ἕκεινο πού ἔχει ἀσώματος μορφήν. Εἶναι δὲ κατ' αὐτόν, διπλῆ αὐτῇ ἡ ἐντελέχεια. Ἐντελέχεια κατὰ δύναμιν (ὡς δυνατότης), πού

ἐπιηδειότητα ἔχοντι ἐπιδέξασθαι τοὺς χαρακτηῖρας, καὶ ὁ ἐν τῇ χαλκῷ ἀνδρίας· καθ' ἕξιν δὲ λέγεται ἐντελέχεια ἢ τοῦ συντελεσμένου Ἐρμῆ ἢ ἀνδριάντος. σώματος δὲ φυσικοῦ, ἐπεὶ τῶν σωμάτων τὰ μὲν εἰσι χειρόκρητα, ὡς τὰ ὑπὸ τεχνιτῶν γινόμενα, οἷον πύργος, πλοῖον· τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, ὡς φυτὰ καὶ τὰ τῶν ζώων. ὀργανικοῦ δὲ εἶπε, τούτωςτι πρὸς τι κατασκευασμένου, ὡς ἡ ὄρασις πρὸς τὸ ὄραν καὶ ἡ ἀκοή πρὸς τὸ ἀκοεῖν· δυνάμει δὲ ζῶν ἔχοντος, οἷον ἐν ἑαυτῷ.

Τὸ δυνάμει δὲ διττόν, ἢ καθ' ἕξιν ἢ κατ' ἐνέργειαν· κατ' ἐνέργειαν μὲν, ὡς ὁ ἐρηγορώς λέγεται ψυχὴν ἔχειν· καθ' ἕξιν δ', ὡς ὁ καθεύδων. ἔν' οὖν καὶ οὗτος ὑποπίπτει, τὸ δυνάμει προσέθηκε.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα περὶ πολλῶν ἀπεφίνατο, ἅπερ μακρὸν αὖ εἶη καταριθμῆσθαι. τοῖς γὰρ ὅλοις φιλοπονιώτατος ἐγένετο καὶ εὐρετικώτατος, ὡς δῆλον ἐκ τῶν προαγεγραμμένων συγγραμμάτων, ἃ τὸν ἀριθμὸν ἐγγύς ἵκει τῶν τετρακοσίων, τὰ ὅσα γε ἀναμφίλεκτα· πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται συγγραμμάτων αὐτοῦ καὶ ἀποφθέγματα, ἀγράφου φωνῆς εἰσατοχήματα.

Γεγόνασι δὲ Ἀριστοτέλει δέκτῳ· πρῶτος αὐτὸς οὗτος· δευτέρος ὁ πολιτευσάμενος Ἀθηναίων, οὗ καὶ δικανικοὶ φέρονται λόγοι· χαρίεντες· τρίτος περὶ Ἰλιάδος πεπραγματευμένος· τέταρτος Σικελιώτης ῥήτωρ, πρὸς τὸν Ἰσοκράτους Πανηγυρικὸν ἀντιγεγραφώς· πέμπτος ὁ ἐπικληθεὶς Μῦθος, Λισχίνου τοῦ Σωκρατικοῦ γνώριμος· ἕκτος Κυρηναῖος, γεγραφώς περὶ ποιητικῆς· ἕβδομος παιδοτρίβης, οὗ μὲννηται Ἀριστόξενος ἐν τῷ Πλάτωνος βίῳ (Wehrli ii, fr. 66)· ὄγδοος γραμματικὸς ἄσχημος, οὗ φέρεται τέχνη περὶ πλεονασμοῦ.

εἶναι ὅπως τὸ κερὶ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ δεχθῆ τὰ χαρακτηριστικά τοῦ Ἐρμῆ καὶ ὁ χαλκὸς τὰ χαρακτηριστικά τοῦ ἀνδριάντος· ἐντελέχεια δὲ πραγματοποιημένη (καθ' ἕξιν) εἶναι ἐκείνη τοῦ κατασκευασμένου Ἐρμῆ ἢ τοῦ ἀνδριάντος. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἐντελέχεια «φυσικοῦ σώματος», γιὰ τὸ τὰ σώματα διαίρωνται: α) σὲ τεχνητὰ σώματα φτιαγμένα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν τεχνιτῶν ὅπως ἕνας πύργος ἢ ἕνα πλοῖο, καὶ β) σὲ φυσικὰ σώματα πού εἶναι ἔργο τῆς φύσεως, ὅπως τὰ φυτὰ καὶ τὰ σώματα τῶν ζώων. Ὅταν δὲ ἔλεγε «ὀργανικοῦ» ἐννοοῦσε κατασκευασμένου γιὰ κάποιο σκοπὸ, ὅπως εἶναι ἡ δράσις π.χ., πού εἶναι προσαρμοσμένη γιὰ νὰ θλέπωμε καὶ ἡ ἀκοή γιὰ ν' ἀκοῦμε. Τέλος, μὲ τὸ σώματος «δυνάμει· ζῶν ἔχοντος» ἐννοεῖ ὅτι τὴν ἔχει στὸν ἑαυτὸ του αὐτὴ τὴ δυνατότητα.

34. Τὸ «δυνάμει» πάλι: ὑπάρχει μὲ δύο μορφές: καθ' ἕξιν (σὲ ἡρεμισμένη κατάστασι) καὶ κατ' ἐνέργειαν, ἐν δράσει. Κατ' ἐνέργειαν ὑπάρχει ὅπως ὅταν λέμε γιὰ τὸν ξύπνιο ὅτι ἔχει ψυχὴ· καθ' ἕξιν δὲ προκειμένου γιὰ κείνον πού κοιμᾶται. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν νὰ συμπεριλάβῃ (εἰς τὴν ἐννοιαν) καὶ τὸν κοιμώμενον, ὁ Ἀριστοτέλης πρόσθεσε τὸ «δυνάμει».

Πολλές δὲ ἄλλες γνώμες διετύπωσε γιὰ ποικίλα ζητήματα, τὰ ὅποια θὰ ἦτο ἀναιρὸν νὰ ἀπαριθμήσωμε. Γιὰ τὸ ὅλα τὰ θέματα ὑπῆρξε φιλοπονιώτατος καὶ εὐρετικώτατος, ὅπως καταφαίνεται ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα συγγραμμάτα του πού πλησιάζουν τὰ 400, τὰ ἀναμφισβήτητα θέματα. Γιὰ τὸ καὶ πολλὰ ἄλλα γραπτὰ ἔργα καὶ εὔστοχα προφορικὰ ἀποφθέγματα ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν.

35. Ὑπῆρξαν δὲ δέκτῳ Ἀριστοτέλῃδες: 1. Ὁ φιλόσοφος πού ἐξετάσαμε. 2. Ἐνας Ἀθηναῖος πολιτικός, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου φέρονται ὅρασι· δικανικοὶ λόγοι. 3. Ἐνας λόγιος πού ἔγραψε γιὰ τὴν Ἰλιάδα. 4. Ἐνας ῥήτωρ ἀπὸ τὴ Σικελία πού ἔγραψε μιὰ ἀπάντησι στὸν Πανηγυρικὸ τοῦ Ἰσοκράτους. 5. Ὁ ἐπωνομασθεὶς Μῦθος, ὁπαδὸς τοῦ Σωκρατικοῦ φιλοσόφου Λισχίνου. 6. Ὁ Κυρηναῖος πού ἔγραψε περὶ τῆς ποιητικῆς τέχνης. 7. Ἐνας προπονητὴς παιδιῶν πού τὸν ἀναφέρει ὁ Ἀριστόξενος εἰς τὸ ἔργον του «Πλάτωνος βίος». 8. Ἐνας ἄσχημος γραμματικὸς τοῦ ὁποίου σώζετα: ἕνα ἔχειριδίον «Περὶ πλεονασμοῦ».

Σ Η Μ Φ Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1. Τα λίγα απομεινάρια τῶν διαλόγων του μαρτυροῦν πῶς τῆ φιλοσοφία τὴν ἐκνοοῦσε πᾶν ἓνα μέσο θεραπευτικὸ τῆς ψυχικῆς ἀρρώστιας, ἀν δὴ οὗτος ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία.
- 1α. Ἐπισημαίνεται εἶναι νὰ κρατᾶμε τὴν κρίση μας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουμε ἀκριβῆ ἀντίληψιν μετὰ τις αἰσθήσεις ἢ μετὰ τὸ νοῦ.
- 1β. Ἡ ἐξήγησις τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς δίδεται εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Σίμωνος (κεφ. 13ον).
- 1γ. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μετὰ τὸν μαθηματικὸν Εὐκλείδην ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρου.
2. Ἵπῃσιν καὶ ἄλλα Μέγαρα, στὴ Σικελία.
3. Ὅπως ἡ ἐλεατική φιλοσοφία στὸν Ζήνωννα, ἔτσι καὶ ἡ μεγαρική τοὺς διαδόχους τοῦ Εὐκλείδου, κατόντησε ἀγωνη ἐριστική, ποὺ εὐχαριστιόταν μὴ ἔξυπνα μὰ χωρὶς ἀξία σοφίσματα. Ἡ πιὸ ἀπλή μορφή τοῦ σοφισματός «ὁ ψευδόμενος», εἶναι αὕτη: Κάποιος λέει: «ψεύδῃμαι». Λατινικῶς **mentior** = αὐτὸ ποὺ λέω εἶναι ἐσφαλμένον. Ἄν αὐτὸ ποὺ λέει εἶναι ἀληθινόν, τότε αὐτὸ ποὺ λέει εἶναι ψέμα, κι' ἂν αὐτὸ ποὺ λέει εἶναι ψέμα, τότε αὐτὸ ποὺ λέει εἶναι ἀληθινόν. Μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε εἴτε ὅτι μιὰ καὶ ἡ ἴδια ἀπόφασις, μπορεῖ νὰ εἶναι ταυτόχρονα ἀληθινὴ καὶ ψεύτικη (καὶ φαίνεται ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Ἀριστοτέλη: Σ ο φ ι σ τ ι κ ο ι Ἐ λ ε γ χ ο ι, 25, 180 b2), εἴτε νὰ ἐξακολουθήσουμε νὰ συμπεραίνουμε ἀπεριόριστα καὶ ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ ψέμα (A. Lalande, Λεξικὸν τῆς Φιλοσοφίας, ἐκδ. «Παπύρου» 1957, σ. 1689). Εἰς τὸ αὐτὸ λεξικὸν βλέπε καὶ τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὴν λέξιν Σ ο φ ι σ τ ι κ ο ι (σ. 1451) ποὺ ἰσχύουν καὶ γιὰ τὸ σόφισμα τοῦ «φαλακρός». Ἐπίσης βλέπε καὶ τὰ σχόλια τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ἔργου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ R. Genaille.
4. Ὁ σ ω ρ ι τ ῆ ς ἡ συλλογισμὸς τοῦ σωροῦ, ἤθελε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ζήνωννα, νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ποσότητα τῶν σωρῶν.
5. Βλέπε καὶ Ἀριστοτέλους, Σ ο φ ι σ τ ι κ ο ι Ἐ λ ε γ χ ο ι.
6. Ἀπὸ τὸν Ἀλεξίνο, ἔχομε μόνον ἓνα ἀπόσπασμα, ποὺ περιρραφῆ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ στωϊκοῦ Ζήνωννα γιὰ τὴν λογικότητα τοῦ κόσμου.
7. Βλ. Παλατίνη Ἀνθολογία, III, 190.
8. Ἀντίγονος ὁ Δάσιον --- γεννήθηκε τὸ 262 π.Χ.
9. Κατὰ τὸν Στράβωνα (XIV, 658) τὸ παρωνύμιον Κ ρ ὶ ν ο ς παρεχωρεῖτο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν πλέον περιφανῆ μαθητὴν.
10. Κατὰ τὴν ὁμοίωσιν: οὐδὲν ἀπόφασις ποὺ μποροῦμε νὰ διακρίνουμε αὐτὸ γιὰ τὸ ὅποιο μιλᾶμε καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ὅποιο καταφάσκουμε ἢ ἀρνού-

μεθα, ὁ πρῶτος ὅρος ὀνομάζεται ὑποκειμένο καὶ ὁ δεύτερος κ α τ ῆ γ ὁ ρ ῆ μ α (A. Lalande, ἐνθ' ἄνωτ. 821).

11. Γιατὶ ὑπῆρχαν καὶ τὰ Μέγαρα τῆς Σικελίας.
12. Εἶναι ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Στωϊκῆς σχολῆς, ὁ ὅποιος ἐξετάζεται πρῶτος εἰς τὸ βιβλίον Ζ τοῦ παρόντος ἔργου.
13. Θεὸς τῶν εὐνοϊκῶν ἀνέμων.
14. Βλ. Παλατίνη Ἀνθολογία, Add. V, 13 B.
15. Ἵπνεϊτο δηλαδὴ τὴν δυνατότητα τῆς συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου, καὶ συνεπῶς καὶ πᾶσιν τῶν προτάσεων (τῶν συνθετικῶν προτάσεων κατὰ τὸν Κάντ). Ἐκτὸς τῶν ἐπὶ ταυτέσθετος ὑποκειμένων καὶ κατηγορουμένων βασισμένων, οἱ ὅποιοι ὅμως καταλήγουν εἰς τὴν ταυτολογίαν καὶ δὲν προάγουν τὴν γνώσιν.
16. Δηλαδὴ τῆς Στωϊκῆς σχολῆς ποὺ ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὸν τόπον ποὺ μαζεύονταν: τὴν στωϊκὴν Ποικίλην.
17. Εἶναι καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ πλατωνικοῦ διαλόγου Φ α ἰ δ ω ν.
18. Ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ Φ α ἰ δ ω ν ο ς.
19. Ὁ Μενέδημος δὲν ἔγραψε τίποτε ἄλλο κ' ἢ Σοκράτης. Ὅσο εἴμαστε πληροφορημένοι: γιὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἀντιπροσώπου ἑνὸς ἀκρον ἡθικῶν διανοητικισμοῦ. Πέθανε σὲ προχωρημένη ἡλικίαν στὴν ἀλλήν τοῦ Ἀντίγονου Γονατᾶ μετὰ ἐκούσιον θάνατον λίγο ὑστερώτερα ἀπὸ τὸ 278, πικραμένος γιὰ τὴν τύχην τῆς πατρίδος του.
20. Ὁ Φαίδων ἦταν ἀπὸ τὴν Ἡλιδα.
21. Εἶναι ἡ λεγομένη Ἡ λ ι ο - ε ρ α τ ρ ι κ ῆ σχολή, τὴν ὅποιαν ὁ Μενέδημος μετεφύεψε στὴν Ἰστέτρια.
22. Π ε ρ α τ ν ο μ ε ν ο υ ο χ ῆ μ α = δύο ἄνδρες κολλημένους.
23. Κ τ ῆ μ α τ α: Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς ὠρισμένα νησιά τοῦ Αἰγαίου, μετὰ τὴν λέξιν κτήματα ἐκνοοῦν τὰ μεγάλα κατοικίδια ὄρεα εἰς τὴν Χίον π.χ. μιὰ κατοικία τὴν λένε κτήμα.
24. Τ ο ῦ ς, διόρθωσις τοῦ Reiske τὰ χειρόγραφα γράφουν τ ὶ ν.
25. Δηλαδὴ μιὰ τάλαντον ποὺ ἀντιστοιχεῖ μετὰ 150.000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν.
26. Τριάντα μναί = μιὰ τάλαντον, ἴσως 150.000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν.
27. 2.000 Ἀττικῆς δραχμῶν, 1/3 τοῦ τάλαντου.
28. Οἱ ἀρχαῖοι στὰ συμπόσια ἔτρωγαν ξαπλωμένοι.
29. Τὰ σῦκα τῆς Ἀττικῆς ἦταν ἐκλεκτὰ καὶ ἀκριθὸν φρούτον. Ἰκκαλιεργεῖτο ἰδίως ἡ βασιλικὴ συκία τῆς ὁποίας οἱ μὲν νηποὶ καρποὶ ὀνομάζοντο σικοβασίλεια ἢ βασίλεια (σῦκα), οἱ δὲ ξηροὶ βασίλιδες, ἰσχάδες.
30. Τὸ 404, μετὰ τὴν ἦτταν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Τριάκοντα Ὑβαννοὶ κατέλαβον ἐπαναστατικῶς τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς Ἀθήνας, κατ' ἀξίωσιν ἄλλωστε τῶν νικητῶν Σπαρτιατῶν.
31. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχοντος ποὺ κατόπιν ὀνομάσθηκε ἐ π ὶ ν ο ς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ θητεία δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἔτος, ἐχρησίμευε καὶ γιὰ νὰ προσδιορίζεται χρονολογικῶς ἓνα γεγονός.
32. Αἱ ἀθηναῖκαὶ κληρουχίαι διέφεραν τῶν ἀποικιῶν κατὰ τοῦτον, ὅτι οἱ μετανάσταται παρέμεναν πολῖται Ἀθηναῖοι καὶ δὲν εἶχαν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν.
33. Ὁ χ ο ρ ῆ γ ὁ ς ἐφρόντιζε νὰ παρέχῃ τὰ μέσα διὰ τὸν σχηματισμὸν χοροῦ δραματικῶν παραστάσεων. Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐπετρέπη εἰς δύο πόλεις τῆς αὐτῆς φυλῆς νὰ συνεισφέρουν ἀπὸ κοινού

διὰ τὰς δαπάνας τῆς χορηγίας.

34. Τύραννος τῶν Συρακουσῶν, πού ἤθελε, τῇ προτροπῇ τοῦ Πλάτωνος, νὰ ἐγκαθιδρύσῃ κράτος δικαίου.

35. Ἔφειλοσόφει βέτερον ἀρχήν... τι σε το χατείζει, ἄλλο αὐτὸ τὸ κείμενο φαίνεται ὅτι εἶναι κάποια παρεμβολή, γιατί εἶναι ἐλοφάνερο ὅτι διακόπτεται ἡ φυσικὴ συνέχεια τῆς ἀφηγήσεως.

36. Πρὸ τῶν Διονυσίων καὶ τῶν ἑσπερίων: Πρὸ τῶν Διονυσίων—πρὶν ἀπὸ τῆς ἐορτῆς Διονυσίας (Αἰλιανός, Ἡοικίλη, Ἱστορία, II, 30).

37. Ἐπικαλεῖται τὸν Ἰππασίω γιατί εἶναι ὁ θεὸς τῆς φωνῆς.

38. Βλ. Ὀμήρου Ἰλιάς, XVIII, 392.

39. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ διδακτάλου.

40. Ἰφιδέμετα ἐν Ταύροις, 1193.

41. Ἰδύουσαι, VI, 231.

42. Πάντων ἀνθρώπων: Πάντα; ἀνθρώπων.

43. Τὸ ἔργο αὐτὸ κατὰ τὸ λεξικὸν Σουΐδα, φέρει καὶ ἕνα δευτέρου τίτλου: Ἀνδρογόνοι—ἀρετικοὶ ἡλίκοι.

43α. Περιέργο εἶναι πού ἐδῶ λείπουν οἱ Ἰπλεάτες. Πάντως τὸν ἀνάμικτον αὐτὸν χαρακτήρα τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας δὲν πρέπει νὰ τὸν πάρομε στὴν ἔννοια ἐνὸς ἐξωτερικοῦ καὶ ἀνοργάνου ἐκλεκτικισμοῦ, πού γιὰ κατὰ τέτοιο δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος σὲ μιὰ δημιουργικὴ διάσκησιν ὅπως ὁ Πλάτων.

44. Ὡστόσο, ὁ καθηγητὴς Κ. Δ. Γεωργιάδης, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐγκύψει εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου, παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ τὰ ἑξῆς: «Ἡ εἰδησις ἦν παρέχει ὁ Ἀλκιμῖος ὅτι ὁ κωμικογράφος Ἐπίχαριμος ἤσκησεν ἐπιβρασιὲν ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῇ ἀξιοπιστος. Τὰ ἀποσπάσματα πού ἀναφέρει προέρχονται ἐκ κωμικῶν αἰτινῶν ἔχον γραφῆ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ Β' ἦτοι μετὰ τὸ 367, ὅτε ὁ Πλάτων εἶχε πλήρως διαμορφώσει καὶ τὸ λεκτικόν του βίος καὶ τὴν περὶ ἰδεῶν διδασκαλίαν».

45. Λέγομεν ἄλλ' αἰετὸ ἦν: οἱ κώδικες γράφουσι λέγον μέλλει τὰς εἶναι.

46. Ὁ Πλάτων ὀνομάζει τίς ἰδέες εἶδη καὶ σπανιότερα ἰδέες.

47. Ὁ πλατωνικὸς ἄθος εἶναι: μέθεξις, κοινωνία. Βλ. Φαίδων, 100 Δ.

48. Βλ. Φαίδων, 247 C κ. κ.

49. Πρὸβλ. Φαίδων, 96 B.

50. Ἐνα πρόβατο π.χ. καταλασθάνει: πότε εἰσέρχεται μπροστὰ σ' ἕνα ἄλλο πρόβατο καὶ πότε μπροστὰ σ' ἕνα λύκο.

51. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, κηρύσσεται ἀπὸ ἄλλους τοὺς εἰδικούς ὡς νόθον.

52. Μίμωσι: διασκευαστικὰ ἀπομιμήσεις ἰσχυρῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, αἰτινῶν προήλθον ἀπὸ λαϊκὰ κίτταχεδιάσματα. Βλ. ἐπιπεριστάτο- μὲνην ἀνάλυσιν Κρουαζέ, ἐνθ' ἄνωτ., ἑλλ. μετὰφ. σ. 496 - 501.

53. Καὶ αὐτὴ ἡ εἰδησις κατὰ τὸν καθηγητὴν Γεωργιάδην, ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τῆς μέρας δὲν τυγχάνει ἀξιοπιστος. Διότι, ἔταν μετέωρ ὁ Πλάτων εἰς τὴν Σικελίαν, εἶχεν ἤδη διαμορφώσει τὸ διαλογικὸν συγγραφικὸν του βίος.

54. Κενὸ σὺ καίμενο.

55. Οἱ Αἰγινῆτες τότε θρόσκονταν σὲ πόλεμο μετὰ τῶν Ἀθηναίων.

56. Ἐκατὸ ἢ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες σημερινῆς δραχμῆς.

57. Ὁ Δίων ἦταν γυναικάδελφος τοῦ Διονυσίου τοῦ Α' καὶ θεῖος τοῦ Β'.

58. Οἱ ἐντυπώσεις πού ἐδέχθη ὁ Πλάτων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῆν

συναστροφῆν του μετὰ τοὺς νεωτέρους Πυθαγορείους εἶχον μετρίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξίν του καὶ προσέκαλεσαν ἀποφασιστικὴν στροφὴν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν του διανοήσιν. Στὸ πρόσωπο μάλιστα τοῦ Ἀρχύτου θρόθηκε ἐνομιμένες φιλοσοφίαι, ἐπιστήμη καὶ πολιτικὴ κατὰ τρόπον ἰδιαιτέρῳ. Ἦταν ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τοῦ νεωτέρου Πυθαγορισμοῦ, διέτι- λεισε δὲ καὶ προσωπῶς ἐπὶ πολλὰ χρόνια καὶ ἐπὶ ἄλλοις στρατηγὸς τῆς πατρίδος του (τοῦ Τάραντος).

59. Διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ δικά του πού ἦταν διαλογικὰ καὶ οὐτοπικὰ.

60. Ἡ οἰοτήτεια: διόρθ. τοῦ Menagius. Οἱ κώδικες γράφουσι ποιεήματα.

61. 230 E κ. κ.

62. Ἐξήξει (Heimann): ἐξήξει (κώδ.).

63. Ὁ Δίων βολοφονήθηκε μετὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ κινήματος πού ὀργάνωσε ἐναντίον τοῦ Διονυσίου.

64. Ἀνεήση: ἀνήσεις (κώδ.).

65. Οἱ ἀρχαῖοι φαντάζονταν τὸν θεὸν Ἐρμῆ σὺν ἕνα φτερωτῷ παιδάκι μετὰ τὸν ἑξακόντιζε τὰ βέλη του αἰετὸς καρδίης τῶν ἀνθρώπων.

66. Ὁ Πλάτων δὲν ἔγραψε «Ἀπομνημονεύματα», πιθανῶς δὲ ὁ Λαέρτιος ἔννοσεν ὡς τοιαῦτα τοὺς διαλόγους του, ὅπου διατυπώνονται οἱ ἠθικῆς ἀντιλήψεις του, ὅπως ὁ «Ἀλκιμῖος», ὁ «Κρίτων», κλπ.

67. Ἡ «Κόρου Παιδεία» εἶναι τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὴν «Πολιτείαν» τοῦ Πλάτωνος ἔργον τοῦ Ξενοφώντος, ὅπου ἀναπτύσσονται οἱ πολιτικῆς ἀντιλήψεις του σὺν μορφῇ ἱστορικοῦ μυθιστορηματοῦ. Δὲν εἰστάθει ἐπομένως ἡ γνώμη τοῦ Πλάτωνος πού τὸ ἐκήρυττε πλαστό. Εἶναι κατὰ τὸν Κρουαζέ (ἐνθ' ἄνωτ. 642), τὸ ἀντιπροσωπευτικώτερον ἔργο τοῦ Ξενοφώντος.

68. Ὅπου ἀναγράφει τὰ ἑξῆς: «Σοκράτης δὲ εἴησος ὡν αὐτῷ διὰ τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος καὶ διὰ Πλάτωνα».

69. 59 B.

70. 34 A.

71. Διάλογος, θεωρούμενος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος.

72. Βρέθησαν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἐξῆς διατυπώσεις: Κατέδην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀριστοῦ (ἢ Ἑριστικῆ)... Εἰς Πειραιᾶ κατέδην χθὲς... Χθὲς κατέδην εἰς Πειραιᾶ.

73. Ἀνετιλογικὴ ἢ Ἀνετιλογική: Ὁ Τσέλλερ θεωρεῖ «παράδοξον, παρατραπηγμένον χωρὶς ἄλλο» τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ἀριστοῦ ὅθεν. Ὡστόσο χαρακτηρίζει τὸν Πρωταγόρα ὡς «τὸ πῶς δαιμόνιον κεφάλαιον ἀνάμειρα σπουδαίον». Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 101 καὶ 105.

74. 808 B.

75. 663 E.

76. Περὶ τὰ 700 γραμμῆται.

77. Ἐδ τάλαντο ὑποδιαιρεῖται σὲ 100 μνᾶς, ἑκάστη μνᾶ σὲ 100 δραχμᾶς, καὶ ἑκάστη δραχμὴ σὲ 6 ὄβολους.

78. Βλ. Χαλκιδίην Ἀνθολογίαν.

79. Τοῦ ἔργου τοῦ Λαέρτιου προετάσσει ἐπιστολὴ πρὸς κάποιον σαρφὴν Ῥωμαῖον, τὴν Ἰουλίαν Δόμναν, σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτίμιου Σεβήρου ἢ κατ' ἄλλους πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου καὶ ἀνεψιῶν τῆς Ἰουλίας Δόμνας ἦτοι προστάτις καὶ τοῦ Φιλοστράτου, ὅστις ἐντολῇ αὐτῆς ἔγραψε τὸν βίον τοῦ Ἀπολλωνίου. Φαίνεται ὅτι κατόπιν συνεννοήσεως ἔγραψαν, ἢ μὲν θεόφραστος βίος τῶν

σοφιστών, ὁ δὲ Διογένης Λαέρτιος δίδως τὴν φιλοσοφίαν.

90. Ἐπιφάνης ἡμέρας ἔγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, νέα μορφή τοῦ λογοτεχνικοῦ καλλοῦ ἀπεκαλύφθη, παρατηρεῖ ὁ Κρουαζέ. Βλ. Ἰστ. Ἑλλ. Λογοτ. μετάρρ. Ἄνθρ. Πουρνάρα, σ. 654 - 664.

91. Ἄλκιβιάδης Α' καὶ Ἄλκιβιάδης Η'.

92. Στὸς Νόμους.

93. Στὸν Πολιτικὸν καὶ στὸ Σοφιστή.

94. Ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ἕνος δὲν εἶναι ὁ Παρμενίδης κατεδείχθη εἰς τὸν Σοφιστήν 341 B.

95. Στὸς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος δὲν ἀντιτίθενται ἀνμεταξύ τους ἀφηρημένες ἰδέες, θέσεις, ἀλλὰ συγκρούονται ἀνθρώποι, πάμπολλοι καὶ δλοζώντανοι.

96. Κείμενο ἀμφίβολο.

97. Πρὶκειται περὶ τῆς παλαιᾶς περὶ μετεμψυχώσεως ἢ μετενομιαιώσεως δοξασίας τῶν Ὀρφικῶν καὶ Πυθαγορείων, ἂν καὶ ὁ Πλάτων μόνον ὑπαινιγμῶς κίηνει σχετικῶς, καὶ μᾶς ὑπνευθμίζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἡρακλείτου: «Τοῦτό τ' ἐνὶ ζῶν καὶ τεθνικὸς καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῖδον καὶ τὸ νέον καὶ γηραιόν» (τάδε γάρ μεταπεσόντα ἐκαίνα ἔστι, κακείνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα» (δηλ. τὰ ἐναντία γίνονται ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ ταυόπκλιν). Βλ. Φαίδων, 70 καὶ 71.

98. Μὲ τὸν ἐξῆς παραγωγικὸν συλλογισμόν:

Πάντα τὰ ἐναντία γίνονται ἐξ ἀλλήλων.

Τὸ ζῆν καὶ τὸ τεθνάναι εἶναι ἐναντία.

Ἄρα τὸ ζῆν καὶ τὸ τεθνάναι γίνονται ἐξ ἀλλήλων.

99. Θράσυλος: Πλατωνικὸς γραμματικὸς (=φιλόλογος) ζῆσας κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα μ.Χ. ἐπὶ Τιβερίου.

90. Πρβλ. καὶ Κ. Δ. Γεωργούλη, Ἀπόψεις ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς μας 1956, σ. 102.

91. Ὁ Μίνως καθὼς καὶ ὁ Κλειτοφῶν καὶ ὁ Θεάγης, θεωροῦνται ἀπόκρυφοι, δηλαδὴ μὴ ἀνεγνωρισμένοι. Ἐπίσης δὲν θεωροῦνται γνήσιες οἱ ἐπιστολές, ἐκτὸς τῆς 7ης καὶ 8ης.

92. Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος: περίφημος Ἀλεξανδρινὸς γραμματικὸς (περὶ τὸ 260 π.Χ.) εἰς τὸν ὅποιον ἀποδίδεται καὶ ὁ τανισμὸς διὰ τοῦ ἑποίου ἀπεσοκίπει νὰ διευκολύνη τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δημοικῶν κειμένων.

93 Πρβλ. Ἀθήναιος XI 506 C.

94. Δημιουργός: ὁ μετερχόμενος ἔργον ὑφέλιμον εἰς δλον τὸν λαόν (λατρός, μάντις κλπ.), τεχνίτης, γεωργός, ἐργαζόμενος γενικά.

95. Ὁμοίως π.χ. εἰς τὸν Θεαίτητον 147 C οἷον ἐν τῇ τοῦ πηλοῦ ἐρωτήσε: φασλὸν που καὶ ἀπλοῦν εἰπεῖν ἔτι γῆ ὑγρῆ φοραθείσα πηλὸς ἂν εἶη, τὸ δ' ὅτου ἐδν χάρειν. Πρβλ. Πολιτεία 537 D οὐ πάνυ φασλὸν ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεύοσι.

96. Βλ. Τίμαιος 42 B, 90 E. ἔκδ. Παπύρου 1956 σ. 62.

97. Αὐτόθι, 54 A.

98. Αὐτ. 36 D - 37 C. Δὲν μᾶς λείπει θμῶς πουθενά ὁ Πλάτων, παρατηρεῖ ὁ Τσέλλερ, πῶς μὲ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς εἰς τρία μέρη συμβιβάζεται ἡ ἐνότητα τῆς αὐτοσυνειδήσεως (ἐνθ' ἀνωτ. σ. 173).

99. Τίμαιος, 36 D - 37 C.

100. Αὐτόθι 50 Δ, C 51 A.

101. Αὐτ. 30 A, 69 B.

102. Σκαληνὸν τρίγωνον = τὸ ἔχον τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευράς ἀνίσους.

103. Βλέπε Κλοαγωγὴν εἰς Τίμαιον ἐκδόσεως Παπύρου 1956, σελ. 6.

104. Τίμαιος, 58 A - C.

105. Ὁ Λαέρτιος διαστρέφει ἐδῶ τὴν θεωρίαν τοῦ φιλοσόφου ἀντιπαραθέτων δημιουργῶν καὶ κόσμον, διότι ὁ Πλάτων εἰς τὸν Τίμαιον (33 B) γράφει: «Κατεσκεύασε τὸν κόσμον ἐννείκων σύνολον (...). Σχηματὸ τοῦ ἔδωκεν ἐκεῖνο πῶς τοῦ ἔπρεπε καὶ ἦτο συγγενικὸν πρὸς αὐτόν, εἰς τὸ ζῆν θμῶς πῶς ἐπρόκειτο νὰ περιλαμβάνη μέσα του ἄλλα τὰ ἄλλα ζῆνα, θὰ ἤρμοζε ἐκεῖνο τὸ σχῆμα πῶς περιλαμβάνει μέσα του ἄλλα γενικῶς τὰ σχῆματα πῶς ὑπάρχουν».

106α. Τίμαιος, 38 C - D. Ὁ Πλάτων παραδέχεται κοσμικὴν ψυχῆν.

106. Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη μὲ σύμπραξιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς ἀνάγκης.

107. Τίμαιος, 53 C - 55 C.

108. Βλ. Τίμαιον 52 D, 53 B, 57 C, 69 B, C. Ἦ ἐκθεση τοῦ Λαερτίου γιὰ τὴν κοσμολογία τοῦ Πλάτωνος, δὲν φαίνεται νὰ ἀποδίδῃ ομιατὰ τὴν θεωρία τοῦ φιλοσόφου, παρατηρεῖ ὁ Genaille (ἐνθ' ἀνωτ. τόμ. Α' σ. 28). «Ὅλο τοῦτο τὸ τέλος τῆς παραγράφου εἶναι χωρὶς καμμιά ἀξία (ἀσυμάρτητο, ἀμήχανο, συγκεχυμένο).

109. Ἐπιφάνης τῆς ἀπαρκείτης (Casaubon).

110. Τίμαιος, 30 B, 44 C.

111. Αὐτ. 40 D. Γιὰ τὴν κοσμολογία τοῦ Πλάτωνος πρέπει νὰ ἔχομε ἐπ' ἐψη ὅτι τὸ σχεδιαγράμμα πῶς ἔδωκε ἔγινε μὲ τὴν ἐπιφύλαξη ὅτι ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ πραγματικὴ γνώση ἀλλὰ μόνον γιὰ πιθανότατα (εἰκότως).

112. Γιὰ τὴν ἀρύτητα πῶς εἶχε στοὺς ἀρχαίους, ὅπως ἄλλοτε καὶ στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἡ ἐννοια τοῦ καλοῦ, εἶλεπε διεξοδικὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ Ἡθικὰ Ἐπιπέμεια τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκδ. Ἑπιπέμεια τῶν Ἑλλήνων 1970 - ἀρθ. 23, μετάρρ. Ν. Κυργιοπούλου, σ. 92, σημ. 40. Γενικά ἐκφράζει τὴν ἐννοιαν τῆς «ἀξίας», μόνον δὲ ἐξαιρετικὰ σημαίνει τὴν αἰσθητικὴν ὁμορφιά.

113. Ἀριστοκρατία, ὅπως τὴν ἐνοούσαν οἱ ἀρχαῖοι δηλ. πνευματικὴ ἀριστοκρατία, εἶναι αὐτὸ πῶς σήμερα λέμε ἀξιοκρατία.

114. Ὁ δολιγάρχια πῶς λέγονταν καὶ τιμοκρατία εἶναι νὰ παίρνουν οἱ πολῖται τὰ ἀξιώματα ἀναλόγως τῆς περιουσιακῆς των καταστάσεως. Εἶναι μὴ ἀρχὴ πῶς σήμερα ἐφαρμόζεται: εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Ἀνωμόμων ἐπιεικῶν. Πρβλ. καὶ Ἀριστοτέλους Ἡθικὰ Νεοκρομῆσια 1950 Π 35 - 40: «Πολιτείας δὲ ἔστιν εἴδη τρία (...), τρίτη δ' ἡ ἀπὸ τιμημάτων, ἣν τιμοκρατικὴν λέγουσιν οἱ πλείστοι καλεῖν». Πρβλ. Δημοσθ. 27, 7. Λυσ. 7, 19, 8. Πλάτ. Νόμ. θ. 880.

115. Πρβλ. Πλάτ. Πολιτεία 554 D: ἀνηταὶ βασιλεύει. Ἀριστοτ. Πολιτεία, Β, 11 1273 α 36. Πολύβ. VI, 56. 4, πῶς λέει, ὅτι στὴν Καρχηδόνα οἱ ἀρχόντες ἐπαίρναν τὰ ἀξιώματα «δῶρα φανερώς διδόντες» καὶ R. D. Hicks, ἐνθ' ἀνωτ. τόμ. α' σ. 318.

116. Τὸ ποιητικὸ εἶδος τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἔχνολογία, ὅπως λέμε σήμερα.

117. Ἐδῶ ὑπάρχει κενὸ στὸ κείμενο.

118. Πρβλ. προηγουμένην σημείωσιν. Τὸ κάλλος δηλώνει τὸ

καλό στην εδρεία έννοια πού τῷ δίνομε καί στήν νεοελληνική γλῶσσα, ἀν ὁ αὐτῆ προστεθῆ καί ἡ αἰσθητικῆ δημοφιλία, τήν **κ α λ ὀ τ η τ α θά** μπορούσαμε κανεῖς νά πῆ (δέν μπορούμε νά τῷ ποῦμε καλίσουνη, γιατί θά περιφροῖσμε τήν έννοια στήν ψυχικῆ δημοφιλία).

119. **Θ υ μ ι κ ὀ**: ἄλλοθ ὁ Πλάτων τῷ λέει **θ υ μ ι σ ε ι δ ε ς**. Βλ. **Π ο λ ι τ ε ι α IV 436 A. Φ α ἰ δ ρ ο ς 246 A.**

120. Ἔργο τῆς δικαιοσύνης κατά τῷ Πλάτωνι εἶναι: νά ἀποκαθιστῆ τῆ σωστή σχέση ἀνάμεσα στίς τρεῖς ἄλλες πού ἀντιστοιχοῦν στή **Φίρα** μέρος τῆς ψυχῆς.

121. Πρβλ. καί τίς σήμερα λεγόμενες Μεγάλες Δυνάμεις καί τούς με-
γιστάτες τοῦ πλοῦτος πού ρυθμίζουν τήν διεθνή πολιτική καί ζωή.

122. Τῷ νά παύρη κανεῖς καλές ἀποφάσεις.

123. **Λ ε ι τ ο υ ρ γ ι α ι**: Ὁ θεομῶς οὗτος εἶχε ὡς σκοπόν ν' ἀπαλλάξῃ τῷ κράτος ἀπό ὑποτιμώμενες ὑπαρχεῖσεις καί ὑποίαι ἀνετίθεντο εἰς τούς πλουσιωτέρους πολίτας. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως εἶναι λήϊτος ἢ λείτος (πού σημαίνει κενόν) καί ἔργον. Αἱ κυριώτεροι λειτουργίαι ἦσαν ἡ τριηραρχία, ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία καί ἡ ἐστίασις. Βλ. Γάδοι — Ρεῖνάκι, ἔνθ' ἀνωτ. ἑλλ. μετάφ. σ. 181 κ. κ.

124. Ὅπως εἶναι σήμερα οἱ λεγόμενες δημοκρατίες πρώτων βλῶν, **κλυθουργίες, ἐκκασιστήρια βαμπακιοῦ, κλπ.**

125. Ὅπως λέμε σήμερα γιά ἕναν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι μία «ἀξία», πνευ-
ματικῆ ἀξία, κλπ.

126. **Ἡκίμασε** περὶ τῷ 407 — 339 π.Χ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀκαδημείας
κατά τὰ ἔτη 347 — 339.

127. Ὁ ὅποιος τότε κρατοῦσε ὑποβουλημένη τήν Ἀθήνα καί εἶχε διο-
ρίσει διοικητῆ τῆς τὸν Δημήτριον τὸν Φαληρέα.

128. Αὐτὰ θεωροῦνται ἀνακρίθη, ἀν καί τὰ ἐπιθεβαιῶναι εἰς Ἀθήνας,
VII, 279 E.

129. Γιατί ἦταν ἕνα μέτρον μυκλό, ἀλλά καί στή ἕβρα πολύ κατώτε-
ρος ἀπὸ τὸν Πλάτωνι.

130. Πρβλ. ἀνωτέρω Γ, 40.

131. Τριωνίδης. Πρβλ. Πρωτάρχου Δ (ω ν).

132. Τίποτε δέν εἶναι γνωστὸ γιά ἕναν τέτοιον Βίωνα πού πῆρε μέρος
σὴν ἐκστρατεία τοῦ Δίανος ἐναντίον τῶν Συρακουσῶν. Μᾶλλον πρόκειται
γιά λάθος τοῦ ἀντιγραφέως πού ἔγραψε δύο φορές τὸ ἴδιον ὄνομα (**R. D. Hicks**).

133. Περὶ τῷ 396 — 314 π.Χ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀκαδημείας κατά
τὰ ἔτη 339 — 314.

134. Ἐπῆρχαν ἐκεῖ καί διαμερίσματα γιά ὕπνο, καί φαγητό. Οἱ μα-
θηταὶ δέν ἐπλήρωσαν διδασκτὰ, ἀλλ' ἐπειθῆ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον κατή-
γοντο ἐξ οἰκογενειῶν ἀνωτέρων τάξεων, οἱ γονεῖς τῶν ἑκαμῶν σημαντικῶς
δωρεῶς πρὸς τὸ ἴδρυμα. Οἱ πλούσιοι, λέει τὸ λεξικό «Σουῖζα», ἀπὸ καιροῦ
εἰς καιρὸν ἐκληροδοτοῦσαν διὰ τῆς διαθήκης τὸν εἰς τὰ μέλη τῆς σχολῆς
τὰ μέσα νά διαγῶν ὅσον φιλοσοφικῆς ἀνέσεως».

135. 322 π.Χ.

136. Ὁδύσεια X, 385 - 5.

137. Ὅπως τῆς Ἐννοοῦσε ὁ Πλάτων.

138. Τὸ μετόικιο ἦταν ἐτήσιος φόρος ἐκ 12 ἀπικίων δραχμῶν πού
πλήρωναν οἱ μετόικοι, δηλ. οἱ ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένοι ξένοι, οἱ ὅποιοι
κατὰ τήν ἀπογραφὴν τοῦ 309 ἀνῆρχοντο εἰς 45.000.

139. Ἐδῶ ὑπάρχει κενὸ σπῆ κείμενο, γι' αὐτὸ καί εἰς τήν ἀπαριθμη-
σιν τῶν τριῶν πρώτων δέν ἀναγράφεται ὁ ἕνας.

140. Ἀρχηγὸς τῆς Ἀκαδημείας ἀπὸ τῷ 314 ἕως τῷ 276.

141. 316 - 312.

142. Πρβλ. κατωτέρω πρῶτο γρ. 24.

143. Ἀπόστασις 180.

144. Ἡ Ἀκαδημεία (Ἀκαδημεία) τεχνικῶς ἦταν μιὰ θρησκευτικῆ
ἀδελφότης, ἀφιερωμένη εἰς τήν λατρείαν τῶν Μουσῶν.

145. Προστάμενος τῆς Ἀκαδημείας κατὰ τήν 3ην ἑκατονταετηρίδα.

146. Περὶ τῷ 340 - 290 π.Χ.

147. Ἐπῆρχε καί στήν Κίλικία ἡμιώνητη πόλη.

148. Περὶ τῷ 318 - 212 π.Χ.

149. Ὁ Ἀρκεσίλαος ἔνοιξε τίς πόρτες τῆς Ἀκαδημείας στὸν Πυρ-
ρωνικὸ σκεπτικισμό. Ἐδῶσε νέαν, οὐσιωδῶς διάφορον τῆς προηγουμένης
κατεβῆσαν εἰς τήν σχολήν, γι' αὐτὸ καί θεωρεῖται ἰερωτῆς τῆς Μέσης
Ἀκαδημείας.

150. Ἀτταλος: ἑκατοῦς τῆς Περγᾶμου τῷ 241 καί σύμμαχος τῶν Ρω-
μαίων ἐναντίον τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

151. Ὁ Ἀχέρων εἶναι ὁ ποταμὸς τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τὸν ὅποιον, διὰ
τῆς Ἀχερουσίας λίμνης, ὁ Χάρων ὠδηγοῦσε τίς ψυχῆς στὸν Ἄδη.

152. Δηλ. σάν τὸ τριπλῶς τέρας τῆς μυθικῆς Χίμαιρας πού περιγρά-
φει ὁ Ὅμηρος στὴν Ἰ λ ι ἄ δ α (Ζ, 181): «Πρόσθε λέων ὀπισθεν δὲ
δράκων μέσση δὲ Χίμαιρα».

153. Πρβλ. Ὅμηρου Ὁ θ ὀ σ σ ε ι α V 346: «Ζῶσε τὰ στήθια σου
μ' αὐτὸ τ' ἀθάνατο μαγνᾶδι».

154. Δηλ. ὅσα ἔλεγε εἶχαν κύρος γιατί ἦταν αὐταπόδεικτα.

155. Ἀπόστ. 97ῶ ἀπολοσθεΐσης τραχηθίας τοῦ Κόρσιπλου.

156. Ἦ ἔ κ ο ς γίνεται λογοπαίγνιο μετὰ τῆ λέξη τ ὀ κ ο ς πού
σημαίνει καί τὸν τόκο τῶν χρημάτων καί τὸ προϊόν μιᾶς γεννήσεως. Ὁ
Ἀρκεσίλαος ἤθελε νά τονίσῃ ὅτι ἡ καλῆς προσέχει εἰς τὸν ἐνδιαφέρει.

157. Οἱ φράσεις ἕως αὐτῆς ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τήν ἐ π ο -
χ ἦ ν. Δηλ. τήν ἀναστολήν τῆς κρίσεως πού ἐπρέσβειε ὁ Ἀρκεσίλαος.

158. Ἐδμήνης: βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀτταλο.

159. Ἄλλοι ἐρμηνεύουν: «Μόνον μ' αὐτὸν εἶχε καλῆς σχέσεις», ἐπει-
δὴ ὁ Ἀρκεσίλαος δέν ἔγραψε τίποτε, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Ἔβιος ὁ Λαέρ-
τιος. Ὡστόσο ὁ Cobet στὴ λατινικῆ του μετάφραση νοθεύει τήν ἐρμηνεία
πού χρησιμοποίησαμε.

160. Πρόκειται ἴσως γιά μιὰ ἀπὸ τίς ναυμαχίες τοῦ Ἀντιγόνου ἐναν-
τίον τοῦ Λίβυπτακοῦ στόλου στὴν Κῶ ἢ στὴν Ἄνδρο.

161. Ἐδῶ ἀνήκουν αὐτῆς οἱ λέξεις πού ἐσαφελμένως περιελήφθησαν
εἰς τήν ἀρχὴν τῆς ἐπομῆνης παρὰγράφου. Δηλ. τὸ κείμενο ἐδῶ πρέπει νά
ἀποκατασταθῆ ὡς ἐξῆς: τὸν Ἀθήνησι πολιτισμὸν ἐκταπίζων καί πρὸς τὰς
θεοσεῖς λέγων.

162. Πρβλ. Ὅμηρου Ἰ λ ι ἄ δ α, A, 396 καί A, 482.

163. Πού κυκλοφοροῦσαν στὴν Πάρο.

164. 300 - 296 π.Χ.

165. Ἡκίμασε τὸν 3ον αἰῶνα.

166. Στίχος τοῦ Ὅμηρου (Ὁδύσεια κ. 325).

167. Πούς ξέρεῖ τί παραμορφώσεις, ἴσως καί ἀκρωτηριασμούς τοῦ εἶχε
κάνει τὸ ἀφεντικό του στὸ πρόσωπο. Γεγονὸς ἐνδεικτικὸ τῆς φρικτῆς κα-

κατάσεως των δούλων εκείνη την εποχή.

168. Τὸ ἄρθρο γιὰ τὸν Ἀμφιάραο πρὸς τὸν κατάπτε ἡ γῆ μαζί με τὸ ἄρμα του, τὸν ἀναφέρει ὁ Παιανίας (II, 23, 2) καὶ ὁ Εὐριπίδης στὴς Φοινισσεῖς, στίχ. 172.

169. Ἀπὸ τὸν Ἰππόλυτο τοῦ Εὐριπίδου, στίχ. 424.

170. Συναπτότερη φαίνεται ἡ ἐκδοχὴ ἄλλων μελετητῶν, ὅπως ὁ Reiske, ὁ ὁποῖος ἀντὶ Παρητίτο γράφει Προήρητο καὶ δίδει ἐντελῶς ἀντίθετη ἔρμηνεία, ὅτι δηλ. στὴν ἀρχὴ ὁ Βίων προτιμοῦσε τὴν Ἀκαδημία. Εἰκόνα τοῦ διανοητικοῦ του κόσμου καὶ τοῦ συγγραφικοῦ του τρόπου μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε προπάντων ἀπὸ τὴς διατηρημένες σὲ Στοβαίο διατριβὴς τοῦ Τέλλου, πρὸς γύρω στὰ 240, ἐργαζόμενος σὰ δάσκαλος στὰ Μέγαρα. Αὐτὲς πραγματεύονται τὸ φαινομενικὸ καὶ τὸ πραγματικὸ (δοκεῖν καὶ εἶναι), τὴν αὐτάρκεια, τὴ φτώχεια καὶ τὸν πλοῦτο, τὴν ἐξορία, τὴς καταστάσεις τῆς ζωῆς, τὴν ἡθονὴ καὶ τὴν κυριαρχία πάνω στὰ πάθη.

171. Κατὰ τὸν δημοτικὸν στίχον (Ἰλιάδ. Γ, 182): «ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδου, μοιρηγενές, δολιχόδαμον». Ἡ προσφώνησις: «Πάντων ἐκπαγλός» ἀνδρῶν, ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἰλιάδα Α, 146 καὶ Σ, 170.

172. Βλέπε καὶ ἀνωτέρω, παράγρ. 49.

173. Ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἐγνώριζε τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς.

174. Προϊστάμενος τῆς Ἀκαδημίας περὶ τὸ 242 - 216 π.Χ.

175. Τὸ ἔτος αὐτὸ ἀντιστοιχεῖ σὲ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 241 μέχρι τοῦ Ἰουνίου 240.

176. Περί τὸ 213 - 129 π.Χ.

177. Στίχοι τοῦ Ὀμήρου στὴν Ὀδύσεια, δ, 384, καὶ μ, 264 ἢ 401

178. Στίχος τοῦ Ὀμήρου στὴν Ἰλιάδα, Β 52.

179. Τὸ 129 - 128 π.Χ.

180. Ἐπικεφαλῆς τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τὸ 129 π.Χ.

181. Περὶ Αἰλιανοῦ, Ποικίλη Ἱστορία, IV, 9.

182. Πολλοὶ ἀναφέρουν ἐνταῦθα Ἰσοκράτη ἀντὶ Ξενοκράτην. Καὶ εἶναι πολὺ πιθανόν, γιατί βπήρχε ἐξέτατος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο σχολῶν, ἐκπρόσωπος δὲ τῆς σχολῆς τοῦ Ἰσοκράτους, ὅπως θὰ ἴδουμε παρακάτω, κατήγγειλε τὸν φιλόσοφο ἐπὶ ἀσεβεία.

183. Ἡ πολιτεία αὐτὴ ἦταν ἀντίκρου στὴ Μυτιλήνην, στὴ μικρασιατικὴ παραλία.

184. Ὁ Εὐσέβιος ἴσως (Προπ. εὐαγγ. XV, 2 καὶ 5) γράφει: Φησὶ γὰρ θύειν Ἀριστοτέλην θύσαν, τετελευτηκυῖα τῆ γυναικὶ τοιαύτην ἔποιαν Ἀθηναίος τῆ Δημήτρι. Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ τυγχάνει ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸ ὑπερχαίρων τοῦ Λαερτίου.

185. Ὀμήρου Ἰλιάς, XVIII, 95.

186. Τὴν κατηγορίαν ὑπέκλυσε ἡ ἀντιμακεδονικὴ παράταξις μετ' ἐπικεφαλῆς τοῦ Ιερατείου καὶ ἡ σχολὴ τοῦ Ἰσοκράτους μετ' ἐκπρόσωπό τῆς τὸν Δημόφιλο.

187. Φαίνεται πὺς κάμποσα ἀπὸ τὰ ἱστορούμενα τοῦ Φαῶφριου εἶναι καθαρὰ «ἐφευρήματα» δικὰ του.

188. Ὀμήρου Ὀδύσεια η, 120.

189. 384 - 383.

190. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀναξίμενην τὸ Λαμψακηνό, σὸν ὁποῖον ἀποδίδεται τὸ ἔργον Ἠθιδικὴ πρὸς Ἀλέξανδρον. Βλ. Ἀναξίμενης εἰς τὸ II τοῦ παρόντος ἔργου.

191. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι εἶναι προσθήκη ἀπὸ κείμενα τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Εὐσέβιου.

192. Βλ. Ὀμήρου Ἰλιάδα, XXIII, 701.

193. Ὁ Ἀντίπατρος ἦταν ἀντιβασιλεὺς τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀσίαν.

194. Ὁ Νικάνωρ δὲν ἦταν γυῖός τοῦ Ἀριστοτέλους, ἦταν γυῖός τοῦ κηδεμόνα του Προξένου καὶ ὁ φιλόσοφος τὸν εἶχε υἱοθετήσει εἰς ἔνδειξιν ὁσίτου αἰετῶν ἐξ ἡμερῶν ὅταν ἦτο ἄρχων τῆς πόλεως Ἀριστοτέλους ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατον τῶν γονιῶν του.

195. Τὴν κόρη του Πυθιάδα τὴν εἶχε ἀπὸ τὴν πρώτην γυναῖκα του πρὸς ἐπίσης λεγόμενον Πυθιάδα. Ὁ Νικόμαχος ἦταν ἀπὸ τὴν Ἐρμούλλιδα.

196. Ἄλλοι μεταφράζουσι «ὅπως ἀνατραφῆ ἄξιως ἐμοῦ διὰ τῆς ἰδίας κηλὸς περιουσίας καὶ τῶν βαρῶν τῶν του, ὅσα ἔχω ἐγὼ λάθει», ἰσχυρίζομενοι ὅτι τὸ ῥῆμα ἐπιχομισθῆ (— μεταφερθῆ) δὲν χρησιμοποιεῖται ἐπὶ ἀνθρώπων. Βλέπε σχετικῶς μελέτην Ἰ. Φραγκιά, «Αἱ διαθήκαι Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν κληρονομικὸν δικαίωμα». Ἐποὺ διευκρινίζονται καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τῆς διαθήκης.

197. Τὸ «κατ' ἄξια» ἀποδίδεται διαφοροτρόπως: εἰς ἔνδειξιν ἀνταμοιβῆς. Ἐν τὸ ἀξίζουσι (νὰ ἐλευθερωθῶν). Ἄλλοι λένε ὅτι τὸ κατ' ἄξια σημαίνει ὅτι ἔπρεπε νὰ πληρώσῃν λύτρα, ὅπως συνηθίζονταν τότε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν δούλων. Ἀκολούθησαμε τὸ κείμενον τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τῆς διαθήκης, πρὸς περιέχεται σὲ ὅχι πρὸ πολλοῦ ἀνακαλυφθῆν χειρόγραφο Κιτάπ ἀλ Φιρίστ, τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς φράσεως κατ' ἄξια ἀναγράφει: καὶ ἀργύριον αὐτοῖς ἐπιδοθῆναι, δηλ. νὰ τοῖς δοθῶν καὶ λεπτὰ ἀνάλογα μετ' ἡν ἄξια τους. Βλ. καὶ τὴν ἀνωτέρω μελέτην Ἰ. Φραγκιά.

198. Κι' ἐμεῖς σήμερα κάνομε παρόμοιον τάμα, π.χ. στὴν περίπτωση πρὸς εὐχόμενα νὰ γίνῃ καλὰ ἕνα παιδί μας: θὰ ἀνάψῃ στὸν Ἅγι' Ἀντωνῶν μιὰ λαμπάδα ἴσα μετ' ὁμοίῳ του.

199. Δὲ μπορεῖ νὰ ἀπάντησε ἔτσι ὁ Ἀριστοτέλης, γιατί δὲν ἦταν ἀπόρροια τῆς φιλοσοφίας ἡ ἰδιότης αὐτῆ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ φιλοσοφία ἦταν ἀπόρροια αὐτῆς τῆς ἰδιότητος, δηλ. τῆς ζωντανότητος πρὸς τὸν φιλόσοφο — τὸν ἀληθινὸ φιλόσοφο — ὑπάρχει στὸν μεγαλύτερον βαθμὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀνάγκη πρὸς ὁ φιλόσοφος αἰσθάνεται νὰ βάλῃ τάξιν σὲ χάος πρὸς μᾶς περιβάλλει — κοσμικὸ καὶ ἀνθρώπινο. Στὰ Ἡθικὰ Εὐδαιμονία («Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» 1970 — ἀριθ. 24, σελ. 275), ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης γράφει ὅτι θέλομε νὰ γίνωμεν «τὰ καλὰ δι' αὐτά». Ὁ Ἀριστοτέλης βέβαια δὲν ἦταν ὠλοκληρωμένος φιλόσοφος, γιατί οἱ ἀνησυχίες του σταμάτησαν σὲ ἐρώτημα «τὸ ὄν» καὶ δὲν προχώρησε νὰ ρωτῆσῃ καὶ «γιατί τὸ ὄν», ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ Πλάτων στὸν «Φαῖδωνα» στάθηκε θεορατὰ μπροστὰ στὴν ἄβυσσον πρὸς κάθε στιγμή χάνει μπροστὰ μας, καὶ ἐν καὶ δὲν ἔδωσε ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησιν, αὐτὸς καθησύχασε τὴς ἀνησυχίες του, ἀφοῦ κατέληξε σὲ συμπέρασμα ὅτι τὸ νὰ πεθάνῃ κανεὶς δὲν εἶναι κατὰ φοβερό. Σὲ ποιὸς ἡμῶν: Στὸς γνησίους φιλοσοφοῦντας, γιατί αὐτοὶ πάντοτε τὸν ἔχουν ὑπ' ὄψιν τὸν θάνατον: «Οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκουσι μελετῶσι καὶ τὸ τελευτᾶν ἥκιστα αὐτοῖς ἀνθρώποις φοβερόν τι» (Φαῖδων, 67 ε). Ὅπερ ἡμῶν σημαίνει: ὅτι μονάχα ἐν ὄψιν τοῦ θανάτου ἡμπορεῖ νὰ ἐκκληρωθῆ ἡ ψυχὴ, ἐνῶ ὁ μέσος ἀνθρώπος (πρὸς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποφάν ἐρίσκειται περὶ τὸν στὴν βαθμίδα τοῦ ζώου) εἴτε ν' ἀκούσῃ θέλει γι' αὐτὸ τὸ θέμα: Στὴν ἡμερικὴ ἀπαγορεύεται νὰ περνοῦν στοὺς δρόμους νεκροφόρος ἢ ὁποιαδήποτε σημεῖα κηδείας, καὶ θεωρεῖται χοντροκοπιὰ νὰ μιλάς στὰ σαλῶνια

γιά τὸ μοιραίο τέρμα. "Ὅτι ὅμως ἡ ὑπὸ τὴν προοπτικὴν τοῦ θανάτου (sub specie mortis) διαβίωσις δὲν κάνει τὸν ἄνθρωπο ἄμφυλοσκόπο, τὸ ἀποδεικνύει ἡ ἴδια ἡ δημιουργικὴ ζωὴ τοῦ Πλάτωνος.

200. Βλ. Ἡθικὰ Εὐδήμεια, Εἰσαγωγή, ἐνθα ἀναγράφονται σχετικῶς τὰ ἐξῆς: «Διεξοδικώτερα ἀπ' ὅλες πραγματεύεται τὴν κύρια πολιτικὴν ἀρετὴν, τὴν δικαιοσύνην, ποῦ τῆς ἀφιέρωσε ἐλόκληρον τὸ πέμπτου οὐλοῦ τῆς Ἡθικῆς του (Βλ. Ἡθικὰ Νικομάχεια βιβλ. Ε). Ἔργο τῆς θεωρεῖ νὰ μοιραίῃ σωστά τὰ «κέρδη» καὶ τὰς «ζημιὰς». Κι' ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωσιν, ἂν δηλ. πρόκειται γιὰ δημόσιο ἢ ἰδιωτικὸ δίκαιο διακρίνει τὴ μορῶστικὴν (διανεμητικὴν) καὶ τὴν ἐξισωτικὴν (διορθωτικὴν) δικαιοσύνην. Ἔργο τῆς πρώτης εἶναι νὰ μοιράζῃ στοὺς ἰδιώτες τὰς τιμὰς καὶ τὰ ὑπερήματα ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸ δημόσιο, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τοῦ καθενός».

201. Βλ. Ἡθικὰ Εὐδήμεια: «Ὅθδεις φίλος ὢ πολλοὶ φίλοι».

202. Βλ. Ἡθικὰ Εὐδήμεια, Εἰσαγωγή, ἐνθα ἀναγράφονται καὶ τὰ ἐξῆς: «Ὁ Προσρητικὸς ἦταν μία παραίνεσις, φιλολογικὸ εἶδος ποῦ τῆς μόδας τότε. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπευθύνεται στὸν ἡγεμόνα τῆς Κύπρου Θεμισίωνα, ἀλλὰ πέραν ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα ἀποδίδει πρὸς τὸ εὐρὺ καλλιεργημένο κοινὸ ποῦ ἐνδιαφέρονταν γιὰ τέτοιου εἶδους συγγράμματα, καὶ χάριν αὐτοῦ ἐρθεῖν ἀπλόχερα τὸ λεκτικὸ του ὄφρα. Αὐτὴν τὴν ἐκλεχτικὴν μερίδα καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης νὰ μεταστροφῇ πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν ζωὴν».

203. Βλ. Ἡθικὰ Νικομάχεια καὶ Ἡθικὰ Εὐδήμεια, ἐκδ. «Βιβλιοθ. τῶν Ἑλλήνων» 1970 — ἀριθ. 23, 24. Ἐπὶ ἐκδόσιν: Ἡθικὰ Μεγάλια καὶ περὶ ἀρετῶν καὶ κακίῶν.

204. Οἱ κώδικες γράφουν Διαιρητικῶν α'.

205. Βλ. Ἀριστοτέλους Φυσικά (ἢ Φυσικῆς ἀκρόασις) Βιβλιοθ. τῶν Ἑλλήνων» 1969, ἀριθ. 7 - 8, μετάφ. Ν. Κυργιοπούλου.

206. Οἱ ἀνακηρυχθέντες νικηταὶ στοὺς Πυθικούς ἀγῶνας οἱ ὅποιοι ἐτελοῦντο παρὰ τοὺς Δελφοὺς κατὰ τετραετίαν.

207. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐπεδόθη καὶ σὲ ἀρχαιοδιφικὰς ἐρευνὰς μὲ τὰς ὁποῖες ζητοῦσε νὰ θέσῃ μιὰ χρονολογικὴ βάση γιὰ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας. Σ' αὐτὰς ἀνήκει: καὶ ἡ συλλογὴ τῶν διδασκαλιῶν, τῶν μαρτυριῶν δηλ. γιὰ τὰς δραματικὰς παραστάσεις στὴν Ἀθήνα καὶ ἡ ἀναγραφὴ καταλόγων τῶν νικητῶν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς καὶ Πυθικοὺς ἀγῶνες. Γιὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς, ἐκφράζει: εὐχαριστῆς στὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Καλλισθένη μιὰ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ποῦ δρέθηκε στοὺς Δελφοὺς.

208. Οἱ κώδικες γράφουν: Νόμος συστατικῶς.

209. Οἱ ἀριστοτελικὲς κατηγορίαι θεωροῦνται α) ποικιλίαι τῆς σημασίας τοῦ ὄντος β) ὁριστὰ γένη ποῦ καθορίζουν τὰς διαφορὰς τῶν ὄντων γ) τὰ γενικώτατα κατηγορημὰτα ποῦ ἔμπαρουν νὰ ἀποδοθοῦν στὴν πρώτη οὐσία θεωρημένην ὡς μὲ ἀτομικὴ ὑπαρξὴ καθέκαστη οὐσία.

210. Ἀπὸ αὐτὰ, μόνο ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία εὐθῆκε, κι' αὐτὴ ὄχι ἐλόκληρον. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐν λόγῳ πολιτευμάτων ἦταν προεργασία γιὰ τὸ βασικὸν τοῦ πολιτικοῦ οὐγγράμματος, τὰ Π ο λ ι τ ι κ ἄ, ποῦ πραγματεύεται τὴν οὐσία καὶ τοὺς ὅρους ζωῆς τῶν μὴ μοναρχικῶν πολιτευμάτων.

211. Τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλη ὑπολογίζονται σὲ 400, καὶ ὡς βιβλία σὲ 1000.

212. Ἡ διδασχὴ αὐτὴ περιέχεται εἰς τὸ 9ον καὶ τελευταῖον βιβλίον τῶν Τοπικῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον: Στρεπτικὸι ἐλεγχοί.

213. Δηλ. ὁ Ἀριστοτέλης ἐσχυρίζονταν πὺς οἱ αἰσθήσεις εἰς τέτοιαι

δὲν μᾶς γελοῦν ποτέ, ἐνῶ κάθε πλάνη προέρχεται μονάχα ἀπὸ τὴ λαθεμένη συσχέτιση καὶ συνδυασμὸ τῶν μαρτυριῶν τους.

214. Ὅσῳς ὁ Ἀριστοτέλης ὑποστηρίζει στὰ Ἡθικὰ Νικομάχεια (1100 β 37 κ. κ.) ὅτι καὶ τὸ πὺς μεγάλο χτύπημα τῆς μοίρας δὲν μπορεῖ τὸν ἀντρεπωμένο νὰ τὸν κἀνὴ κακομοιραμένο (ἀθλιον), ὅσο καὶ ἂν τοῦ φράζῃ τὸ ὄρῳο πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν.

215. Πρὸβλ. ἀνωτέρω Γ', 81, καὶ Ἀριστοτέλους Ρητορικὴ Α, 1381 β 33, καὶ Περὶ ψυχῆς 3, 1, 412 α 27.

216. Πρὸβλ. Ἀριστοτέλους Ἡθ. Εὐδήμεια (1215 α 38).

217. Βλ. Μετὰ τὰ φυσικά Α 1072 β 24: Ἡ θ ε ω ρ ί α τ ὸ ἦ δ ι σ τ ο ν κ α ι ἄ ρ ι σ τ ο ν.

218. Ἡ γῆ δὲν εἶναι οὐράνιο σῆμα, ἀνήκει εἰς τὸν ὑποσέληνον κόσμον, εἰς «τὰ ἐνταῦθα» καὶ ὄχι εἰς «τὰ ἐκεῖ».

219. Ποῦ εἶναι ἡ γῆ, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ.

220. Ἐντελέχεια (ἀπὸ τὸ ἐντέλως ἔχειν) σημαίνει κάτι ποῦ τὴν τελείωσιν, τὸ σκοπὸν τοῦ (τέλος) τὸν ἔχει μέσα του. Ἡ ὕλη κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι ἕνας ἄμορφος χώρος, μιὰ ἀπλή δυνατότης (δυνάμει ὄν), κάτι σχεδὸν ἀνύπαρκτο, καὶ γίνεται πραγματικότης (ἐντελέχεια, ἐνέργεια), ὅταν ἡ ὕλη πάρῃ τὸ εἶδός της, ὅποτε γίνεται ἐνέργεια ὄν.

221. Ποῦ σημαίνει ὅτι εἶναι (ἡ ψυχὴ) ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς του (τοῦ σώματος), ἡ δύναμη ποῦ τὸ κινεῖ καὶ τὸ πλᾶθει: εἰς ὄργανόν της. Βλ. Ἀριστοτέλους Περὶ ψυχῆς, Β, 412 β 4.

222. Ὡς πρὸκειται: γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη ποῦ ἐμφανίζεται στὸν πλατωνικὸν διάλογον «Παρμενίδης».

Τό ἔργο τοῦ Διογένοϋ Λαερτίου «*Βίοι Φιλοσόφων*» ἀποτελεῖ σημαντική πηγὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, καθότι βιογραφοῦνται, σέ συνολικά 10 βιβλία, 80 προσωπικότητες, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Θαλῆς, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐπίκουρος κ.ἄ.

Ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀμεροληψία, τὴν ὁποία παραβιάζει κάπως ὁ συγγραφέας μόνον ὅταν ἀναφέρεται στὸν Ἐπίκουρο, τοῦ ὁποίου ἡ βιογραφία εἶναι ἡ ἐκτενέστερη ὅλων τῶν ἄλλων. Καί αὐτὸ ὀφείλεται πιθανόν στὴν ζωνηρὴ πρός τὸν φιλόσοφον αὐτὸν συμπάθεια.

A.M.T.